The University of Jordan
LIBRARY

הצפה

ביה, יום חמישי, ד' מר־חשון תשל"ו (9.10.1975)
שנה ל"ח — גליון 12042 — המחיר 1.20 ל"י

בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

משכת השביתה בנמל אשדוד

...ם יוחלט על הצעדים שיינקטו אם לא תחזור העבודה לתקנה ✡ העובדים יחליטו הבוקר המשך הפעולה ✡ כוחות משטרה מתוגברים באשדוד ✡ העבודה במפעלים שותקה בעת יפות הסברה ✡ הפגנת הזדהות עם יהושע פרץ ברחובות העיר

...בדה בנמל אשדוד, ששותק ...ים בעקבות גזר הדין נגד ...מועצת הפועלים בנמל, יהו־ ...פרץ — לא הודיעה גם את־ ...בשעות הבוקר באו עובדים ...לנמל התייצבו לעבודה", אך ...צר לאחר מכן נקראו לאספה ...עובדים, שבה הוסבר להם ...

...ש אניות יצאו מן הנמל ב־ ...היום, ונשארו בו שבע אניות. ...מהן, האניה „אי־אילי", ביקשה ...לעזוב את הנמל ולעבור לחי־ ...פה. ...די להעמים שם משלוח של ...ד העלול להתקלקל, אם השבי־ ...ימשך. רבי־חובלים של מספר ...הביעו בפני כתב עתים את

פליאתם על השביתה, ועל הנזקים שהיא גורמת.

הבוקר תתקיים אסיפה של עובדי נמל אשדוד, שתחליט על המשך הפ־ עולה. לאחר מכן ייפגש מזכיר ה־ הסתדרות עם חברי הועדה המרכזת בנושא אשדוד.

שר המשטמים, חיים צדוק, אמר אתמול, כי היום תיפול ההכרעה על האמצעים שיינקטו אם לא תחזור העבודה בנמל אשדוד ל־ תקנה.

מר צדוק, הממלא את מקומו של שר התחבורה, דיבר איש־שם בפני קציני אספקה בכירים.

השר ציין בדבריו, כי יידונו ה־ אמצעים החוקיים השונים, גם להפ־ עיל את שירותי הנמל ואם לסגור אותו. הבהיר, שאי־אפשר להשלים,

לאורך ימים, עם מצב של שיתוק העבודה בנמל אשדוד, „ובפרט שה־ פעם אין מדובר בסכסוך עבודה כללי".

מר צדוק התייחס להפגנת ההסת־ דרות על גזר דינו של יהושע פרץ ואמר: „הייתי מצדיק היפגנה מהב־ עת דעה על גזר הדין, אם לחיוב ואם לשלילה". השר ציין את הלקח המובן על תגובת ההסתדרות, ה־ קוראת לפועלי הנמל לשוב לעבו־ דה.

שר העבודה הקרים שובו מאירופה

„אם פוגעים בצורה כזו בחוק וב־ משפט בישראל, הרי שחייבים לחקור איזה כוח עומד מאחורי מסע זה — אמר שר העבודה, מר משה ברעם, ב־ הגיבו אמש על אירועי אשדוד. השר שב לנמל התעופה בן גוריון מסיור

בשלוש מדינות אירופה. יום אחד מוקדם יותר מהמתוכנן, לאחר ש־ דווח לו טלפונית על המתרחש ב־ ארץ.

בהתייחסו לכך הוסיף, כי לצערנו לא יהיה מנוס מנקיטת אמצעים ת־ קיפים, אם „המצב לא ישתנה והשכל הישר לא יבוא במועדו".

שר התחבורה החליט לקצר ביקורו בארה"ב

שר התחבורה, גד יעקבי, השוהה עתה בארה"ב, החליט לקצר ביקורו שם ולחזור ארצה — אם יוכל סכ־ בית — עד סוף השבוע, כיד לאחר הופעתו בפתיחת המגבית היהודית המאוחדת בסיאטל ופגישותיו עם הנהלת חברת „בואינג".

דובר משרד התחבורה, שמסר על כך, ציין, כי מר יעקבי שמר בקשר הדוק עם שר המשטמים הממלא את מקומו, וכן עם ראש הממשלה ומקבל דיווחים שוטפים על מצב הדברים.

הפגנת הזדהות עם פרץ

„אני מוכן להגיד בשבועה, כי לא סטיתי, מה שעשיתי, עשיתי למען הציבור שלי, ואם כתר אצטרך לע־ שות זאת שוב — אעשה זאת — בייחוד כאשר יש לי ציבור כזה מאחורי" — קרא אתמול יהושע פרץ בקול צרוד, כשהוא נלווה בקריאות עידוד, באסיפה שנערכה במגרש ה־ חניה ליד תוף הים באשדוד.

האסיפה נערכה בסיום הפגנה ש־ התקיימה לאות הזדהות עם פרץ ברחובותיה המרכזיים של העיר ב־ השתתפות כאלפיים איש. מיכיתם (סוף בעמוד 2)

...אש הממשלה: אכיפת החוק במובן המלא של המלה — עניין בסיסי של קיומנו

...ינת ישראל היא מדינת חו־ ..., אבל היא גם מדינת חוק. ...א נאכוף את הדין במובן ...של המלה, נהרוס את ה־ ...לקיומנו ולהמשכת היחסים ...דם לחברו" — אמר אתמול ...הממשלה, יצחק רבין, ב־ ...צהריים שנערכה לכבודו ...עיריית תל־אביב במלון ...אביב", בהשגה שיזית ב־ ...ויחס לאירועים באשדוד. מב־ ...קב בשכם, אמר מר רבין:

„המערכת המשפטית צריכה להיות משוחררת, בלתי תלויה ובלתי מוש־ פעת מכל גורם, ועליה לבצע את תפ־ קידה בהתאם לחוק ולהוציא דינים, כמו שהיא קובעת. אין זה מתפקידו של מישהו להתערב בהליך של חוק. יהיה זה פשע פלילי, מסכן פוליטי ואיש שחושב, כי הוא הורס למעמד הפועלים".

„את החוק יש לקיים בכל מקום ובכל תחום. בתחום המדיני — סותר להתנבא ולהפגין לכל שרוצה, אבל אלימות היא מחוץ לחוק. אותו הדבר בכל תחום אחר. משמעות מדינת חוק היא, שלא כל איש הישר בעיניו יעשה. יש מערכות שונות במדינה,

והחוק קובע את תפקידן. החוק חייב להיות נר לרגלינו ומבצע הלכה למעשה", אמר.

הרדיפה אחרי פופולאריות חולה אסונה של המדינה

„הרדיפה אחרי פופולאריות זולה היא אסונה של המדינה", המשיך מר רבין. „אנשים הנושאים באחריות, בממשלה וברשויות המקומיות, חיי־ בים לא להסס לבצע מה שהחוק ה־ מצפון מחייבים לעשות, גם כשהדבר בלתי מקובל על אמצעי התקשורת, ואין להתרגש מהם. לצערי, יש תר־ גים רבים בתחומים רבים, ואני רואה כשאלה מרכזית את בעיית קיום ה־ חוק ואכיפתו, גם כשהדברים קשים והמבחנים דפסים להיות אישיים. לאף אחד לא נעים כשמפגינים ליד ביתו או משמיצים אותו, אבל אדם בתפקיד ציבורי חייב להתעלות מעל אי נעימויות, ולהיות עם תמיסתו, מצפונו ומבחנתו לשרת את המט־ רה, שלשמה נבחר ואותה הוא מש־ מש".

התקופה קשה בכל התחומים בתחילת דבריו אמר מר רבין, כי אנו נתונים בתקופה קשה בכל התחומים, אך יותר מאשר אי פעם המפתח לפתרון נתון בידינו. היכולת הפנימית על הגיתון למצבי מוכנו — (סוף בעמוד 2)

...כ"ל הפוהמ"ז קורא לפועלי ...נמל להתאפקות ולהבלגה

בן נתן מביע תמיהה על הצהרותיהם של אנשי ציבור בעניין גזר הדין

...של „הפועל המזרחי", רפאל ...ן, פנה אתמול בקריאה ל־ ...הנמל ולוועדי הקבוצים ...צקות ולהבלגה להמנע מ־ ...קיצוניים. לדעתו, יש ל־ ...במסגרות עד לסיום ה־ ...המשפטיים, במסק הדין ...ושע פרץ, באשר זהו אינטר־ ...יון של המדינה.

...ל הפוהמ"ז הביע תמיהה על ...ותיהם של אישי ציבור שונים, ...גם חברי הועדה המרכזת ...ה לאיגוד מקצועי של ההס־

תדרות, בעניין גזר הדין נגד יהושע פרץ, כל עוד קיימת האפשרות לה־ גיש ערעור לערכאה גבוהה יותר, זכות שבוודאי תנוצל.

אין להתערב בנושא יתתו במצב של „סוב־יודיצה", כי אחרת אין לדבר סוף וכל המערכת המשפטית במדינה עלולה חלילה ליהרס, אמר מר בן־נתן.

ניתן להבין את המרירות של ציבור פועלי הנמל, אמר, אך מוטלת עליהם החובה להבליג על רגשו־ תיהם, ועל אחת כמה וכמה אסור למנהיגי ציבור הפועלים להוסיף שמן למדורה ולהסית את הציבור.

ראש ממשלת לבנון יוצא היום לסוריה

ידון עם אסד על המצב במדינה ✡ מאות נהרגו ונפצעו בקרבות בקרבות ובטריפולי

ביירות 8 (סוכ' קיר יופ"ש) — ראש ממשלת לבנון, ראשיד כראמה, עומד לצאת מחר (היום) לדמשק, לשם שיחות עם הנשיא חאפז אל אסאד

על המצב בלבנון — זאת מפי רו הערב מקורות לבנוניים רשמיים.

יצויין, כי בעקבות מאמציו של שר החוץ הסורי, עבדול חאלים חאדם הושגה הפסקת אש בחודש ספטמבר והוקמה הועדה להתפייסות לאומית.

היום נפגש אסאד עם כבהינג ה־ מחבלים, יאסר ערפאת, לאחר שה־ ועד־הפועל של אש"ף קיים ישיבה שלא מן המניין, שהוקדשה למצב בלבנון.

ערפאת נפגש עם נשיא סוריה ועם גנראל חיכמת שיהאבי, רמטכ"ל צבא סוריה. סוכנות הידיעות של הפלשתינאים „ואפא" מסרה, כי ב־ פגישות שנערכו היום בדמשק „נד־ ונו ההתרחשויות בלבנון והשלכו־ תיהן במישורים המדיני והצבאי".

בינתיים נמשכו הקרבות בלבנון, ולפי אומדנים שונים נהרגו היום בין 30 ל־50 איש ובין 150 ל־200 נפצעו.

בביירות נהרגו 14 איש, כאשר התפוצץ פגז של מרגמה ליד מאפיה בחלק המערבי של העיר. באותו מקום נפצעו גם למעלה מ־60 אנ־ שים.

מושל העיר הטיל עוצר מרדת החשיכה עד עלות השחר, כדי להגן על החיים הרכוש.

גם היום הוסכם על הפסקת אש חדשה, שעמדה לקבל תוקף בשעה 15.00 (לפי שעון ישראל), אך זמן־ מה לאחר שעה זו נמשכו עדיין היריות.

מספר הקורבנות בקרבות שהת־ חוללו מאז חודש אפריל בלבנון עולה על 4000.

היום התנהל קרב גם בעיר טרי־ פולי שבצפון לבנון בין נוצרים תו־ שבי העיר וגורסה הסכבה לבין מוסלמים. כוחות הצבא ירדו לעבור שני הצדדים במסגרת המאמצים להחזיר את הסדר על כנו.

כפי שנמסר נהרגו בקרבות אלה לפחות חמישה אנשים, וביניהם חייל. שמונה חיילים נפצעו, כאשר כוחות הצבא התערבו כדי להפריד בין הצ־ דדים הלוחמים.

בביירות הסתערו מוסלמים חמו־ שים על שוק סאוילה, איזור שבו נהגים הנוצרים לקנות, העלו חנו־ יות באש. כאשר ביקשו הכבאים לכבות את השריפות הם הותקפו על ידי אש צלפים.

סוכנות הידיעות הפלשתינאית „ואפא" האשימה את אנשי הפלנגה בהפרת הפסקת האש ואיימה כי ה־ מחבלים לא יהססו לבצע פעולות תגמול. „כנופיות הפלנגה יצטרכו ללמוד לקח אכזרי", נאמר בהודעת „ואפא".

כווית קוראת לכינוס מועצת הליגה הערבית

כווית 8 (ע"צ) — כווית דר־ שה היום לכנס מושב שלא מן המניין של הליגה הערבית, כדי לדון במצב בלבנון.

ההודעה פורסמה לאחר שהקבינט הכווייתי התכנס לישיבה שלא מן המניין. בהודעה נאמר שעל הליגה הערבית לפעול כדי להבטיח את שלמות לבנון.

המומחים האמריקאנים:

שדות הנפט בראס סודר — במצב תקין

קאהיר 8 (עי"ר) — שדות הנפט המוחזקים על ידי ישראל ב־ ראס סודאר הם במצב תקין ומועלים כהלכה — קבעו שלו־ שה מומחי הנפט האמריקאי־ ניים שבדקו את המתקנים שם השבוע — אמר כאן היום דו־ בר מצרי.

הדובר אמר, כי המכנאים של חברת „מוביל אויל" האמריקאנית, אמרו כי שדות הנפט פועלים בצורה משביעת רצון.

כמו כן אמרו הטכנאים שהבארות הן במצב תקין וכי נתקבלו בצורה לבבית על ידי פקידי החברה היש־ ראלית „נתיבי נפט" המפעילה את הבארות בראס סודאר וכאבו רודס, מאז מלחמת ששת הימים.

פקידי משרד הנפט המצרי אמרו, כי הם מקווים שמיכליות הנפט המצ־ רית הראשונה תעביר נפט משדות אלה בסוף החודש הבא.

הקונגרס יאשר היום הצבת הטכנאים

ואשינגטון, 8 (עי"ר יופ"ש) — מנהיגי הקונגרס קובעים מאמצים כדי להבטיח את אישור הצבת הטכנאים מחר (היום) ערב צאתו של הקונגרס לפגרה של עשרה ימים.

לאחר ששר החוץ האמריקאני, הנרי קיסינג'ר, הפיץ היום בדלתיים סגורות בפני ועדה השירותים הס־ זויינים של הסנט על הסכם הבי־ ניים, אמר קיסינג'ר כי ישראל תוו־ תום על ההסכם... „נוב־ ...במה ...לאחר שהקונגרס יאשר הצבת 200 טכנאים בסיני. מצרים כבר חתמה על ההסכם.

עתה נעשים מאמצים כדי למנוע הצגת תיקונים כלשהם בבית „עבה־ רים או בסנט, כדי שהפעולה יתתי־ קתית תשולם במהרה. עם זאת הד־ דיעו מחוקקים משני הבתים על כוונתם לנסות ולהכניס תיקונים ב־ הצעות.

צירי בית הנבחרים, קול פינדלי וסלימנט זבלובסקי, מבקשים להגביל את הצבת הטכנאים האמריקאנים בסיני לתקופה של שנתיים. בהודעה שפרסמו שני הצירים נאמר כי תיקון זה יספק תנופה לקראת מציאת הסדר בר־קיימא ליישוב הבעיות הערו־ בות יותר של המזה"ת. סנטור ג'ורג' מקגאברן מתכונן למהלך דומה. אם יכשלו המאמצים בעניין זה בבית הנבחרים.

מחר יועברו מתקני הנפט בראס סודאר לידי הטכנאים

מקום ההעברה של מתקני ה־ נפט בראס סודאר לידי הטכנאים האמריקאנים יהיה כנראה ביום שישי, לאחר החתימה המלאה של הפרוטוקול, בעקבות האישור ב־ בתי הנבחרים האמריקאים הצפוי היום.

כוחות צה"ל יישארו באיזור עד סוף נובמבר.

התפקיד של שגריר ישראל בג'ניבה על הפרוטוקול יהודה בן האלוף הרצל שפיר. נציג או"ם יזמין לה־ יות נוכח בחתימה המליאה.

החתימה המלאה על הפרוטוקול — בירושלים —

החתימה המלאה על הפרוטוקול של הסכם הביניים, היעיך כנראה בירושלים, והיא תבוצע לאחר שה־ קונגרס האמריקאני יאשר את הצבת הטכנאים.

לשם כך ייקרא מג'נוה מרדכי גזית, הנמצא שם לקראת קבלת ה־

דובר נשיא מצרים מקדם בברכה אישור הצבת הטכנאים

קאהיר, 8 (יופ"ש) — מצרים מקדמת בברכה אישור הצבתם של טכנאים אמריקאנים בסיני כ„צעד רצוי" ומקווה שבעקבות צעד זה תמלא ארה"ב תפקיד חיובי בקשר עם השגת הסדר ערבי־ישראלי כולל — זאת אמר היום דוברו של הנשיא סאדאת.

הדובר, תחסין באשיר, הגיב על החלטת ועדת החוץ של הסנט לאשר את הצבת הטכנאים בחצי האי סיני. החלטה דומה נתקבלה על ידי ה־ ועדה ליחסים בינלאומיים של בית הנבחרים בשבוע שעבר.

עוד אמר באשיר כי תהליך זה צריך להביא בסופו של דבר לחבי־ סתה הוכות הלגיטימיות של העם ה־ פלשתינאי להגדרה עצמית ויום ל־ שחרור כל האדמות הכבושות.

מצרים, אמר הדובר, „לא תחסוך כל מאמץ" להגיע להסדר מעין זה.

ישראל תגיב על דברי קיסינג'ר בעניין ההסכמים עם ארה"ב

חוגים בירושלים: ההצהרה שרוב הסעיפים אינם מחייבים — מזיקה לאמינות מדיניות החוץ האמריקאנית

מאת סופרנו המדיני בירושלים

דברי שר החוץ האמריקאני ד"ר הנרי קיסינג'ר, שרוב הסעיפים בהסכמים שבין ישראל לארה"ב אינם סעיפים מחייבים אלא הצ־ הרת כוונות בלבד — יזכו הדאי בקרוב לתגובה של נציג ישראל מוסמך.

חוגים מדיניים בירושלים אמרו אתמול שיש לראות בדברים אלה משום חוסר אחריות, ובראש וראש־ שונה הם מזיקים לאמינות של מדי־ ניות החוץ האמריקאנית.

יש להניח, שקיסינג'ר ימצא הזד־ מנות, כדי לתקן את הרושם שנת־ קבל מדבריו.

חוגים בירושלים הזכירו את הני־ סיון של שנת 1967, כאשר הסכם ההבנה בין ארה"ב לישראל בעניין הבטחת חופש השיט במצרי טיראן שנעשה בשנת 1956, והתגלה כבלתי

כשיר לביצוע, ואף לא נודע היכן הוא נמצא. כן הזכירו חוגים אלה את המימון של הסכם הביניים ל־ הסכמי וייטנאם, כאשר התברר ש־ לארה"ב אין כל התחייבות כלפי דרום וייטנאם, בעת שההסכמים הופרו על ידי צפון וייטנאם.

עם זאת לא נתקבלו הדברים של קיסינג'ר כ„זעזוע" בחוגים רמי דרג בירושלים, והיו שהגדירו זאת כתמ־ רונים נוסח קיסינג'ר, לספק את כל הצדדים באמרות מהאימות.

ישראל תפתח במערכת נגד הזרמת נשק מערבי למצרים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

לקראת נסיעתו הקרובה של נשיא מצרים אנואר סאדאת, ל־ צרפת לשם חתימה על הסכם ל־ סיוע צבאי, תבקש ישראל כעו־ לות הסברה, כדי להזהיר מפני הזרמת נשק מערבי למצרים ב־ כמויות גדולות, העשויה לגרום למירוץ חימוש חדש במזרח התי־ כון.

בתקופה הקרובה עומדים להגיע משלוחי נשק מאירופה למצרים ב־ עקבות הסכמים קודמים.

התבטאותו של שר החוץ, יגאל אלון, בניו יורק בעניין הסכנה מפני משלוחי נשק למצרים היא ראשיה מערכת, שישראל תפתח בנושא זה.

יש לציין כי כאשר העבירה ארה"ב למצרים ג'יפים צבאיים, הוסבר שהוו משלוח לצרכים אזרחיים בלבד. ג'י־ פים אלה הועיפו במצעד צבאי ב־ קאהיר כשעליהם טילים סובייטיים.

איומן טייסים מצרים באיראן ב־ מטוסי „פאנטום"- היא הפרת הבטחת אידאנית לארה"ב שמטוסים אלה ישמשו רק לצרכי ביטחון של איראן.

מניחים כי בפגישת סאדאת־פורד יועלה עניין אספקת הנשק האמרי־ קני למצרים. ייתכן שגישתה של ארה"ב היא לקשור את מצרים למדי־ ניות ארה"ב באמצעות אספקתה לנשק אמריקאני. יש להניח שבתח־ חילה יהיו אלה כמויות קטנות, אך בעתיד עשויים המשלוחים לגדול.

קדאפי מאשים את ארה"ב במעשי פרובוקציה כלפי לוב

טריפולי, לוב, 8, (ע"ר) — מנהיג לוב, קולונל מועמר קדאפי, האשים את ארה"ב ב־ מעשי פרובוקציה כלפי לוב.

בנאום שהשמיע אמש לציון יום השנה החמישי לגירוש האיטלקים מ־ לוב, אמר קדאפי: „מידי פעם שולחת ארה"ב נושאות מטוסים ולעתים היא עושה לנו פרובוקציה באמצעות חב־ רות נפט. לפעמים היא מתערבת מורחה או מערבה מאתנו והיהודים הלוחמות שלה מתערבות באיזור ש־ מסביב לארצנו, כדי להקים איזור השפעה סביבנו".

סוכנות הידיעות הלובית מציינת, כי בנאומו גילה קדאפי כי היו שני

נסיונות לפעול נגד המהפיכה הלובית אחד מהם לפני זמן קצר ביותר. ל־ דבריו, היו המניעים „אישים מוב־ הקים".

קדאפי מסר את פרטי המקרה ה־ ראשון ואמר ששני אנשים רבו בי־ ניהם. האחד כינה את השני בשם „קוף". השני נשבע לבצע הפיכה, כדי שיוכל להכניס את יריבו לבית הסוהר. „הוא דיבר עם קצינים חיי־ לים, הפיץ שקרים על המצב במדי־ נה" הוסיף ואמר קדאפי.

דיין: ארה"ב טיפלה שלא כהלכה בהסכם הביניים

טורונטו 8 (עי"ר) — ח"כ משה דיין אמר אתמול, כי ארה"ב טיפלה בצורה לא טובה בכל הקשור בהשגת הסכם הבי־ ניים במזרח התיכון.

מר דיין, שדיבר בפני קהל של סטודנטים ומורים באוניברסיטת טו־ רונטו, אמר, כי הממשל האמריקאני הפעיל לחץ על ישראל במקום על מצרים כדי שתקבל את ההסכם בו תיווך בין שתי המדינות שר החוץ הנרי קיסינג'ר.

הוא אמר, כי בגלל לחץ אמריקאני נאלצה ישראל לסגת משדות הנפט בסיני ומבסיסיה בחצי האי מבלי לקבל התחייבות מדינית מייה־מכצ־ רים לסיים את המלחמה. מר דיין הוסיף, עם זאת, כי על אף שהסכם הביניים הוא רע, אין הוא סבור כי צפויה מלחמה קרובה במזרח התיכון.

הוא אמר כי דבריו של סגן שר החוץ האמריקאני לשעבר, ג'ורג' בול כי ארה"ב מתכוננת במעורבות במל־ חמה חדשה במזה"ת, אין להם יסוד. ארה"ב למדה היטב את הלקח שלה בווייטנאם, אמר.

שר הדתות חזר מרומניה

מאת סופרנו בירושלים

שר הדתות, ד"ר יצחק רפאל עמד לחזור הלילה לאחר תצות מסיור ממלכתי ברומניה, על פי הזמנת המוסדות הממלכ־ תיים לענייני דת והקהילה היהודית ברומניה.

השר ביקר במספר קהילות ברומ־ ניה ועמד על סדרי החיים היהודיים בבוסדות הקהילה.

בימים האחרונים היה שר הדתות אורחו של השר הרומני לענייני דת, ד"ר גיאורגו נגצי.

בסעודת צהריים שנערך לכבוד

השר לענייני דת, הביע ד"ר רפאל את תודת ממשלת ישראל לממשלת רומניה על העזרה הרבה שהיא מר שיטה לקהילה היהודית. השר רפאל גם הודה על האירוח הלבבי לו זכה מצד מנהיגי המדינה והקהילה ה־ יהודית.

שלשום היה שר הדתות אורחו של הפטריארך הרומני יוסטיניאן, שביקר לא מכבר בארץ כאורחו של שר הדתות. בפגישה בין הקיר לפט־ ריארך הרומני השתתפו אישי דת ונציגי השלטונות ברומניה. ד"ר רפאל הגיש לפטריארך שי מיוחד מירושלים, אוסף מטבעות עתיקים.

מקורות בבוקרשט: בעיות עלייה נידונו בביקור

בוקרשט 8 (עי"צ) — שר הדתות הישראלי, יצחק רפאל, ערך ביקור ברומניה מ־30 בספטמבר עד 8 ב־ אוקטובר — על כך מסרה היום סוכנות הידיעות הרשמית „אגרפרס".

הסוכנות מציינת כי השר נענה להזמנת הרב הראשי משה רוזן. הוא נתקבל במשרד הדתות ובמשרד ה־ חוץ, מציינה הסוכנות, ומוסיפה כי ד"ר רפאל התקבל גם על ידי הפט־ ריארך יוסטיניאן, ראש הכנסיה האורטודוקסית הרומנית וביקר אצל קהילות יהודיות ברומניה.

משקיפים בבוקרשט אמרו כי ה־ ביקור הוקדש לבעיות המתעוררות בקשר עם הגירת היהודים מרומניה. בהקשר זה ציינו בירושלים כי ה־ עליה מרומניה פחתה ב־50% אחוז בחודשים אוגוסט וספטמבר בהשוואה להחדשים הקודמים.

ואלדהיים ידרוש תוספת לכוח החירום בסיני

מרכז האו"ם 8 (עי"צ) — מזכיר האו"ם, קורט ואלדהיים, יבק־ כור בשבוע הבא למועצת ה־ בטחון פרטים על הכוח הנוסף הדרוש לו לשם פיקוח על הס־ כם הביניים המצרי־ישראלי בחצי האי סיני.

שליחו של ואלדהיים עורך עתה סיור בתדינות המזרח התיכון. המזי־ עצה עומדת להתכנס, כדי לאשר הגדלת כהוות של האו"ם באיזור ולהאריך את המנדאט של הכוח, שיפוג ב־24 באוקטובר.

הכנסת תתכנס היום לדיון כלכלי

מאת סופרנו בכנסת

מליאת הכנסת תתכנס היום, ב־10 בבוקר. לשמיעת הודעת שר האוצר, י. רבינוביץ על מדיניותה הכלכלית של הממשלה, בעקבות צעדיה האח־ רונים: פיחות נוסף, העלאת מחי־ רים וכדומה.

יש להניח, שיהיו היום הדים לפ־ רשת גזר הדין נגד יהושע פרץ.

הקומוניסטים בפורטוגל תומכים ביחידות הצבאיות המורדות

ליסבון, 8 (יופ"ש, ע"ר, ע"צ) — המפלגה הקומוניסטית ב־ פורטוגל הודיעה היום רשמית כי היא תומכת במרידות של יחידות צבאיות ובהתקוממות האזרחיות שפרצו בפורטוגל בימים האחרונים וקוראה לפ־ גישת פיסגה כדי למנוע הפי־ כת ההתפוררות הפוליטית ל־ מלחמת אזרחים.

בהודעת המפלגה הקומוניסטית ש־ התפרסמה היום נאמר, כי „המפלגה רוצה למנוע מלחמת אזרחים והיא מצדדת בפתרון פוליטי של הסכסוך. המפלגה הקומוניסטית אומרת בהו־ ף .לא לבהלות אזרחים".

ההצהרה הקומוניסטית התפרסמה היום בעת שיחידות מורדות של צבא פורטוגל ביססו את שליטתן בבסיס הארטילריה בצפון העיר פורטו. נמ־ סר, כי חיילים שמאלניים מיחידות שונות בפורטוגל קיימו עגישות לא מוסמכות כדי להחליט על תגובתם במקרה של פריצת מעשי אלימות.

המפלגה הקומוניסטית האשימה כי ההידרדרות בצבא האנארכיה ברחו־ בות מקורן בכך שהממשלה, בה שו־ לטים הסוציאליסטים, ניסתה לסלק את הקומוניסטים ואת יתר השמאלנים מעמדות של כוח.

הקומוניסטים טוענים, כי הפתרון היחידי הוא שהמנהיגים הצבאיים והסוציאליסטים יקיימו פגישת פיס־ גה עם מפלגות השמאל המהפכני בנסיון למנוע פתיחה קרבות.

ביום ב' בערב יצאו פועלים של מפעלי פלדה בהפגנה גדולה בדרי־ שה מן הממשלה להעלאת שכר. לאי

חר שהטילו מצור על משרד העבודה בלי־בון.

אלפי מפגינים חובשי קסדות ולו־ בשי סרבלים צעקו אמש „בגזוז, בגזוז". כאשר ראשי האיגודים ה־ מקצועיים נופפו בדגל מחלון משרד העבודה כסימן לכך שהצליחו בשיחו־ תיהם עם שר העבודה.

...ה מגרמניה לא למכור ...כור גרעיני לדרום אפריקה

בון, 8 (יופ"ש) — הקונגרס האמריקאני בדרום אפרי־ קה תבע היום מממשלת גרמניה המערבית להימנע ממכירת הלקי כור אטומי לדרום אפריקה והאי־ שים את בון בשיתוף פעולה עם המשטר בדרום אפריקה, הנוקט במדיניות האפרטהייד.

האשמה זו באה בעקבות התפט־ רותו של גנראל גתגר ראל. נציג גרמניה בוועדה הצבאית של נאט"ו. הוא הודח מתפקידו לאחר שה־ שבועון „שטרן" פירסם כי גנוו ל־ דרום אפריקה בקשר להקמת כור גרעיני שם. הממשלה הגרמניה אמ־ רה כי ראל פעל בניגוד למדיניות בון שנענתה להכרזות סנקציות מ־ טעם האו"ם על דרום אפריקה.

הקונגרס האפריקאני הלאומי של דרום אפריקה מסר כי הגרבי הגר־ עיני הדרום־אפריקאני הגמיץ קטפ־ ביקור יתעדף בסוף חודש נובמבר.

גרמניה המערבית מאשרת הצעה לעסקת כורים עם דרום אפריקה

בון, (יופ"ש) — ממשלת גרמ־ ניה המערבית אישרה היום כי היצרן הגדול ביותר של חומרת כור גר־ עיניות ברפובליקה הפדראלית ביקש ערבות רשמית לצורך יצוא כורים אטומיים לדרום אפריקה.

סוכנות הידיעות המערב גרמנית, ד.פ.א., מסרה מואשינגטון כי הנס מאטהפר, שר המחקר והטכנולוגיה המערב גרמני המבקר בארה"ב אמר לכתבים כי לדעתו על ממשלת בון לאשר את המכירה.

רבין: לחידוש מנדט האו"ם עם סוריה יש להתכונן לא רק במושגים מדיניים

ראש הממשלה מר יצחק רבין אמר אמש, שלקראת 30 בנובמבר, המועד בו צריך להתחדש מנדט האו"ם עם סו־ ריה, יש להתכונן לא רק במו־ שגים מדיניים, אלא יש להביא בחשבון גם אפשרויות אחרות.

ראש הממשלה השיב על שאלות של קהל במוזיאון תל־אביב בתום ביקורו הרשמי בעיר, בערב שאורגן מטעם עיריית תל־אביב, בשיתוף עם מרכז ההסברה. ציין, כי בעיית הי־ דוש מנדאט האו"ם עם סוריה היא בעייה, שהסורים יחליטו עליה, ואילו ישראל תעמוד מולה בהתאם לתנאים שייווצרו.

להלן הבהיר, כי העמדה הישרא־ לית אומרת, שגם בהשגת שלום אין ישראל מוכנה לרדת מהגולן. עם זאת ציין, אין בהכרח נחיצמדות לקו הנוכחי. מר רבין הטעים, שאין כיום שאלה של מו"מ קרוב עם סו־ ריה, באשר הסורים מצהירים, שאין הם מוכנים למו"מ עם ישראל.

גלילי: צפוי מאבק קשה על הגולן

בנאום שנשא בדיון במרכז המק־ בוק המאוחד במרום הגולן, אמר השר ישראל גלילי, כי הוא חוזה מאבק קשה על הגולן, ואין עמו דברי רגיעה.

ישנם סימנים של רפיון, וכי שמד־ דרו כבר עכשיו להציג סימני שאלה על יישובי הגולן, עוד לפני נבונות מורית למו"מ — שיקום ויגיד, כי יש לפנותם למען השלום, אמר הד־ דובר.

יחידות שריון סוריות הוחזרו לדמשק מגבול עירק

מאת סופרנו הצבאי

יחידות שריון סוריות הוחזרו לאחרונה לבסיסים שבקירבת דמ־ שק.

יחידות אלה הועברו לגבול עיראק בגבור הסכסוך בין שתי המדינות על מי הפרת.

לקראת תום המנדט ב־30 בנובמבר ניכרת כידוע בסוריה תכונה מסר יימת שנועדה להחריף את המתיחות ואת הציפיה להחלטות דמשק.

עתון בהונג־קונג:

מאו מינה את יורשו

הונג־קונג 8 (ע"צ) — מאו צה טונג בחר בסגן ראש ה־ ממשלה טנג הסיאו־פינג כ־ יורשו — על כך מוסר היום העתון „טין טין יאט פו" ב־ שפה הסינית, המסתמך על „גוסף" שהגיע לכאן מסין ה־ עממית.

לדברי איש זה, שלח הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניס־ טית הסינית חוזרים לקאדרים של המפלגה ברחבי המדינה ד הודיע להם על החלטת מאו צה טונג.

עוד כותב העתון כי מאו בחר בטנג הסיאו־פינג „מאחר ש־ איש זה הוא אמיץ, פופולארי הוכיח תקיפות במאבק נגד האימפריאליזם והרוויזיוניזם".

ירידה קלה בדולר בשוקי אירופה

בריסל, 8 (יופ"ש) — המסחר בדולר האמריקאני נפתח ברמה ירודה במקצת ביום ד' בבוקר ב־ רוב שוקי הכספים באירופה, וב־ כך נמשכה מגמה שהחלה כבר ביום ב'.

גם הזהב ירד ב־0.5 דולר בלונ־ דון, במחיר של 142.50 לאונקיה. בציריך היתה ירידה גדולה יותר ב־143.25 דולר ל־142 דולר לאונ־ קיה.

מקורות בשוקי הכספים באירופה אמרו, כי שיעורי ריבית נמוכים יותר של האירודולר והסיכויים ה־ פיננסיים של עיריית ניו יורק, הם שהביאו לירידת הדולר האמריקאני.

הלירה שטרלינג עמדה ביום של 2.0420 כלפי הדולר לעומת 2.0415 בסגירה ביום ב'.

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית ובהיר, מעונן עם גשם מקומי בצפון הארץ ובהרכזה.

הטמפרטורות: ירושלים 13—21, תל אביב 19—25, חיפה 19—26, רמת ה־ גולן 13—21, נהריה 18—26, צפת 14—19, טבריה 16—30, נצרת 17—24, עפולה 14—27, השומרון 16—22, נמל התעופה בן גוריון 16—26, יריחו 17—31, עזה 17—26, באר שבע 14—27, אילת 20—32.

לחברנו בעבודה — חבר מוכירות הארצית

שלמה בן שימול

תנחומינו העמוקים באבלך הכבד בהילקח ממך אמך היקרה

חנה ע"ה

בעבודתך המסורה למען הציבור ובנחמת ציון וירושלים תנוחם

עובדי סניף בנק המזרחי המאוחד ירושלים „בית יואל"

ועד העובדים הארצי של עובדי בנק המזרחי המאוחד המזכירות והמועצה

ב"ה

ה ו ד ע ה

במענה לשואלים:

בכל הנוגע לענין „השירות הלאומי" אנו נוהגים כפסק דין המפורסם של רבני ארץ ישראל משנת תשי"ג. כך נהגנו בעבר כך אנו נוהגים בהווה וכך ננהג גם בעתיד.

הנהלת בית רבקה
כפר חב"ד

המועצה הדתית פתח־תקוה — הרבנות הראשית פתח־תקוה

ברכה לבבית נאמנה

למורנו ורבנו הרב הגאון

רבי משה מלכה שליט"א

בעלותו לכס הרבנות כרב העיר של עירנו

יהי רצון שהשכינה תשרה במעשה ידיו ויזכה לרומם ולהאדיר קרן התורה בעירנו.

בעזרת ד' יתברך

יוסף טולידאנו — ירושלים — נצרת עילית
מרגלית אביחצירא — ירושלים—אשדוד

מ א ו ר ש י ם

ירושלים, אור ליום ב' ראש חדש חשון תשל"ו

ברכות נאמנות

לידידנו

הה"ג ר' משה מלכה שליט"א

להבחרו כרב ראשי וראש אבות בתי הדין בפתח־תקוה

יזכה להרים קרן התורה וכבוד הרבנות בישראל

חבר הרבנים של המזרחי והפועל־המזרחי בישראל

הרינו לברך את מרן הרב הגאון רב פעלים לתורה ולתעודה

...בי משה מלכה שליט"א

נשיא אגודת „נתיבי עם" וכולל אברכים „מזל בכר"

...גל בהיבחרו כרב ראשי וראש אבות בתי הדין לפתח־תקוה

יזכה לרומם את קרן התורה ולהגביר חיילים לתורה ולתעודה

...תיבי עם" — כולל אברכים „מזל בכר"
...ת מוסדות תורניים

בשם ההנהלה

רבי יצחק מטלון, נשיא
...ב מרדכי בן שטרית — הרב חיים ע. פינ'ו

...בית הכנסת הגדול קרית ישמח משה

מלא חפניים ברכות

לכבוד ראש המועצה המקומית גבי־תקוה

...הה"ח מרדכי ווייס שליט"א

מוסדי ראשונה בכלכות בגלגא ובמעשירה

ולמשפחתו הכבודה

לנשואי הבת

פסיה תחי' עב"ג יהושע וולדמן הי"ו

יזכו לראות ... דור ישרים מבורך

...נהלה, הגבאים — משתתפי ולומדי השיעורים ...תפללים

לידידי ורעי

מרדכי ווייס וביתו הי"ו

ברכת מזל טוב נאמנה מעומקא דליבא

לנשואי הבת

פסיה תחי' עב"ג יהושע וולדמן הי"ו

יהיה שיבנו ביתם על אדני התורה והמסורת ויזכו הזוג לרוות נחת כל הימים

מרדכי וינשטוק וביתו

מכتب من الأرشيف

של המצפה

קיסינג'ר והבטחותיו

טרם יבשה הדיו מעל „מיסמכי ההבנה", שנחתמו בין ארה"ב לישראל במסגרת הסכם הביניים, והנה גילה לנו שר החו"ץ האמריקאי, כי אכן, כשמם כן הוא ותו לא. הבנה — כן. התחייבות — לא. אין בהם בהסכמים שבין וושינגטון לירושלים, יותר מאשר הצהרת כוונות, אך לא התחייבות משפטית. כך נתברר מפי הגרי קיסינג'ר, כי ההתחייבות אינה בעצם התחייבות וכי ההבטחות כביכול, גם בכתב, למעשה אינן מחייבות הוקית את ממשלת ארצות הברית. ועוד לפני שהחל בביצוע המעשי, נתברר כי למעשה לא נתחייבה ארצות הברית התחייבות הוקית של ממש אלא בשתיים בלבד: הצבת 200 טכנאים ואספקת דלק לישראל במקרה של מחסור.

שלא מרצונו הטוב הודה בעצם קיסינג'ר כי מה שהבטיח בירושלים, בשעה שבא לשכנע את ישראל לוותר על נכסים ממשיים שבידיה, המעברים ושדות הנפט תמורת ביטחונות אמריקאניות — הבטחות אלה אינן מחייבות למעשה את וושינגטון. היה זה הקונגרס האמריקאי שרצה לדעת את הכל על ההסכמים. ואולי ניתן לומר, כי בסופו של דבר צדקה עשה לנו בית הנבחרים האמריקאי שכתוצאה מלחצו נאלץ קיסינג'ר לגלות את הקלפים ונופצה האשליה של הסתמכות יותר על הבטחות מדינאים, הגם שמעוגנות הן במסמכים רשמיים התומים כדת וכדין. ודאי, אין למעט גם בערכן של הצהרת כוונות, וקיסינג'ר עצמו טרח להסביר כי למרות שאין הן מהוות התחייבות חוקית, אין ארה"ב משוחררת מבחינה מוסרית או פוליטית מלפעול בהתאם להתחייבות. אין למעט, ואף כמובן אין להפריז בערכן, ומה עוד שר החוץ האמריקאי עצמו סייג את ערכן, בציינו כי בקיום ההבטחות שניתנו תיבחן אמינותה של ארה"ב. אך כל זאת, הוסיף, כל עוד יימשכו הנסיבות שבעטיין ניתנו. פירוש הדבר לא רק שר החוץ אחר, המנהל מדיניות שונה, יראה עצמו פטור מכך, אלא שקיסינג'ר עצמו יוכל „בנסיבות אחרות" לראות עצמו חפשי מהן". „הנסיבות" ייתכנו, כמובן, שינויים ותמורות. בשנים האחרונות ובשנים עברו ראינו לא אחת, כיצד הבטחות ממשיים הופכות לפיסות נייר לצור על פי צלוחית. ראינו כיצד חולפות ומשתנות מגמות במדיניות. אינטרסים של שלשום אינם אותם אינטרסים של אתמול ואילו של היום אינם תואמים את אלו של מחר, ואז אויבים של אתמול הופכים ידידים, וידידים מוצאים עצמם זנוחים ומופקרים.

מה תהיה מדיניותו בעתיד של קיסינג'ר עצמו? שר החוץ האמריקאי טרח והבהיר, כי מדיניותו הידוע של „צעד אחרי צעד" אף היא בת־חלוף. מי שהשלה איפוא את עצמו כי הסדר הביניים מבטיח לנו רגיעה של ממש לפחות מבחינת הלחץ האמריקאי, טעה טעות חמורה. שכן קיסינג'ר לא הסתיר: מדיניות „הצעד אחרי צעד" מתקרבת לקיצה. וכי יש לחתור להסכם כולל, שיפתור גם את הבעיה הפלשתינאית. ומהו הפתרון? הוא לא הסתיר דעתו שבסופו של דבר צריכה לקום מדינה פלשתינאית, הווה אומר שר החוץ האמריקאי עשוי לפעול בבוא הזמן — וייתכן שהוא אינו רחוק — למען אותן מטרות שכיום הוא עדיין מדבר עליהן בעירפול, אך ספק אם הן עולות בקנה אחד עם יעדי המדיניות של ישראל. שכן קיסינג'ר אמר במפורש כי יהא אשר יהיה, ארה"ב לא תתיר עוד לעולם קיפאון במצב במזרח התיכון. ויעד זה המירוץ אחר פתרון ואי־קיפאון הגדיר כ„אינטרס לאומי אמריקאי". ייתכן מאוד איפוא, שהאינטרס האמריקאי לא יהא זהה לאינטרס הישראלי וודאי שלא בפתרון הבעיה הפלשתינאית, כפי שרואה אותה ירושלים.

עם אישור שיגור הטכנאים, בבתי הנבחרים האמריקאיים, לאחר שנתבררה מהן בבירור מהותן האמיתית של התחייבויות ארה"ב, לא תמה המערכה שישראל תצטרך לעמוד בה. הן ביחסינו עם האמריקאים, במסגרת ביצועו של הסכם הביניים והן לטווח הרחוק יותר, במאבקים שעוד נכונו לנו בזירות ובגזרות אחרות.

מומחה פיננסי: פשיטת רגל של עיריית ניו־יורק צפויה בקרוב

העירייה לא תוכל לפדות אגרות חוב שהוציאה

ניו יורק 8 (יופי"ע, ע"צ עי"ר) — מומחה לכירורגית ערך הזהיר היום כי „ודאי להזמין" שעיריית ניו־יורק לא תוכל לפדות את איגרות החוב הפר־ביטאליות, שהיא הוציאה לציבור הרחב ובמקרה כזה לא יקבלו עובדי העירייה משכורת, ואי סדר אזרחי ישתרר בעיר.

בנבואה קודרת זו יצא ברנסון האריס, נשיא חברת „סטנדרד אנד פור", המתמחה באיגרות חוב, בעת שראש העירייה, אברהם בים, הודיע על תכניה לקיצוצים נוספים בהוצאות העירייה.

בים הכריז כי „העיר תחיה בגבולות האמצעים שלה", והודיע על תכנית עינגנית תלת־שנתית על הקפאת שכר, ריאורגניזציה של השירותים העירוניים ופיטורים נוספים של עובדי העירייה.

אך בעוד שראש העיר מודיע על תכניותיו, התריע ברנסון האריס בפני ועידת הבנקאים האמריקאיים בניו יורק בתחזיתו כי עיריית ניו־יורק לא תוכל להימלט מפשיטת רגל ומנהיגי העיר של הוצאות פשיטת רגל קשה כזאת.

יתר על כן, לאחר האריס הופיע בפני הבנקאים מושל מדינת ניו־יורק, יו קארי, שהודה בפניהם, כי ייתכן שאפילו האמצעים הדראסטיים ביותר לא ימנעו את פשיטת הרגל של העירייה.

האריס קרא בדבריו למלוות מאסיביים מצד הממשלה הפדראלית למדינת ניו יורק, כדי שזו תוכל לחלץ את העיר ניו יורק מצרותיה הפיננסיות. „עד כמה שקשה לעכל התערבות פדראלית, הרי התוצאות הכלכליות והחברתיות של פשיטת רגל כזאת עושות התערבות כזאת להכרחית", אמר.

המומחה הפיננסי הכריז כי פשיטת רגל של ניו יורק היא ודאית ומתחלפת בעתיד הקרוב ואפילו תוך החודש הקרוב.

הוא אמר כי לאחר פשיטת רגל כזאת לא יקבלו עובדי העירייה משכורות וצפויות שביתות, השירותים ישותקו ועלול לפרוץ מרי אזרחי ומרד נגד הממסד העירוני. ייתכן שיזרקו פצצות עשן לבנקים שבעיר, אמר.

המושל קארי אמר כי הבעיות הפיננסיות של העיר התרו תחת אמ־סיות של איגרות חוב מטעם מדינת ניו־יורק, שיש להן בסיס פיסקאלי איתן. הוא הזהיר כי אם תפשוט העירייה את הרגל יפשטו את הרגל גם כמה מסוכנויות מדינת ניו־יורק ובדרך זו ישותקו מיליארדים של דולרים שנועדו לתכניות ניתות.

תכנית הצמצומים של ראש העירייה בים מדברת על צמצום בהוצאות בהיקף של 800 מיליון דולר במשך שלוש שנים, קיצוץ שיתחיל בצמצום התקציב ב־200 מיליון דולר כבר בשנת הכספים הנוכחית.

ביניהם הודיע האוצר האמריקאי כי הוא לא יעניק מלווה לעיריית ניו יורק כדי להצילה מפשיטת רגל ויסרב לפנות לקונגרס כי יבוא לעזרת העירייה.

השודד העליז מקובלנץ

קובלנץ, 8 (עי"ר) — פקיד בנק מקלן, שיצא לטיול של יום, שדד בנק בעיר זו שבארץ הריין ואחר כך חילק מאות סכרות של המיטה מארק לילדים בחוצות העיר לפני שהמשטרה תפסה אותו.

בהודעה המשטרה נאמר כי „השודד בעל לב הזהב" הצליח לשדוד 25 אלף מארקים לאחר שאיים באקדח על אחד הפקידים. אולם במקום להימלט על נפשו הוא החל לחלק את שטרי הכסף ברחוב לכל ילד וילדה שפגש בדרכו. תוך מספר דקות נהרו אחריו מאות ילדים. אל הילדים הצוהלים הצטרפו רבות מאמותיהם שלא רצו להאמין למיסור.

המשטרה כלל לא התקשתה למצוא את השודד העליז. הוא נעצר בפתח תחנת הרכבת במרכז העיר.

לאחר שאחד השוטרים הוציא עד כמה שיותר שטרות מידי הילדים המאושרים כדי להחזירם לבנק, אמר אחד השוטרים מקובלנץ: „אולי הוא חשב כי בדרך זו הילדים יגנו עליו ויקלו על בריחתו, או אולי הוא פשוט אוהב ילדים".

התנגדות ב„שוק המשותף" לעמדה בריטית עצמאית בתחום האנרגיה

פאריס, 8 (יופי"ע, ע"צ) — פקידים צרפתיים אמרו כאן היום כי הם חוששים שמדיניותה העצמאית של בריטניה בתחום האנרגיה עשויה לשבש להלוטין את הוועידה המתוכננת של מדינות מתועשות, מדינות מפיקות ומדינות העולם השלישי, האמורה להתכנס בפאריס בדצמבר.

הפקידים הביעו דאגה נוכח תביעתה של בריטניה, אותה השמיע אתמול בלוכסמבורג שר החוץ, ג'יימס קאלאהאן, בדבר ייצוגה העצמאי של בריטניה בוועידה המתוכננת, במקום שתהיה מיוצגת באמצעות השוק האירופי המשותף.

„מר קאלאהאן פתח תיבת פנדורה", אמר אחד הפקידים הצרפתיים. „הוא קם וחתר תחת הדבר היחידי כאורגן היסב עוד בפוקדם לקראת הוועידה המתוכננת".

על פי התכניות לוועידת האנרגיה היו צריכים להשתתף בה 27 נציגים, שמונה מטעם צרכניות הנפט ההגר־ועשוה ו־19 מצד מפיקי הנפט ובני בריתם מן העולם השלישי.

המארחים הצרפתיים היו משוכנעים כי „השוק המשותף" יופיע בוועידה זו במשלחת אחת ובציה נציגי ארצות הברית, יפאן ונציגי חמש מדינות תעשייה אחרות, שיהוו כולם ביחד את נציגי הצרכנים.

אולם מר קאלאהאן הכניס חריץ בתכניות אלה כאשר אמר לחבריו ב„שוק המשותף" כי בריטניה, שיש לה עמדה מיוחדת בתחום האנרגיה, אינה רוצה להיות מיוצגת על ידי „השוק". הוא טען, כי הנפט המופק מן הים הצפוני מעמיד את בריטניה בעמדה של יצרנית נפט תוך מספר שנים וצפוי כי ממשלת בריטניה תבקש מחיר מינימלי גבוה אך מתקבל על הדעת. דבר זה עשוי להתנגש באינטרסים של בני בריתה האירופיים, שכולם צרכנים גדולים ומבקשים להוריד את המחירים.

הפקידים הצרפתיים אמרו כי יהיה זה בלתי אפשרי להגביל את נציגות מדינות התעשייה לשבע כדיונה אם בריטניה תיפרד מן „השוק המשותף". במקרה זה ידרשו גם גרמניה, צרפת ואיטליה, נציגות מיוחדת.

בינתיים נמסר מבון כי גם גרמניה הביעה צער על דרישתה של בריטניה לנציגות נפרדת בוועידת האנרגיה המתוכננת. הממשלה הגרמנית הודיעה, כי היא תנסה להפעיל את השפעתה כדי להביא לשינוי עמדה מצד הבריטים.

דובר ממשלת גרמניה ארמין גרינוולד, אמר: „יש לנו יחסים טובים עם ממשלת בריטניה ואנו ננצל יחסים אלה". הוא אמר כי „ממשלת גרמניה רואה את ההחלטה הבריטית באכזבה ובצער".

בירה בריטית חדשה בלי־אלכוהול — בשביל הסעודים

לונדון, 8 (יופי"ע) — מבשלת בירה בריטית, הידועה בבירה החזקה שהיא מייצרת, עומדת לייצר בירה חדשה, ללא אלכוהול, עבור ערב הסעודית, שם אסורה, שתייתם של משקאות אלכוהוליים על פי הדת המוסלמית.

ד"ר ריצ'ארד תיקסטון, מנהל מבשלת הבירה תיקסטון ביורקשייר, שהשיג הזמנה לבירה כזאת ביריד המסחרי בקלן, סמוך ובטוח, שהבירה החדשה תמצא לה שוק טוב גם בבריטניה, בעיקר בקרב הנהגים הרוצים לשתות כוס בירה או שתיים לפני צאתם לדרך וחוששים מחוקי התעבורה הבריטיים, האוסרים נהיגה במצב של גילופין.

הוא אמר, כי „הלקוחות שלנו בסעודיה רוצים כי הבירה החדשה תיראה בדיוק כמו בירה, תריח כמו בירה וטעמה יהיה כמו בירה. אולם אסור שיהיה בה אפילו חלק זעיר ביותר של אלכוהול".

עשרות אלפים בקבוקים של הבירה החדשה יישלחו לסעודיה בינואר כדי לבדוק את היענות הצרכנים.

שר החוץ הגרמני יבקר בישראל

בון, 8 (ע"צ) — שר החוץ המערב־גרמני, הנס דיטריך גנשר, יערוך ביקור רשמי, שיימשך שלושה ימים בישראל.

חוגים דיפלומטיים בבירה הפדראלית אמרו היום, כי הביקור ייערך בסוף חודש נובמבר. עוד אמרו החוגים הדיפלומטיים, כי מר גנשר יבקר בתחילת השנה הבאה ב־4 מדינות ערביות — מרוקו, סוריה וירדן.

סילבה זלמנסון הוכנסה לבית חולים

ניו יורק 8 (עצמאי) — סילבה זלמנסון התמוטטה היום והובהלה כשהיא מחוסרת הכרה לבית החולים „בית ישראל" במנהטן בניו־יורק.

הדבר אירע היום בשעה 10 בבוקר ליד „כותל ישעיהו", ביום ה־16 לשביתת הרעב שלה, שאותה היא מקיימת בתביעה לשחרור בעלה ואחיה האסורים בברית־המועצות.

נמשכים מעשי האלימות בספרד

מדריד, 8 (יופי"ע, עי"ר, ע"צ) — אלמונים הרגו שלושה חברי ארגון המחתרת הבסקי „מולדת בסקית וחרות" בקרבת הגבול הספרדי־צרפתי — על כך מסרה היום סוכנות הידיעות „פיר־ראפ".

בהודעה נאמר כי הרציחות אירעו ביום ו'. סוכנות ידיעות זו, המשרתת את „התנועה הלאומית" המפלגה השלטת בספרד, מציינת כי הקרבנות היו פעילי התנועה הבסקית שנמלטו לצרפת. לא נמסרו שמותיהם של הקרבנות ואף לא נסיבות מותם.

בינתיים אמרו מקורות יודעי דבר כי גמור וגמור עם הממשלה להמשיך בלוחמה נגד כתות הטרוריסטים, תוך מאמץ לשים קץ למעשי האלימות שגרמו להריגתם של 19 שוטרים במהלך שנה זו.

היום נהרגו שני שוטרים בעקבות התקפה על קרקסיני המשטרה בברצלונה. בהודעה רשמית צויין כי הטרוריסטים מצאו את מותם, כאשר נפגעו על ידי כדורים שנורו מהקרקסינים לעבר אנשים חמושים שפתחו באש ממכונית שעברה במקום במהירות מסחררת. בקרב שהתנהל בברצלונה נפצעו קשה שוטר ואזרח.

עצבנותם של השלטונות מצאה את ביטויה הבולט, כאשר נהרגו היום שלושה אזרחים — בני זוג ובנם בן ה־22, שלא נעצרו ליד מחסום. המשטרה פתחה מיד באש. נוסע נוסף במכוניתם של בני הזוג נפצע.

השמאל בארגנטינה התכונן לתפוס את השלטון

בואנוס איירס, 8 (יופי"ע) — הפרטיזנים השמאלנים, חברי ארגון „מונטונרו" הודיעו באיגרת שהגיעה לאמצעי התקשורת בבואנוס איירס שהתקפתם על בסיס של הצבא בפורמוזה לפני שלושה ימים היתה הפעולה הראשונה במסגרת מסע להקמת צבא של מורדים ולתפיסת השלטון בארגנטינה.

לפחות 42 איש נהרגו בקרבות שהתנהלו בחבל פורמוסה ובמספר של פעילות נוספות של הפרטיזנים בבואנוס איירס ובמחוז טוקומן. בפעולות אלה נהרגו עד כה לפחות 73 פרטיזנים וחיילים.

כתב סוכנות הידיעות יונייטד פרס מציין כי אין כל דרך לקבוע אם אכן ההודעה שנשלחה לאמצעי התקשורת מקורה בארגון השמאלני. עם זאת מציינים כי הודעות אלה כוללות פרטים רבים על פעולת הפרטיזנים, שטרם פורסמו על ידי מקורות רשמיים.

הושבע הקבינט של ברונו קרייסקי

וינה, 8 (עי"ר) — נשיא אוסטריה רודולף קירשלגר קיבל היום את חברי ממשלת אוסטריה בראשות הקנצלר ברונו קרייסקי, כדי להשביע אותם כממשלת מעבר בעקבות הבחירות שנערכו ביום א'.

קרייסקי הודיע שלא יחולו שינויים בקבינט שלו.

הסוציאליסטים זכו ב־93 מנדטים ואילו השמרנים ב־80 מנדטים והמפלגה הימנית הליברלית הקטנה קיבלה 10 מנדטים בבחירות.

היום צפויה הודעה על מתן פרס נובל לשלום

אוסלו, 8 (עי"ר ע"צ) — מצפים שמחר (היום) תפורסם הודעה על מתן פרס נובל לשלום.

בין כ־50 מועמדים לפרס זה — כומר ספרדי, המנהל מזה שבע שנים מסע בלתי אלים להבטחת זכויות האדם ונגד משטרו של פרנקו. השנה יוזכה מתן הפרס ב־630,000 כתרים שוודיים (69,000 לי"ש).

ועדת האו"ם מעיינת בהצבעה נפרדת בעניין הגזענות והציונות

מרכז האו"ם 8 (עצמאי) — ועדה של עצרת האו"ם שוקלת עתה הצבעה נפרדת בקשר עם גינוי הגזענות והציונות.

הערבים הציעו בשבוע שעבר תיקון להצעת ההחלטה שהוגשה לוועדה השלישית. לפי תיקון זה תוכרז הציונות כאידיאולוגיה שיש לגנותה יחד עם הגזענות והקולוניאליזם.

ההצבעה על הצעת ההחלטה המתוקנת נדחתה, לאחר שארה"ב ומדינות השוק האירופי המשותף הביעו את התנגדותם לגינוי הציונות.

היום נודע, כי הוועדה שוקלת דיון בהצעת ההחלטה המקורית ולאחר מכן תיערך הצבעה נפרדת על גינוי הציונות.

התפתחות זו חלה, לאחר שמדינות העולם השלישי ביקשו להבטיח רוב להחלטה המגנה את הגזענות והקולוניאליזם. מדינות אלה הגיעו למסקנה שאין להשיג רוב בעניין זה, אם יתבקשו המדינות חברות האו"ם לגנות את הציונות יחד עם הגזענות והקולוניאליזם. טרם נקבע מועד עריכת ההצבעה.

פרס: היקף ייצור התעשייה האווירית — שני מיליארד ל"י

„19 מיליון שעות עבודה היקף ייצור של 2 מיליארד ל"י — זוהי התעשייה האווירית היום. היקפו צה"ל, סיפוק צרכיו וייצוא של מאות מיליוני דולרים במטוסים אזרחיים וצבאיים כאחד — זוהי התעשייה האווירית של מחר" — אמר שר הבטחון, שמעון פרס, בטקס הענקת „פרס הרצל" על ידי אגודת יוצאי הונגריה בישראל, שנערך ב„בית סוקולוב" בתל־אביב.

בסקרו את התעשייה האווירית, הטעים כי הכנסת סברה בעשה עד שהגיעה התעשייה האווירית לכלייה שעות עבודה. היום מייצרת החברה מטוסים צבאיים ואזרחיים למדינת ישראל ולארצות חוץ.

מדען ישראלי: לישראל מקורות של 60 אלף טונות אורניום

תל־אביב, 8 (יופי"ע) — לישראל יש מקורות של עד 60 אלף טונות של אורניום וכמו כן יש בידה הטכנולוגיה והיכולת להפיק עד 60 טונות של אורניום לשנה, המספיקים לשימוש כמקור אנרגיה לכורים גרעיניים — אמר היום הפיזיקאי הישראלי, פרופ' שמעון יפתח, בראיון ליו.פי.

דרושים כ־30 עד 40 טונות של אורניום לשנה כדי להפעיל כור גרעיני.

פרופ' שמעון יפתח, מן הטכניון בחיפה ונשיא האגודה הגרעינית הישראלית, אמר, כי ניתן להפיק 30 אלף עד 60 אלף טונות אורניום מ־300 מיליון טונות פוספטים המצויים במרחבי הנגב.

לדבריו, ניתן להפיק 100 עד 200 גרם אורניום נקי מכל טונה של פוספטים, כתוצרת לוואי של תוצרת זרחתית. ישראל מפיקה חומצה זרחתית בתשלובה הכימית בערד. והחומצה הזרחתית משמשת כדשן.

פרופ' יפתח אמר בראיון טלפוני עם יו. פי., כי עתה מפיקה ישראל כמויות זעירות של אורניום, שניתן להפעיל בהן את הכור הגרעיני הנסיוני בדימונה שליד ערד ואת הכור שבנחל שורק ליד יבנה.

חברת אלרון מנפיקה היום מניות לבורסה במחיר של 270

חברת אלרון תעשיה אלקטרונית בע"מ — מפרסמת היום תשקיף בדבר הנפקת מניות לציבור במחיר של 270.

זוהי ההנפקה הראשונה המונפקת לציבור בשנתיים האחרונות ע"י חברה שמניותיה עדיין אינן רשומות בבורסה, והיא מונפקת באמצעות קונסורציום של בנקים בראשותו של בנק דיסקונט לישראל בע"מ.

החברה שהיא פעילה בענף התעשיות עתירות המדע נוסדה ביוזמת ד"ר עוזיה גליל, מנהלה הכללי של החברה, והחברה להשקעות של בנק דיסקונט.

פתיחת החתימות תהיה בעוד שבוע, ב־14.10.75, מאחר וצפויה התפתחות ניכרת על האמיסיה ובכן סגירת רשימת החתימות עוד באותו יום.

פורד חתם על חוק לחידוש אספקת הנשק לטורקיה

וואשינגטון 8 (עי"ר יופ"י) — הנשיא פורד חתם על חוק המאשר משלוח נשק בכמויות מוגבלות לטורקיה, לאחר הפסקה של תשעה חודשים, בעקבות הפלישה הטורקית לקפריסין בשנה שעברה.

החוק שאושר על ידי הקונגרס בשבוע שעבר וקיבל את חתימת הנשיא אתמול, יאפשר משלוח של ציוד צבאי בהיקף של 185 מיליון דולר, ציוד שאנקרה כבר שילמה עבורו.

המשלוח עוכב בגלל אמברגו שהוטל בפברואר, כאשר השתלטו הטורקים על בסיסים אמריקאיים בארצם.

בהודעת הבית־הלבן מאתמול נאמר, כי הנשיא פורד נתבקש לפתוח בשיחות עם יוון כדי לקבוע מהם הצרכים החופים של מדינה זו בתחומי הכלכלה וההגנה וכמו כן לפתוח בשיחות עם טורקיה בקשר למניעת הברחתו של אופיום ושימושו כסם. הנשיא ידווח לקונגרס על שיחות אלה.

בעת הדיון בקונגרס, הביע הציר הדימוקראטי מניו יורק, צ'ארלס ראנגל, את דאגתו נוכח חידוש ייצור הפרג בטורקיה בשנה שעברה והשפעת ייצור זה על בעיית הסמים בארה"ב.

נמשכים המגעים על מכירת תבואה אמריקאנית לבריה"מ

צפוי הסכם שלפיו תקנה מוסקבה כמויות קצובות בתקופה שתיקבע מראש

מוסקבה 8 (יופי"ע) — פקידים אמריקאיים וסובייטיים קיימו היום את הישיבה השמינית שלהם במשך תשעה ימים במאמץ להשגת הסכם בדבר מכירות לטווח ארוך של תבואה אמריקאנית לבריה"מ.

דובר אמריקאני אמר, כי סגן השר לעניינים כלכליים, צ'ארלס רובינסון, נועד שוב עם שר הסחר הסובייטי, ניקולאי פאטוליצב. לא נמסרו פרטים על התקדמות המו"מ וכן לא נודע כמה זמן הוא עוד יימשך.

מטרתה של ארה"ב, אותה קיבלו הסובייטים בצורה עקרונית, היא, להגיע להסדר על פיו תקנה מוסקבה כמויות קצובות של תבואה אמריקאנית בתקופה שתיקבע מראש.

דרישה אמריקאנית זו באה בעקבות טענתם של איגודים מקצועיים אמריקאניים, כי קניות גדולות ולא קבועות של תבואה על ידי הסובייטים מעלות את מחירי המזון בשוק האמריקאני.

השיחות מתנהלות לכן על רקע של אי־שקט בקרב העובדים בקשר לקניות התבואה. הנשיא פורד הפסיק את כל המכירות עד לאמצע אוקטובר, בציפיה לתוצאות השיחות של משלחת רובינסון במוסקבה.

הבית הלבן תומך בדברי שגריר ארה"ב באו"ם נגד נשיא אוגנדה

וואשינגטון, 8 (יופי"ע, עי"ר) — הנשיא פורד תומך ללא הסתייגות בדברים שהשמיע שגריר ארה"ב באו"ם, דניאל מויניהאן, כאשר גינה את נשיא אוגנדה אידי אמין בשם „רוצח גזעני" — זאת אמר היום הבית הלבן.

מויניהאן הגיב בצורה זו על קריאתו להשמדת ישראל, שהשמיע אידי אמין בעצרת האו"ם ביום ד' שעבר.

במרכז האו"ם טען היום שגריר אוגנדה כי מויניהאן העליב את אפריקה ואת העם הכושי כולו, כאשר כינה את אידי אמין בשם „רוצח גזעני".

נציגה הראשי של אוגנדה, ואליד קיבנגה, הפיץ במרכז האו"ם איגרת, בה נאמר כי נציג ארה"ב באו"ם פעל תחת השפעת הציונים.

באיגרתו שואל השגריר, כיצד יתכן שישראל היא דמוקרטיה, שעה שמדינה זו מתעלמת מהחלטות האו"ם בקשר עם הפליטים הערביים הכבושים ומחזיקה את בני העם הפלשתינאי, שהם הבעלים האמיתיים של הארץ, במחנות פליטים".

האורחים האחרונים במיתלה

250 חברי משלחת הסקר של המגבית היהודית המאוחדת ציינו אתמול „רגע היסטורי", כאשר עמדו בנקודת התצפית של הרי המיתלה [illegible] לעבר [illegible] סואץ. [illegible] להם, כי הם מהווים את הקבוצה האחרונה של אורחים בעמדות של המיתלה והגידי, לפני שישראל תמסור אותם, לפי תנאי הסכם הביניים עם מצרים.

המשלחת, המתכבנת את כספי המגבית לשנת 1976, הגיעה לביקור של שבעה ימים לצורך סקר לימודי כל צרכיה הבטחוניים והחברתיים של ישראל.

ג'ורג' שולץ מועמד לראשות סוכנות הביון המרכזית

וואשינגטון, 8 (יופי"ע, ע"צ) — הנשיא פורד שוקל מינויו של ג'ורג' שולץ, שר האוצר בממשלו של הנשיא לשעבר ניקסון, כדי לעמוד בראש סוכנות הביון המרכזית לאחר שהעומד כיום בראשה [illegible] — אמרו כאן היום מקורות מוסמכים.

ג'ורג' שולץ, היה בתקופת הנשיא ניקסון שר האוצר ושר העבודה.

המקורות אמרו כי לאחרונה יש „אי־יציבות" [illegible] בהנהלת סוכנות הביון המרכזית, אשר הגידופים עליה בעת האחרונה הסעירו את דעת הקהל האמריקאנית. כיום עומד בראש סוכנות הביון ויליאם קולבי.

כן אמרו המקורות, שהנשיא יחליט בקרוב על שורה של צעדים בנוגע לריאורגניזציה של סוכנות הביון, בעקבות הגילויים האחרונים של ועדת החקירה של הקונגרס בקשר לפעילות סוכנות זו.

בעת ובעונה אחת נמסר כי הנשיא פורד ביקש את ועדת הביון של הסינאט להפסיק בינתיים את החקירה הפומבית על פעולות סוכנות הביון המרכזית.

דובר הוועדה אמר, כי החקירה הפומבית צריכה להתחיל היום נדחתה, אם כי לא בוטלה. הדובר אמר כי הנשיא פורד התקשר באורח אישי טלפונית עם סינטור פרנק צ'רץ', יו"ר הוועדה, וביקש „באורח הנחוץ ביותר" לקבל לשיהוי את היועץ המשפטי הכללי, אדוארד לוי, בקשר לחקירה זו.

הדובר אמר כי לוי ביקש מן הוועדה לדחות את שמיעת העדויות הפומביות למען האינטרסים של הביטחון הלאומי ולהתייעץ עם הבית הלבן לפני שכל חקירה פומבית כזאת תתקיים בעתיד.

אתונה, 8 (עי"ר) — המשבר בקפריסין ובקשתה של יוון להתקבל כחברה מלאה בשוק האירופי המשותף יהיו הנושאים העיקריים בשיחות שיקיים ראש ממשלת יוון, קונסטנטין קרמנליס בעת שיצא ביום ה' (מחר) לביקור רשמי של שני ימים ללונדון.

רומא: איטליה אינה שוקלת פרישה מנאט"ו

רומא, 8 (יופי"ע ע"ש) — ממשלת אלדו מורו החדשה הזימה היום ידיעה שפורסמה לפיה היא שוקלת עזיבת ברית נאט"ו, תוך היענות לרצונה של המפלגה הסוציאליסטית.

הידיעה שפורסמה היום בעתון „גורנלה דאיטליה" משוללת כל יסוד — אמר דובר ממשלתי.

המזכיר הכללי של המפלגה הסוציאליסטית, פרנצסקו דה מרטינו, הכחיש את הידיעה שהופיעה בעתון הימני, לפיה הוא דרש שאיטליה תפרוש מנאט"ו כתנאי להצטרפות המפלגה הסוציאליסטית לממשלת מורו.

„גורנלה דאיטליה" כתב היום בעמוד א' תחת כותרת ענק כי ידיעה מטעם ממשלת איטליה מעיינת עתה בתוכנית מפורטת לפרישת איטליה מנאט"ו. לדברי העתון הועלתה ההצעה הקוראת לסילוק כל כלי הנשק הגרעיניים מהמדינה עד 1976 וסגירת כל בסיסי נאט"ו באיטליה עד 1977.

88 נהרגו על ידי כוחות הבטחון באריתריאה

אדיס אבבה, 8, (עי"ר ע"צ). — כוחות הבטחון האתיופיים הרגו 88 איש בשבוע שעבר. כרבים מצאו את מותם על רקע ההתנגדות לרפורמות החקלאיות של הממשלה.

בהודעה שפורסמה היום על ידי הממשל הצבאי צויין כי 64 איש, שתוארו כ„בעלי אחוזה לשעבר, לגבבילים וגובבילי" נתגלו ונהרגו באיזור וולו. באזור ארוסי דרומית מהבירה נהרגו לפחות 17 אנשים. אנשים אלה התנגדו להצהרת הממשלה בדבר הלאמת אדמות חקלאיות.

שבעה אנשים נוספים נהרגו על ידי כוחות הבטחון באסמרה בירת אריתריאה.

קנדה העלתה מחיר הנפט

אוטווה 8 (יופי"ע) — שר האנרגיה בממשלת קנדה, אלסטר גילספי, הודיע היום על העלאת המחיר הכולל של נפט גולמי בשיעור 1.05 דולר לחבית החל מה־1 בנובמבר.

בעקבות החלטה זו יימכרו שני הסוגים של הנפט הגולמי הקנדי בשוקי העולם במחירים של 12.50 ו־12 דולר לחבית.

יצויין כי אופק העלה את מחיר הנפט מ־10.46 דולר ל־11.51 דולר לחבית.

לאחרונה מייצאת קנדה כ־250,000 חבית נפט גולמי ליום.

נפט וגאז נתגלו בניו זילנד

וולינגטון, 8 (עי"ר) — נפט וגז בכמויות מסחריות נתגלו בחוף המערבי של האי הצפוני של ניו זילנד — הודיעה היום חברת הנפט הניו זילנדית.

החברה מעריכה את זרימת הנפט מן הבאר ב־60 חביות ליום ואת תפוקת הגאז הטבעי ב־400 אלף רגל מעוקבים.

בשבוע הבא יתחיל הקידוח של הבאר השנייה באותו שדה.

שוב פצצה בבאר בצפון אירלנד

בלפאסט, 8 (יופי"ע) — פצצה כלכודה התפוצצה בלונדונדרי ביום ד' ובאר נהרס בהתפוצצות אלימה נוספת במלחמה עקובת הדם המשתוללת בצפון אירלנד מזה שש שנים, בין הפרוטסטנטים הנאמנים לשלטון האנגלי לבין הקאתולים.

גבר פרוטסטנטי בן 35 נפצע קשה בלונדונדרי כאשר פצצה שלכדה התפוצצה במכונית שלו כאשר התניע אותה.

בעיירה קריגון במרחק של 40 קילומטר מבלפאסט, נהרס לגמרי בית מרזח בפצצה שהתפוצצה ביום ב'. למרבה המזל פונו הלקוחות מן המסבאה לאחר שנתגלתה שם חבילה חשודה. חבילה זו התפוצצה לאחר מכן אבל לא היו, בגלל הפינוי, אבידות בנפש.

שר החוץ של ניגריה: האו"ם הוכיח רצון טוב כלפי ישראל

מרכז האו"ם 8 (ע"צ) — רבות מבין המדינות החברות באו"ם הוכיחו רצון טוב כלפי ישראל. זאת הוכח בצליל, כאשר התבטאו המדינות החברות בארגון לאחדות אפריקה בוועידת פסגה בקמפלה בחודש יולי וגם במהלך ועידת שרי החוץ של המדינות הבלתי מזדהות בלימה — אמר אמש שר החוץ של ניגריה קולונל י. ג. גארבה.

השר, שנאם בעצרת האו"ם, הוסיף ואמר כי ישראל יכולה להבטיח לעצמה „שלום בגבולות מוכרים". הוא קרא לישראל להוכיח יחס „קונסטרוקטיבי" יותר במושב זה של עצרת האו"ם, מה שתואם גם את האינטרסים של ישראל עצמה.

ההסתדרות עומדת בפרץ

(ירי"ש) ראשי ההסתדרות הכללית מעולם לא נחשדו על יחס שלילי כלפי יהושע פרץ. ה„בוס" של נמל אשדוד תמיד נהנה מתמיכתם, ובשל כך הצליח להשיג לעובדי הנמל הישגים מקצועיים שאין כמעט סקטור במדינה שהגיע אליהם. מזכירה הכללי לשעבר של ההסתדרות, יצחק בן אהרן ניצב בגלוי לימינו של פרץ בעת שעמד בעימות עם מנכ"ל רשות הנמלים לשעבר, רב־אלוף (מיל.) חיים לסקוב, שנאלץ לפרוש בסופו של דבר מתפקידו.

אחרי פסק־הדין נגד יהושע פרץ ממש יצאו ראשי ההסתדרות כוליהם בהבעת יחסם האוהד. אם רוצים הם לסייע לו בהליכי הערעור — ניחא. אם חפצים הם להביע את הערכתם לאישיותו — יבושם להם. כל זה עניין של טעם אישי ושל חוש ציבורי. אך מכאן ועד השמעת דברי התקפה על הרשות השופטת — המרחק רב ביותר. אפשר שקהו במקצת חושיהם של ראשי ההסתדרות לגבי היחס כלפי הרשות השופטת, שכן לא פעם הניחו לעצמם להרצא ולאטלולא את בית הדין של ההסתדרות ולהפכו ללעג ולקלס (זכור במיוחד משפטם של חברי ועד נמל אשדוד, בראשותו של יהושע פרץ...), אך אז היה מדובר בבי"ד של גוף וולונטארי. ואילו הפעם מדובר בבית משפט של המדינה.

הוועדה המרכזת של ההסתדרות הודיעה כי „הופתעה לשמוע על גזר הדין, שאינו עומד לדעתה בהתאמה למעשה שבגינו הועמד פרץ לדין, בייחוד לאחר שפרץ הודה באשמה שיוחסה לו והתנצל על מעשיו". ראשית, כמתי מוסמך מזכיר איגוד פועלי הכחש דרך משל, לקבוע מהו העונש הראוי להעמיד מעשה מסויים. שנית, האם חברי הוועדה המרכזת הם המוסמכים לקבוע באיזו מידה יש להתחשב בהודאת נאשם ובחרטה על מעשהו? הרי לא יתבעו „משפטני" הוועדה המרכזת לחון כל נאשם שהודה באשמה או הביע חרטה...

הגדיל לעשות א. אברהמוביץ, יו"ר המחלקה לאיגוד מקצועי, שאף חבריה „הביעו תדהמה" על גזר הדין. מר אברהמוביץ הסביר, כי שום נציג ההסתדרות לא נקט עמדה פומבית כלשהי כל עוד התנהלו ההליכים המשפטיים נגד פרץ, „מתוך יחס כבוד לרשות המשפטית". אולם עתה, עם פרסום גזר הדין, הוא רואה לנכון להביע דעתו, כי גזר הדין חמור מדי. האם אין מר אברהמוביץ חש כי „הבעת דעה" אחרי סיום ההליכים המשפטיים הופכת לפלסתר את אותו „יחס כבוד" לרשות המשפטית? והפוך, אם היו אנשי ההסתדרות סבורים כי מעשהו של יהושע פרץ סגירת נמל משום שאיש מן הגבול לא זיהה אותו — … וכי פרץ עשה זאת כ… ציבור — היו יכולים לומר זאת בעת המשפט, שבו הזמין הסנגורים, במטרה להקטין מחומרת המעשה. אך השמעת דברי ביקורת לאחר מתן פסק הדין, זוהי פגיעה גסה ברשות השופטת.

ההסתדרות צריכה לעמוד בפרץ — בעמידה לימין העובד בדאגה לבל יבולע לשכרם ולהגנה מפני צעדים כלכליים וכו'. אם לא תמיד מצליחה בכך, אין פירושו דבר שזכותה להרוס ולמתוח ביקורת על שופטי ישראל. אין ספק, כי „מסע פרץ" בהסתדרות היה שיעור מאורחות לציבור השכבים בישראל.

למה להאריך שידורי הטלוויזיה?

(ח"פ"ן) טענו וטוענים גם על בזבוז בשירותי ובשידורי הטלוויזיה, ורבים הטעמים בהוצאות.

ומהי תגובת רשות השידור להכלה על הארכת השידורים לאחר חצות?

מסתבר, כי אמנם יש … רבים לשידורים המוקרנים ב… אלה עשויים לאחר ב… לעבודה. יתירה מזו, הלב ובני נוער חשים בצורך „… מרזהקים", ההוצאה של הפי־ ניכרת גם בהם, ובאה לידי … בחוסר ריכוז בלימודיהם.

למה איפוא לא לחזור למה־ הקודמת של השידורים? לא להשקיע כספים בהעלאתם ואיכותם של השידורים מתכונת הזמן הקודמת?

יינות ישראליים נמכרים בהצלחה בבריטניה

(ס') הצלחה רבה היתה ל… ישראל בבריטניה ב… רובה במיוחד בתקופת „… יהודים — מסר לכתב … חברת „כרמל מזרחי" ב… רוברט הורוביץ.

הוא אמר, כי זוהי … טובה של יינות מישראל ב… לונדון וגם בערי השדה. … ציין את הצלחת … יינות ישראל בחנות הכל־בו הגדולה „סלפרידג'ס" בלונדון במשך ארבעה ימים. … למזל להכיר את יינות י… צרכנים לא יהודים רבים, ש… את היינות לטובה. מר הו… אמר כי יצוא היינות הישר… לבריטניה משביע רצון, … המצב הכלכלי הקשה.

פרופ' בן־שחר:

יש לראות את התמיכה בישראל כחלק מתקציב ההג[נה] הגלובאלית של ארה"ב

ניו יורק, (עצמאי) — נשיא אוניברסיטת תל־אביב, פרופ' חיים בן שחר, אמר במסיבת עתונאים בניו יורק כי בישראל שוררת דאגה מסויימת עקב החישוב של כמה גורמים בארה"ב, השואלים מדוע ממשלת ארה"ב צריכה לעזור לישראל מבחינה פיננסית בעוד שהיא אינה עוזרת לניו־יורק.

הוא אמר כי שני שלישים מגרעון מאזן התשלומים של ישראל, הנאמד ב־3.5 מיליארד דולר, מקורו בהוצאות ביטחון. הבהיר, כי אילו בלא התערבות מבחוץ בסכסוך הערבי־ישראלי, היתה ישראל יכולה למלא את צרכי הביטחון שלה. אך, מכיוון שברית"מ מחמשת את הערבים, הסכסוך המזרח תיכוני הוא חלק מקונפליקט גלובאלי והסיוע לישראל מסייע לאסטרטגיה ההגנתית האמריקאנית הגלובלית.

במסיבת העתונאים שנערכה מטעם ידידי אוניברסיטת תל־אביב בניו יורק, אמר פרופ' בן שחר כי הוא בא לארה"ב כדי להדק את הקשרים בין מדענים אמריקאנים לבין אוניברסיטת תל־אביב.

הדובר אמר, כי גרעון … תשלומים הגיע לסכומים של 3 … לאורך דולר מאז מלחמת יום כיפורים ויעלה בעוד 500 … דולר בגלל הצורך לקנות ב… מקום זה שישראל מוכרה ב… דס.

עם זאת אמר, כי נעשים … לשיפור המצב הכלכלי. הוז… דראסטי בהוצאות הבטחון, ה… בע העלאות כס מאז מלחמ… כיפור הלירה הישראלית … ב־4.20 ל"י לדולר. הוא … כי „הירוק זה של ההגורה … הייס". פרופ' בן שחר הביע … הבעיה העיקרית על מאמצים … הנתמכים על ידי הציבור, … הגדיל את ההשקעה … ראל. הוא אמר כי ישראל … להכניס ליברליזציה במשק … ההשקעה הליברלית שלה … תחת בהערכה למשיכה … זרים.

הוסיף, כי השקעה טובה … מבחוץ היא תעשייה המבוססת … מדעים בגלל השיפור הגבוה … מדענים בישראל המקבלים … משכורות הנמוכות בהרבה מא… יכלו להשיג במקום אחר.

נמשכת השביתה בנמל אשדוד

(סוף מעמוד ראשון)

עובדי הנמל ובני משפחותיהם. המשטרה אישרה את קיום ההפגנה לאחר שהעובדים התחייבו שישרור בה סדר. ההפגנה לוותה בקריאות נגד השופט וגזר הדין, והושמעו בה קריאות עידוד לפרץ.

פרץ קרא בדבריו גם „לסיעור במפלגת העבודה, כדי שהיא באמת תייצג את העובדים". כן קרא לכל פועלי ישראל לא לפחד ולקום ולעבוד למען מטרה זו. הוא סיים באמרו: „צריכה להיות דימוקרטיה, אני עשיתי למען הפועלים, אני אעשה למען הפועלים". בשלב זה הרים את יד ימינו באגרוף קמוץ וצעק „ביפאקי", כשכל הקהל חוזר אחריו והרים את היד באגרוף קמוץ.

מזכיר מועצת פועלי אשדוד, רפי כהן, אמר, שאם לא תהיה הידברות במצב שנוצר והממשלה וההסתדרות לא ימצאו דרך לצאת מהמבוכה שנוצרה, „מוטב שהם יבואו לנהל את העיר".

כמו כן דיבר נציג ועדי העובדים של מספר מפעלים בדימונה, שבאו להביע את הזדהותם עם פרץ.

לאחר שהקהל התפזר בשקט, יצאו נציגי העובדים עם נציגי מועצת הפועלים לפגישה עם מזכיר ההסתדרות, ירוחם משל, בתל־אביב.

בזמן קיום ההפגנה הוצבו כוחות מתוגברים של שוטרים בכל המפתנים העיקריים של העיר. כמו כן כוח נוסף של המשטרה עקב אחר המתרחש במרוחק־מה ממרכז העיר.

אסיפות הסברה

על אף שבשעות הערב שקטה העיר נמצאים עדיין כוחות מתוגברים של שוטרים בעיר בכוננות. אתמול בבוקר קיימו מספר מפעלים באשדוד אסיפות הסברה, ובעצות שנערכו … האסיפות הללו שותקה העבודה. ועדי עובדים פנו אתמול למזכירות אשדוד ותבעו, שה… לא תופיע באסיפות שנערכו במפעלים שונים, כדי לא … להלהיב יצרים. ואכן, לא … במשך היום הבנה מיוחדת … של משטרה בחוצות העיר. … שהובא מבית הספר … בשטרעם, נמצא בכוננות לפי … צורך.

ועדת הכלכלה קוראת לשוב לעבודה תקינה

ועדת הכלכלה של הכנסת … אתמול פה אחד, לפי הצעת הוועדה, חבר הכנסת יגאל הור… לפנות בקריאה לפועלי נמל א… ולכל העובדים במדינה לחזור לעבודה תקינה.

הוועדה רואה בחומרה את … הפרעות בסדר הציבורי בעקבות הדין נגד יהושע פרץ. לדעת הוועדה, אם יש מי אשר פסק הדין אינו נראה לו — הדרך היחידה … לפנות לבית המשפט. … בדרך של הפגנות … הגורמות נזק חמור במשק.

נגד ההתקפות בגבלי הרשות השופטת

„ועד מחוז תל־אביב של … עורכי הדין מגנה את ההתבטאו… האישים והגופים השונים, אשר … להתערב במהלכי הרשות השופ… ולהטיל בכך מורא על השופט…" כאמור בהודעה שפורסמה אתמול … ידי יו"ר הוועדה, עו"ד דוד … „לשכת עורכי הדין בתל־אביב … מינה, כי הרשויות יפעלו נג… נגד המשתוללים המבזים את … המשפט כדי לשמור על כבו… עצמאותה של המערכת השיפוט…" סיימה ההודעה.

ראש הממשלה

(סוף מעמוד ראשון)

תלוי בנו. אנו חייבים לאזור כוח, להתגבר על מכשולים ולשנותן ולנצל במלואו את הכוח הגנוז הגלום בנו.

בקשר לכך הציר, שפיזור האוכלוסיה בצפון ובדרום, אינו צריך להיות על חשבון פתרון הבעיות של תל־אביב, גם אם יש סדר עדיפויות. יש לפתור את בעיית משכנות העוני הגדולה בכל מקום. יש גם לשנות את היחס בין השירותים והעבודה היצרנית. „העם בישראל, במערבית הלקוי, אינו עובד, כפי שהמציאות מחייבת", אמר.

ראש עיריית תל־אביב־יפו, שלמה להט, שקידם את פניו, אמר כי ת"א אינה רק בעיה של עירייה, אלא בעיה לאומית ממדרגה ראשונה, מבחינת הבעיה הדמוגרפית והתחבורתית. „אם לא נפתור את הבעיות, נצטרך בעוד מספר שנים להציל את המטרופולין במקום „לבנותה", אמר להם, בציינו כי הממשלה צריכה לסייע לפתרון הבעיות. הוא העניק לראש הממשלה מדליון של העיר.

ליד שולחן הנשיאות בספנית ישבו הרבנים הראשיים לת"א־יפו, סגני ראש העיר, רעייתו של ראש הממשלה ורעיית ראש העיר והגב' חנה רובינא, אזרחית הכבוד של העיר. כן נכחו בסעודה נציגי הדתות השונות, [illegible] מזכיר מועצת פועלי ת"א ונציגי מוסדות ציבור.

סיורו של מר רבין החל ב־9 בבוקר, כאשר הגיע עם מלוויו לבניין העירייה בכיכר מלכי ישראל. 800 תלמידי בתי הספר העירוניים עם דגלונים קידמוהו בתרועה.

ראש הממשלה סייר בשכונות שונות, כגון כפר שלם, שכונת התקווה, נווה צדק (שם ביקר בבית הכנסת של הרב קוק) [illegible] וכן בתחנה המרכזית החדשה. מר רבין הלך ברגל ברחוב הרצל, בסביבה ההומה כשעוברים רבים מלווים אותו [illegible]. מר רבין שוחח עם בעלי החנויות ברחוב על הפעילות המסחרית שלהם.

פצצה נתגלתה בתחנת רכבת בגרמניה

נירנברג, (יופי"ע) — המשטרה גילתה אמש פצצה מתוצרת בית המכילה כ־4 קילו של חומר נפץ, בתא כספת בתחנת הרכבת הראשית של העיר — נמסר היום.

החיפוש אחר הפצצה החל לאחר שהמשטרה קיבלה מ„קבוצה האדומה" הודעה של „פלוגת הצבא האדום", אשר בה נאמר על „הפתעה" הצפויות למשטרה, וכן היו שני מפתחות.

אחד המפתחות התאים לתא הכספת בתחנת הרכבת, שם נמצאה חבילה עטופה בנייר אדום, בבדיקה נתברר, כי זוהי פצצה הבנויה [illegible] שם.

לפני כ־4 שבועות התפוצצה פצצה דומה בתא כספת בתחנת הרכבת הראשית של המבורג, ונגרמו פצעים ל־11 איש.

„פלוגת הצבא האדום" היא השם שכנופיית באדר־מיינהוף נתנה לעצמה.

הסבר המצרי ,,מדיניות השלבים"

אמר שהופיע לאחרונה הקאהירי ,,אל־אהראם" עמו של העתונאי המצרי לוטפי אלחולי, מוצאים ת דעותיו של סאדאת לדרכי פתרון הסכסוך ישראל ושכנותיה.

ת, לפי אלחולי, בבואו לטפל הפלשתינאית, נמצא בפני לטרנטיבות. האלטרנטיבה ה־ היא להתחיל מנקודת ההת־ מצא של שנת 1948, הקוראת שחרור לאומית אשר תשאף את כל המולדת הערבית מ־ האפשרות השניה היא את האדמות המצריות, הסו־ פלשתינאיות אשר נכבשו ב־ 1967. וליסד מדינה פלשתי־ על אדמת ,,פליסטין" ש־ מהכיבוש של 1967.

ת, קובע אלחולי, בתוך לו בחירה השניה מסיבות שונות: אלטרנטיבה הראשונה של כל המסלות הערבית היא אלית עקב המצבים והגאוג־ ל האיזור.

ניסיון מלמד כי הסכסוך ל־ יפתר באמצעות המלחמה בנקודה זו אין אלחולי מנ־ ההערכה של מומחים כי פקת נשק סדירה מברית ה־ היה היום כוחה של מצרים כוחה בפרוץ מלחמת יום .

הקמה הפלשתינאית אין ב־ צבאי בהווה ולא יהיה ב־ אפילו בתוספת כל הסיוע הערבי והבינלאומי — את ,,פלסטין" ההישג ה־ האפשרי בעתיד הנראה הקמת מולדת פלשתינאית ,,פלסטין" אשר נכבשה ב־ .

חוסים הבינלאומיים הקיימים מות הגדולות לא יקבלו את כל המולדת הערבית היא ישראל. אפילו ברית המוע־ אלחולי, פועלת במסגרת תמנע בישראל בגבולות ש־ מישי ביוני 1967.

בן שתי נקודות מכאיבות ב־ הדילמה הפלשתינאית לפני 196, וכיבוש האדמות שבא מלחמת 1967. אחרי מלחמת ורים כותב אלחולי: ,,השע־ ינה פרקטית פתוחים לשחרור גלה. לפיכך תהיה זו טעות השער הזה עד שהשער כל פלסטין ייפתח".

מרוכות

תום הסכם הביניים פתוח התקפה מרוכזת על מצרים בבגידה. בעיני הפלשתי־ סרון הגדול ביותר של ה־ שהוא מבטל על החלטות

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

מועצת הביטחון 242 ו־338. שנתקבלו לאחר מלחמות ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים. המחבלים טוענים, ש־בהחלטה 242 מוזכרת הבעיה הפלש־תינאית כבעיה של פליטים ואילו 338 מסתמכת על 242. הם מעוניינים ש־ההחלטות של מועצת הביטחון יתוקנו ובהן ייאמר כי הבעיה הפלשתינאית היא בעיה לאומית של עם שלם אשר לו הזכות החוקית והטבעית להגדרה עצמית. דברים ברוח זו אכן נתקבלו בעצרת האו"ם אשתקד בהחלטות ההסבר המצרי למדיניות ,,השלבים" 741—742, אך החלטות העצרת אינן בעלות תוקף כמו החלטות המועצה.

כתשובה על האשמות הפלשתינאים עונים המצרים כי הדרך הטובה ב־יותר להשיג את החזרת השטחים היא דרך השלבים, עד לשלום הסופי. ,,אלאח'באר" המצרי, בהתייחסו ל־שאלה זו, כתב כי הפעולה המצרית אינה חוסכת מאמץ כדי להגיע ל־מטרתה האסטרטגית, שהיא לדעתו שחרור האדמות הכבושות וכיבוד זכויות הפלשתינאים. מי שמקשה על דרך זו, אומר העתון. מחובתו שיאמר לנו מה הן הדרכים שהוא מציע, מלבד סרבנות ואי עשיה.

במאמרו של אלחולי שהזכרנו לעיל, אינו רק מגן על הסכם הביניים ועל הטקטיקה של מצרים לפתור את הסכסוך בשלבים ובדרכים מדיניות. הכותב קורא לפלשתינאים לאמץ ל־עצמם מדיניות קונסטרוקטיבית, להפ־סיק לחלום חלומות באספמיא ולרדת לקרקע המוצקה של המציאות. העתון קורא למחבלים להבהיר את עמדתם באשר לוועידת ג'נבה (מחד, הם רוצים להשתתף בוועידת ג'נבה, מ־אידך, הם כופרים בהחלטות מועצת הבטחון 141 ו־338, שהן הבסיס לכל מרים בג'נבה), ומבקש מהם ש־יתפייסו עם המשטר ההאשמי של ירדן ויקימו ממשלה פלשתינאית גולה.

קרע גלוי

מדוע מבקשים המצרים מהמחבלים להבהיר עמדתם על ג'נבה ולהתפשר עם ירדן ואילו המחבלים אינם ממה־רים לעשות זאת?

כל ניסיון של הפלג המתון באש"ף לקבל את החלטות מועצת הביטחון או להתפשר עם חוסיין, עלול להיתקל בהתנגדות הפלג הקיצוני, לגרום קרע גלוי בשורות המחבלים ואולי אף ל־מרחץ דמים אכזרי. יתירה מזו, ישראל גם לא אמרה מפורשות שאם אכן יכיר אש"ף בהחלטות מועצת הביטחון ההיה היא מוכנה להכיר בו כנציג הלגיטימי הבלעדי של העם הפלשתינאי. בצורה זו עלולה ההחלטה של אש"ף לקבל את החלטות מועצת הבטחון לפגוע קשות באחדות השורה הרופפת של אש"ף מבלי להביא ל־שינוי מדיניות ישראל לגביו, בחינת ,,יצא קרח מכאן ומכאן". המצרים, לעומת זאת, מעוניינים שאש"ף יקבל החלטות מועצת הבטחון ויתפשר עם חוסיין מסיבות שונות. קבלת ההחלטה 242 על ידי אש"ף תעזור למצרים להפעיל לחץ על ארה"ב, כדי ש־תשפיע על ישראל שתסכים שאש"ף יהיה שותף במו"מ המיועד. הדרישה המצרית מאש"ף, להתפשר עם חוסיין מטרתה להקים משלחת ירדנית פלש־תינאית בדיוני ועידת ג'נבה. ישראל כבר הודיעה בעבר, כי לא תתנגד שבמסגרת המשלחת הירדנית יהיו גם נציגים של אש"ף.

אחרי שנים רבות של ערעור על זכות קיומה של ישראל, אין ספק ש־מאמרו של אלחולי הוא תופעה מעודדת. אבל למרות זאת נשארו כמה שאלות בסיסיות: האם דברי אלחולי באמת מסמנים שינוי בעמ־דותה של מצרים עד כמה מיסבית תהיה. העמדה המצרית במאמציה לבצע את האלטרנטיבה השניה ש־נועדה לשחרר האדמות שנכבשו ב־1967 ההושב מכל — האם מצרים וויתרה כליל על האלטרנטיבה ה־ראשונה הדורשה שחרור כל ,,המולדת הפלשתינאית"?

קבוצת בנקים בריטית הפסידה 73 מיליון ליש"ט

לונדון 7 (יופי"ע, ע"ר) — ,,פירסט נשיונל פיננס קורפוריישן" גילתה היום כי הפסידה במחצית הראשונה של השנה סכום עתק של 73 מיליון ל"ש, כנראה ההפסד הגדול ביותר שנרשם מעולם בעולם הבנקאות ה־בריטי.

,,רעדת סירת ההצלה" של הבנק המרכזי של אנגליה והבנקים ,,המס־חריים הבריטיים, הבהירה כי היא תחלץ את קבוצת הבנקים שבראשה עומד מאם מאחים.

לא מזמן נקלע ,,יונייטד דומיניונס טראסט אנד קייזר אולמן" למשבר דומה, וגם הוא חולץ ע"י הבנק ה־מרכזי של אנגליה במסגרת הנחגית ,,סירת הצלה", אולם לאחר מכן הי־תה זו בלבו מן התשלובת הגילה לבנקאות, נכסי דלא ניידי ואשראי שהיתה.

ההפסדים של ,,פירסט נשיונל" נובעים מהתחייבויותיה לנטות הפסדים בסך 90 מליון ליש"ש של הלוואות אבודות, בעיקר בתחום נכסי דלא ניידי הבריטי הנתון זה מזמן במשבר.

שגרירה החדשה של ג'מיקה בישראל, קייס ג'ינטסה, משיק כוסית עם הנשיא, פרופ' אפרים קציר, לאחר שהגיש את כתב האמנתו.

ציבור ונבחריו שנחלקו בדעותיהם - כיצד יש לנהוג?

מאת הרב חיים דוד הלוי

שאלה: בבית־הכנסת שלנו פרץ ויכוח בין הציבור לבין ההנהלה. חלק מן הציבור רוצה שבשבת יתפללו שני מניינים, כיון שהלקם רוצים להקדים וחלקם לאחר. ואילו ההנהלה טוענת שזה יקלקל את סדרי התפילה בבית־הכנסת ומתנגדת לכך. אותו ציבור טוען שיעשו משאל בין ה־מתפללים, ואם הרוב תומך בהצעה זאת, על ההנהלה לקבל דעתם, ו־ההנהלה טוענת שלאותה תקופת זמן אשר לה נבחרה — הסמכות היא שלה ואין מקום למשאל. נא להורות לנו הלכה למעשה, מה הדין וכיצד יש לנהוג.

תשובה: בראשונה אפיס דעתך על כך שלא רציתי להשיבך כאשר פנית אלי, כיוון שידעתי שבבית־כנסת זה יש רב, וחששתי שמא תשובתי ש־תינתן שלא על דעת רב בית־הכנסת עשויה לגרום מחלוקת, ולכן לא רציתי להשיבך עד שגם הרב הצטרף עם השואלים. דבר זה למדתי ממרי' הגרב"צ עוזיאל זצ"ל, הראשל"צ הרב הראשי לישראל, אשר נמנע מלהשיב תשובות בהלכה לאנשים פרטיים. וכה היתה ,,עצתו" לשואלים אלה: ,,פנה תחילה לרב מקומך ובאם הוא ירצה בעצתי יכתוב לי ואשיב לו ברצוך". (כמובן פרט למקרים שהכיר היטב את השואל ולא חשש לשום ספק מחלוקת). ולי הסביר כי ,,מובן מאליו שיכולים להיות חילוקי דעות בפסיקת הלכה, וקיים חשש סביר, שרב ה־מקום כבר פסק כפי שפסק, ובאם תגיע תשובה מבני, אזרת בפסקו של רב המקום, תיגרם לו אי־נעימות רבה. ויש חשש למחלוקת חמורה". דברים הראויים למי שאמרם, גאון גדול בתורה וצדיק במידות. לאור תורתו אנכי הולך ואיני מסכים לפסוק מעולם לשום שואל מאחרי גבו של רב המקום, ואתך הסליחה.

ועתה לעצם השאלה: אמת היא שכל גוף נבחר יש לו סמכויות מלאות לניהול המוסד שבחר בו לכל תקופת בחירתו, ובלשון ההלכה נקראים ,,טובי העיר". ו,,שבעה נבחרים מבני העיר דינם ככל בני העיר, ושלשה נבחרים מבית־הכנסת דינם ככל בית־הכנסת", כיוון שנבחרו סתם לנהל את העיר או בית־הכנסת (יעויין בירושלמי פ"ג דמגילה ה"ב). ונבחרים אלה אין הכרח שיהיו ,,טובי העיר" ממש, היינו המובחרים בחכמה ובכושר מנהיגות, אלא אותם שנבחרו ע"י ציבור הבוחרים נקראים ,,טובי־העיר". (יעויין ברשב"א ח"א סי' תרי"ז ומהרשד"ם סי' קע"ה, ומ"ב במשנב"ר סי' קנ"ג סקל"א).

אלא שיש לנבחרים לעשות כל מעשיהם בפרהסיא ובפרסום ולא בצינעה, שבוחריהם יוכלו לעקוב אחרי כל מעשיהם (עיין בב"י סי' קנ"ג ד"ה ובמרדכי), ואז כל מה שהם עושים נקרא בלשון ההלכה ,,במעמד אנשי העיר" (הרמ"א שם סעיף ז') כיון שלא מיחו בהם בני העיר (יעויין במשנב"ר שם סקל"ב), והדברים בנושא זה ארוכים ביותר ואכמ"ל.

מכל זה יש ללמוד בבירור שאעפ"י שבני העיר בחרו את אלה לנהל עניניהם, אין הם ראויים לעשות כאומה בניגוד לדעת הרוב. וכבר נשאלה שאלה מעין זאת לאחד גדולי הפוסקים (הבכיים ח"א סי' פ"ד). ופסק שמעולם אין הרוב נגררים אחרי המיעוט אפילו הם ,,שבעה טובי העיר". ומסביר שם בטוב טעם ודעת, ששבעה טובי העיר כיון שבאים מכוח בחירת רוב העיר, כל מעשיהם תופסים מדין רוב. אבל בשעה שרוב זה מוחה ומסרב לקבל דעת טובי העיר, הרי שאיבדו את כוח יניקתם מהרוב שבחר בהם לעניין זה לפחות.

ואף שיש חולקים על שיטה זאת, היא נראית עיקר להלכה ולמעשה, כיוון שהיא בנויה על סברה איתנה, שאותו רוב שבחר בהם. הרי שהוא מוחה כנגדם במקרה מסויים, ומעתה פג תוקפם וכוחם של אותם נבחרים.

ואציין לך עוד סברה נאה בעניין זה, כיוון שנושא זה רחב הוא ביותר בספרות ההלכה, ונסתפק בכך. והיא דעת אחד מגדולי הפוסקים (מהרר"ם בספרו נחלי מים, הוב"ד בשדי־חמד בחלק הכללים מערכת ת' כלל ס"א ערך תקנה) בעניין חילוק שבין רבים עם טובי העיר. וכתב, שאף אם היה ספק מי עדיף, אם הרוב עדיף או הסכמת טובי העיר עדיפה, יש לילך אחרי הרוב. כיוון שמה שמטיל רוב הוא מצד דין תורה, כאמור אחרי רבים להטות, ומה שמועילים טובי־העיר אינו אלא מצד תקנה, וכל שיש ספק בעיקר התקנה מעמידים הדבר על דין תורה אפילו להוציא ממון וכו'. עיי"ש באורך.

ולבסוף אוסיף נימוק הגיוני נוסף ומשכנע, כי אם יתעלמו נבחרי הציבור מרצון אותו ציבור שבחר בהם, הרי שיגרמו בכך מן הסתם למחלוקת, ולבסוף יאבדו כל השפעתם על הציבור, וישמע חכם ויוסף לקח.

מעתה פשוט וברור שאם רוב המתפללים יחוו דעתם שרצונם להסדיר שני מניינים בשבת, דעתם היא הקובעת. ולמען הסדר הטוב רצוי להחתים את רוב הציבור על מכתב להנהלה. שיביע את רצונם, ועל הנהלת בית־הכנסת לקבל דעת הרוב ולהנהיג כן.

ועיקרו של דבר להיזהר ולהישמר ככל האפשר מפני המחלוקת, כי אין דבר חמור ממחלוקת. ולכן, תהאמצו להסדיר העניין בדרכי שלום, כי ,,דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". (עד כאן היתה תשובה לשואל).

*

הנושא חשוב זה הואיל ובא לידינו, נבאר דין ,,משאל עם" בהלכה עפ"י כל האמור:

עפ"י כל המבואר לעיל, כאשר אותו ציבור עצמו אשר בחר בנבחריו מוחה נגד מעשה מסויים אשר הם עושים. או שבדעתם לעשות, פג כוח בחירתם לגבי עניין זה, ולכן ברור שעליהם להישמע לרצון בוחריהם, כמובן אם אמנם דעת רוב הבוחרים היא כך.

מעתה גם במדינה שבה נבחרו חברי הפרלמנט באורח דימוקרטי, וזה בחר בממשלה חוקית, ברגע שמסת־כנת התנגדות להחלטה איזו שהיא של הממשלה, או אפילו של הכנסת, או מתעורר צורך לברר אם אמנם דעת רוב־האומה הוא נגד, ואז חל דין תורה של ,,אחרי רבים להטות". ובטל לאותו עניין כוח בחירתם של נבחרי האומה. ולשם כך יש צורך לערוך ,,משאל עם".

אמנם, גם באותן מדינות ש,,משאל עם" נהוג, קיימת התנגדות לכך מסיבות שונות, העיקרית שבהן, מהות הרוב המורכב מציבור שאינו מספיק נבון להחליט בעניינים חשובים ביותר, ובעיקר משום שכל הציבור, לרבות החלק המשכיל שבו. אינו יכול להתמצא בבעיות מדיניות מסובכות, אשר מסביבן בדרך כלל נערך ,,משאל עם".

טענה זאת נראית לכאורה נכונה, אך למראית עין בלבד, כי הלא עצם בחירתם של נציגי הציבור נעשית ע"י אותו ציבור עצמו, ומדוע מסירת השלטון הכללי וניהול המדינה עדיפה על בעיא אחת, והיה קשה ומסובכת בכל שתהיה? ומה היה קורה אילו הגיעה שעת הבחירות בדיוק באותו פרק זמן. האם היה קם מי שהוא וטוען שבעיה זאת יש להוציא מתחום הוויכוחים וההסברה במערכת הבחירות משום שהיא מסובכת ואין הציבור מסוגל להבינה לעומקה?

ואדרבא, לפני עריכת ,,משאל עם" יש צורך להסביר היטב לכל הציבור את הבעיה העומדת למשאל, ומבלי להסתיר ממנו מאומה, ולבקש את הכרעתו.

אלא שכל זה אמור במידה שמתעוררת תסיסה ומתעורר צורך לברר מה דעת הרוב. אך יחידים המערערים על דעת נבחרי האומה, הם תובעים ,,משאל" אין חובה מצד ההלכה להתחשב בדעתם, שכן מכל מקורות ההלכה שציטטנו לעיל מתברר אך זאת, שחובת הנבחרים לעשות כל מעשיהם בפרסום ולא בצינעה, כדי לתת האפשרות לציבור להתנגד במקרה שעניין מסויים יהיה נוגד לדעת הרוב.

ולבסוף מיותר יהיה להסביר שכל זה מדובר בדברים שאין להם נגיעה לעיקרי הדת, שכן אין שום כוח בעולם לא לנבחרי האומה ואף לא לכל האומה כולה, לעקור אפילו אות אחת מן התורה.

וה' ינחנו בעצתו הטובה והנבונה.

היבואו בני ישיבות לחיל הים?

הרב של חיל־הים, סגן אלוף הרב חיים בקשט, הלך ,,מחיל אל חיל". לאחר ששלוש שנים שירת בפיקוד דרום עבר לפני שמונה חודשים לחיל־הים. נראה שאכן מתכוון הרב בקשט לעשות חיל, ואין הוא מסתפק בתפקידיו הרשמיים, וכעניין אישי הוא משתדל ש,,גם" בחורי ישיבות יבואו לשרת על דמי־הים.

כיום במעט ואין צעירים דתיים בחיל הים. הרב בקשט ניסה ביוזמתו לדבר עם צעירים דתיים בני ישיבות ההסדר ולענין אותם בנושא, הוא אף מצא ביניהם מתלהבים ונענים לרעיון כדוגמה לאפשרות לדסחיר. מספר הרב על בחור ימי הנשרת ב,,דתי בודד" באחת היחידות וקים שם סוכה לתפארה. כאשר שבים נערכה שלית הדגים, הרי שבמקרה זה, תוך התחשבות בבחור הדתי, שואלים אותו החבר"ה ומקבלים את הנחיותיו בדיני כשרות, כך שאין לו בעיות בתחום זה. הישג נוסף הוא שני הספרים הנמצאים על כל ספינה, שהם אנשי הרבנות, וכך שומרים על כשרות המטבחים בספינות.

הרב חיים בקשט מרוצה במיוחד מהעובדה שיש במסגרת חיל הים דרישה רבה להרצאות ובין השאר גם בנושא דת. ר־הרבה רצון לדעת, לדעתו יש להתעניינות בנושאי דת סיבה פסיכולוגית להמצאות בין ים ושמים, בעוד שעל הקרקע קיימת תחושת יציבות. אחד המקרים האופייניים הוא שמירה קלף התפילה, אותה חיבר הרב הראשי לצה"ל, אלוף הרב מרדכי פירון, ע"י מפקד הספינה כקמע.

לפני הוכנסו לתפקיד כרב חיל־הים הושאל הרב בקשט למחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון ולאחר מכן נשלח לחו"ל להביא ספרי תורה. על אף שלא ידע עדיין שתפקידו הבא יהיה בחיל־הים, השתדל להביא ספרי תורה קטנים. אז לא ידע עדיין שלצוללות יש צורך בספרי תורה שגודלם 40 ס"מ, אותם קשה להשיג.

עכשיו מצפה הרב בקשט לבחורי ישיבות ההסדר שיתגייסו לשרת על הים, ויביאו לפניו שאלות העשויות להתעורר בקשר לפסיקת הלכה.

▼ לראות וליהנות

אחד האנשים הנרגשים ביותר בטקס חנוכת בית ,,בני עקיבא" החדש בעמק רפאים בירושלים, טדי קולק. הוא לא נאם, יען לדבריו הוא מדבר יותר מדי בזמן האחרון באירועים שונים, אבל הדגיש שהוא רוצה רק לראות את הנוער הדתי — ליהנות.

ואכן, זהו טדי קולק מרגש למראה עיני הנוער ,,לגזבר ההנהלה הארצית של ,,בני עקיבא", אלחנן יעקובס, שכאשר

בינינו

*

מאת בתיה כרמי

ישוב מחו"ל בעוד שבועיים ימלא כל בקשה שתוגש לו ע"י מכורות ,,בני עקיבא".

• • •

▼ גם הוא הופיע...

במסגרת תפקידו כאחראי על המחלקה לתרבות תורנית בעיריית תל אביב מיבה שמעון הוכמן להכין תכניות בשיתוף עם שירותי ישראל.

אחת ההופעות הבלתי מתוכננות היתה הופעתו בטלוויזיה של אורוגואי כשהגיע לשם במסגרת שליחות ,,בני עקיבא". הבחין להפתעתו, ברדתו במטוס, שכל המרפסות גדושות המונים מריעים, ביניהם הבחין בקבוצת בני נוער חובשי כיפות סרוגות, לתדהמת הפליאה המשיך הקהל לטפוף בידיו לעברו, ואף מצלמות הטלוויזיה החלו בפעולה כשהוא יורד לאיטו בכבש המטוס.

בשעות הערב הובהרה התעלומה משישב לצפות בתכנית הטלוויזיה: שר הפנים של אורוגואי הגיע באותו מטוס. כך הופיע גם שמעון הוכמן, השליח מישראל, על מסך הטלוויזיה של אורוגואי, גם אם שלא במתכוון.

• • •

▼ אולפן למתגיירים

האולפן ללימודי היהדות למתגיירים מבני ובנות הקיבוצים, השוכן בבית המלון ,,בית־עמי" בנתניה, פתח שעריו בפני כ־60 תלמידי המחזור השני.

האולפן נמצא בחסותו של הרב הראשי לישראל, הרב גורן, בשיתוף הסוכנות היהודית, משרד הקליטה וברית התנועה הקיבוצית. במחזור הראשון למדו כ־50 תלמידים, כולם חברי קיבוצים, שכן חברות בקיבוץ היא התנאי להצטרפות עם תלמידי האולפן.

• • •

▼ המועצה לשיווק פירות מנסה לפתור בעיות ערלה בעצי פרי

עם סוף עונת הפירות נסתיימה גם שנת מחקר בנושא ערלה בעצי־פרי. השנים שעסקו באורח אינטנסיבי לטיפול בנושא היו האגרונומים משה זקס ממרכז חלוקני ור' שלום קרנו ממרכז ספירא, בוגרי הפאקולטה לחקלאות, ושניהם חברי קיבוץ שלעבים.

הנושא ישן אך הורף בשנים האחרונות בשל השיפור בדרכי העבודה במשקים המביאים את עצי הפרי לפוריות ר"ה בגיל צעיר. השנים העלו במחקרם כי שיטות גידול אחרות עשויות להפחית את בעיית הערלה במטעים. את עבודת המחקר הם ביצעו מטעם המכון לחקר החקלאות על־פי התורה, בהשתתפות וביוזמת המועצה לייצור ושיווק פירות.

• • •

▼ תוספת צביון דתי ליפו

מי שמרבה לדאוג לפעילות תנוכות דתית ביפו הוא עמוס בובליק, מבוניה ומיטיביה של יפו החדשה.

אם עד כה לא ניתן למצוא מסעדה כשרה ביפו, הרי שמעתה, קיימות שתי מסעדות כשרות במרכז התיירות שליד השעון — ואת ביוזמתו והשתדלותו של מר בובליק, שהוא המפקח הכללי על הכשרות ביפו ובגבעת עליה, בשיתוף פעולה עם הרב כתריאל פישל טכורש, ראש מחלקת הכשרות בתל־אביב־יפו וחבר מועצת הרבנות הראשית ומנהל הפיקוח על המסעדות בת"א־יפו, הרב עזרא בר־שלום. על חלונות הראווה של שתי המסעדות מוצגות תעודות הכשרות, כך שתיירים ומטיילים יוכלו להנות מעכשיו מארוחה כשרה גם ביפו.

עמוס בובליק פעיל מאד בתחום החינוך הדתי. הוא מאבק על הקמת גני־ילדים דתיים בגבעת עליה המונה כיום 15,000 תושבים — והצליח. עכשיו הוא מציע לשכור שתי דירות שישמשו כבתות א' וב' עד שיוקם מבנה של ממש לבית ספר יסודי במקום. הוא גם פועל לאיכלוס שני בתי מגורים ביפו בדיירים דתיים. הפעולה הדם נכנסה לשלבי ביצוע, שכן יש מעוניינים אך אין להם אמצעים. משום כך הוא מחפש מיבן שיעזור ליהנות לרכוש את הדירות, כדי שיתאוכלס בתושבים דתיים נוספים.

שמאל בפורטוגל נסה לגייס את צבא להחזרת כוחו

מאת שמחה אהרוני

אירופה עוקבות בתשומת לב רבה אחרי המאורעות ...ים בעת בחצי־האי ה־ אשר פרשנים רבים מג־ מלחמת־אזרחים קרובה הארצית — פורטוגל.

עוד שבספרד מסתמנת ב־ אחרונים רגיעה כלשהי ב־ הרה העולמית שפרצה עקב ההורג של חמשת המהפכ־ קיה הולכת ושוככת, ואר־ ...ה עומדת להחזיר את למדריד — הרי לא כן ורטוגל. כאן נמשכת ה־ בין הכוחות במלוא עוצ־ רבע נדמה כי הממשלה עומדת לאבד את השליטה ה פועלים במדינה.

...נה של הממשלה החדשה, יום, לא שרר השקט ב־ דרבא, נראה היה כי הכת השמאלית והמפלגה ה־ ת לא קיבלו ברצון את חדש שנכפה עליהם — ה־ ...לה בראשותו של האדמי־ אזוהדו. בממשלה זו מש־ כחות הדמוקראטים במ־ , המפלגה הסוציאליסטית של אריו סוארז והמפלגת

...מוחץ

...ית זה בנצחון המוחץ של הדמוקראטיה, שלא הי־ לה להרובות ולהפגין נגד שמאלני של ראשי ,,המה־ פכניה". כל הנסיונות של הצבאית לחסל התנגדות ...לה בהשתלטות של מרכז ביניהן על העתון ,,רפוב־ ...אחר מכן בהפעלת הפגנות לא נשאו פרי. אדרבא, ראות בקיקים גם בקרב ...עצה המהפכנית, המרגה נים. תשעה מהם הודיעו אינם תומכים עוד ב־

נגד המשטר פרצו בצפון ...שטו עד מהרה גם ב־ עוד שיחידות צבא שלמות ...ליון ומצטרפות אל המפ־

...ם הראשונה בתולדותיה, ...זה את הגנראל ספינולה, ...באית עמדה לפני סכנה ...י היאלץ לנטוש את ה־ ...ש הממשלה, הגנרל ...סקו ניסה להרכיב ממשלה ...רחית", אולם נכשל ב־ ...מונים לא הסכימו ל,,מס־ ...יות" המונה ארבעה אנ־ ...נאלץ לפנות את המס־

...בנימי הלוך הידרדר עד ...כות הקיצונים במועצת ה־ ...יתה אותו מתפקידו כראש ...יותר על כן, כמה ימים ...נאלצה הכת להכנע ל־ ...של הקיצונים האחרים ול־ ...את המינוי של מפקד

...קץ שלטונו של הנשיא ...ך 14 חודשים. ניסה להדי־ליך את המדינה לעבר הקומוניזם, דבר שלא היה ניכר בתחילת דרכו.

הקרב האחרון על השלטון

כאשר הדיח הנשיא קוסטה גומש את הגנרל גונסלבס בן ה־55, מהנדס במקצועו, ולמנות אותו לרמטכ"ל, החל הקרב האחרון על השלטון במדינה.

במשך שלשה שבועות ניסו אנשי הכת הצבאית, הפרויקה, להקים ממשלה אזרחית. אולם הדבר לא עלה בידם, משום שהם רצו להעניק לקומוניסטים ייצוג שווה לזה של המפלגה הסוציאליסטית.

הסוציאליסטים התנגדו לכך, ובצדק. הם טענו, כי לפי התוצאות של הבחירות לאסיפה המכוננת, הרי שהם צברו את רוב הקולות, וכוחם הוא פי שלושה ויותר מזה של הקומוניסטים. ברם, אף השקט במתנה התגברות כוחם של המפלגה הסוציאליסטית והליברלית, הבריחו את המועצה המהפכנית להתפשר עם המפלגה הסוציאליסטית, בד בבד עם נסיונות לקעקע מבפנים את כוחם.

יום לאחר שראש הממשלה החדש של פורטוגל, האדמיראל דה אזוהדו, הושבע כראש ממשלה, התפוצצה שליד ליסבון.

היה זה הסימן למאורעות הבאים. המהומות התפשטו בכל חלקי המדינה, כאשר השמאל מנסה לעורר הפגנות ומהומות, בתמיכתה הבלתי מסויגת של ברית המועצות.

העתונות באוה"ב ידעה לספר כי כלי נשק וסכומי כסף במליוני דולאר נשלחים לפורטוגל ע"י ברה"מ וארצות הברית.

אין ספק כי המאבק הפנימי הפך, אם כי בצורה מוסווית, למאבק של המעצמות הגדולות על השלטון בפורטוגל.

לא בכדי יצא נשיא פורטוגל, הגנראל פרנציסקו דה קוסטה גומש, ב־28 לספטמבר, כאשר המהומות הגיעו לשיאן, לביקור רשמי בפולין וברית המועצות. היה זה ביקור הכרחי, מציינים כתבים מערביים. כדי לבקש מברית המועצות תמיכה חזקה יותר לשמירת השלטון בידי השמאל.

כאשר ראו אנשי המועצה המהפכנית ועמם הקומוניסטים. שמוקדי הכוח שלהם במדינה הולכים ונשמטים, גייסו את הצבא לעזרתם. דבר זה גרם לכך שהצבא הפך לצד פעיל במהומות.

תחילה נשמע כל הצבא לראש הממשלה. ב־29 לחודש ספטמבר השתלטו חיילים על כל תחנות הרדיו והטלוויזיה בפורטוגל, לפי ההוראות שנתן ראש הממשלה. בהודעה ששודרה ע"י תחנות הרדיו נאמר כי פעולה זו ננקטה כדי למנוע הפרעת מצב חירום. ראש הממשלה ציין כי הורה לתפוס את תחנות הרדיו והטלוויזיה מאחר שמנצלים אותן לצורך הסתת ההמונים למעשי אלימות. בין התחנות שנתפסו ע"י הצבא היתה גם התחנה של ,,רדיו רנסנצה" — שקיצונים שמאלניים השתלטו עליה חודש ימים קודם לכן.

אולם, הדבר הביא למשבר בקרב הכוחות הצבאיים בפורטוגל. החלק מהצבא המשיך להביע תמיכתו במועצת המהפכה, ואילו האחרים ביצעו את ההוראות שניתנו להם ע"י הממשלה.

הדברים הגיעו לידי כך שחיילים משתי יחידות התנגשו אלה באלה והרימו את נשקם של האחרים.

ראש ממשלת פורטוגל האשים את השמאל הקיצוני (מבלי להגדירו בדיוק, אם כי הכוונה מאד שקופה) בניסיון לחתור תחת הצבא וליצור תנאים למלחמת אזרחים.

הוא הוסיף כי הבעיה המרכזית של התערערות המשמעת בצבא מקורה בתעמולה שמאלנית אשר הצליחה להשפיע על כמה יחידות צבאיות.

רוב הצבא מאחורי הממשלה

נראה איפוא שרוב הצבא עומד מאחורי הממשלה. נמסר גם שכל קציני חצי עוברים מאחרי הממשלה והם מוכנים לתמוך בכל צעד שהממשלה תחליט. גם המפלגה הסוציאליסטית בראשות מריו סוארז, קיימה אסיפת־עם גדולה בליסבון, כדי להראות תמיכתה בפעולות שנוקט הצבא בהתאם להוראות הממשלה.

אולם, השקט לא חזר לפורטוגל. הפגנות בעד הממשלה והפגנות נגדה ממשיכות לבתר את המדינה, כאשר חצי יום נערכת ישיבת חירום של הממשלה.

שמועות פרצו בליסבון כי בליל 1 באוקטובר ניסו אנשי השמאל לבצע הפיכה בבירה, אולם הדבר נתגלה בעוד מועד. יומיים מאוחר יותר הכניעה יחידה נבחרת של הצבא, שאומנה במיוחד נגד מהומות, קבוצה של 30 חיילים מגדוד התובלה הראשי באופורטו, שהשתייכה לשמאלנים.

שלשום תפסו חיילים מתמרדים בסיס תותחים השוב באיזור פורטו, כאשר רכבות ומשאיות הובילו אלפי פועלי פלדה להפגנת המונים בליסבון.

השמאל הקיצוני גייס גם את האיגודים המקצועיים למאבק. הם קראו לרבע מיליון פועלי מתכת ופלדה לערוך שביתה ארצית של שלוש שעות. בין הסיסמאות שנשאו: ,,אם הבורגנות רוצה במלחמת אזרחים, אנחנו מוכנים לקרב". אכן, פרשנים רואים את מלחמת האזרחים בפורטוגל קרבה והולכת.

המשבר הפנימי בפורטוגל, בא בשלב שהיא כורעת תחת המצב הכלכלי הקשה הפוקד אותה.

שלשום הציע השוק האירופי המשותף לממשלת ליסבון מלווה חירום בסך 180 מיליון דולר. האם הדברים יעזרו לממשלת אזוהדו להתגבר על המצב הקשה? שר החוץ של ליסבון אמר שלשום: ,,פורטוגל מרגישה עדיין יום־יום תוצאות המהפכה שבבעו מנפילת משטר דיקטטורי שנמשך זמן רב".

האם תוכל פורטוגל להתגבר על התוצאות האלו. פרשנים מערביים אינם משוכנעים בכך כלל ועיקר.

פעולות לעולים מטעם תנועת האשה הדתית לאומית

המדור לקליטה חברתית של תנועת האשה הדתית הלאומית. ארגן במשך תקופת החגים פעולות רבות. קבוצת עין־צורים אירחה בחול־המועד סוכות קבוצה של 50 עולים מאשקלון, העולים סיירו במשק, התכנסו בסוכה וקיבלו הסברים בדיני החג. חברי המשק הסבו לארוחת ערב עם העולים ובסיום הקרינו סרט על המשק בכל שלבי בניתו והתפתחותו. המארחים ביקשו ממארגנת הביקור, אסתר ווסמן ממרכז שפירא, לקיים פגישות נוספות עם העולים. חברי המשק העמידו לרשות הפעילות את נוער הקבוצה, ומשימתם הראשונה תהיה קישוט מועדון העולים. סייעו וארגנו את הסיור והאירוח חברי הקיבוץ עדנה קלוגמן, יהודה גוימן ודוד דאובה.

הרב חיים דרוקמן, ראש ישיבת ,,אור עציון", השתתף בשמחת בית השואבה שנערכה בסוכה בשכון העולים באשקלון. הרב השמיע דברים מעניני דיומא וכמה עולים העלו זכרונות חוויות מן העבר. הם הודו למתנדבות תנועת האשה הדתית, שבטפחות פעילויות של הווי דתי. המסיבה הסתיימה בחלוקת טליתות וסידורי תפילה לעולים — ע"י מרדכי גרוס מהמועצה הדתית. קישוטי הסוכה והכיבוד הובאו ממשפחות במרכז שפירא. הסוכה קושטה ע"י ילדי כתות ב' וד' מרכז שפירא. את שני האירועים ארגנה אסתר ווסמן.

במבצע משותף עם מחלקת הקליטה של עיריית תל־אביב—יפו עלו 200 עולים לירושלים. מהמקומות: הל־כביר, יפו ד' והמעונות ,,קסמי" ו,,הירקון". נוסף לביקור באתרים היסטוריים ודתיים בירושלים, זכו אף לחוויה של מצוה בהר־ציון, בטקס מיוחד לעולי רגל, בראשותו של ד"ר ש. ז. כהנא. את פני העולים קיבלו נציגי עיריית ת"א, י. ארצי, יו"ר מועצת הקליטה העירונית, והרב שמואל הכהן, הממונה על פעולות הווי דתי לעולים. העולים קיבלו תעודות וסמלים לכבוד העליה לרגל. ארגנו את הפעולה חברות סניף תל־אביב, בראשות הגיה רוזנבלום.

גם מסניפי התנועה ברעננה וראשון לציון התקיימה עליה לרגל.

מסיבת שמחה בית השואבה נערכה בפתח־תקוה — בסוכת הרב סלומון; בבאר־שבע — בסיבות לעולים מרוסיה ומגרוזיה — בסוכת ישיבת ,,בני־עקיבא") ומסיבה בסוכת הרב סילברט ורעייתו; ברחובות — 15 משפחות עולים במרכז קליטה ,,אר־שיות" היו אורחות בסוכות החברות מחוג דוברות אנגלית; בבני־ברק — בסוכת משפחת כה; תל־אביב — במעון עולים ,,קסם"; מושב נהלים — 30 משפחות עולים ממעון עולים בלוד התארחו בסוכות משפחות המושב; טירת־הכרמל — מסיבת חג בסוכת הרב שיינין; רמת־גן — בסוכת מעון עולים ,,קריית גן".

כנס אזורי במושב אחיעזר

במסגרת פעולות המשרד האזורי בתל־אביב והמרכז של משרד הדתות ובשיתוף המועצה האזורית עמק לוד, נערך כנס חגיגי, רב משתתפים לשלושה ישובים סמוכים: אחיעזר, יגל וזיתן.

האירוע התקיים במושב אחיעזר, בהשתתפות הרבנים והשובבים המקומיים, העסקנים המקומיים והדתיים במקומות.

בתכנית נכללו דברי ברכה ע"י נציגי הוועדים המקומיים ונציג המועצה האזורית, נסים ענבי. בשם משרד הדתות בירך דוד סלוק, מנהל איזור ת"א והמרכז. את ההרצאה המרכזית מעניינא דיומא נשא הרב משה מאיר. רב דיד־אליהו בתל־אביב. בתכנית האמנותית הופיעו צמד הזמרנים, אורי שבת והפייטן הרב ח. סויסה. בליווי כלי נגינה, שהנעימו את הערב בשירי קודש ושירים מהווי המזרח. הנחה את הערב החזני ב. צ. מזרחי, מרכז מפקח איזור במשרד הדתות.

מסיבת סיום בקריית אונו

בבית הכנסת המרכזי בקריית אונו התקיימה ביום א' דר"ח מרחשון, מסיבת סיום מסכת בבא קמא. היתה זו מסיבה משותפת לחוג התלמוד בקריית אונו והחוג התלמוד בכפר אז"ר.

השתתפו במסיבה הרב שמעון יחזקאל פרנקל תאומים, רבה של קריית אונו, הרב שלום יצחק הלוי, הרב ישראל דוד פיגנבלט, רבה של המועצה האזורית אונו. עו"ד אביגדור ורשב, יו"ר המועצה המקומית, וקהל רב.

הרב ש. י. פרנקל־תאומים. מרא דאתרא ומגיד השעור בקריית אונו, עמד בדבריו על אורח חייהם של חכמי ישראל בכל הדורות שהיו בבחינת נאה דורשים ונאה מקיימים, לאורם ובדרכם עלינו ללכת. הרב פיגנבלט, מגיד השעור בכפר אז"ר הדגיש את היכולת הרוחנית הטמונה בכל אדם בכל מסגרת בה הוא נמצא ועל הצורך להחדיר את אור התורה לכל פינה בחיי אדם. חיים אברמסון, יו"ר המועצה האזורית אונו לשעבר, שהוא הרוח החיה בשעור בחוג התלמוד בכפר אז"ר, סקר בדבריו את ההלכות הרבות בהם נפגשו הלומדים במסכת בבא קמא. כן בירך יו"ר המועצה קריית אונו. עו"ד א. ורשה, ואיחל ללומדי החוגים לימודים פורים בעתיד. הרב ... בירך את כל המשתתפים ... שיזכו ללמוד ולסיים מסכתות נוספות. מר רחמני הנעים את הערב.

שמחת המונים בקריית שמואל

כנס של עולים חדשים עם ותיקים, צעירים רבים עם קשישים. דתיים, תושבי קריית־שמואל ליד חיפה, עם מאות אחרים מהקריות השכנות, עמד בסימן הקפות השניות, שנערכו מטעם הוועד המקומי ברחבת ביהכ"נ המרכזי. הנואמים המברכים, בתוכם המרא דאתרא, הרב

(המשך בעמוד 5)

90% מיבוא ,,השטחים" — מישראל

הגירעון המסחרי של השטחים המוחזקים הסתכם בשנת 1974 ב־814 מיליון ל"י, לעומת 469 מיליון ל"י בשנת 1973. מנתונים על השטחים המוחזקים המובאים בשנתון הסטטיסטי החדש מתברר כי היבוא לאיזור יהודה ושומרון הסתכם בשנה שעברה ב־882 מיליון ל"י; 90 אחוז מהתמורות יובאו מישראל והיתרה מארצות חוץ, כולל ירדן.

הייצוא מאיזור יהודה ושומרון הסתכם בשנה האחרונה ב־410 מיליון ל"י. 70 אחוז מהסכום נובע מיבוא מישראל והיתר כ־30 אחוז מירדן.

עוד נמסר בשנתון הסטטיסטי החדש כי לרצועת עזה הסתכם יבוא הסחורות בשנה האחרונה ב־616 מיליון ל"י. 90 אחוז מהסכום הזה נובע מיבוא מישראל ועשרה אחוזים משאר הארצות. הייצוא של רצועת עזה. שהסתכם בשנה האחרונה ב־474 מיליון ל"י, הופנה ב־61 אחוז לישראל. 18 אחוז לירדן ו־21 אחוז לשאר הארצות.

מנתונים המובאים בפרק על השטחים המוחזקים בשנתון מתברר כי הגירעון הכולל במאזן הסחורות והשירותים של השטחים המוחזקים הסתכם בשנה שעברה ב־283 מיליון ל"י לעומת 93 מיליון ל"י בשנת 1973. הגירעון במאזן הסחורות והשירותים של אזור יהודה ושומרון הגיע בשנה האחרונה ל־151 מיליון ל"י והגירעון של רצועת עזה ל־132 מיליון ל"י.

מהנתונים בשנתון הסטטיסטי החדש מתברר עוד כי התקבולים מעבודה שכירה והוצאות גלוחות בישראל הסתכמו בשנה האחרונה ב־839 מיליון ל"י לעומת 427 מיליון ל"י בשנת 1973. התקבולים של תושבי אזור יהודה ושומרון היו בשנה שחלפה 531 מיליון ל"י ואילו תקבולי תושבי רצועת עזה מעבודה שכירה בישראל הסתכמו ב־308 מיליון ל"י.

שר הפנים הצרפתי דן בעליית האנטישמיות בארצו

פאריס, 7 (עי"ט) — שר הפנים הצרפתי מישל פוניאטובסקי נועד היום עם השר לשעבר ז'אן פייר בלוך, נשיא הליגה הבינלאומית נגד הגזענות והאנטישמיות.

מר בלוך אמר בתום הפגישה כי מטרת ביקורו היתה להסב את תשומת לבו של שר הפנים לפעילות שהסתמנה לאחרונה בהופעות אנטישמיות בצרפת, וביחוד בבירות אלזאס ולורן.

מר בלוך הצביע במיוחד על חילול בתי עלמין יהודיים, נסיון הצתה של בית הכנסת בשטרסבורג, הריסתו של בית כנסת בפאריס, ניכרון יהד־נקשות ברב הראשי קפלן, והנסיון לפגוע בילדי־הוא.

,,יובל גד" עשתה זאת

למעלה מ־5000 תלמידים ברחבי הארץ לומדים בשנת לימודים זו בבתי־ספר חדישים במקום ללמוד במשמרת שניה הודות ל,,יובל־גד".

7 חדשים בלבד חלפו מהפירת היסודות ועד להשלמתם של 7 בתי ספר מודולריים חדישים מתוצרת ,,יובל־גד".

מפעל ,,יובל־גד", המשתייך לקבוצת ,,כור", מתמחה בבניה טרומית מודולרית, בשיתוף עם החברה הצרפתית הנודעת ,,קואניה".

בסיוע טכנולוגיות חדישות מקים ,,יובל גד" בתי־ספר, גני־ילדים, מועדוני־נוער, בתי־כנסת ומרכזים מסחריים. ,,יובל גד" גאה לתרום בכך את חלקו לשפור איכות החיים בישראל.

יובל גד
אשקלון. ת.ד. 12. טל. 051-5141

مكذا من الاحمل

ספורט הצפה

נפתחה הליגה בכדורסל

אליצור תל אביב גברה על הפועל גן שמואל 68:102

ביום א' יצאה הליגה הלאומית בכדורסל לדרך בת 26 מחזורים, כשמספר שינויים בהתנהגות המשחקים. שינוי בולט הוא העברת המשחקים מימי שישי בשבוע ליום ראשון (כאשר משחקי אליצור תל־אביב, כאשר תהיה הקבוצה הביתית, יהיו בימי שני). יש לקוות כי שינוי זה יביא קהל רב יותר למגרשים.

שינוי נוסף: סוף־סוף הגשימה ה־התאחדות לכדורסל את החלטתה מ־לפני כמה שנים, שכל המשחקים יתנהלו במגרשים סגורים. מקווים, כי זה יביא למהלך סדיר של הליגה, שלא תופרע מהתהפוכות מזג האוויר, וכך יעלה רמת המשחק. שינוי נוסף הוא במספר הקבוצות. העונה ישחקו 13 קבוצות, כך שכל מחזור תימצא קבוצה אחת במנוחה. שינויים חלו גם בחוקה, ולדברי יו"ר איגוד השופטים, יצחק פיססינר, לא כל הקבוצות מודעות לשינויים, אולם הם מהותיים.

המאבק — בשני קצוות הטבלה

המאבק השנה יתמקד ביתר תוקף בשני קצות הטבלה, כאשר ארבע הקבוצות הראשונות יזכו להשתתף באירועים במסגרת האליפויות האירופיות השונות (הגביעים לאלופות, למחזיקות גביע וגביע קוראץ'), בעוד שבתחתית יירדו 3 קבוצות לליגה הארצית. בעונה הבאה יהיו שוב 12 קבוצות בליגה הלאומית.

האלופה הכמעט־נצחית מכבי ת"א (אלופה מזה שש עונות ברציפות) שינתה חלק ניכר מהרכב הקבוצה. שלושה שחקנים שוחררו לקבוצות אחרות (אבישר, נוימרק ולזיה) ו־שניים יצאו לחו"ל (מיקי ברקוביץ לארה"ב ואלי קרון לאוסטרליה). לאור מצב זה הסכים טל ברודי לשחק עונה נוספת בקבוצה. כן רכשה הקבוצה שחקן אמריקאי במעמד עולה חדש (לו סילבר) וכן את יהושע (שוקי) שוורץ ובוב גריפין. כן כולל סגל הקבוצה שני שחקנים ל־משחקי גביע אירופה בלבד (ג'ים בוטרייט ולורנס מקריי). את הקבוצה מאמן האמריקאי הצעיר פרד דוויל. הקבוצה מתאמנת בתנאים של קבוצה מקצוענית לכל דבר, ועיקר המאמץ מופנה לגביע אירופה בעוד שמשחקי הליגה מהווים מטרה משנית בלבד. אולם גם כך נראים סיכויי הקבוצה להגן על תוארה טובים לכדי אם כי צפויים לה מספר מאבקים קשים נגד הקבוצות השונות, כי כל קבוצה רואה לעצמה כאתגר בפני עצמו לנצח קבוצה זו, שלא טעמה טעם הפסד במשך זמן רב (פרט להפסד להפועל רמת־גן בסיום הליגה אשתקד).

סגנית האלופה, הפועל רמת־גן, תתבסס גם השנה על רוב הצוות מ־העונה שעברה, כשאת השורות יתגבו טביב קפלן ותגן קרן. כן רכשה הקבוצה שחקן חדש מסודיה, שגובהו 2.04 מ', ובודאי יסייע ל־קבוצה זו. את הפועל ר"ג יאמן שמעון שלח. במשחקי ההכנה הוכיחה הקבוצה את כוחה, כאשר ניצחה ב־הפרש ניכר את גבת/יגור והפועל חיפה. אין ספק כי הקבוצה תתמודד על כתר האליפות ותנסה לנשל את מכבי תל־אביב. אולם יתכן כי חסרונו של מרכז טוב בנוסף ל־צ'חנובסקי יפריע לא מעט למילוי מטרה זו.

הפועל גבת/יגור היא קבוצת „כחול לבן" ומתבססת על סהרת השחקנים הישראלים. כבעבר, יתגו בה השנה את הפוך ברעו יגאי (מ־כוכבי הנבחרת באליפות אירופה ה־אחרונה), איתמר מרזל והשחקן ה־חדש בקבוצה, הצעיר אור גורן, לו מנבאים עתיד גדול בשדה הכדורסל. הקבוצה גם החליפה את מאמנה וה־שנה יאמן אותה שמואל יעקובסון.

מאת אריה שגיא

גם קבוצה זו תשתדל לשמור על מ־עמדה בצמרת הטבלה.

הפועל תל־אביב, אשר חזרה ה־שנה (לאחר כמה שנות היעדרות) לזירה האירופית (גביע קוראץ') תיגברה את כוחה גם מתוך מחשבה על הזירה האירופית וגם כדי להחזיר את עצמה להמונת האליפות.

נוספו אליה שמואל אבישר (מ־מכבי ת"א), גור בן־דוד וכן שני אמריקאנים (סטיב וקסמן ובריס ספייס), אולם אין ספק כי ציר ה־קבוצה יהיה שוב באריה לייבוביץ, ו־יכולתו היא שתקבע את גורל הקבוצה וגורל כל משחק.

מכבי רמת־גן, שנשלה השנה (בגלל תקלה טכנית) מהזירה האירופית תתקשה לחזור לתקופת הזוהר של השנים האחרונות, וזאת בעיקר עקב חסרונם של לארי גורדון (עזב לארה"ב) ובוב גריפין (עבר למכבי ת"א). הקבוצה תתבסס השנה על ה־צעירים הישראלים (זילברמן, קמינסקי, מוסו חוסמן). כן תיגברה ה־קבוצה את עצמה ביוסי לזיה (עבר ממכבי ת"א) ובשלושה אמריקאנים שיכולתם עדיין אינה ברורה. את ה־קבוצה יאמן שחקנה לשעבר, חיים שטרקמן.

הפועל ירושלים תתבסס על סגל השנה שעברה, אותה יחזק השנה אוריאל פורת (עבר מהפועל עפולה). כן יש לציין, כי הרוב הבכיר של הקבוצה הוא ישראלי (פרט ללי טראס). את הקבוצה יאמן אריה דוידזוסקו.

אליצור תל־אביב תתבסס השנה על „סגל אמריקאי" נרחב, כאשר השנה נוספו עוד שניים: פול לאסוף ואהרן ברדינסון, כן נוסף לקבוצה הרכז המצטיין — דני ברזילי, ה־שחקן אברהם זוכמן ביטל את פרישתו ויוסיף לשחק בקבוצה, וכן גם תנחום כהן־מינץ. את הקבוצה יאמן השנה יהושע רוזין והוא מקווה ל־הצעידה להישגים נכבדים והשתת־פות בזירה האירופית בשנה הבאה.

הפועל חיפה התחזקה בשחקנים כתוצאה מהאיחוד עם קבוצת הפועל קרית־חיים. הקבוצה תתבסס על סגל ישראלי ויאמן אותה נח רם.

מכבי חיפה צירפה לשורותיה את גבי נוימרק (עבר ממכבי ת"א) וגם היא, כשכנתה העירונית, מתבססת על סגל ישראלי. יאמן אותה שלמה דזובנר.

הפועל גבעת ברנר/נען מקווה השנה להפתיע לטובה גם היא, כ־שאר הקבוצות ההתיישבות העובדת, מתבססת על סגל ישראלי טהור. הבולטים בקבוצה יהיו בוודאי כבעבר, עודד גינדין ואביגדור מוסקוביץ. יאמן את הקבוצה מיכה שמבן, ששב ונטל את שרביט האימון לאחר כמה שנים של עסקנות ציבו־רית בשטח הספורט.

העולות החדשות לליגה הלאומית הן הפועל גן־שמואל והפועל פתח־תקוה. שתי הקבוצות יתקשו לשמור על מקומן בליגה הלאומית (מה גם שיורדות בתום העונה שלוש קבוצות) והן מתבססות כמעט על סהרת השחקנים הישראליים, כאשר ב־הפועל גן שמואל ישחק רוני גנידלין, עולה חדש מארה"ב. שהוא גם מאמן הקבוצה. את הפועל פ"ת יאמן שלמה (מימו) לוצקי. בהפועל גן שמואל ישחק הצעיר ארגון עמיר, שחקן כדורעף מצטיין, שנענה להפצרות רבות ועבר לשחק גם בכדורסל. גובהו 2.08. לפ"ת עבר שחקן העבר המצטיין גרשון דקל.

נצחון בכורה לאליצור ת"א

מחזור המשחקים הראשון בליגה היה כמעט שגרתי וחסר הפתעות. הפתעת־מה יש לראות בנצחון ה־פועל ירושלים (עליה חתמו רבים כבר את הגורל) על מכבי ר"ג בידור שלים 73:87, כאשר לי טראס קולע לזכות ירושלים 34 נקודות. כן יש לציין את נצחונה הגבוה של אליצור ת"א על „העולה־החדשה", הפועל גן־שמואל, באולמה של האחרונה — 68:102. אליצור הציגה משחק טוב ובלטו בה תנחום כהן־מינץ, פול כהן והרכז החדש דני ברזילי. לעומת זאת, היה משחק הקיבוצניקים חלש, בפרט חסר בקבוצה זו גובה מספיק כדי להתמודד על כדורים חוזרים.

גם העולה החדשה השניה נכנעה במשחק הבכורה, וגבת/יגור גברה על הפועל פ"ת באולם בשפיים 75:91.

בחיפה נטלה מכבי את ההגמוניה בכדורסל לאחר זמן ארוך שבו שלטה הפועל בחיפה. מכבי גברה על הפועל בדרבי החיפני שנערך באולם בנעמן, 80:92, כאשר המצטיין ב־מגרש היה שחקן הרכש החדש של מכבי חיפה (ממכבי ת"א) גבי נוימרק, שקלע 35 נקודות והוכיח כי יש לו עדיין מה לומר בכדורסל ה־ישראלי.

מכבי ת"א לא נאלצה להתמודד קשה עם הפועל גבעת ברנר/נען (כ־פי שהיה בעבר) וגברה קלות 61:102. פתיחה זו של מכבי ת"א מ־עידה כי קשה יהיה לערער את מ־עמדה בצמרת הטבלה.

הפועל ר"ג ניצחה את בית"ר ירו־שלים 74:87 במשחק שנערך ללא קהל (עונש שהוטל על הפועל ר"ג) והיה חסר יציבות בכל שלביו.

קבוצת הפועל ת"א נהנתה ממ־נוחה במחזור הראשון וזאת כאמור, בגלל המספר האי־זוגי של קבוצות בליגה.

כדורעף ליגה א'

אליצור קריית־גת הפועל באר־שבע 0:3

מאת אברהם קדיש

הצגת כדורעף מצוינת במסגרת המחזור הראשון של הליגה הספיקה ל־קבוצת אליצור קריית־גת כדי לנצח את הפועל באר־שבע בשעור 0:3 (9:15, 6:15, 12:15) במשחק הבכורה במסגרת ליגה א'.

קבוצת אליצור קריית־גת גילתה עדיפות ברורה, בביצועם של המאמן־שחקן אמיר מן, שמעון אברהם ליד הרשת והרמות טובות של רוני בימן.

במערכה הראשונה פתחה הקבוצה המקומית את משחקה בהיסוס (כ־נראה בגלל היריב הוותיק מליגה א'). לאחר שוויון של 3:3 נכנסו ה־מקומיים לתלם והמערכה הסתיימה ב־9:15. המערכה השניה היתה קלה יותר והסתיימה כעבור 20 דקות ב־תוצאה 6:15. אולם, במערכה השלי־שית חל רפיון בקבוצה המקומית. לאחר פתיחה טובה 0:5 הצליחה ה־קבוצה מבאר־שבע ליטול יוזמה, ה־שוותה ואף הובילה 10:12, 12:13. כאן לקח המאמן המקומי פסק־זמן ביצלה והרגיע את שחקניו וכך סיימה הקבוצה את משחקה הראשון בנצחון חלק 0:3.

שחקני הקבוצה מקוים, שעם הצטרפותם של שלושת שחקניה הסדירים שלא באו למשחק הראשון, תחזיק הקבוצה מעמד בליגה א'.

בקריית־גת הצטיינו אמיר מן, שמעון אברהם ורוני בימן. שיפוטו של אלכס ציסמדיה היה טוב ומדויק.

כדורסל — ליגה ג'

אליצור חולון גברה על אס"א ת"א 65:57

במשחק ליגה ג' בוגרים גברה אליצור חולון על אס"א תל־אביב בשעור 56:57. בנצחון זה הרשב על אף חסרונם של מספר שחקנים מ־ההרכב הראשון. בלט לטובה שחקן הנוער דוד גור וכן אשכנזי ווידהורן, שהיגם תלמידי ישיבת „בני עקיבא" נחלים, שהצליחו להשתלב יפה ב־הרכב הקבוצה. שיחקו בחולון בצלאל ליברברג, משה לוי, דוד אשכנזי, מנחם וידהורן חיים צדוק דוד גור, עפטו קאולי ורנציגר. חבל על שגי־אות השיפוט הרבות שהיו במהלך המשחק.

טניס מונקו – ישראל 1:4

ישראל נחלה תבוסה צורבת ב־מבחני גביע דיוויס כאשר נכנעה לנבחרת מונקו 4:1.

הצוות הישראלי נפל קורבן ל־תכסיס מוצלח של אנשי מונקו, כ־אשר מנעו מן הישראלים לראות את יריביהם בפעולה ובכך נמנע מ־הם מידע מוקדם על סיגנם ואופי משחקם של היריבים. הישראלים נפלו גם קורבן לעצמם, כאשר ה־ציגו משחק חלש ובלתי יציב. מצ־יין, כי האלוף יהושע שלם הציג את משחקיו הגרועים מזה עשר ש־נים. רק במשחק הזוגות הצליחו הסטהייטר ושטבהולץ לתקן במקצת את הרושם וצמצמו פיגור של 2:0 ל־2:1. אולם התקוות להמשך מוצלח נגוזו כאשר שחקנינו נוצחו גם ביום השלישי למשחקים. אין ספק כי הפסד זה צריך להדליק „נורה־אדומה" בלב קברניטי הטניס בישראל, המשקיעים מאמצים רבים וממון בטיפוח הרמה, בעיקר בקרב הנוער. אולם, העובדה כי בארץ קיים לרוב אלוף כמעט בודד (דוידמן, שלם) אומרת דרשני.

כך נתנפצו גם התקוות „לעשות היסטוריה" ולהתמודד עם נבחרת בריה"מ בשלב הבא.

גרעון של 1.8 מיליארד דולר במאזן התשלומים במחצית 1975

במחצית הראשונה של 1975 הסתכם עודף יבוא הסחורות וה־שירותים (הגירעון) במאזן התשלומים הבינלאומיים של ישראל ב־1,821 מיליון דולר בהשוואה ל־1,584 מיליון דולר במחצית ה־מקבילה אשתקד. במחצית השניה של 1974 הסתכם הגירעון ב־1,772 מיליון דולר.

הגידול בגירעון נבע בעיקר מ־עליית היקף היבוא הבטחוני. ללא היבוא הבטחוני הישיר הסתכם ה־גירעון ב־1,030 מיליון דולר בתקופה ינואר עד יוני 1975 לעומת 1,004 מיליוני דולר בתקופה המקבילה אשתקד ו־1,200 במחצית השניה של 1974. על כך מסר בירושלים דובר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מנתוני הלשכה מתברר עוד כי ההעברות החד־צדדיות הסתכמו ב־תקופה הנדונה ב־1,103 מיליון דולר לעומת 849 מיליון דולר במחצית הראשונה של שנת 1974 ובהשוואה ל־825 מיליון דולר במחצית השניה של שנה זו.

החובות של ישראל לחו"ל, לזמן ארוך וזמן קצר, גדלו במחצית ה־ראשונה של 1975 ב־762 מיליון דו־לר מתוך זה 606 מיליון דולר לזמן ארוך. במחצית הראשונה של 1974 עלו החובות לזמן ארוך ב־249 ואילו החובות לזמן קצר הצטמצמו ב־3 מיליון דולר. במחצית השניה של שנת 1974 גדלו סך החובות ב־831 מיליון דולר כאשר 362 מיליון דולר חובות לטווח ארוך.

בנכסי חוץ של ישראל נרשמה במשך המחצית הראשונה של השנה עלייה של 249 מיליון דולר לאחר ירידה של 857 מיליון דולר במשך שנת 1974. בחשבון הסחורות וה־שירותים במחצית הראשונה של ה־שנה נרשם, כאמור, גירעון של 1,821 מיליון דולר. הגבוה כדי 15 אחוז מהגירעון במחצית הראשונה של ש־נת 1974. את העלייה בגירעון יש לזקוף לעליית היבוא הבטחוני ה־ישיר. יבוא זה הגיע ל־771 מיליון דולר בחודשים ינואר עד יוני 1975 בהשוואה ל־580 מיליון דולר באותה תקופה אשתקד. עליית היצוא (ב־מחירים שוטפים) ועלייה מצומצמת יותר ביבוא (במחירים שוטפים ו־ללא היבוא הבטחוני) הקטינו ב־מידת־מה את תרומת היבוא הבט־חוני לגידול הגירעון.

בהשוואה לייבוא של המחצית ה־שניה של שנת 1974 נרשמה ירידה ביבוא של החודשים ינואר עד יוני 1975. בחשבון השירותים קיים ב־ינואר־יוני 1975 גירעון בסך 212 מי־ליון דולר לעומת גירעון של 146 מיליון דולר בתקופה המקבילה אש־תקד. בסעיף ההכנסות מתיירות נטו, לאחר ניכוי ההקצבות להוצאות של ישראלים בחו"ל, נרשמה עלייה מ־21 מיליון דולר במחצית הראשונה של 1974 ל־64 מיליון דולר במחצית הראשונה של השנה. בתקופה זו ח־לה עלייה בהוצאות נטו על ריבית מ־144 מיליון דולר בחודשים ינואר עד יוני 1974 ל־174 מיליון דולר בינואר־יוני 1975 וכן חל צמצום בהכנסות בסעיף ההובלה והתחבו־רה הבינלאומית. בתקופה הנדונה כיסה יצוא הסחורות והשירותים ק־צת מעל למחצית היבוא בדומה ל־מחצית הראשונה והשניה של שנת 1974.

ההעברות החד־צדדיות (הכוללות פיצויים אישיים מגרמניה, העברות של מוסדות ללא מטרת רווח, מתנות לתושבי ישראל וכן העברות לממ־שלת ישראל) כיסו במחצית הרא־שונה של השנה כ־60 אחוז מהגיר־עון לעומת 53 אחוז בתקופה המק־בילה אשתקד. ההכנסות החד צד־דיות הסתכמו ב־1,103 מיליון דולר בהשוואה ל־849 מיליון דולר בתק־ופה המקבילה אשתקד. עלייה זו ב־הכנסות התבטאה הן בהכנסות של ממשלת ישראל והן בהעברות לסק־טור הפרטי.

גידול פי 2.5 תוך שנה בנכסי קרנות הנאמנות של בנק דיסקונט

החברה להשקעות של בנק דיסקונט הודיעה כי ערך נכסי קרנות הנאמנות שבניהולה — „אלון", „אורן", „אשל", „ברוש" ו„דקל" — עבר החודש את הסף של מיליארד ל"י.

קרנות הנאמנות של בנק דיס־קונט זכו בשנים האחרונות להצלחה יוצאת־דופן והדבר אף זכה בהכרה פומבית בסקר שנערך על ידי זו־קרי־עסקים באוניברסיטאות ירוש־לים ותל־אביב. קרנות הנאמנות של בנק דיסקונט הפכו למכשיר השקעה עממי ופופולרי בקרב רבבות לקו־חות והן מציעות השתתפות במיגוון רחב של תיקי השקעות.

בשנה האחרונה גדלו נכסי קרנות הנאמנות של בנק דיסקונט בצורה בולטת. מכ־400 מיליון ל"י בסוף ספטמבר 1974 גדלו הקרנות ליותר ממיליארד ל"י ב־30.9.75. הגידול בנכסי קרנות הנאמנות נבע הן מ־עליית ערך תעודות ההשתתפות והן מגידול ניכר של מספר בעלי תעו־דות השתתפות.

„אלון", קרן נאמנות צמודה, הקרן הגדולה מבין קרנות הנאמנות של בנק דיסקונט, משקיעה את נכסיה באג"ח צמודות למדד ובאג"ח צמו־דות לדולר ונסחרות בדולרים. ערך נכסי „אלון" גדל מכ־250 מיליון ל"י לפני שנה לכ־600 מיליון ל"י בימים אלה.

„אורן", קרן נאמנות צבירה, יצאה בהנפקה ראשונה לציבור לפני כ־שנתיים. היא היתה קרן אגרות־החוב הצבירה הראשונה. ערך נכסיה היום מגיע לכ־235 מיליון ל"י, גי־דול של כ־100 מיליון ל"י במשך השנה האחרונה.

בתחילת נובמבר 1974 הוצעה ל־ציבור קרן חדשה בשם „אשל — הכנסה שוטפת", קרן נאמנות צמו־דה, אשר היתה הראשונה בישראל שהציעה לציבור הכנסה שוטפת מדי שלושה חודשים. קרן זאת זכה ל־הצלחה ניכרת וערך נכסיה מגיע ה־יום ליותר מ־150 מיליון ל"י.

נוסף לכך הוצעו לציבור תעודות „ברוש" קרן נאמנות, במתכונת חד־שה, בתחילת יוני 1975. קרן זאת, שעד לחידוש פעילותה היתה קרן ש־השקיעה כמעט כל נכסיה במניות ובאג"ח להמרה, שינתה את הרכבה וכוללת גם אג"ח צמודות למדד ול־דולר.

מוסיפים לתבוע פרסום שמות החברות הנכנעות לחרם הערבי

ואשינגטון, (יופ"יא) — הקונגרס היהודי האמריקאני, שתקף את מזכיר המדינה לעניני סחר, רוג'רס מורטון, בעניין החרם הערבי, שיבח שלשום את המזכיר על הבטחתו לפעול למען שכנוע חברות אמריקאניות לא להי־כנע לחרם.

„אנו מוסיפים לחשוב כי מדיניות מחלקת המסחר לשמור על עילום שמות החברות המשלימות עם איום החרם הערבי נוגדת במישרין את תקנת המינהל משנת 1965 בדבר ה־יצוא", אמר הווארד סקוודרון, יו"ר הוועד הפועל של הקונגרס היהודי.

עם זאת אמר: „אנו מעריכים את שתי הפעולות של המזכיר מורטון המעידות על רגישות בעניין החרם". פעולות אלה היו הנחיותיו החדשות של מורטון ליצואנים אמריקאניים, שתבעו מהם להצהיר אם ייכנעו לחרם הערבי. עד 1 באוקטובר, אמר סקוודרון, נדרשו החברות רק להודיע אם נתבקשו להשתתף בחרם אם לאו. מורטון גם „פנה אישית" אל החברות לא להיכנע ללחצים ולסחור עם ישראל ועם ארצות ערב גם יחד, אמר סקוודרון.

סקוודרון הוסיף ואמר, כי הוא מקווה שמורטון יפרסם את מספר החברות המשתפות פעולה עם החרם ויודיע על הצלחותיו בשכנועם לא להיכנע „אפילו אם יוסיף לשמור את שמותיהם בסוד".

זכרון להולכים

בנימין זאב באואר ז"ל

(לשבעה)

חז"ל אמרו: „אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם הם זכרונם". אולי מותר לנו לשנות מאמר זה, כשמסופר על אדם שלא איש דברים היה כי אם איש המעשה, ולומר: מעשיהם הם הם זכרונם.

ב.ז. באואר ז"ל נולד בשנת תרפ"ו (1926) בעיר המבורג בגרמניה ה־מערבית וחונך על ברכי האורטודוק־סיה הגרמנית. היה מטבעו אדם דתי מאד. המיוחד באופיו, מרצו, היה יסודו ומעולם לא ידע מנוח עד אשר ראה שאיפותיו מתגשמות. התמסר כולו לציבור. כשהיכרתיו לראשונה בתוקף תפקידו בברית ה־עולמית התרשמתי שהמבוגר יגנק חי־נוך תנועתי חלוצי בפעולות מיוח־דות, כאיש בהיר מובהק, מחונן עם הרבה מעש ומבלגות, בצוע עם ת־בונה עמוקה ומבוחכת.

הידיעה על פטירתו הפתאומית ה־כתה אותנו בתדהמה כאב, למרות שידענו על מחלתו והרדנו לשלומו. קשה היה להאמין לבשורה הרעה ו־קשה להשלים איתה. שבבוקר הנך משוחח אתו ואחרי שעה כלים על שולחן עבודתו ואיננו. באמצע ה־דרך מעד ואיננו עוד.

בנימין ז"ל היה מעורב בכל מ־עשה של יצירה וקידום בנק המזרחי. בכל דבר השקיע מחשבה ולמד ב־שקידה כל נושא, מבלי להזניח את משפחתו הרבובת ומפעל חייו לעו־רת מוסדות חינוך חסד. גם כשלא הסכמתי אתו בכל דבריו חשתי כל־פיו הערצה והתחשבות בדעותיו כ־בעל מטען רב בעל ערך של נכסים במידות ואדמיניסטרטור מעולה. הוא תבע את המאמץ ואת העבודה מכל אלה שעבדו אתו ובמחיצתו, והכוח מלאה היתה לו לכך, כי גם על עצ־מו לא היה חס ומוכן היה לכל מ־אמץ. לא הועילו גם עצות ובקשות של חברים וידידים לחוס על ברי־אותו ולשמוע בעצת רופאיו. הייתי מתפעל מסדר יומו הגדוש, אשר כו־לו מוקדש לפגישות ודיונים בנושא הבנק, עובדים וציבור, והלך מחיל אל חיל בקשריו האמיצים עם ה־פרט והכלל.

בכל תפקידו ושליחותו עמד [illegible] דת תפארת הראויה להערכה [illegible] ויכות ובדיור עורר התפעלות [illegible] שר ההנמקה, בשנינות שכלו [illegible] חיוכו התמידי. אב רחום וחנון לא רק לילדיו הוא ולכל [illegible] אלא לכל ידידיו ומכריו. ראויה צד קיים מצוות כיבוד אב ואם, שקד בכל לבבו ובכל נפשו.

דיבורו היה שקול ומדוד, [illegible] בהתיו היו מאוזנות, שומע ומקשיב. אזכור בהכרת טובה [illegible] קה את היחס שגילה כלפי [illegible] ובעניניהם, והפגישות שתמיד [illegible] עשיות ולתועלת הציבור. הוא [illegible] להנציח את זכרו במפעל חייו [illegible] מפעלו ונחלתו, אשר ישאיר [illegible] וידידות שאין שוכחים אותו.

לנו הוא חסר, אבל לכשפחתו היא שצאצאיו ימשי[כו] דרכו בעקבותיו — וזו נחמת[נו]

אליעזר

הרב ד"ר יורי גרינפלד

(לשלושים)

במוצאי ראש השנה נפטר [illegible] דון הרב הדיין ד"ר יורי (א[illegible]) גרינפלד, מטובי הרבנים שב[illegible] בן ע"ה שנה היה במותו.

נולד בעיירה קטנה בבוה[מיה] [illegible] של יישובים יהודיים וצ[illegible] עליהם ריחמה רוחו של הר[ב] יצחק דוב הלוי במברגר ז"ל של ווירצבורג המדינה. גרינ[פלד] צעיר למד בגימנסיה, בכנס [illegible] ברסיטה ללמוד משפטים [illegible] פיה, וגם יצק מים על ידי רש"י רבינוביץ ז"ל בישיב[ת] המבורג. בווירצבורג הקים [illegible] עו"ד וגם היה פעיל כחבר הועד המרכזי של הסתדרות [illegible] בגרמניה. כשעלו הנאצים לשלטון היגר קודם לצרפת, לאנגליה והכין את עצמו [illegible] רעוניים. אחרי זמן קצר נתמנה הבד"צ של הרב הראשי ובו שירת עד שמולת לב [illegible] מנו עבודה זו. מאז תשט"ו את רוב זמנו ומרצו להוצ[את] כתבי הרש"ר הירש ז"ל [illegible] שיצאו לאור במהדורות [illegible] חידש ורענן למעשה את שי[טת] „תורה עם דרך ארץ" בקהילות המדברת אנגלית וזכה לאהד[ה] בתוך ציבור האינטלגנציה ה[אורטו]דוקסית.

בשנים האחרונות הוציא [illegible] שוב ומעמיק בשני כרכים המסגרת של מאכלות אסורים דיני חלה וערלה, תרומות ומ[עשרות] שמיטה ויובל. הוא מקדיש נרחב לבעית שמירת השמי[טה] מנגנו ולחלוקי דעות שהתפת[חו] גדולי ההוראה בעניין, רק כמ[ה] לפני מותו גמר ספר חשוב הנוגע במשפט העברי. יצ[א] כן ספר קטן הכמות וגדול הא[יכות] „הכבת — מדריך להבנתה [illegible] רתה" (לפי דוגמת ספרו של ב. ביברפלד ז"ל בגרמנית [illegible] ספרו זה זכה להפוצה רבה פעה רחבה. הוא פרסם גם ספ[ר] „שלושה דורות". [illegible] של היהדות החרדית בגרמני[ה] הספרים האלה פרסם הרב מספר רב של חוברות וכ[תבות] עיתונות, ביניהם אחד על „מיהו יהודי" שיצא בשתי [illegible] נוסף לפעילות הספרותית [illegible] העמפה הזאת עמד בראש [illegible] דות ציבוריות, ביניהן הוועד [illegible] לת ילדים שנהבאו בבתים [illegible] דוה נוצרים בימי השואה. [illegible] הציל באמצעותו הרבה נפ[שות] ישראל.

היה נואם ודרשן מצוין בעל אמונה חזקה ואהבה [illegible] ישראל, בתורתו ובדבריו חז[illegible] ומחנך משפיע ומשכנע, בעל [ידיעות] רחבות ועמוקות בתורה ובתר[בות] כללית, איש המוסר המירוו[illegible] בות בינו לחברו, „וזכו עמה כיוצא בו". בע"כ כוס התנחו[מים] רעייתו יהודית לבית רוזנבו[illegible] צאצאי הרב מווירצבורג ז"ל השובה שהיא מראשותי תנוע[ת] „בית יעקב" בפולין דאז והנעת [illegible] התיכוני היהודי באנגליה, ל[illegible] לבנותיו הממשיכים בדרך [illegible] ז"ל. ביום פטירתו ממש הו[illegible] לבריתו של איא תקרא על [illegible] — זכרו לא יסוף מזרעו ויהי[ה] לדור דור.

הרב ד"ר אלכסנדר [illegible]

ר' אברהם מרדכי פרידנברג ז"ל

בראשון לסוכות ביום הא[illegible] של אברהם אבינו ע"ה הלך [illegible] מו. עם פטירתו אבד הס"ד [illegible] חסידי קוז'ניץ. עלה מלובלי[ן] פולין, שם היה מהחסידים [illegible] דים. בהגיע שנות המשבר, לעזוב את עסקיו ולעלות לא[רץ ישר]אל. ברם היה מהוסר א[illegible] ונכנס לאדמו"ר הרה"צ [illegible] קוז'ניץ, שמקום מגוריו היה לובלין, להתייעץ עמו ולקבל [בר]כתו. הרב יעץ לו לקנות פ[illegible] עבור זמן ברעם זכה בכבוד [illegible] והצבים. בזה ראה ר' אברהם ז"ל סימן ברכה, והסדיר את [illegible] בלב כבד נפרד מבני וכהוס[illegible] דיניו.

הגיע ארצה בשנת 1932. [illegible] בתל־אביב, ועסק בעבודת בנ[ין] ארץ. כעבור שנתיים עליתי [illegible] ארצה, ומילאתי בקשת אדמו"ר רה"צ מקוז'ניץ־לובלין בעי[illegible] בתל־אביב בית התפילה לחסי[די] קוז'ניץ. המנוח סייע עמי בזה ללא [illegible] ביותר בבית התפילה. שי[illegible] בעל תפילה בימים הנוראים, סיין בקולו הערב. בשנת 1952 לגור עם אשתו בחולון. במק[illegible] התחיל לעבוד למען הקהילה [illegible] ליה בדרכו עד ליציאתו לפנסי[ה] בית הכנסת הגדול בחולון, שם קב[illegible] קום תפילתו, ונבחר לגבאי ו[illegible] מילא את תפקידו בנאמנות [illegible] דות. כעבור שנה לקה במחלה קשה, והיה מוכרח להפסיק את [עיסו]קי־הציבור. ככל שאנו מתרחקים מ[illegible] יום פטירתו חשים אנו יותר את גודל האבדה לאשתו למש[פחתו] ולבית חסידים.

ב. קדיש

מהלומותיו של אידי אמין

לונדון, 8 (עי"ר) — נביא [illegible] נדה אידי אמין צפר [illegible] בלילה ראה דמות מרחיבה [illegible] ביים הדומה לסייף [illegible] טים — על כך מסר רדיו קמפ[לה]. אמין גילה למאמינים [illegible] לו על גבעה בקמפלה כדי [illegible] את סיום צום הראמדאן כי [illegible] בנכונה להתפשר [illegible] גדול. הדמות בה הרש[illegible] שקרא לאשתו כדי שגם היא [illegible] זה בה בשעה נצה [illegible] למערב.

אוכלוסיית ישראל — כ־3.5 מיליון
קרוב למחצית האוכלוסייה מתרכזת במרכז הארץ

[ב]ספטמבר 1975 מנתה [אוכלוס]יית ישראל, [לפי] אומדן שנערך ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 3,460,000 נפש — 2,927,000 יהודים ו־5[33] לא־יהודים.

[...]י השנתון עולה, כי בשנת [...] גדלה האוכלוסיה בישראל [...]3 נפש בקירוב, בהשוואה ל־[...]ל 84,000 בשנת תשל"ד [...] בשנת תשל"ג. צמצום ה־[...]גבע, רובו ככולו, מירידה [...] העולים שהגיעו ארצה 21,000 [...]ה). מספר הנולדים היה ב־[...] אחרונה גבוה במידת מה מא־[...]שתל"ד והסתכם ב־97,000 נפש [...] של קירוב ל־7 אחוז לעומת [...] הקודמת.

[...] 1973 ישבו בישראל 29 אחוז מכלל יהודי העולם, בעוד שעם קום המדינה הגיעו יהודי הארץ ל־5.7 אחוז בלבד מכלל יהדות העולם.

מספר הגברים ומספר הנשים שווה כמעט

השנתון הסטטיסטי החדש, המחזיק במעלה מ־950 עמודים אוצר בלום של מידע על חיי החברה והכלכלה בישראל, מוסר להלן, כי בסוף 1974 היה מספר הגברים ומספר הנשים בישראל שווה כמעט. זאת, לעומת 1,059 גברים לכל 1,000 נשים עם קום המדינה, ולעומת 1,027 ל־1,000 עד בשנת 1961. ניתוח הנתונים לסוף 1974 מבהיר, יחד עם זאת, שבקבוצות עד 34 גדול מספר הגברים ממספר הנשים ואילו מגיל 35 ואילך הלך ועולה מספר הנשים בקבוצות הגיל השונות על מספר הגברים באותה קבוצת גיל. כך, למשל, מגיע מספר הגברים בגילים 35 עד 54 ל־317 אלף, בעוד שמספר הנשים בגילים אלה מגיע ל־341 אלף.

קרוב למחצית האוכלוסיה בישראל, 47 אחוז, מתרכזים במרכז הארץ, במחוזות תל־אביב (28 אחוז) המרכז (19 אחוז). במחוז הדרום, ששטחו כשני שלישים מכלל שטח המדינה, יושבים 12 אחוז בקירוב מתושבי הארץ. אולם חלקו של מחוז זה בכלל האוכלוסיה נמצא בגידול מתמיד משך כל השנים.

גידול בענף השירותים הציבוריים

תרומתו של ענף החקלאות בתוצר המקומי הלכה ופחתה בשנים האחרונות והיא הסתכמה בשנה 1974 ב־6 אחוז בלבד לעומת 7 וחצי בשנת 1968. גידול נרשם בחלקו בתוצר של ענף השירותים הציבוריים והקהילתיים, שהגיע ל־21 אחוז בשנים 1973 ו־1974, לעומת 19—20 אחוז בשנים 1968 עד 1971. חלקו של ענף התעשייה נשאר יציב במשך השנים — 24 — 23 אחוז.

יותר מ־400 אלף כלי רכב

בשנת 1974 הגיע מספר כלי הרכב המנועיים בישראל ל־408 אלף לערך — עלייה של כ־10 אחוז לעומת השנה הקודמת. עלייה זו נמוכה מהעלייה שנרשמה בשנים האחרונות (11 עד 15 אחוז לשנה). ב־1974 נרשמו כ־39 אלף כלי רכב פרטיים, 22 אלף מהם במחצית הראשונה של 1974. מנתונים נוספים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסתבר כי במחצית הראשונה של השנה הנוכחית (1975) נרשמו רק 9,000 כלי רכב פרטיים

קריאה לשנות את מבנה השכר במשק

בקריאה לשנות את מבנה השכר במשק כך, שהעובדים במפעלים מתקדמים יקבלו משכורות גבוהות יותר מאשר שאר העובדים — יצא אתמול מנכ"ל משרד העבודה, אריה נוראל, ביום עיון של בעלי ומנהלי בתי־מלון בחיפה והצפון, שנערך על הכרמל.

מר נוראל הדגיש, כי לדעתו יש לשלם שכר הולם למוכשרים בעובדים במפעלי התעשייה, כדי למשוך אותם אליה. בענין זה הוסיף, כי יש לערוך את הסכמי העבודה קודם כל עם מפעלים יצרניים, המסוגלים לייצא את תוצרתם, ורק אחר לעבור לשירותים.

לדבריו היינו אנו ליצור מצב שלעובד יהא כדאי לעבוד ולהתקדם במקצועו. כדאיות כזו תיווצר אם יהיה הפרש ניכר בין מקצועו למקצוע בשירותים, למשל.

בהתייחסו לרפורמה במסים ציין, כי זו אמנם מוליכה בדרך הנכונה אך למעשה, בגלל השחיתויות, לא שינתה דבר.

„אם לא נשכיל לשלם למומחה, למתמדים ולעובד הבכיר על הידע שלו, המאמץ ועומק האחריות, לא נוכל להתמודד עם ארצות השוק במערב אירופה" — אמר.

לדבריו, חוסר ההפרשיות בין מקצוע למקצוע היא הסיבה להירידה ו„רק אם יהא לנו האומץ לשנות את מבנה השכר נוכל להוציא את העגלה מן הבוץ".

אשר למצב הנוכחי בתעשייה אמר, כי זו נמצאת כיום במצב של ירידה מתמדת בענפים המועדפים. ובמקום להיות בייתרות עם ארצות השוק אנו הולכים ונסוגים. הוא הוסיף בהקשר זה, כי זהו מצב אבסורדי היות והשכר בישראל לפי כח הקניה הוא כמחצית מזה הנהוג היום בארצות רבות באירופה.

אסיפת חירום על המצב הדתי באילת

מאת סופרנו

[...]ת הדתית באילת, על כל [...] התכנסו לאסיפת חירום כדי [...]ל מצב החיים הדתיים בעיר. [...]פה שהונחתה ע"י מר יהודה [...] מזכיר המועצה הדתית באילת [...]נעשה תחילת התארגנות ל־[...] דרסטיות שיביאו לשינוי [...]דתי בעיר.

את הכנס הרב יוסף ישר, רב [...] שהביע בפני המשתתפים את [...] העמוקה מפני העתיד הדתי הצפוי לעיר אילת. בסקירתו דיבר הרב על המצב הנוכחי בעיר שאינו מאפשר פעילות של חיים קהילתיים דתיים וזאת בגלל מיעוט משפחות דתיות בעיר.

לדעתו של הרב ישר חייבים לצאת לפעולה מקיפה ולפנות לכל הגורמים שיתנו דעתם לבעיה זאת. הרב הציע שלוש פעולות לקראת העתיד: א) הקמת כולל שיגביר את האווירה התורנית בעיר ויהיה גם כוח משיכה לזוגות צעירים דתיים בעלי מקצועות חופשיים. ב) הקמת ישיבת הסדר באילת. ג) להוריד לאילת קהילה דתית שלמה מארצות הרווחה, שתקים מפעל עליו תתבסס פרנסתם.

בהמשך האסיפה הביעו רוב המשתתפים את התמרמרותם הרבה על חוסר פעילות ותודעה בקרב הציבור במקום וזאת שוב בגלל המחסור המשווע של כוח אדם.

ניתן להגדיל את מספר התלמידים בביה"ס הדתי

מנהל ביה"ס הדתי מר יוסף רחמים אמר כי עדיין ניתן להגדיל את מספר התלמידים בבית הספר ע"י פעולות הסברה מעמיקה בקרב תושבי העיר, אך כמובן בפעולה זו יכולה להיעשות אך ורק ע"י תוספת משפחות דתיות שיהוו את הבסיס.

סיכם את האסיפה מר יהודה עמר, מזכיר המועצה הדתית, בהחלטה להקים ועד פעולה שיבוא בדברים עם [...] להפעלת הרבה בביה"ס.

[...]א נסגר מעון נוה־חורש

[...]בה לידיעות שהופיעו היום [...]ת, כאלו נסגר מעון נוה־[...] מסר אתמול דובר משרד ה־[...]: ילדי מעון נוה־חורש נש־[...]תיום להעשה למשך עשרה [...] משך עשרה ימים אלה יערכו [...] המעון ביקורים בבתיהם, כדי [...]ם ישארו בפיקוח.

[...]צה קטנה של נערים המועס־[...]בבותם מחוץ למעון בתודה, [...] מרור. אלטרנטיבי הם יגיעו [...]ת עבודתם ע"י הסעה מיד־[...]ל מנת שלא יפסידו את מקו־[...]זתם.

[...]ן, גייס מנהל המעון לצבא על מנת למנוע הדרדרות ב־[...] אחר שאיש מבין עובדי ה־[...] היה מוכן לקבל על עצמו [...]לתו, נאלצה רשות הסעד ה־[...]נול בהתאם לאמור לעיל. [...]ראות בפעולה זו משום סגי־[...]נת.

[...]תיגים מהצעת [...]וק של מס עזבון

מאת סופרנו הכלכלי

[...]ת התיאום של הארגונים [...]יים הגישה שורה של הס־[...]ת מהצעת החוק החדשה [...] עזבון.

[...]יותר דורשת הלשכה להת־[...]ת כל הערכים הכספיים ב־[...]חוק בשנת 1963 לערך ה־[...]שנת 1975, ולהצמידם בעתיד [...] המחירים לצרכן. כן דורשת [...] לקבוע מס שולי של 50

בנימין קדר — דיקן [...]דנטים באוניברסיטת חיפה

בנימין קדר, ראש החוג ל־[...] באוניברסיטת חיפה, נתמנה [...]סטודנטים ומכהן בתפקידו זה [...] 1.10.75. תפקידו של דיקן [...]ים הוא בעזרה ובייעוץ ל־[...]ם בבעיותיהם השונות. ה־[...] או הכלכליות והוא יעסוק [...] היחסים בין המורים והתל־[...] אוניברסיטה ויפעל להעמקתם [...] הקהילה האקדמית. כל סטו־[...]אי לפנות לדיקן בכל עצה [...]ת האישיות. כן מקיים הדיקן [...] השוטף עם אגודת הסטו־[...] נציגיה.

יובטח כוח עבודה ישראלי לקטיף

בעיות ארגון כח אדם ישראלי לעונת קטיף ההדרים נדונה בישיבת הצוות לעבודות חקלאיות עונתיות (קטיף, בציר, אסיף) בראשותו של היה ראובן איילנד, מנכ"ל משרד החקלאות, איזיק לויתן, מנהל המדור לתעסוקה חקלאית שירות התעסוקה, מאיר טביק ממשרד החינוך, ונציגי המרכז החקלאי, התאחדות האיכרים וחברות השיווק.

כח העבודה שיידרש לביצוע עבודות הקטיף, נאמד השנה ב־20 עד 22 אלף בחודשי ינואר־אפריל ובכלל זה 7 עד 8 אלפים עובדים לקטיף, כ־6 עד 7 אלפים לבתי אריזה, וכ־6 אלפים למפעלי שימורים של פרי הדר. אשתקד עבדו בקטיף כ־14 אלף עובדים מהשטחים והשנה צפוי מחסור כללי בעובדי קטיף ללא גיוס מספר גדול ככל האפשר של עובדים ישראליים.

עידוד נשים — לעבודות קטיף

לעידוד יציאתן של נשים לעבודת קטיף ואריזה יוגדלו מקומות האחזקה לילדים במעונות יום בהשתתפות הפרדסנים, כהמשך לפעולה שנעשתה אשתקד וסייעה לנשים רבות להוסיף הכנסה ניכרת למשפחותיהן.

תלמידים — במסגרת שירותי הגדנ"ע

להגברת השתתפותם של התלמידים בקטיף, במסגרת שירותי הגדנ"ע, הוצע לארגן השנה ארבעה ריכוזי איכסון באכסניות נוער באזורי הקטיף לכ־500 תלמידים במחזורים של שבוע עד 10 ימים, בהשתתפות סמלית, ע"ח שכר התלמידים הקוטפים, בהוצאות האיכסון והלכנסה מפעולה תרבותית־תרבותית בערבים.

אם הנסיון יעלה יפה, תיפתח בשיטה זו דרך לגיוס מספר רב של תלמידים לעבודות חקלאיות עונתיות במסגרת מאורגנת — כמקובל בארצות חקלאיות רבות, הנדרשות לגיוס תלמידים לעבודה בעונות חקלאיות.

157 צאצאים לשייך דרוזי

שייך חסאן סלימאן מנצור, מהכפר הדרוזי עוספיה שעל הכרמל, העומד לציין בקרוב את שנת ה־98 לחייו, חגג בימים אלה את הולדת צאצאו ה־157, לאחר שנולד לו נין באחד מנכדיו הרבים.

כתב עתיים, אריה מאיר, מוסר כי השייך הישיש הוא סבו של כמאל מנצור, יועץ נשיא המדינה לעניני מיעוטים. לשייך ארבעה בנים, שמהם נולדו לו עד כה 153 נכדים ונינים.

השייך, מנכבדי הכפר והעדה, אינו מרכיב משקפיים ועל אף גילו המופלג הוא נוהג ללכת מדי יום ביומו קילומטרים אחדים כדי לבקר את צאצאיו, אשר אותם הוא מכיר כל אחד בשמו. מנהג עשה לו שהוא מתארח בקביעות חדש ימים אצל אחד מבניו ואחר עובר לבן אחר. בדרך זו אין הוא מקפח אף אחד מהם וגם לא גורם למעמסה על הבנים, המכבדים אותו ומעריצים את תבונתו. שייך מנצור אינו מעשן ואינו שותה משקאות חריפים. היות והדבר נוגד את הדת. הוא מאזין בקביעות לרדיו ומעורה בכל הנעשה בארץ ובעולם. יחד עם זאת אין הוא מסוגל להבין את הדור הצעיר ואת רדיפתו אחר כסף ומותרות.

משפחת מנצור, שהיא הגדולה בכפר, המונה כ־1200 נפש, חלומו הגדול של השייך הוא — להגיע ליום בו יהיו לו 160 צאצאים, ולפי הקצב שבו גדלה המשפחה נראה כי לא יהא עליו להמתין זמן רב.

הרווח הנקי של „צים" — 47 מיליון ל"י ב־1974
לאחר ההפרשה להפסדי וואדוז

מאת סופרנו בחיפה

הרווח הנקי של חברת „צים" לאחר תשלום מס ולאחר ההפרשה להפסדי ואדוז, הגיע בשנת 1974 לארבעים ושבעה מיליון ל"י לעומת עשרים וחמישה מיליון ושבע מאות

ארבעים אלף ל"י ב־1973 דהיינו גידול של 82.6 אחוז

זאת נמסר אתמול עם פרסום המאזן של חברת הספנות הלאומית ליום 31.12.74.

במאזן הגיע מחזור ההכנסות בשנת הדו"ח למיליארד ושש מאות שלושים ושישה מיליון ל"י לעומת תשע מאות שישים וארבע מיליון ל"י ב־1973 דהיינו גידול של 71 אחוזים מאחר והפיחות של הלירה חל ב־10 בנובמבר 1974, הרי רובו של המחזור הצטבר לפי שער החליפין הקודם שהיה 4.20 ל"י לדולר.

במונחים של דולרים הסתכם המחזור בשלש מאות שישים וארבע מיליון דולר לעומת מאתים עשרים ותשעה מיליון ב־1973. שליש מהמחזור מקורו בפעולות של קו המכולות של שלש היבשות. חברת צים שלמה מיסים בשנה האמורה בסכום של 77.9 מיליון ל"י. וההפרשה להפסדי ואדוז הסתכמה ב־42.6 מיליון ל"י.

מן ההווי הדתי

(סוף מעמוד 3)

[...] הכרמי, הרב רפאל בירדוגו. [...]רה הספרדית בקריות. מ"מ [...]ריית חיפה, ירוחם צייזל ויו"ר [...]ריה, דב פרומר, ציינו את [...] של שמחת ההמונים סביב [...] תורה וקראו לאיחוד לבבות [...] השכבות. פתח והנחה את [...] מנשה קורה. בתפילת „אתה [...] לדעת" נתכבד פנחס ינובסקי, [...] ועד הקריה, ושלמה פרידמן [...]ת ההקפות.

[...]זבת סיום מסכת [...]זבות בבית־הכנסת [...]יעקב — אהל־רבקה"

[...] אביב, רה"י יהושע ביניון

[...]ה כפולה — סיום מסכת כתו־[...]סיבת ראש־חודש — שהת־[...] בבית־הכנסת „בית־יעקב — [...]קה" בתל־אביב, בליל ראש־חשון. שימשה נקודת־שיא [...] התורנית בשנה האחרונה [...]הרחבת מסגרת־החוגים והג־[...]ור הלומדים בתקופה הבאה. [...]ומו של הנדבן ר' יעקב כץ, [...]שמו נקרא בית־הכנסת. פתח [...]סיבה מר א. סופר, שהדגיש [...]חשיבות הערכות של החוג, [...]הדרך". אמר מגיד־השיעור [...] נחום שרשבסקי, בסקירה [...] ומעמיקה של המסכת, כתוב־[...]ברי אגדה ומאמרי חז"ל. [...]מכן התקיימה סעודת־מצווה. [...]בה נאמרו דברי ברכה ושבח [...] השעור ומשתתפיו ע"י הרב [...]ד, הרב שור, מר רוזנברג, [...] למורי המנין הראשון, מר [...]זמר דובוביסקי שהבטיח גם [...] עזרה מרבית מטעם הנהלת [...]נסת לקיום שיעורי התורה. [...] הברכה סיים הנדבן הישיש [...] כך שהביע שמחתו על כך [...] להחזיק ולהקים בבנין נאה [...] הבאים נאותים לתורה ולתפי־[...]קווה שפעילות מבורכת זו [...] תורחב בעתיד. הנעים את [...] בפרקי זמרה החזן הראשי [...] אונגר.

[...]ות הרבנות הראשית [...]צה הדתית בבית שאן

[...] שנות נערכו השנה בבית־[...]ובן ד' במעמד אלפי תושבים [...]צות העיר. ברכה מגישי־[...] השמיע הרב שמואל קינן, [...] מועצה הדתית, עמוס תגיגי, [...] אטיאס. סגן יו"ר המועצה המקומית הדתית, ומנוח בן־בסט, מזכיר מועצת הפועלים וסידר המועצה המקומית. להקות זמר הנעימו בשירים ובפיוטים. ההקפות אורגנו ע"י המועצה הדתית, בשיתוף המועצה המקומית, מועצת הפועלים והמרכז הקהילתי בבית־שאן.

רבה של בית־שאן והאיזור, הרב הבלין, הרצה בבתי הספר השונים, בעצרות לתלמידים ומוריהם שאורגנו ע"י הנהלות בתי־הספר במטרה להעמיק את התודעה היהודית ונושאי התשובה והחגים.

ארבעת המינים נמכרו השנה באמצעות המועצה הדתית במחיר נוח. במטרה לאפשר לכל יהודי לקיים המצוה כהלכתה. רב העיר יחד עם מפקח הכשרות, ר' אליהו שיטרית, ביקרו אצל הספקים ובדקו וביררו את כשרותם של ארבעת המינים.

עלון שבועי לפרשת השבוע מופיע בקביעות ובשבת בראשית התחיל מחזור חדש. העלון ערוך בידי הרב הבלין, והוא מודפס ומופץ ע"י הספריה העירונית לתלמידי בתי הספר הדתיים והכלליים ובכיתות רבות מקדישים לו את שיעור ההיגוד. כן מופץ העלון בקרב מתפללי בתי־הכנסת ועובדי המפעלים הגדולים, המבקשים אליו רב.

במושב עלמה

במסגרת מבצע חיזוק הדת והתרבות התורנית במושבי איגוד המושבים של הפועה"מ, שבת הרב יהושע השל הלוי הורוביץ, בשבת בראשית, במושב עלמה שבגליל. הרב התארח בביתו של הרב המקומי הנודע, הרב כבוס סופר ז"ל. בסעודה שבת חגיגית השתתפו בר־ציון סופר. סגן מנהל ארגון קניות הגליל, המורה יעקב סופר והמורה דינה סופר. הסעודה ושאר שולחנות השבת נערכו על־ידי הרבנית גיזלה סופר. הרב האורח הרצה מעניני דיומא בבית הכנסת המרכזי של המושב, בהשתתפות יו"ר הועד המקומי. שושן תגיגי. בפגישה עם הנוער הלומד התקיים חידון בתנ"ך בו זכו התלמידות, [...] הלל, עופרה תגיגי, [...] תלמידות בית הספר הא[...]

בחוג לרמב"ם [...]

בבית מדרש ע"ש השל[...] קדוש, הספריה התורנית בקריית שמואל באבריה, הרצה הרב יעקב אקוקה, על הנושא: הקשת בענן אות ברית.

במפלגה ובתנועה

המפד"ל — הפוהמ"ז בתל אביב

במרכזון סניף נוה שרת ב־5 שעור במדרש ע"י הרב י. ש. שפירא.

בביהכ"נ „אהל יוסף" שכ' התקוה ב־6 שעור גמרא מסכת סוכה ע"י הה' ש. אפרתי.

בביהכ"נ „תפארת ישראל" רח' המעפילים ב־5 שעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.

בסניף קרית שלום ב־6 שעור גמרא ע"י הרב זייד.

סגן יו"ר הכנסת מר פ. שינמן יקבל קהל היום במשרדנו אחד העם 108 מ־7—8 בערב.

המפד"ל, סניף חיפה

מזמינה את תושבי העיר להשתתף בסימפוזיון בנושא: הערכות צבאיות ומדיניות על הסכמי הביניים עם מצרים. [...] אשר יתקיים בבית הנוער רח' חרמון 10. במוצש"ק פרשת נח ב־20.30. משתתפים: ח"כ ד"ר יהודה בן מאיר. פרופ' שבח וייס. מר דן שיפטן. אוניברסיטת חיפה ואוניברסיטת ת"א.

מנחה חיים יבין. הקהל מוזמן.

תל־אביב

אזכרה ליוסף רוזנזפט ז"ל

במלאת שלושים למותו של יוסף רוזנזפט ז"ל, נשיא הברית העולמית של ניצולי ברגן־בלזן, ייערך ערב התייחדות מטעם הסניף בישראל של הברית העולמית וועד פרס הזכרון, ביום ראשון, ז' בחשון, 12 באוקטובר, ב־5 אחה"צ בבית סוקולוב בתל־אביב. בהשתתפות: ד"ר נחום גולדמן. השר גדעון האוזנר, מר מאיר חזני־סגל, מר מרדכי צאנין, מר שלום רוזנפלד ומר אפרים לונדנר. הפותח — מר משה רזן. פרקי תהלים — החזן בנימין אונגר. מוקירי זכרו מוזמנים.

לוועדי המקרקעות בעתתים

ועדי ההתאגדות במערכות וברכות השיזור מוזמנים בזה לפגישה עם הנהלת האיגוד הארצי הוועדה המקומית הארצית, מחר ב־11 לפנה"צ, בבית סוקולוב בת"א. נא לדייק.

בבית צ'פניק, רח' סמיק 12 מתקיים השיעור השבועי בתלמוד בכל יום חמישי בשבוע ב־8.30 בערב. מגיד השיעור היום ד' במר חשון: הרב ישראל מאיר לאו.

תורנות בתי מרקחת

תל אביב: הנביאים, רח' המלך ג'ורג' 72. טל' 286740. כבר המדינה. ה' באייר 48. טל' 258046. מוגרבי. רח' בן יהודה 7. טל 58570

ירושלים: הבירה, חזקיהו המלך 23. טל' 63843. אל סוין אל ג'דידה, רח' אלזהרא טל. 282040.

רמת גן: תלפיות, רח' אבא הלל 40 טל. 723554.

פתח תקוה: מרכז השרון, רח' בבי ציון 40. טל. 911078.

חולון: שייניין, רח' סוקולוב 70 טל. 842433.

נתניה: תרופה, רח' הרצל 2. טל. 28656.

רמת השרון: רמת השרון, רח' אוסישקין 41. טל. 483503.

בת ים: הקוי, רח' בלפור 9. טל. 885042.

בני ברק: נחמיה, רח' נחמיה 2. באר שבע: רמב"ם, שכון ד' מרכז.

מדינת ישראל
משרד הפנים
מינהל מחוז תל אביב

תאריך: כג תשרי תשל"ו 28.9.75

מספר: 6126/99

לכבוד
מר הימלפרב שבתאי
יו"ר האגודה „קרן ההשתלמות של פועלי הדפוס בעתונים היומיים"
רח' דוד ילין 20, תל אביב.

א. נ.,

הריני מתכבד לאשר קבלת הצהרתכם מיום 11.9.75 בצרוף ההודעה לפי סעיף 6 של החוק העותומני לאגודות לשנת 1909. על יסוד האגודה הבאה:

1. שם האגודה: „קרן ההשתלמות של פועלי הדפוס בעתונים היומיים".
2. כתובת האגודה: במשרד אגוד העתונים היומיים ברח' קפלן 4 ת"א.
3. המשרד הרשום של האגודה: כנ"ל
4. מטרות האגודה:
   א. ארגון קורסים, הרצאות, הדרכה, הכשרה והשתלמות בענפי דפוס העתונים במטרה לקדם מקצוע הדפוס בענף העתונים לסוגיו בשיתוף פעולה עם אגוד העתונים.
   ב. הענקת מלגות לחניכים לשם הכנת דור המשך במקצוע דפוס העתונים.
   ג. ארגון תערוכות מקצועיות בשטח דפוס העתונים.
   ד. פיתוח והוצאה לאור של ספרות מקצועית ובטאונים תקופתיים וכן לסייע לרכישת ספרות מקצועית בענף הדפוס העתונים.
   ה. עידוד. פיתוח וקידום ענף דפוס העתונים.

בכבוד רב
ד. רוזניק
הממונה על מחוז ת"א

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות 4457/75

בענין: עזבון המנוחה רחל שטרן ז"ל, ת.ז. 0306378 מרפנגה. רח' ברנר, ביה הרצוג, שנפטרה ביום י"ח בחשון תשל"ה 25.11.74

המבקש: יחיאל שפירא, ת. ז.: 294445 מחולון, רח' ההגנה 17, ע"י ב"כ עוה"ד מרדכי מרידור מרח' אלנבי 134, תל־אביב.

להוי ידוע, כי הוגשה לבית המשפט בקשה על ידי המבקש הנ"ל ליתן צו המכריז על ירושת המנוחה הנ"ל.

הריני מזמין בזה כל אדם, הרוצה להגיש התנגדות תוך חמישה עשר יום מיום פרסום הזמנה זו, להתנגדות לבקשת המבקש, שאם לא כן יגש בית־המשפט ליתן צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

לוח הצופה

● פילים קונה רהיטים אנטיקות, פריז'ידרים טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● דרושה פקידה־מזכירה בעלת ידע בהדפסה בעברית לפנות טלפונית 782161—03 למר גלבלום.

● ספסלים עם משענת למכירה, בית כנסת „בני ברית", בית־וגן, רח' הפסגה 19. טלפון: 531094—02.

● למכירה ע"י קרית־משה 2 חדרים + הול מאוד, דרום צפון, טל. 536037—02.

מדינת ישראל
משרד הפנים
מינהל מחוז תל־אביב

י"ג אלול תשל"ה 24.8.75

מספר: 6115/99

לכבוד
מר מיאסניק אשר
יו"ר האגודה
„בית הכנסת אור ישראלי"
רח' יאנוש קורצק 14
תל־אביב־יפו

א. נ.,

הריני מתכבד לאשר קבלת הצהרתכם מיום 18.8.75 בצרוף ההודעה לפי סעיף 6 של החוק העותומני לאגודות לשנת 1909, על יסוד האגודה הבאה:

1. שם האגודה: „בית הכנסת אור ישראלי"
2. כתובת האגודה: גבעת עליה יפו, רחוב סולוד 16 תל־אביב.
3. המשרד הרשום של האגודה: כנ"ל.
4. מטרות האגודה: להחזיק את בית הכנסת ברח' סולוד 16, תל־אביב־יפו.

ד. רוזניק
הממונה על מחוז ת"א

עירית הרצליה
חוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה — מרחב הרצליה

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק הנ"ל, כי לוועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה הוגשה על ידי: שם: חברת ק"מ בע"מ. כתובת: רח' ביאליק 52 רמת גן. בקשה המתייחסת לקרקע שבמקום: שם הישוב: הרצליה רח' הצבאות. גוש: 6537 חלקה 95, 94, 93 (חלק) המהווה הקלה לגבי המותר באיזור בו מבוקשת ההקלה האמור, דהיינו הקלה בגודל המגרשים.

כל המעונין יכול לעיין בבקשה הנ"ל במשרד הועדה המקומית ברח' סוקולוב 10 הרצליה. בימים ובשעות שהמשרד האמור פתוח לקהל, וכל הרואה עצמו נפגע ע"י אישור הבקשה הנ"ל — יוכל להגיש התנגדות מנומקת למשרדי הועדה המקומית האמורה בכתובת הנ"ל, תוך שבועיים מיום פירסום מודעה זו.

יוסף נבו
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה

הועדה המקומית לתכנון ולבניה
מרחב רמת־השרון

בהתאם לסעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965.

לגבי תוספת בניה בגוש 6551 חלקה 80 מגרש 187, ברח' בר־יוחאי 5 החליטה הועדה לאשר הקלה בקו בנין צדדי של 3.15 מ' במקום 3.50 מ'.

כל כל מעונין להגיש ציוור להבנית הנ"ל, יפנה למשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב רמת־השרון תוך 15 יום מפרסום הודעה זו.

פסח בלקין
יו"ר הועדה המקומית לתכנון מרחב רמת־השרון

ת.ב. מס. 2592/2

הועדה לתכנון ובניה
מרחב תכנון מקומי בת־ים

הודעה על־פי סעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965, ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה בת־ים בקשה לבתן הקלה בניה. על חלקה מס' 184 בגוש 7138 הנמצאת ברח' עבנון.

לפי תכנית מפורטת נמצאת החלקה הנ"ל באזור מגורים ג', בקשת בעלי החלקה היא להתיר להם תוספת בניה של 1½% לקומה.

לכל מי שיש התנגדות מאיזה סיבה שהיא לבקשה הנ"ל, יגיש לועדה המקומית תוך 15 יום ביום פרסום הודעה זו.

יצחק ולקר 7.10.75
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה, בת־ים

בבית המשפט המחוזי
בתל־אביב—יפו

4418/75 ה.ע.

בענין: ירושת המנוח פאול דגן, ז"ל, אשר נפטר ברמת־גן, ביום 10.5.74, ואשר כתובתו האחרונה היה ברח' שבטי ישראל מס' 83/1, רמת השרון, ת.ז. 6480868.

המבקשים: סילביה רנה בינס מרח' הקורדיב מס' 9, בלוק 70/14 תל־אביב ואחרים, כולם ע"י ב"כ ד"ר ארנסט לאופר, עו"ד, אשר משרדו ברח' אלנבי מס' 81/א' הכשר להמצאת כתבי בית־דין.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה בקשה לבית המשפט לכהן צו אשר מכריז על יורשי המנוח הנ"ל.

כל המתנגד לבקשה הנ"ל יגיש, תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו. את נימוקי התנגדותו. שאם לא כן; יתן בית המשפט צו כאמור.

רשם בית המשפט המחוזי

בית הדין הרבני האזורי
בתל־אביב—יפו

תיק מס. 1184/תשל"ו

גב' בכר בינה ת"ז 4285091 מבקשה מכבי ביה"ד הרבני האזורי לתל אביב יפו לאשר את גרושיה מבכר ולכה אברהם, שהתקיימו בעיר קהיר מצרים בשנת 1946.

המזכירות

נרשמו לנשואין

רבנות הראשית לרחובות והסביבה

אפרים חן אהרן בן־חמו (רוק) מרוקו—אשדוד; חיה בת יצחק שמפר (רוקה) רחובות—אשקלון.

אריאל בן בנימין־הרצל סוריץ (רוק) טבריה—רחובות; אסתר בת חיים אבו מוזגי־כהן (רוקה) ירושלים.

יצחק בן ברוך ולדמן (רוק) באר יעקב—רחובות; שרה בת אברהם סנאן (רוקה) רחובות.

חיים בן דוד אברהם (רוק) עירק—רחובות; דינה שגיא בת נסים מזרחי (רוקה) רחובות.

מיכאל ליור בן דוד שורץ (רוק) רומניה—רחובות; דורה בת הרש פרידמן (רוקה) ברה"מ—רחובות.

יצחק בן יוסף לזוז (רוק) רחובות—ק. עקרון; שרית בת שלמה בן יהודה (רוקה) צרפת—רחובות.

נעים בן מנשה ערוון (גרוש) עירק—רחובות; תקוה חויאק בת רחמים יחזקאל (אלמנה) עירק—ב"ב.

יוסף בן ברוך סלמן (רוק) עירק—רחובות; תמרה בת מיכאל קריוולי (גרושה) ברה"מ—רחובות.

יעקב בן שמואל שפרונברג (רוק) עיראק; רחל בת אהרן דריאר (רוקה) רחובות.

חביב בן מכמוד צעיר (גרוש) מרוקו—רחובות; ציוה חזר בת מאיר אביזן (גרושה) מרוקו—אופקים.

יואב בן אליפז קפרא (גרוש) רחובות; קלרה בת נסים זיני (גרושה) טבריה—ת"א־יפו.

אריאב בן אליהו רווזנסקי (רוק) רחובות; נחמה בת אלברט בוורזה (רוקה) רחובות—נס ציונה.

בוריס בן מרגס לבוביץ (רוק) ברה"מ—רחובות; מרגריטה בת משה קליינמן (רוקה) ברה"מ—רחובות.

אהרן בן צבי יוסקוביץ (רוק) ת"א; חוה בת דניאל פרימן (רוקה) רחובות.

גרשון בן אברהם כלף (רוק) רחובות; יפה בת שלום חסיד (רוקה) רחובות—גדרה.

דן בן חיים וייס (רוק) חיפה—באר שבע; שמחה בת אלברט עגרי (רוקה) תורה—באר שבע.

יוסף בן דוד בזיאני (גרוש) תימן—גדרה; זהבה לילה בת יצחק צבירה (רוקה) גדרה—אשדוד.

הרבנות המקומית — רעננה

חיים חיים בן יעקב (רוק) רעננה—ישראל; אברהם דליה בת אברהם (רוקה) צפת—ישראל.

פנחס גרגורי בן יצחק (אלמן) רעננה—ליה; בכקאוסקה פניה בת אהרן (אלמנה) קיבוץ רמת השופט—ברה"מ.

המועצה הדתית — נס־ציונה

שמואל בן אלכסנדר בן גמי (רוק) ישראל—כשר; שולמית בת משה כהן (רוקה) ישראל—נס ציונה.

נסים בן אברהם כהן (רוק) ישראל—ראשל"צ; רחל בת דוד כהן (רוקה) בורמה—נס ציונה.

יעקב בן משה שורץ (גרוש) רוסיה—נס ציונה; לובה בת יחזקאל טכים (פנויה) רוסיה—נס ציונה.

אברהם בן צבי רחמים (רוק) ישראל—נס ציונה; שולמית בת מסעוד אלגריסי (רוקה) מרוקו—נס ציונה.

דוד בן יעקב רוזנפלד (רוק) ישראל—נס ציונה; מיכה בת יוסף בן דוד (רוקה) מרוקו—אופקים.

שמואל בן אליעזר וולף (רוק) ישראל—נס ציונה; שרה בת אברהם שלום כרמלי (רוקה) ישראל—נס ציונה.

דוד בן מאיר אלבו (רוק) מרוקו—נס ציונה; אליס בת חיים נגרי (רוקה) מרוקו—ראשל"צ.

סלוכון בן יעקב זקוזו (רוק) ישראל—נס ציונה; לאה בת אברהם חיים דלאל (רוקה) ישראל—בית־שאן.

יחזאל בן יוסף חלבי (רוק) עירק—נס ציונה; מרגלית בת מנשה גרגזי (רוקה) ישראל—נס ציונה.

יעקב בן פנחס איזין (רוק) ישראל—נס ציונה; אילנה בת יצחק בינסר (רוקה) ישראל—נס ציונה.

ראובן בן אייק ליב קמפינסקי (רוק) רוסיה—נס ציונה; זולפה בת סימן טוב אלישוילי (רוקה) רוסיה—נס־ציונה.

לשכת הרבנות — קרית־ים

יפרח שלמה בן יוסף (רוק) קרית ים; חויניק בלה בת ליפא (רוקה) ברה"מ—קרית ים.

גורודצקי משה בן שמעון (רוק) ברה"מ—קרית ים; גוטמן ליפה בת ברוך (רוקה) ברה"מ—קרית ים.

פרידה שמואל בן יוסף (רוק) מרוקו—קרית חיים; קפה אודיו בת יצחק (רוקה) קרית ים.

שלם יהונתן מרדכי בן יצחק דוד (גרוש) הודו—ק. אתא; גבאי מלי בת נסים (רוקה) הודו—קרית ים.

תרגש שלמה בן יחיא (אלמן) מרוקו—קרית אתא; לאה בת אהרן הוגאג (גרושה) מרוקו—קרית ים.

מיסו אלי בן מסעוד (רוק) מרוקו—ק. חיים; סודקי סילביה בת אהרן (רוקה) מרוקו—קרית ים.

ריסת לוי בן אליעזר (אלמן) רומניה—גבעת אולגה; כהנא אדלה בת יודר (רוקה) רומניה—קרית ים.

לשכת הרבנות — לוד

ישראל בן זאב דדכין (רוק) ישראל—מושב תירוש; דבורה בת יוסף ידומי (רוקה) ישראל—כוכב יאיר.

יצחק בן מאיר יפרה (רוק) ישראל—לוד; פרים בת דוד דיקסטרו (רוקה) איטליה [...]

קרישנדר בן דוד דיקסטרו (רוק) איטליה—לוד; כלי בת פרד שם טוב (רוקה) הודו—ראשל"צ.

דוד בן גמל ספאשווילי (רוק) ברה"מ—לוד; מרינה בת שלום מיכלשוילי (רוקה) ברה"מ—לוד.

אליהו בן מחלוף אילוז (רוק) ישראל—לוד; מרים בת דוד גנה (רוקה) ישראל—כוכב יאיר.

המועצה הדתית — באר־שבע

סקירא סימן בן חביב (רוק) מרוקו—באר שבע; רוזמן ציונה בת נסים (רוקה) מרוקו—באר שבע.

לנסקי סימון בן יעקב (רוק) מרוקו—באר שבע; אבוטבול מרים בת שלום (רוקה) ישראל—באר שבע.

אסדס ברוך בן בכום (רוק) ישראל—ירכב תקומה; פלוס בלכה בת דוד (רוקה) ישראל—באר שבע.

ביסמן אלברט בן כלפון (רוק) מרוקו—אילת; אוחנאי אודט בת יוסף (רוקה) מרוקו—דימונה.

לוי מרדכי בן יעיש (רוק) מרוקו—באר שבע; חבבי יפה בת שלמה (רוקה) ישראל—באר שבע.

סעדה דוד בן אברהם (רוק) ישראל—באר שבע; חכימי דליה בת אליהו (רוקה) ישראל—באר שבע.

אוחנה כלופן בן קרל (רוק) מרוקו—באר שבע; טבג רבקה בת יהושע (רוקה) מרוקו—באר שבע.

לשכת הרבנות — גבעתיים

ביק אברהם בן צבי (רוק) ישראל—גבעתיים; כירנבאג אלן בקסין בת ביק (רוקה) קנדה—ירושלים.

ידידי אהוד בן יצחק (רוק) ישראל—גבעתיים; בוזהי רינה בת יעקב (רוקה) ת"א—ר"ג.

לוי אהוד שלמה בן ראובן (רוק) ת"א—גבעתיים; הנקין נצבי בת יצחק (רוקה) ר"א—ר"ג.

קרין יונד בן יצחק (רוק) חיפה—ת"א; סילי אבה בת שמואל (רוקה) ציריה—גבעתיים.

לשכת הרבנות — בית שמש

כלכה משה בן שלום (רוק) בית שמש; אחרון גדלין בת זאיש (רוקה) ראשל"צ.

לשכת הרבנות — אשקלון

וייס איאן בן לואיס ליבל (רוק) לונדון־אנגליה—אשקלון; חסון גיצה בת יוסף (רוקה) רחובות—אשקלון.

ברוך יהושע בן יצחק (רוק) אשקלון—אשקלון; ביטון מרים בת יעיש (רוקה) מרוקו—אשקלון.

מכלוף יצחק בן יוסף (רוק) ישראל—אשקלון; מכלוף חנה בת זי' (רוקה) בית שקמה ישראל—אשקלון.

ברששה בוריס בן סלומון (רוק) ראגב מרוקו—אשקלון; סויסה פני בת סימון (רוקה) מרוקו—אשקלון.

זונבאשוילי מיכאל בן גרשון (רוק) קוטאיסי ברה"מ—אשקלון; זפרוקלאשולי זידקי בת זבולון (רוקה) ואנו—ברה"מ.

לוי כליפא בן דוד (רוק) גוגדיר מרוקו—אשקלון; נעים שרה בת יוסף (רוקה) רחובות ישראל—אשקלון.

עמר דניאל בן אהרן (רוק) כליש מרוקו—אשקלון; ביטון דינה בת מיסים (רוקה) מרוקו—אשקלון.

בן צבי ישראל בן אליהו (רוק) קולפלוד; אלהסבילי אהרלי בת לבוקאי (רוקה) קוטאיסי ברה"מ—ישראל.

בוחבוט מקסים בן אהרן (רוק) קזבלנקה מרוקו—סדרות; גבאי סובה בת אליהו (רוקה) רחובות ישראל—אשקלון.

בארוביץ לאה בן הרש (רוק) רומניה—אשקלון; חרבון רחל בת לאון (רוקה) רחובות—ישראל.

רום צבי בן יקותיאל (רוק) רומניה—אשקלון; בראגלי אליס בת חיים (רוקה) רומניה—קרית גת.

שולשוילי שבטן בן יוסף [...] ברה"מ—אשקלון; [...] שכבה קנלסי ברה"מ—אשקלון.

לשכת הרבנות והמועצה הדתית שוכה

יונן בן כנינר חביה (רוק) שאפיר־תנים—מושב זמרה; אסגרת בת שעון־בן ארצי (בוכריץ) (רוקה) באר שבע—מושב הלמים.

הרבנות המקומית — קרית־ביאליק

אוזנה יהודה בן מאיר (רוק) מרוקו—ק. ביאליק; דרוויש אילנה בת אליהו (רוקה) ישראל—ירושלים.

איצקוביץ יהוף בן שמעון (רוק) ישראל—אשקלון; אוחיון רות בת מסעוד (רוקה) מרוקו—קרית ביאליק.

אזולאי שלמה בן אהרן (רוק) מרוקו—ק. ביאליק; עבר רבקה בת סימון (רוקה) מרוקו—קרית ביאליק.

איצקוביץ יעקב בן שמעיה (רוק) ישראל—תל חנן; ולפמילר מרים שושנה בת אברהם (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

אלמלח יעקב בן מרדכי (רוק) מרוקו—ק. ביאליק; פסקולוביץ איריס בת ארנסט (רוקה) רומניה—[...].

אמיתי דרן־יוסף בן דניאל (רוק) ישראל—קרית ביאליק; ביסס צגת בת אליהו (רוקה) מרוקו—קרית ים.

בניכנוב תגי בן זבולון (רוק) רוסיה—ק. ביאליק; רובינוב מרים בת ראובן (רוקה) רוסיה—קרית ביאליק.

בר־בריה יגון בן ברוך (רוק) ישראל—ת"א; איזין זיוה בת מיכאל (רוקה) פולין—קרית ביאליק.

ברונבריק אבנון בן דוד (רוק) ישראל—ק. ביאליק; הרפי דינה בת סאלים (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

ברומר יוחא בן לזר (רוק) ישראל—נהריה; אם נקזה בת צבי (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

ברמן רון בן יהושע (רוק) ישראל—ק. ים; עסינלר אלכי בת ליאון (רוקה) רומניה—קרית ביאליק.

ברגם אליעזר בן צבי (רוק) ישראל—קרית ביאליק; ברוך אורית בת ברנון (רוקה) ישראל—קרית חיים.

גולדברג ישראל־שלמה בן בנימין (רוק) ישראל—ת"א; שרגדבסקי יפה בת אהרן (רוקה) ישראל—ת"א.

גולדמן אבנר־ברגורן בן מיכאל (רוק) רוסיה—יקנעם; פרלמן סולניה בת איזק (רוקה) רוסיה—קרית ביאליק.

דרית יצחק בן אלי (רוק) ישראל—נהריה; קלינמן אליזבט בת איסרה (רוקה) רומניה—קרית ביאליק.

האוזר ראובן־יהודה בן אריה (רוק) ישראל—קרית ביאליק; ישי של בן שמם (רוקה) ישראל—ת"א.

הרוש סימון בן מסעוד (רוק) מרוקו—קרית ביאליק; אלקובי דנה בת שלום (רוקה) מרוקו—קרית אתא.

הבה אלי־כדר בן יוסף (רוק) כורדים—ת"א; סעדה גולדין בת יעקב (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

וייס אריה בן שלמה (רוק) רוסיה—קרית ביאליק; מרגוליס ליאנה בת סוסר (רוקה) רוסיה—קרית ביאליק.

וולדמן אברהם בן שלום (רוק) ישראל—קרית חיים; ליזפס דליה בת יעקב (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

כץ משה בן חיים (רוק) ישראל—ק. ביאליק; פינטו שושנה בת חיים (רוקה) מרוקו—עכו.

כץ משה בן שלמה (רוק) ישראל—חיפה; קריסקי מרים בת בנימין (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

להרבאום מיכאל בן אהרן (רוק) ישראל—קרית ביאליק; שכיר שלה בת אהרן (רוקה) מרוקו—קרית חיים.

לנדמן יעקב בן מינברג (רוק) ישראל—קרית ביאליק; [...] (רוקה) [...]

מרקוביץ יחיאל־מאיר בן בנימין (רוק) ישראל—קרית ביאליק; עידן בגראלה בת אבנביני (רוקה) א. נאי—הודו.

ניימן ספר בן הרמן (רוק) רוסיה—ק. ביאליק; הרשקוביץ יהודית בת ארנסט (רוקה) רוסיה—רחובות.

סעדה דוד בן דיקסון (רוק) ישראל—ק. ביאליק; שלו מזיה בת משה (רוקה) סוריה—קרית ביאליק.

עמר שלמה בן דוד (רוק) מצרים—ק. ביאליק; גולדלוסט צפורה בת יצחק (רוקה) ישראל—קרית ביאליק.

פינגולינג יצחק בן ברוך (רוק) גרמניה—ק. ביאליק; בנין אסתר־ריבי (גרושה) מצרים—קרית ביאליק.

פרייס ברגון בן חיים (רוק) ישראל—ק. ביאליק; צבוקסס פני בת יצחק (רוקה) מרוקו—תל חנן.

קורנבלד משה בן חיים (רוק) ישראל—ק. ביאליק; ליס צפורה בת סימון (רוקה) רוסיה—אילת.

קסרוף ישראל בן כליו (רוק) ארגנטינה—ק. ביאליק; לויס שרה בת חיים (רוקה) ארגנטינה—קרית ביאליק.

ספרית יצחק בן יחיה (רוק) מרוקו—ק. ביאליק; וקנין יפה בת יעקב (רוקה) מרוקו—נהריה.

שבטל אליעזר בן אהרן (רוק) ישראל—ק. מוצקין; איזק דינה בת חיים (רוקה) ישראל—קרית חיים.

שני יצחק בן אביב (רוק) ישראל—קרית ביאליק; ספראווא בציה בת הרבן (רוקה) רוסיה—רכסים.

הרבנות המקומית — רמת־השרון

הראובני משה בן פירסה (רוק) פרס—ר. השרון; כיבץ שרה בת אנתפר (רוקה) רמת השרון.

צבעון יוסף בן אברהם (רוק) בת־ים; פיה שושנה בת נוים (רוקה) רמת־השרון.

לשכת הרבנות בקריף
אצל הרב חיים שרעבי

עבוים בן דוד דרעי (רוק) [...]; רבקה בת אליהו הכהן (רוקה) ירושלים. אבנר בן יוסף שרעבי (רוק) ירושלים—בקעה; ריימונד בת משה עבר (רוקה) מרוקו—בית־שאן.

בבית המשפט המחוזי
בתל־אביב—יפו

ת.ע. 4320/75

בענין: עזבון המנוח יעקב חפץ ת.ז. 6037161.1 שנפטר ביום 5.2.75 בבי"ח איכילוב בת"א ושכתובתו האחרונה היתה רח' תקוע 5, נוה שלם ת"א.

המבקשת: זינה דבה ת.ז. 6037163 מרח' מבצע סיני 20/7 בת־ים, ע"י ב"כ עו"ד ח. קרסו — משד' שאול המלך 39 ת"א.

הזמנה

להוי ידוע, כי הוגשה בקשה לבימ"ש המחוזי בת"א־יפו למתן צו ירושה על עזבונו של המנוח הנ"ל.

והריני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוח והרוצה להתנגד לצו המבוקש, להגיש תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו התנגדות לצו המבוקש, שאם לא כן יתן ביהמ"ש צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי
בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות 4249/75

הזמנה

להוי ידוע כי הגב' מריה משה בנקיר הגישה לבית המשפט המחוזי בתל־אביב־יפו. בקשה למתן צו קיום של צוואת המנוח לאה ל"ב בנקיר אשר נפטר במיודי", שוריץ ביום 13.3.75.

כל המתנגד לבקשה יגיש תוך 14 יום מיום פרסום הזמנה זו, את טעמי התנגדותו, שאם לא כן יתן בית־המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית־המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי
בתל־אביב—יפו

4352/75

בענין: עזבון המנוח מוריץ שטיין ז"ל, ת.ז. 362287/4.

המבקש: סלמה שטיין, ת. ז.: 362289,4, ברח' סוקולוב 52 — רמת השרון.

להוי ידוע כי הוגשה לביהמ"ש בקשה ליתן צו המכריז על ירושת המנוח מוריץ שטיין ז"ל בעל ת.ז. 362287/4 שנפטר ביום 18.8.75 בבית החולים אסף הרופא.

כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוח הנ"ל ורוצה להתנגד לו, יגיש התנגדות להמבקש תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו, שאם לא כן, יתן ביהמ"ש צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי
בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות 4403/75

הזמנה

בענין: ירושת המנוח אשר גוסברג ז"ל, (0708135) מרח' אילת 72 חולון, שנפטר ביום ט' תמוז, תשל"ה (24.6.1975) בחולון.

המבקש: שלום איגור, ת. ז.: 6425595, ברח' ויתקין 12 חולון.

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בקשה ליתן צו המכריז על ירושת המנוח הנ"ל הריני מזמין בזה כל אדם הרוצה שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוח, והרוצה להתנגד להכרזה. להגיש, תוך חמישה עשר יום ביום פרסום הזמנה זו התנגדות להכרזה המבוקשת, שאם לא כן יותן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

היום

יום חמישי ד' חשון תשל"ו 9.10.75

פרשת נח

הפרק: יהושע כב־כד; המשנה: נדה ג, ד־ז; הדף: שבת מו; ההלכה אורח חיים תרכג, א־ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הבניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 10.05 לאוצר הספרים 10.15 שידורים לתלמידים בבתי הספר היסודיים 10.35 „היורד" — משדרים להרחבת הדעת 11.15 שידורים לתלמידים בבה"ס התיכונים 11.3 „מוסיקה" 12.05 „נגינה בצוותא" 13.05 „קונצרט צהרים" 13.55 „מה בבוכיקה" 14.10 „לאם ולילד" 15.05 „מילים שמנגנות לבבות" 16.10 התזמורת הסימפונית ירושלים 18.07 „על אנשים ומספרים" 18.30 „מה היה" 19.00 „היום הזה" 19.50 פרקי היום בתנ"ך שופטים פרק א' ב' — קריאה בפי שלבה ברגנדר ושיחה מאת הרב צדוק שמריזלג 20.05 „דעת קהל" 20.55 שיחה הומשית 21.06 „מוסיקה בתום היום" 00.10 „צלילים חדשים" 22.05 „כאן אולפן רגע של שיר".

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב". 08.10 „בוקר טוב". 09.05 „בוקר טוב" — המשך. 10.05 „כאן בבית". 11.45 „מה דקות זמ..." 12.30 „שירים מגלגל" 12.45 „מה, מתי, היכן" 13.05 „בחצי היום" 14.10 „לי ולך — עיר ובריכה" 15.05 „כאן אזור בנורי" 15.55 „על רגל אחת" 17.10 „היה היו..." 18.45 היום בספורט 21.06 „צד בצד" 22.05 „הקרנה חוזרת" 23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות על בעיות אישיות בטלפון ובאולפן.

גלי צה"ל

05.03 צלילי בוקר. 05.58 ברכת השחר. 06.55 פינת בוקר. 07.05 דו"ש בוקר. 07.55 כה בשבע. 08.05 גלי־צה"ל. 09.35 דו"ש עם שיר 10.05 על הבוקר 12.05 כתבו עם שלום פינות 12.15 בו קריאה בספרות צבאית 12.40 יום דין 12.55 מכל הלב 13.05 כאלה הזו הצירים 14.05 בצהרי יום 16.05 „צא לבלבלי" 17.05 יומן הערב 18.30 מה אתה עושה 19.05 מסלול 22.05 שבע הכוכבות 22.05 מקום טוב באמצע 23.45 יומן חצות 00.05 איזה בית תכניות 02.00 מבזק ידיעות.

טלוויזיה כללית

17.30 סלטלא 17.50 סרטים מצוירים 18.10 מה אתה — אגדות מארצות שונות 18.30 קיצור החדשות 18.32 תחרויות תורסים 18.45 יום בכפר: בכפר סירת. 20.00 כתמק הבבנת 20.50 לקראת שידור 21.00 מבט לחדשות 21.30 כל־בו שק 22.00 תנועה — „חלקה ביבר" 22.40 קתדראק 23.30 סיכום של יום השידורים.

טלוויזיה לימודית

08.15 מתמטיקה ז' 08.40 אנגלית ד' 09.05 גיאוגרפיה ה' 09.25 טבע ה' 10.00 אזרחות ז' 10.30 אנגלית ה' 10.45 בגי־ילדים 11.25 טבע־ביולוגיה ז' 12.00 אנגלית 12.20 טבע־ביולוגיה ה' 12.40 חשבון ד' 13.05 צרפתית 13.25 פרסום 15.30 עברית לעבוגיים 16.00 פינה אוזנה: אבגלו סיקאסר 16.25 צרפתית 16.40 פירסום פי 17.00 שלם ושלמה.

בית הדין הרבני האזורי
בתל־אביב־יפו

תיק מס' 1190/תשל"ו

הגב' דבורה וגנר, ת"ז: 175299; פסח וגנר ז"ל; מבקשת מכבי ביה"ד הרבני האזורי ת"א־יפו לאשר נשואיהם שהתקיימו ברוסיה בשנת 1944.

המזכירות

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ

תל־אביב: 6.10 ● 11.10
20.10 ● 26.10

לאקמה LAKME
אופרה מאת דליב

תל־אביב: 4.10 ● 8.10 ● 13.10
18.10 ● 25.10 ● 28.10

ההצלחה הגדולה של העונה
ספינת השעשועים
מחזמר מאת קרן והמרשטיין

5.10 ● 12.10
הרוזנת מריצה

29.10
לה טראוויאטה

ת"א: 14.10 ● חיפה: 16.10
מדם בטרפליי

ת"א: 22.10 ● ירושלים: 27.10
הספר מסביליה

כרטיסים: אלנבי 1 ת"א, טל. 57227

הערב 9.10.75
הקאמרי
שלש מסיבות ב־8.30
תיאטרון עירוני חיפה
מ י נ ל

הצופה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: ש. דניאל. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' האחים 66, טל. 35421. ת"ד: 2045. חשבון בבנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910. בערב טל. 528341 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628 דפוס ושעור בע"מ ת"א, רח' המסגר 66, טל 31554.

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות

صورة من الأصل

مكنز من الاصل

החודש תתחיל הבקורת על 60 אלף בתי־עסק שחיובו לנהל חשבונות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

250 פקחי מס הכנסה ועוד כמאה סטודנטים שגויסו במיוחד למבצע יתחילו ב־15 לחודש זה במבצע בקורת ב־60 אלף העסקים שחויבו בניהול חשבונות.

המדובר בכל בתי המלאכה ובתי המסחר בענפי הטקסטיל, הצור, חמרי בנין, צעצועים וכו' שחויבו להכנס למעגל מנהלי הפנקסים. חוליות הבקורת ירשמו פרוטוקול על מימצאיהם בכל עסק בו הם ביקרו. העתק מהפרוטוקול יימסר לבעל העסק והעתק שני יכנס לתוך התיק האישי אצל פקיד השומה. במקרה הצורך יתנו החוליות הדרכה לבעלי העסקים בניהול פנקסים ואף ישובו לבקורת חוזרת אם הממצאים יחייבו זאת.

מבצע החוליה אורגן הפעם באמצעות רשימות מרכזיות שהוכנו ע"י המחשב ולא ע"י פקידי השומה שמטפלים בתיק. המחשב חילק את כל העסקים על פי רחובות וערים.

בסוף החודש מקווה מנהל הכנסות המדינה לקבל תמונה ראשונית על מידת ההענות של בעלי העסקים לצו ניהול הפנקסים.

שכונת בן־גוריון בנצרת עילית

אבן פינה לשכונה חדשה בת 2545 יחידות דיור, שתישא את שמו של דוד בן־גוריון, הונחה ביום ד' אחר הצהריים בנצרת עילית במעמד שר השיכון, אברהם עופר, ואורחים רבים.

כתב עתים מוסר, כי בניית השכונה, בה יושקעו כמה עשרות מיליוני ל"י, תחל ביום ה' בבוקר, ולפי המתוכנן יבנו בה כבר בשנה הראשונה 1400 יחידות דיור. שאר יחידות הדיור יוקמו כעבור שנה.

מתכנן השכונה, מר יעקב יער, מסר כי ייבנו בה 3 בתי ספר, 10 גנים ומרכז מסחרי גדול, שיהפוך ל„דיזנגוף של נצרת עילית". גשר עילי יחבר אותו עם תחנת האוטובוסים החדשה בנצרת עילית.

ירידה תלולה בהתחלות הבניה של דירות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

בחודש אוגוסט חלה ירידה תלולה בהתחלות הבניה של דירות מגורים ב־12 הערים הגדולות בניגוד לעלייה הצפויה לחודש זה. התחלות הבנייה ירדו ל־50 אלף מטרים מרובעים בהשוואה למיליון מאה שבעים אלף מטרים מרובעים ביולי. והיא ברמה הנמוכה ביותר מאז סיום המלחמה.

על פי הניתוח של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נגרמה הירידה לפחות בחלקה ע"י הסנקציות שנקטו המהנדסים בחודש אוגוסט לכן יתכן שהמדובר לא בהתחלה מגמה חדשה של שפל בענף הבניה.

שר האוצר: ההשקעות גדלו ב־1975 למרות ההאטה המסתמנת

בכנס ארצי שנערך מטעם מרכז ההסברה בתל־אביב אמר שר האוצר כי למרות ההאטה המסתמנת במשק, גדל היקף אישורי מרכז ההשקעות בשנה הנוכחית. בחודשים ינואר־אוגוסט הסתכמו אישורי ההשקעות בתעשייה בכ־2.6 מיליארד ל"י, לעומת 2.4 מיליארד בלבד במשך כל שנת 1974. ההשקעות בכל ענפי המשק שאושרו ב־8 החודשים הראשונים מסתכמות בכ־5.6 מיליארד ל"י, לעומת 4.3 מיליארד ל"י בלבד במשך כל שנת 1974.

בסיכום דבריו הטעים שר האוצר כי אחת הבעיות המרכזיות ביותר של המשק הישראלי בעת הזאת היא המחסור הקיים עדיין — למרות הירידה בצריכה הפרטית והתעסוקה היתר — בעובדים הדרושים לתעשייה המייצרת לייצוא. קיים עדיין מחסור בכ־14,000 עובדים בתעשיה, ציין מר רבינוביץ.

מנכ"ל האוצר מכחיש

הסדר מיוחד עם קציני צה"ל

„הרפורמה במס הכנסה חלה על צבא הקבע כמו על כל תושבי המדינה" אמר מנכ"ל האוצר, ארנון גפני, בהתייחסו לפרסומים בעיתונים לאחרונה. מר גפני העיר, כי נראה שאי־הבנת עניין המכוניות הגדולות אף מצאה ביטוי בישיבת הממשלה. העובדה היא הדגיש מר גפני, כי מסיבות תקציביות וארגוניות העדיפה הממשלה להחליף את המכוניות הגדולות של הקצינים הבכירים בהדרגה, במשך כמה שנים — ולא בבת אחת ומיד. להכנסתו של הקצינים העובדים לקבל כבתינה קצבות נזקפת כבר עתה הכנסה של כ־1400 ל"י לחודש — כפי שיש לזקוף כאשר המדובר במכונית קטנה יותר — ורק על סכום זה הם ישלמו מס. כל עוד עומדת לרשותם מכונית גדולה יותר ישלם המעביד — דהיינו הצבא — את המס על ההפרש (עד לכ־2000 ל"י לחודש) כי היה הדבר חסכוני יותר, כאמור, מבחינת תקציב המדינה.

ההסתדרות הגיעה למסקנה:

יש להכין תכנית חירום לצמצום הפערים

ההסתדרות הגיעה למסקנה שיש להכין בהקדם תכנית חירום לצמצום הפערים החברתיים במדינה — אמר אתמול ד"ר המכון לבטחון סוציאלי בהסתדרות, יצחק יילן, במסיבת עיתונאים ב„בית־סוקולוב" בתל־אביב.

במסיבה הוצגה חוברת בת 160 עמודים, הנושאת את השם „לקראת צמצום הפערים" ומכילה דיוח ומסקנות של צוות עבודה מטעם המרכז לחקר ותכנון בהסתדרות. הצוות הכין תכנית לביצוע קווי מדיניות להקטנת הפערים כלכליים ותוצאיים בישראל. הצוות כלל 8 אישים, בראשות השר לשעבר מרדכי בנטוב ובהשתתפות ד"ר יעקב ארנון, ד"ר ישראל כץ ואחרים, אשר עבדו על החומר כ־3 שנים והגישוהו למזכ"ל ההסתדרות בראשית שנה זו. לאחר מכן אומץ החומר ע"י המרכז לבטחון סוציאלי, אשר מתכוון ליישם את התכנית האופרטיבית הכלולה בו לצמצום הפערים.

מר יילן ציין, כי כל מה שאירע עתה באשדוד קשור ללא ספק בנושא החברתי־כלכלי ומחזק עוד יותר את הצורך לגשת למעשים בכשיים. יש להכין תכנית אשר תענה על הבעיות הגדולות והארוכות־הטווח ובד בבד גם על הצרכים המיידים בשטחי כלכלה וחברה.

התכנית לצמצום הפערים תובא בקרוב לדיון בוועדה המרכזת של ההסתדרות וכן לוועדה המשותפת להסתדרות ולוועדת השרים לענייני רווחה בראשות השר הילל. כי הוא יפעל שהנושא יועלה בוועדה המשותפת להסתדרות ולממשלה העומדת לקום בימים אלה לקראת חידוש הסכמי העבודה בינואר 1976.

ד"ר שרשבסקי או פרופ. מ. אילן — במקום ד"ר קיסטר

מאת סופר „הצופה" בירושלים

בעקבות פרישתו לגימלאות של שופט בית המשפט העליון ד"ר יצחק קיסטר, יתמנה בקרוב שופט אחר במקומו. על ידי ועדת המינויים.

מוזכרים לצורך מינוי זה שני מועמדים עיקריים: נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים ד"ר מ. שרשבסקי ופרופ' מנחם אילון, ראש המכון למשפט עברי באוניברסיטה העברית. ד"ר שרשבסקי עומד לצאת לגימלאות לאחר שנה וחצי. אך יתכן וועדת המינויים תמנה אותו לתפקיד זה גם לתקופה קצרה.

● אקו"ם — אגודת קומפוזיטורים ומחברים, המייצגת את בעלי זכויות היוצרים, פנתה אתמול לבית המשפט המחוזי בתל אביב בבקשה למנות בורר בסכסוך בינה לבין רשות השידור.

במחצית הראשונה של השנה

ירידה בצריכה הפרטית וקיפאון במספר ענפי־משק

ההוצאה לצריכה פרטית, במחירים קבועים, ירדה במחצית הראשונה של 1975 ב־5 והצי אחוז לנפש בהשוואה למחצית השנייה של 1974, לאחר ניכוי השפעתה של העונתיות. ירידה זו באה לאחר יציבות בצריכה לנפש בין המחצית הראשונה למחצית השניה של שנת 1974.

הצריכה הפרטית במחצית הראשונה של 1975 היתה נמוכה ב־5 אחוז לנפש מרמתה שלפני המלחמה (הרבע השלישי של 1973). על כך מסר הסטטיסטיקן הממשלתי, ד"ר משה סיקרון, במסיבת עתונאים שנערכה אתמול בירושלים.

ד"ר סיקרון גילה בתשובה לשאלה, כי חל קפאון במספר ענפי־משק, כגון התעשיה והבנין.

הוא ציין כי הסיכומים הרבע שנתיים מראים שהצריכה הפרטית, במחירים קבועים, ברבע השני של 1975 נשארה כמעט ללא שינוי (ירידה ב־1 אחוז לנפש) בהשוואה לרבע הראשון של השנה, לאחר ניכוי השפעת העונתיות. זאת, לאחר ירידה של 4 וחצי אחוז (5 אחוז לנפש) ברבע הראשון של 1975, בהשוואה לרבע האחרון של 1974.

הירידה בצריכה הפרטית, במחירים קבועים, במחצית הראשונה של 1975, התבטאה בעיקר בצמצום הרכישות של מוצרים בני קיימא (ריהוט, כלי רכב, מקררים, מקלטי רדיו וטלוויזיה וכד'), שירדה ב־22 אחוז (23 אחוז לנפש) בהשוואה למחצית השניה של 1974, לאחר ניכוי השפעת העונתיות. ירידה פחות חריפה (3 אחוז לנפש) היתה בהוצאה לצריכה פרטית, להוציא מוצרים בני קיימא.

קפאון, ובענפים כשירותים אפילו ירידה, ניכר השנה בקבוצ התעשיתי. לאחר שמגמת העלייה של השנים האחרונות נבלמה השנה. לעומת זאת היתה שנת העלייה שנה טובה להתקלאות היצור החקלאי יצלד כנראה ב־6 אחוז בהשוואה לשנה שעברה.

התאוששות בתיירות

מאת סופרנו הכלכלי

בחודשים האחרונים יש התאוששות בתיירות לארץ ובאוגוסט חלה עלייה של שני אחוזים. ובספטמבר עלייה של 13 אחוז במספר התיירים שבאו ארצה.

מנכ"ל משרד התיירות, מר א. רוזנמן שמסר על כך אתמול במסיבת עתונאים עם תא כתבי תיירות בת"א, אמר כי לפי התחזיות הפחית בירידה קטנה בלבד, כ־5 אחוזים בתנועת התיירות לעומת אשתקד. לפי ההערכה יגיעו השנה כ־600 אלף תיירים.

בין גורמי ההתאוששות מנה מנכ"ל משרד התיירות את השפעת הסדר־הביניים עם מצרים על האוירה הכללית בעולם, ניצני התאוששות בכלכלה ארה"ב ועלייה משמעותית במספר הצליינים שהגיעו במסגרת „השנה הקדושה" לנוצרים.

גם להוזלת הטיסה מעל לאטלנטיק בעונת השולים היתה השפעה לשיפור המצב. עונת השולים שבה מחירי הטיסה זולים יותר החלה כבר לקראת החגים והדבר השפיע על הגברת התנועה.

ב־9 החדשים הראשונים של שנה זו ביקרו בארץ 455 אלף תיירים לעומת 484 אלף בתקופה המקבילה אשתקד. בספטמבר באו ארצה 53 אלף לעומת 47 אלף ב־1974, עליה של 13 אחוז.

כ־130 מיליון דולר הוכנסו בינואר—יוני

בחודשים ינואר—יוני הוכנסו בבנקים 129 מיליון דולר לעומת 85 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד. עליה של 52 אחוזים.

מר רוזנמן אמר, כי אלמלא הפחות היה צורך בהעלאה המחירים של שירותי התיירות או להעלות התעריפים.

לעתיד יושם דגש על פיתוח תשתית של פרוייקטים תיירותיים, פיתוח לבתי מלון, לרבות שיכוני איכסון מוזלים.

● איש העסקים מר שכואל שריך (סכי פלסו) יצא ביום ד' בבוקר בטיסה ללונדון וניו־יורק, לפגישות עסקים עם קבוצת המשקיעים היהודיה שלו לצורך גיוס משאבים נוספים, עם אישור תכניות הבניה החדשות באיזור תל־אביב.

● בחשד בהפצה מפיצי תלושי הבנזין המזוייפים. נעצר אתמול בבית משפט השלום בתל־אביב מיכאל ביצוטושוילי, תושב העיר. לחיותה המשטרה תלושי הלם מזוייפים בערך של מליוני לירות.

פועלי הנקיון בתל־אביב המשיכו בסנקציות

מאת סופרנו בתל־אביב

פועלי הנקיון בתל־אביב המשיכו אתמול את הסנקציות ונמנעו מלצאת לעבודה איסוף האשפה בשעות הערב ובשעות הבוקר המוקדמות. כן נמנעו מלפנות אשפה מרחובותיה המרכזיים של העיר.

מצבורי האשפה גורמים כבר לצחנה. אתמול, במהלך סיורו של ראש־הממשלה, כאורח העיר תל־אביב, השתדלו מנהלי מחלקת התברואה לסלק את מצבורי האשפה אך הם נתקלו בקשיים מצד העובדים, שהפגינו בכוון, מלסלק האשפה במוקדי הסיור.

בשעות הבוקר, סמוך לזמן ביקורו של ראש הממשלה מר יצחק רבין בבנין עירית תל־אביב, הפגינו בעלי רכב הפינוי של האשפה מסביב לבנין העיריה. עשרות כלי הרכב של האשפה, סבבו בשיירה רצופה כל הזמן. הפגנה זו עוררה מורת רוח מצד פקידים בכירים בעיריה שתבעו במפגיע מהמפגינים להימנע מלעשות כן בעת ביקורו של ראש הממשלה בבנין. ואמנם הם נאותו והסתלקו.

היום צפויים מגעים

ראש עירית תל־אביב נפגש אתמול מלקיים המגעים עם נוקטי הסנקציות וכן ראשי ארגון העובדים, שאישור קיומו של צעדים אלה. אך להיום, נמסר, צפויים מגעים בין נציגי ארגון העובדים וחברי ההנהלה. מר להט חזר אמש והבהיר כי אם העובדים לא יחזרו לעבודתם התקינה הוא יפנה היום, אל בית הדין לעבודה בתל־אביב כדי שיורה ל־1500 עובדי מחלקת התברואה הנוקטים בסנקציות לחזור מיד לעבודה תקינה.

כזכור החלו הסנקציות כמחאה על כי חברי ההנהלה תיארו את עובדי מחלקת התברואה, בראיונות לעתונות ולטלוויזיה כאילו אינם ממלאים תפקידם כראוי.

העובדים טוענים כי הם משתדלים לעבוד „בתקן מלאי" אך עבודתם ניכרת כאיטית וכמות האשפה המפונה הגיעה גם אתמול לכדי מחצית מהכמות הרגילה המגיעה ל־500 טון ביממה.

בניהם של מקבלי עיטור הגבורה יהיו זכאים לפטור מלא משכר־לימוד בחינוך העל־יסודי

מאת סופרנו בירושלים

בניהם של מקבלי עיטור הגבורה יהיו זכאים לפטור מלא משכר לימוד בחינוך העל־יסודי. ההחלטה זו מתפרסמת בחוזר המנהל הכללי של משרד החינוך. החוזר נשלח למוסדות החינוך ולרשויות המקומיות.

לצורך קבלת הפטור על ההורים להמציא למחלקה לשכר לימוד מדורג הצלום האישור על קבלת עיטור הגבורה.

בחוזר נאמר עוד כי משרד החינוך רואה בהתגייסות תלמידי כיתות י"א—י"ב למשמר האזרחי חשיבות רבה, הן מבחינה לאומית והן מבחינה חינוכית. המנהלים המחנכים התבקשו לערוך פעולת הסברה ולעודד את התלמידים להתנדבות לשורות המשמר האזרחי. התלמידים יקבלו הדרכה ואימון ברובה השרות של המשמר האזרחי במסגרת שעורי הגדנ"ע.

בחוזר צוינו התאריכים ואירועים מיוחדים שיקדישו להם שיחות מיוחדות כמו: שנתים לפטירתו של דוד בן גוריון, 200 שנה לעצמאות ארה"ב, 30 שנה ל„שבת השחורה" ועוד.

שגריר ארה"ב בישראל בבורסת היהלומים בר"ג

שגריר ארה"ב בישראל, מר מלקום טון, ורעייתו, מלווה ע"י הנספח המסחרי בשגרירות, מר ל. קולינס, ביקרו אתמול בבורסת היהלומים ברמת־גן.

השגריר ומלוויו נתקבלו ע"י מר משה שניצר, נשיא בורסת היהלומים הישראלית, מר ה. דניאלי, מנכ"ל התאחדות תעשייני היהלומים בישראל, ומנכ"ל הבורסה, מר מ. כהן.

צויין, כי ארה"ב היא הקניין הגדול ביותר בעולם של עדי היהלומים — כשליש מהתפוקה העולמית משווק בארה"ב.

צוות מומחי הבנק העולמי ביקר במכתשים בב"ש לרגל המלווה בסך 7 מיליון דולר

צוות של 4 מומחים השלים את ביקורו במכתשים בבאר־שבע. הו שלב אחרון באישור הלוואה בסך שבעה מיליון דולר למפעל שתוקדש לתכניות הפיתוח של מכתשים בבאר־שבע במיוחד בעבור הצוצה.

הבנק העולמי באמצעות חברת הבת שלו כבר השקיע קודם לכן הלוואה בשיעור של 3 וחצי מיליון דולר למפעל הישראלי. חברת הבת נכנסה כשותפה ב„מכתשים" בשיעור של 15%. זהו המקרה הראשון שגוף בינלאומי חשוב זה משתתף בפועל בביחור מקומי. חברה זו משקיעה במפעלים בארצות מתפתחות על בסיס של שני קריטריונים — ראשית — שהמפעל מהווה השקעה עסקית טובה, ושנית — שהוא מועיל לפיתוח משק המדינה.

● קנס בסך 12 אלף ל"י גזר שופט השלום התל־אביבי חיים גחמני על „המחלבות המאוחדות בע"מ" באשמת ייצור מוצרי חלב פחותי שומן.

● שחקנית ישראלית עצורה בידי המשטרה כחשודה בהשתייכות לחבורת סוחרי סמים. החשודה נעצרה בעקבות מציאת החשיש במשקל 40 קילוגרם על גג בית ברחוב רצמן בתל־אביב.

אושרה העלאת תעריפי החשמל

ועדת הכספים של הכנסת החליטה אתמול לאשר את העלאת תעריפי החשמל לכל סוגי הצריכה בשבע אגורות לקווט"ש. העלאה זו כוללת העלאה ב־4 אגורות כתוצאה משינוי שער הדולר ועל הלירה והעלאה מחירי הדלק, והעלאה ב־3 אגורות שעליה המליצה ועדת המחירים הציבורית ב־21.8.1975.

הוועדה שינתה את מועד ההעלאה של התעריפים מ־1 לאוקטובר לפי הצעת הממשלה ל־9 באוקטובר.

מחירי החשמל החדשים יהיו כלהלן:

	תעריף קודם	תעריף חדש
	באגורות	
צריכה ביתית	24.96	31.96
צריכה מסחרית וציבורית	28.10	35.10
צריכה חקלאית	21.76	28.76
צריכה תעשייתית	18.67	25.67
שאיבת מים	18.00	25.00

החלטות לגבי חברת החשמל

עם אישור העלאת תעריפי החשמל החליטה ועדת הכספים את ההחלטות הבאות לגבי חברת החשמל:

■ ועדת המשנה לענייני חברת החשמל תמשיך בפעולתה ותיעזר בכוחות מקצועיים חיצוניים, כדי לבדוק את יעילות חברת החשמל.

■ ועדת הכספים קוראת לעובדי חברת החשמל לתת יד לביצוע הרפורמה במס הכנסה.

■ הוועדה פונה להנהלת חברת החשמל לבצע את הרפורמה במס הכנסה כלשונה.

■ ועדת הכספים תבקש מנציב מס הכנסה דיווח על צורת הביצוע.

■ הוועדה רשמה לפניה, כי הנהלת חברת החשמל עשתה מאמצים לייעול החברה ותובעת ממנה כי תדאג לכך שמאמציה יהיו הדרגתיים.

היום הפסקת עבודה של הספרנים האקדמאים

היום יפסיקו הספרנים האקדמאים בכל המוסדות להשכלה גבוהה את עבודתם משעה 10.00 עד שעה 12.00 ויתכנסו לאסיפה מחאה בהברה לקראת השביתה הכללית שהם עומדים לפתוח ביום שלישי בשבוע הבא.

מרדכי בבי — המזכיר הכללי של הסתדרות האקדמאים במדעי החברה והרוח (המה"ר) אמר אתמול, כי בניגוד להבטחת שר התרבות והחינוך לא נתקבלה עד לשעה אחה"צ ביום רביעי החלטת ועדת השרים לעניני שכר בעניין ההצעה להעביר לבורר שלישי את ההכרעה בחילוקי הדעות בין ה". כשל הא. ידלין בעניין תקפות ההסכם להיפקוד ודירוג הספרנים האקדמאים במוסדות להשכלה גבוהה.

שר החינוך דחה בתוקף את טענת הספרנים האקדמאים

שר החינוך והתרבות, מר אהרון ידלין, דחה אתמול (יום ד') בתוקף את טענת הסתדרות האקדמאים במדעי החברה והרוח כאילו כפר משרד החינוך את ההסכם שנחתם עם הספרנים האקדמאים.

מר א. ידלין אמר, כי ההסכם שעליו מתבססים הספרנים אינו אלא פרוטוקול מיוחד שהתקיימה ביום 25.5.75 שלא קיבל אישור מוסמך של המוסדות להשכלה גבוהה ושנעשה ללא התייעצות עם הממשלה ולא על דעתה. הוא הדגיש, כי הממשלה אינה צד לפרוטוקול ואינה יכולה לאשר פרוטוקול שנחתם שלא על דעתה.

אתמול הביא שר החינוך את סכסוך הספרנים לדיון בישיבת ועדת השרים לענייני שכר וזו החליטה להסכים להצעת ההסתדרות שבורר מוסכם יפסוק בסכסוך. ועדת השרים קבעה עם זאת כי הבורר יפסוק לא רק בשאלה המשפטית (בשל תקפותו של ההסכם) כי אם לגבי תביעות הספרנים עצמן ובכך יביא קץ לסכסוך. שר החינוך ציין, כי הממשלה מוכנה להסכים למנות את הבורר שעליו המליצה ההסתדרות.

המוסד לבנות „בית יעקב הישן" יכנס למשכנו החדש בירושלים

המוסד החינוכי לבנות „בית יעקב הישן" יכנס תוך ימים ספורים למשכנו החדש בקרבת „קרית שיכוני אבי־גיל" בירושלים. סביב הקמת המוסד רגעו בימים האחרונים מרהטת בקרב הציבור החרדי בירושלים, נוכח התנגדותם של אנשי קריה „שומרי אמונים" לקיום המוסד בשכונתם.

במסיבת עתונאים שהיתה אתמול בבית־אגודת בירושלים, אמר נציג המוסד, הרב נחמן בלוי, כי כבר לפני 45 שנה ביקש על יסוד סבו, מייסד אגודת ישראל, הרב משה בלוי, שטח אדמה לבניית המוסד.

בלוי טען, כי אז התנגדו אנשי קרית „שומרי אמונים" להקצבה הבניין בדרכים שבהן יבין היתר בועדות השונות של הבניין הבניה. העניין נדון גם בבתי ערכאות כשפבית שוחח וב־17 באוקטובר 1972 בישבל בית המשפט הגבוה לצדק עתירה של חברה „שומרי אמונים" בטוענה זה וגם בית המשפט.

בתשובה לשאלה אמר, כי לא הוחלט ספרי היה בבית הכנסת של שומרי־אמונים ואם נעשו נזקים בבית הכנסת, הרי שנעשו לא ע"י בני העדה החרדית.

בתי ספר הוקמו בזמן שיא הודות לשיטת הבניה הטרומית — מוהולרית

בתי ספר, המסוגלים לאכלס למעלה מ־5,000 תלמידים, הוקמו בזמן שיא של חדשים בלבד. והיה לכך, נחסכו השנה מאלפי תלמידים לימודים במשמרת שניה.

בתי הספר הוקמו בשיטת הבניה הטרומית־מודולרית המופעלת בישראל ע"י חברת „יובל־גד" בשיתוף עם החברה הצרפתית הנודעת „קואביה". שיטה זו אישורה הקמתם של 7 בתי ספר ואכלוסם בתלמידים תוך 7 חודשים בלבד מיום קבלת ההחלטה על הקמתם.

בתי הספר הוקמו באשדוד, ראשון לציון, אשקלון, חולון, לוד ובת־ים והם כוללים מבנים בני 18 עד 24 כיתות ובנוסף להם יחידות עזר, פרוזדים ומנהלה, אולמות התעמלות, מטבחים וחדרי אוכל. היקף הבניה של בתי הספר ע"י „יובל־גד" הגיע בשנת 1975 ל־30 מיליון ל"י.

... מפ"ח מודאגת מהמרי של ועדי עובדים בחיפה

מאת סופרנו בחיפה

המרי של ועדי עובדים ופועלים בחיפה נגד הנהגת ההסתדרות על „כניעתה לממשלה", מדאיג ביותר את מועצת פועלי חיפה, שכן זו הפעם הראשונה שבחיפה ישנה התארגנות במקומות עבודה גדולים המביעים להתארגן מחוץ להסתדרות ולפתוח במאבק מקצועי שלא במסגרת המקובלות.

כיום מזכיר מועצת פועלי חיפה, א. הבאיר, כנס אתמול פגישה דחופה של מזכירי האגודות המקצועיות וקרא להם להדק את הקשר עם ועדי העובדים ו„לבלום לחצים המופעלים עליהם מקבוצה קטנה של ועדים המטים לפלגנות".

מסתבר כי צוות הפעולה שפרסם ברבים קריאה להתפטרותה של הנהגת ההסתדרות מנסה להרחיב את פעילותו על עשרות ועדי עובדים. מפ"ח רואה בהתארגנות זו, מסר הדובר, תופעה שיש לעקרה מן השרש ואפילו במחיר עימות עם ועדי העובדים שאינם מקבלים את מרות ההסתדרות כיוון שלדעת מפ"ח הדבר עלול לפגוע באינטרסים של הפועלים ולא של ההסתדרות שהיא נציגתם הלגיטימית.

בפגישה של מזכירי האגודות נשמעה בקורת חריפה שדווקא בקבוצות עבודה, גדולים, שטופחו ע"י מועצת הפועלים, זכו בשל כך להישגים מרשימים בתנאי עבודה ושכר, „סוסריים" פתח על לחיה של ההסתדרות. ועל מפ"ח ללמוד לקח שיש להפסיק לפנק ועדים ומקומות עבודה. אתמול הודיעו ועדים שה מטעלים כי הם חוזרו בו מתוכה על צנוכה נגד הה... הם: מספנות ישראל, ושולי... מפעלי ולקן.

שוד ברעננה

תכשיטים בשווי של למעלה ... אלף ל"י נשדדו אתמול במרכז רעננה.

כתב עתים מוסר, כי ב... בצהריים נכנס אלמוני תבו... לחנות תכשיטים, השייכת ברודיה, וביקש לראות שרשרת זהב. בעל החנות נענה לבקשה. „הקונה" אמר שישוב לאחר. לאחר כמה דקות חזר וביקש לראות שוב את שרשרת, ואז חטף חבילה עם ... זהב ונמלט בריצה מ... בעל החנות החל לצעוק „תופסו גנב". ואליו הצטרפו כמה ... שהיו עדים למקרה. השודד ... מכונית, שחיכתה לו, ונמלט.

★ 25 אלף ל"י נגנבו ... אמש מחדר־הכספות של ... הפועלים בראשון־לציון. ה... מתוך שתי קופות של פקיד... שהיו בתוך חדר הכספות. ... עצרה 5 חשודים אך טרם ... את דרך ביצוע הפריצה.

דרושות לעבודה במוסד לנערות

★ עובדת סוציאלית — חצי משרה

★ מורה — בחצי משרה

★

לפנות לת.ד. 10008 י־ם

באזור חיפה והצפון

דרושות

משפחות אומנות

להחזקת נכים בגילאים 30—17

★

משפחות המעוניינות בפרטים נוספים נא לפנות למשרד הסעד חיפה רח' ישו 24 — הדרות לשיקום אפשר גם טלפונית — מס' 644497

הועדה המקומית לתכנון ובניה הקריות

הנני להודיע כי הוגשה בקשה לועדה המקומית להקמת בית מגורים בן 3 קומות על עמודים בקרית ביאליק רח' שבעזן פי' פלמ"ח גוש 11553 חלקה 34 בשטח העולה על המותר ב־99 מ"ר היינו 11% משטח החלקה.

הבקשה מהווה הקלה לגבי אחוזי הבניה ובספר הקומות. כל המעונין רשאי להגיש התנגדות למשרדי הועדה המקומית שד' ויצמן 5 קרית מוצקין תוך שבועיים מיום פרסום הודעה זו.

ע. דור
יו"ר הועדה המקומית
לתכנון ובניה הקריות

דרוש אדם מבוגר לעזרה לזקן

בשעות הלילה 4 פעמים בשבוע בדרום תל־אביב
★
טל' 03־233976

בבני־ברק — חדרים מרוהטים עם פנסיון

★ לוקסוס מלא
★ מתקבלות הזמנות לשבתות ולסופי שבוע
★ שרות מיוחד לתיירים ולפנסיונרים
★ לתקופות ממושכות הנחה.
טל' 767198

משרד הסעד

מענקים לתלמידים בבתי־הספר היסודיים והעל־יסודיים לשנת הלימודים תשל"ו

מי זכאי למענק לתלמיד?

תלמידים הלומדים בשנה"ל תשל"ו בכתות א'—י"ב בבתי־ספר יומיים, המוכרים ע"י משרד החינוך והתרבות, זכאים למענק חד־פעמי שיסייע להוריהם ברכישת ספרי לימוד, מכשירי לימוד, תלבושת אחידה, תלבושת בד"ע, סולים לספורייה, ילקוט (במיוחד לתלמידי כיתה א').

תלמידים המוחזקים בפנימיות על חשבון גורמים ציבוריים אינם זכאים למענק.

זכאים לקבל מענקים, תלמידים:

א. שמשפחתם נתמכת ע"י לשכת הסעד

משפחות שנתמכו בשני החודשים האחרונים (אוגוסט, ספטמבר) ברציפות, ואין בכוונת לשכת הסעד להפסיק את התמיכה. למשפחות אלה תישלח טופס הבקשה ישירות לביתם והן מתבקשות להחזיר אל לשכת הסעד, כשהוא ממולא. המועד האחרון להחזרת הטופס הוא: 15.10.75.

ב. משפחות שאינן נתמכות

משפחות שאינן נתמכות אך הכנסתן ברוטו לפני קצבאות ילדים בחודש מאי־יוני 1975 לא עלתה על הסכומים המפורטים להלן, תהיינה זכאיות למענק:

משפחה בת 2 נפשות — עד 900 ל"י ברוטו
משפחה בת 3 נפשות — עד 1075 ל"י ברוטו
משפחה בת 4 נפשות ויותר — עד 1250 ל"י ברוטו

משפחות אלה תפנינה אל לשכת הסעד באזור מגוריהן לקבל טפסי בקשה.

הלשכה לא תבדוק פניותיהן של משפחות שהכנסתן ברוטו, למעט קצבאות ילדים, עולה על הסכומים הנ"ל.

גובה המענק

לתלמידי כתות א'—ד'	120 ל"י		
לתלמידי כתות ה'—ו'	180 ל"י		
לתלמידי כתות ז'—ח'	240 ל"י		
לתלמידי כתה ט'—י' עיוניות	400 ל"י	ט'—י' מקצועיות	600 ל"י
לתלמידי כתה י"א—י"ב עיוניות	500 ל"י	י"א—י"ב מקצועיות	400 ל"י

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

קרן מלגות על שם פנחס ספיר ז"ל

בישיבתו האחרונה
של חבר הנאמנים
של בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
הוחלט על הקמת קרן מלגות
לתלמידי בית הספר
על שם מר **פנחס ספיר** ז"ל
ידיד ותיק של בית הספר
ובין התומכים הראשונים בהקמתו.

קרא מחר ב־

ידיעות אחרונות

המוסף לשבת · 7 ימים · השבוע לכל המשפחה

העולם הערבי — שנתיים אחרי מלחמת יום „הכיפורים
מאת יעקב כרוז

רפאל בשן מראיין את חבר הוועדה המרכזת גבריאל בן־שמחון על אירועי אשדוד

תיק מארסה

בעקבות בדיקת הראדאר המצרי, שנוסף שנתיים לפני מלחמת־יום־הכיפורים, נתגלה דבר מדהים. ראש ה„מוסד" וקצין מודיעין צעיר בחיל־האוויר יוצאים לגלות היכן ומתי יהלמו הרוסים המצרים... השתלשלות מילחמת־מוחות בין השירותים הישראלים והרוסים, שהובילה אל השדר המוסמך לפני יום־הכיפורים, בו נמסר על מועד ההתקפה.

פרקים ראשונים מרומן־מתח פוליטי חדש „הרשימה הסודית"

מאת מיכאל ברק

מסע בברית־המועצות
מאת דוד שחם

הגיוגל של משרד הרישוי בחולון
מאת ברוך נאור

נינוי־הצל של אלילי־השמש
מאת עמליה ארבל

אלימות נגד הרופאים
מאת דבורה נמיר

מטוס־הקרב הטוב בעולם
מאת מאיר כהן

המוסף להרבות, ספרות ואמנות

מדוריהם של
עמוס קינן, בועז עברון, דודו מנוסי, סילבי קשת וחוה ורניב

הקיבוץ המאוחד קורא להמשיך בפיתוח נמרץ של רמת הגולן

מרכז הקיבוץ המאוחד, שהתכנס אתמול בקיבוץ מרום גולן ברמת הגולן, קרא להמשיך בפיתוח נמרץ של רמת הגולן, הן במיגזר החקלאי והן במיגזר העירוני.

חברי מרכז תנועת הקיבוץ המאוחד, ובהם מנהיגי התנועה, לרבות השר ישראל גלילי וח"כ יצחק בן אהרן, וכן נציגים של כל קיבוצי התנועה, התכנסו לפני הצהריים בחדר האוכל המרווח של קיבוץ מרום גולן, הדגו ביתוח של התנועה כלפי ההתיישבות בגולן. במהלך הישיבה צפו חברי המרכז לעבר קו הפסקת האש, הנשקף מקיבוץ מרום גולן.

בתום הדיונים הממושכים, התקבלו ההחלטות הבאות:

מרכז הקיבוץ המאוחד רואה חשיבה בהחזקת המערך הצבאי והישובי לאורך הרכסים התולים ברמת הגולן.

מרכז הקיבוץ המאוחד מתייצב בעד המשך התכניות לפיתוח רמת הגולן והקמת ישובים נוספים בו. לרבות העיר קצרין המתוכננת להקמה במרכז הגולן.

כל הסכם עם הסורים חייב להתבסס על יסוד של אי נסיגה — הן מהישובים עצמם והן מן האזורים הדרושים להתפתחות.

מרכז הקיבוץ המאוחד שולל כל מגבלה לגבי את המשך ההתפתחות הכלכלית על ההתיישבות ברמת הגולן.

הכ: בתוכנית של עריכת פעולות הסברה בקרב תושבי ישראל, על אודות חיוניות ישיבתנו ברמת הגולן, ולהבינצת אכלויות מפני קיצורי הדרך לשלום.

אישים ומוסדות

— רבנים, ראשי הישיבות, חברי כנסת, אישי ציבור וקהל רב השתתפו אמש בשמחת הבר מצוה של שלמה־ישראל, בנם של אסתר ור' שמואל גפן, שהתקיימה ב„היכל הפאר" בתל־אביב. אבי חתן הבר־מצוה הינו חבר הוועד הפועל של הפועל המזרחי, וחבר מזכירות המפד"ל בתל־אביב, מראשי מחלקת התרבות בתנועה ומפעילי „הזני הצעירים" במפד"ל.

הרבנות הראשית והמועצה הדתית בית־שאן

מביעה בזה את תנחומיה להרה"ג

ר' יוסף שרביט שליט"א

על הסתלקותו של אחיו

הרב דוד שרביט ז"ל

בנחמת ציון וירושלים ינחם ולא יוסיפו לדאבה עוד

הרב א. בן לולו — עמוס חג'ג' — יו"ר
הרב ש. הבלין — הסגנים, חברים ועובדים

The University of Jordan LIBRARY

מסע פרידה במיצרי סיני

מאת יעקב אדלשטיין

דגל כחול לבן, קרוע עד מחציתו, התנוסס על אחד המתקנים של שדות הנפט באבו רודס. אף שהדגל נקרע מחמת הרוח, לא מצא איש לנכון להחליפו. לא היה צורך בסמל מותאם יותר מאשר הדגל הקרוע שהתנוסס לו על תורן רם, כשחציו השני נעלם, כדי לסמל את הדילול ואת אווירת טרם הנסיגה. מישהו התנצל על הדגל הקרוע והסביר כי הרוחות באיזור חזקות כל כך שהן קורעות את הדגל. רוחות אלה, אינן רק רוח המדבר, אלא רוח המנשבת מאיזורים אחרים, רחוקים יותר, מחוץ לאיזור. הן שגרמו לכך שהדגל הישראלי יקרע ויורד עוד מעט מעל תרניו בשדות הנפט באבו רודס ובמעברי המיתלה והגידי.

שדות הנפט באבו רודס משתרעים על שטח של 60 קי"מ. יש צורך בשעה ארוכה של מסע באוטובוס כדי לסקור את הבארות והמתקנים. התרנגולים הנעים לאורך המדבר, מסמלים ביטינו, הן עתק, אוצרות פז. הלב כואב על מסירת אוצרות כאלה, ובמיוחד כאשר התמורה היא מפוקפקת. אנשי נתיבי נפט, השוהים בביקום, והתקשרו עם האיזור, מתהלכים באווירה של פינוי. הם יודעים שאלה הם הימים האחרונים של אגדת הנפט הישראלית.

זהו מסע פרידה משדה הנפט, מן המעברים. המסע האחרון לפני הפינוי.

בנמל המיכליות, עומדת מיכלית ומטעינה נפט. השקט באיזור הוא מדהים. שקט מדברי. ליד בית לבנים אדום, הצמוד במקום מוצא הצינור של הנפט, הורים אל המיכלית, העומדת בים, בילינו שובך יונים קטן. היונים במדבר הן אוצים קטן בשממה, הן מגוונות את השיגרה המדברית שבו קם אדם יום יום ורואה את אותו הנוף ללא גיוון וללא שינוי. מי הים הכחולים של מפרץ סואץ נושקים את החוף כמשתלבים עם השקט המדברי. במקום זה בו אנו עומדים, עמדה להגיע באותו יום מיכלית מצרית ראשונה להטענת נפט, אך היא לא הגיעה בשל הדחיה בליוה הזבנים של הסכם הביניים, שנגרם בשל ההשהיה של אישור הצבת טכנאים על ידי בית הנבחרים האמריקאי.

שדות הנפט באבו רודס, היו הפתיון הגדול שזרק קיסינג'ר לסאדאת, כדי להביאו להסכם הביניים. ישראל הרוויחה הרבה מהפעלת השדות הללו, אולי כיסו ההכנסות הללו את הוצאות שתי המלחמות בסיני. אך ישראל גם השקיעה בשדות אלה כדי להביא אותן להפקה מלאה יותר. הציוד כולו יישאר עתה ברכוש מצרי. על מחירו תיערך התחשבנות בין ישראל לבין החברה האיטלקית, השותפה לשדות הנפט, שקיבלה גם מישראל את התמלוגים המגיעים לה בתור שותפה. חברה זו שיתפה פעולה עם ישראל בהפקת הנפט ובשיווקו ויש סבורים שהיא המשיכה לשלם מרווחיה ארוזים גם למצרים...

הסכם בלי „נחת של שלום"

הסכמי הביניים כהסכמי ההפרדה הביאו למצרים הכנסות. מאז פתיחת תעלת סואץ, עברו בה 2500 אניות, שישלמו דמי מעבר המצטברים למיליונים. עתה יתווסף להכנסה הקבוע מן הכוכנים של רווחי הנפט. סאדאת יודע מה שהוא רוצה. בניגוד לנאצר, שעבר כל ימיו על כבוד לאומי, ועל פאן ערביות, פועל סאדאת בכיוון אחר, הוא מוכן לוותר על הכבוד ועל האחדות ויתר הסיסמאות, למען רווחה כלכלית.

המסייר סיור פרידה מאותם הנופים בסיני המוחזרים למצרים, מהרהר בעל כרחו בכמה פליאות של העבר ובכמה פליאות של ההוה.

הפליאה של העבר מפליגה לשתי מלחמות, מלחמת קדש בשנת 1956, ומלחמת סיני בשנת 1967. בשתי המלחמות הללו לא הגנה מצרים כראוי על שדות הנפט בסיני. המלחמה נערכה במעברים, בדרך אל התעלה, אך לא במפרץ סואץ. המצרים נמלטו משדות הנפט לאחר התמוטטות המערך בסיני. במשך תקופת מלחמת ההתשה, יכלו המצרים להרוס את שדות הנפט על ידי הפגזה מן הצד שלהם במפרץ. אלא שהפגזה מעין זו עשויה היתה לגרום לכך שגם צה"ל יפגיז את מתקני הנפט המצריים בעבר השני של המפרץ ולכן נשמר השקט באיזור זה.

במלחמת יום הכיפורים הפציצו המצרים את שדות הנפט והוציאו מכלל פעולה כמה מיכלים, שכבר לא היו בשימוש. המצרים נזהרו שלא להפציץ את בארות הנפט עצמן.

כוח צנחנים ישראלי הגיע לשדות הנפט למחרת יום הכיפורים ונלחם בכוחות הקומנדו המצריים שהונחתו בשטח. הקומנדו המצרי הוכה. אף שהיו אלה חיילים מעולים שאומנו היטב על ידי המצרים. כוח הצנחנים היה קטן מכדי להגן על שדות הנפט אילו התקדם הצבא המצרי. חיל האוויר הרעיש את הכוחות המצריים.

אילו התקדם הכוח המצרי לעבר שדות הנפט, יתכן והיה שוטף את כוח הצנחנים הקטן ששמר עליהם. אלא שהצבא המצרי נעצר לאחר היומיים הראשונים ולא התקדם. כך נשארו שדות הנפט בידי ישראל. שדות הנפט הללו נשארו עוד שנתיים בידי ישראל הודות למשגה טקטי של הצבא המצרי, שיתכן ונבע ממדיניות להעצר לאחר היומיים הראשונים כדי לא להתפזר במרחבי המדבר שבהם לא היו טילים שיגנו עליו מפני התקפות חיל האוויר הישראלי.

ההרהורים אלה על העבר באו לאורכו של סיור זה בשדות הנפט, שלפי דעת המומחים יתנו הפקה לפחות עוד 10 שנים, ויתכן שיש שם בארות נפט חדשות שטרם נתגלו.

בשיחות על מסירת שדות הנפט אמר מישהו: לא יצאנו להלחם בסיני למען שדות הנפט. לכן אין זה איכפת לי שיחזירו אותם. אימרה זו נכונה, בתנאי שתמורת הנפט אכן נקבל נתח של שלום.

יתרונו של המדבר כשדה קרב

המסייר בסיני מקבל שוב את הרושם שמדבר זה הוא מקום טוב ללחום בו. הוא התחליף ללחימה אם תבוא, במקום שדות וישובים בישראל. אילו התרחשה מלחמת יום הכיפורים בגבולות 1967 היה זה אסון לישראל.

המסייר לאורך הקו החדש בסיני, לפי הסכם הביניים, מקבל את הרושם שהקו הזה נתחם על בסיס כמה תיאוריות צבאיות ומדיניות. אלא שבשעת מלחמה מתמוטטות לפעמים תיאוריות כאלה בבת אחת. הלוא כיצד האויב התכונן את ההפתעה. הגנראל גמאסי, שר הבטחון המצרי, אמר בשעת המצעד הצבאי שנערך השבוע בקהיר, לרגל מלאת שנתיים ל־6 באוקטובר, כי מתקני האתראה הישראליים באום חשיבה, לא יפריעו לצבא המצרי לערוך התקפת פתע. הצבא המצרי מונה כיום 800 אלף איש. בצד המערבי של התעלה מחזיק הצבא המצרי 5 דיביזיות ו־2500 טנקים. בגדה המזרחית, באיזור הדילול מחזיק הצבא המצרי גדודי חי"ר ו־30 טנקים. לא יהיה זה מבצע מסובך למדי בשביל צבא זה להעביר כוחות מעבר המזרחי של התעלה תוך לילה אחד ולהסתער לעבר סיני. תוך לימוד הלקחים של מלחמת יום הכיפורים, שבהם נעצר הצבא המצרי לאחר הסתערותו הראשונה ולא דהר לעבר מרחבי סיני.

העובר במעברי המיתלה כיום, עד לכתישה של הצבא המצרי בשתי המלחמות, כאשר מכוניות ושרידי טנקים מתגוללים עדיין לצדי הכבישים. לפי הקו החדש נמצא צה"ל בפתח המזרחי של מעברי המיתלה, שהוא איזור דילול עמוק. אך הוא יכול בנקל להכנס למעבר ולסתום אותו ברגע של פריצת מלחמה. באיזור מעברי הגידי, כשתרע איזור הדילול הישראלי, בחלק כן המעבר, שהוא בעצם הכבשול העיקרי שלו, משום שהמזרח איזור הררי. בעוד שיתר חלקי מעברי הגידי הם שטח מישורי. כך שעל בסיס התיאוריה הצבאית, אמנם מפנה צה"ל את המעברים, אבל יכול בנקל להכנס אליהם חזרה. אלא שאין הוא יכול להתבצר בהם בביצורי קבע.

הנתונים של הקו החדש משאירים את אותן האפשרויות לאחר רכוזי כוחות מצריים בשטח, כמו לפני הנסיגה, אם כי השליטה על השטח היא פחות טובה משהיתה והרבה עיניים נסגרות בגלל הנסיגה. מרחב ההתראה אף גדל כפונקציה של הקו, של הקו החדש, בשל הגדול של איזור הדיף. בקו המצרי עצמו ובפריסה של הצבא המצרי באיזור המזרח של התעלה, לא יחול שינוי מכריע. כל אלה הם נתונים שבבחינה התאורטית הם נכונים, אך בשעת מבחן, משתנים הנתונים.

המבחן האמיתי עם ביצוע ההסכם

המבחן של הסכם הביניים בסיני יבוא לאחר חמשה חדשים, כאשר בצועו יושלם. אז ישתחרר סאדאת מכמה התחייבויותיו שיש מבשך. יש להניח שהוא תנקוט באמצעי מחיוה, לקראת חודש נובמבר כאשר יפוג תוקף המנדאט של חיל החירום של האו"ם. סוריה עתידה להעמיד את סאדאת במצבים עדינים למדי, אם היא תפתח במלחמת התשה, או שתפתח במערכה מדינית מעורבת עם מתיחות צבאית.

עד כה עמדה התיאוריה המדינית על כך שעשי התוחנת של מצרים ושל סוריה מהווים למעשה חזית אחת. תיאוריה זו הביאה

(סוף בעמוד 6)

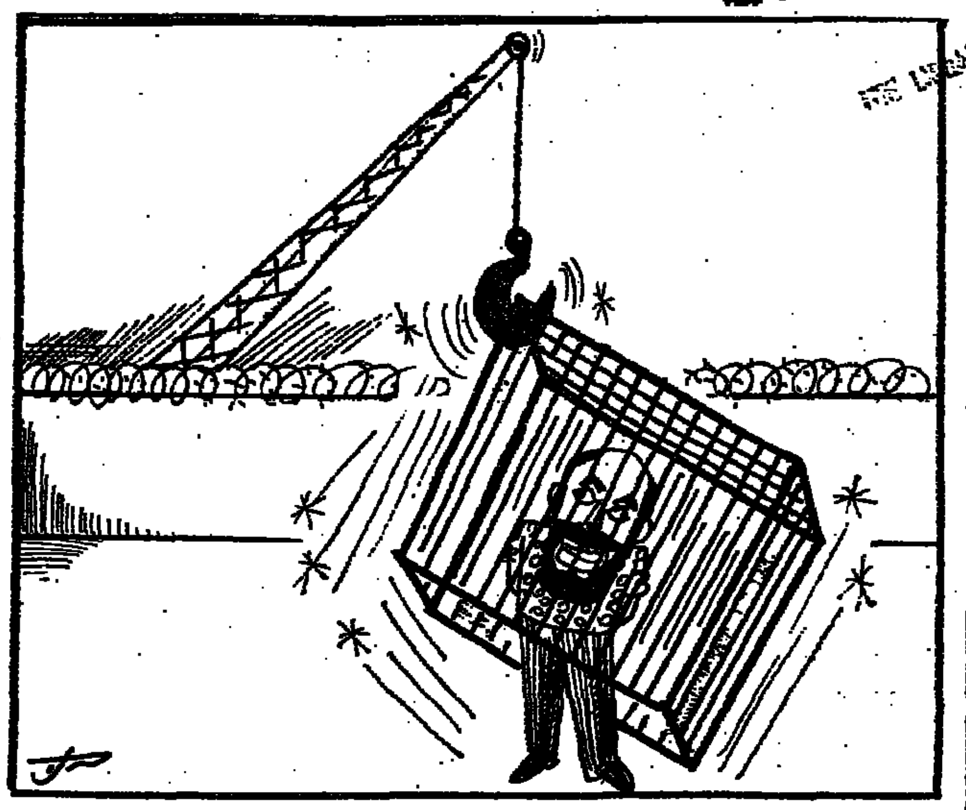

האם יחדשו הסורים את המאנדאט?

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

דומה שרבים מאיתנו רואים ב־30 בנובמבר תאריך סיום מנדט כוחות האו"ם בגולן כמועד קריטי. חידוש המנדט לעוד תקופה יאפשר לנו לנשום לרווחה עד למועד החידוש הבא. מאידך אי חידושו ידאיג אותנו מאוד שכן המצב עלול להתדרדר ואף להביא למלחמה חדשה בין ישראל ושכנותיה. זהו מצב שנכפה עלינו מאז מלחמת יום הכיפורים ומזכיר לנו מדי פעם את מוראות אותה מלחמה שהמנדט וכוחות האו"ם הם רק אחדים מספיחיה.

האם יחדשו הסורים את המנדט לכוחות האו"ם? אין ספק שמנהיגי סוריה עומדים היום בפני דילמה קשה ומנהלים דיונים והתייעצויות קדחתניות פנימיים — ואולי אף בינלאומיים — בסוגיה זו. כל מי שיבוא לנחש אם הסורים יסכנו במלחמה או יחדשו את המנדט לכוחות האו"ם חייב לקחת על עצמו את הסיכון כי ניחושו עלול להתבדות. ישנם גורמים רבים שיכולים לא לעודד את הסורים לעלות על הדרך הצבאית. מאידך, יכולים אותם גורמים להתפרש אחרת על ידי הסורים ואף הרוסים ולעודד אותם לעלות על דרך המלחמה. הגורמים שצריכים לעודד את הסורים לא להשתמש באופציה הצבאית קשורים בעובדה שלא יהיה נוח או קל להלחם עם ישראל כאשר החזית המצרית עלולה להיות מחוץ למלחמה הפעם. הסורים יודעים גם שהחזית המזרחית טרם רקמה עוד וגידים ולא יהיה לה משקל רציני במקרה של מלחמה. אפילו עיראק המדברת גבוהה גבוהה על מלחמה בישראל, אין לדעת איך תנהג בשעת מלחמה ובמיוחד עתה שהמשטר הבעת שלה נמצא בסכסוך חריף עם משטר הבעת הסורי בכל הנוגע לחלוקת מי הפרת. באשר לאש"ף הכל מסכימים כי כוחו בשדה התעמולה עולה עשרות מונים על כוחו בשדה הקרב. ובודאי שאין הוא גורם צבאי כבד משקל שיכול לעודד את סוריה לעלות על הדרך הצבאית.

בין אופציה צבאית להסכם מדיני

אפשרויות אובייקטיביות בלתי מ... שהזוית אלה היו צריכות לעודד את הסורים לא להשתמש באופציה הצבאית שנראה כי אין להם סיכוי — לפחות בשלב זה — להיעזר בה להביא לנסיגה ישראלית. אבל אי השימוש באופציה הצבאית והארכת המנדט גם אינו ברירה קלה. הסורים יודעים שהארכת המנדט לכוחות האו"ם בגולן ללא תמורה ישראלית יתפרש כהסכמה סורית לקפאון בסטטוס קוו וזה מנוגד לכל מה שאמרו הסורים בנושא זה. בינתיים — ובמידה הזמן שנשאר להם — מנסים הסורים לזרוע אוירה של אי ודאות ומבוכה במגמה ברורה להפעיל לחץ על ארה"ב שתלחץ על ישראל לוותר לסורים בגולן. בנקודה זו כבר רמז נשיא סוריה בראיון לעתון ניוזוויק שארצו תדרוש פינוי ישוב אחד או שנים תמורת הסכמה להאריך המנדט לכוחות האו"ם. אם ישאו מאמצי השכנוע של האמריקנים פרי ויצליחו להביא לוויתור ישראלי — דבר שהוא בגדר ספק גדול בשלב זה — יהיו הסורים עשויים לחדש את המנדט. שיקול למניעת המלחמה שאין להם חפץ בה ומבלי שיאשמו כי הסכימו לקפאון. ספקה סוריה זו מזכירה לנו את המאורעות בהכרזה הראשונה של 1974. לאחר ההפרדה בסיני הקימו הסורים זעקה גדולה ובעקבותיה נחתם הסכם הביניים ברמת הגולן בסוף אותה שנה.

שיקולים בעד החרפה סורית

הבעיה היא ששום ממשלה ישראלית לא תוכל להרשות לעצמה לוותר על ישוב כלשהו בגולן שלא במסגרת הסדר כולל עם הסורים דבר שבשלב זה אין להביא כלל בחשבון. מאידך גיסא המקסימום שהסורים מוכנים להציע תמורת פינוי ישוב או שנים מהגולן היא הסכמה להארכת המנדט לעוד שש חודשים. הנתונים האובייקטיבים ברמת הגולן הקשורים הן באי יכולתה של ישראל לוותר רבות לסורים עקב סיבות אסטרטגיות והן בעמדתה הנוקשה של סוריה יוצרים מצב מסוכן. בינתיים הכריז נשיא סוריה אסד השבוע כי סוריה לא תפתח במו"מ עם ישראל למען נסיגה נוספת בגולן, אלא אם כן יתנהל גם מו"מ דומה עם אש"ף לגבי נסיגה ישראלית בגדה המערבית. אם ידבקו הסורים בעמדה זו כי אז נהיה עדים למבוי סתום בחזית הצפון, שבודאי לא יהיה נוח לסורים, כי ישראל כבר הודיעה שלא תנהל מו"מ עם אש"ף ובעמדה זו תומכת ארה"ב. מבוי סתום עשוי לאלץ את הסורים להרחיק את כוחות האו"ם כדי ליצור אוירה דרמטית שבעקבותיה ירצו ליצור נזילות פוליטית. אין להוציא מכלל אפשרות כבר בתקופה הקרובה הזזת כוחות צבא סוריים גדולים כדי למשוך את תשומת לב העולם ובעיקר ארה"ב למצב. התכונה הסורית המוגברת בקו ההפרדה עליה נמסר בימים האחרונים היא רק גיצן ראשון של התכנית הסורית. הרוסים משיקוליהם שלהם וכדי להביך את מצרים, עלולים לעודד את הסורים לנקוט בפעולות פרובוקטיביות נגד ישראל תוך הבטחה שהם יאיימו להתערב נגד ישראל אם תפרוץ מלחמה ובמהלכה יחל הצבא הסורי להפסיד. הרוסים גם עלולים לעודד את העיראקים לשכוח את חילוקי הדעות שלהם עם סוריה ולהצטרף לחזית הסורית דבר שבהכרח יגביר את בטחונם העצמי של הסורים. פתרון הבעיה הכורדית בעיראק עלול אף להניע את עיראק להבטיח לשלוח כוחות בסדר גודל חשוב אם לא דיביזיות אם תפרוץ מלחמה. השיקולים שמנינו קודם באשר לאי הכדאיות להשתמש באופציה הצבאית בידי הסורים עלולים להתפרש בצורה אחרת בידי סוריה ובמיוחד אם תרצה בכך בריה"מ. ידוע גם כי הסורים, ואפילו הרוסים, לא תמיד הצטיינו בקבלת החלטות נבונות. חזית משותפת של סוריה עיראק ירדן ואש"ף ואולי אף הבעיה מצרית מלא של בריה"מ עלולה לעודד את הסורים להתחיל במלחמת התשה אם סיכויי הפתרון בדרכים מדיניות בחזית הגולן יגיעו למבוי סתום. יקשה מאד למצרים לשבת בחיבוק ידיים אם תפרוץ מלחמה ובמיוחד אם יוכה הצבא הסורי. מלחמה אפשרית זו עלולה להעמיד את מצרים בפני שתי אפשרויות: א) הצטרפות למלחמה תוך סיכון כל השגיה בסיני, הפרת הסכם הביניים ופגישה קשה ביחסיה עם ארה"ב ב) אי התערבות במלחמה והסתבכות בנידוי או חרם מהעולם הערבי עם כל ההשלכות שיהיו לכך מבחינה כלכלית ומבחינות אחרות.

הטקטיקה של סאדאת

המצב שנוצר אינו נוח לכל הצדדים הנוגעים בדבר והמזה"ת יצטרך יותר מאשר „קוסם" כמו קיסינג'ר כדי להתגבר על הדילמה המסובכת בחזית עם סוריה. המצרים כמובן לא ספק רואים ב־30 בנובמבר, מועד תום המנדט בגולן, כתאריך מכריע ומצפים בכליון עיניים להחלטה סורית מהותית. סאדאת נוקט בעמדה מאוד שקולה וזהירה כלפי אסד. רק בעתים בקרבנו שמו לב שסאדאת בכוונה תחילה לא רק נמנע מלתקוף את הנשיא אסד — כאשר תקף קלות את מפלגת הבעת של סוריה — אלא אף אמר עליו לאחרונה כי הוא (אסד) רעו וידידו והוא (סאדאת) מחבב אותו מאוד. טקטיקה זו של סאדאת לא להחריף את יחסיו עם אסד מבוססת על אמונתו של סאדאת, כי עניין גורל כוחות האו"ם בגולן הוא בסופו של דבר בידי אסד ושוב לא להקניטו שלא לצורך. מצד שני גם אסד טרם החריף את המאבק עם מצרים עד כדי התקפה על סאדאת אישית.

המצב גם אינו נוח לסורים שמשום כך החלו לאחרונה בשורה של הצהרות חד משמעיות אשר בודאי שלא תרמו לשיפור האווירה. ההודעה כי סוריה לא תנהל מו"מ עם ישראל בלא שיתנהל מו"מ עם אש"ף כמוה כסגירת דלת בפני שיחות סוריות ישראליות כלשהן בעתיד. הסורים יודעים היטב שישראל איננה מכירה באש"ף ובודאי שאין שום נטיה — אפילו בין אנשי השמאל בארץ — לנהל מו"מ עם אש"ף כל זמן שארגון זה לא קיבל על עצמו את החלטות מועצת הבטחון 242 ו־338 המדברות על זכות קיומה של ישראל כמדינה.

יהיו אשר יהיו הדיונים והפרסומים דבר אחד נשאר ודאי. הפער בין עמדות סוריה וישראל הוא כה רחב, האפשרויות התמרון והוויתור של ישראל בחזית הגולן הן כה מצומצמות, שקשה מאוד אפילו על אופטימיסט מלידה להיות אופטימיסטי. אפילו נעבור את תאריך ה־30 בנובמבר בשלום, תמשיך חזית הצפון כבעבר להטרידנו בעתיד. עוד נהיה עדים לאיומים במלחמה, כוננויות, מריטות עצבים ואולי אף מלחמה. הלוואי ונתבדה.

„ועל ירושלים ידו גורל"

מאת ש"ז שרגאי

במשרד החוץ האמריקאי, קרי: קיסינג'ר — ממנה, או כבר מינה, ...ד לבדוק בעיית ירושלים שתציע פתרון לבעיית ירושלים במסגרת ...דר כולל. הוא מחפש גם יהודי שיהיה חבר בוועדה זו ולעצ עצה ...מצא יהודי כלבבו, שיהיה מוכן לבגוד. כשאומרים „פתרון" — ...י יש כבר באמירה זו, משום רצון לשנות מעמדה של ירושלים ...לק בלתי נפרד מירושלים. „ירושלים אינה ניתנת לחלוקה". ואם ...משים „פתרון" — מובן שהכוונה לשנות את מעמדה ולהביא ...י הלוקתה באיזור שהיא צורת.

...גם אם ההרכב של הועדה טרם נקבע סופית — כבר נקבע לה ...ה, אחד מסגני של שר החוץ האמריקאי, ממתנגדינו, ומידידיה ...ובים ביותר של סעודיה, המקיים את הקשרים ההדוקים עם ...דיה בשם משרד החוץ. אף אימונם של אלף ומאתיים קצינים ...דיים במחנות הצבא האמריקאי, הוא פרי יזמתו ועבודתו של ...ו הסגן שצריך לעמוד בראש הוועדה למצוא „פתרון" לבעיית ...שלים במסגרת של „הסדר כולל".

...ם כי הועדה טרם הורכבה ב... ...את, כבר מדברים על הפתרון ...: ירושלים תהא „מאוחדת" מ... ...ה אדמיניסטרטיבית — בחסותה ...סרה). ואולם העיר העתיקה של ירוש... ...הפתיקה, היושבים בה, לא יהיו ...י מדינת ישראל, אלא אזרחי ...ליט. ירושלים כנפרדת מירושלים ...שה, שיש לה מעמד עצמאי משלה ...ולק ממדינת ישראל.

...בר נמצא אחד מגדולי ישראל של ...זה הנאמנה, שבתשובה לשאלה ...עתו בבעיית ירושלים — ענה, ...ן, כמובן — לא לפרסום. שאין ...אף חייל יהודי אחד למען ש... ...לים תהא חלק ממדינת ישראל. ...ת־נפש. לדעתו מחייבים על פי ...ה על שלושה דברים בלבד. ...ראה שנעלם מהנשאל המשיב, ...קמות דעת לרגע שיש להבחין ...בטים בשל שחלה של יחיד ב־ישראל לבין מסירת נפש שחלה על כלל ישראל כמו במלחמת מצוות, או כדי להגן על ערי ישראל, אפילו כשהאויבים באים עליהם אך ורק לשם עסקי ממון.

*

לא ברור אם משרד החוץ הביא כבר תכנית זו לידיעתה של ממשלת ישראל ואם התייעץ אתה ושאל את פיה, ייתכן גם שתבוא „הכחשה" או „פירוש" או שיש כאן „אי־הבנה" — אולם כל זה לא ישנה מהעובדה שמשרד החוץ האמריקאי כבר מתכנן „פתרונות" לבעיית ירושלים במסגרת הסדר כולל ולהוציאה מרשותה של מדינת ישראל.

טובה ותשבים לעשות עם מדינת ישראל. היות ותהיינה שלוש ועדות: ועדה יהודית למקומות הקדושים של יהודים, ועדה למקומות הנוצרים ועדה למקומות המוסלמים — הרי הוועדה למקומות הקדושים של היהודים תהיה על־ידי מדינת ישראל...

ואם כי הפסוק שחלק ממנו מצוטט לעיל „ועל ירושלים ידו גורל" נאמר לאדום. אפשר לקרוא פסוק זה בשלימותו ביחס להנרי קיסינג'ר החל בפסוק י' ואילך: „ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש וירשו בית יעקב את מורשיהם" — — — „כי ד' דבר" — — — ועלו מושיעים בהר ציון — — — והיתה לד' המלוכה". בים, עלינו, על תושבי הארץ ועל ממשלת מדינת ישראל לא לחכות עד שנעמוד בפני עובדא מוגמרת. ויגידו לנו „אין ברירה" אלא כבר משה. עלינו לגייס כל כוחנו הציבורי־המוסרי־היהודי, ביחוד של יהדות ארצות הברית לשים לאל את המזימה להגביל את קיסינג'ר ואת פורד על־ידי ביצועה של תכנית רוג'רס, ולהביא את צבאות ערב עד שערי ירושלים ועד בכלל — כדי שבעת יתעורר בהם החשק ויחשבו את הזמן למתאים — יתקיפו את ירושלים ואת מדינת ישראל הכבושה כאחד, כדי להשיג את זממם — להפל את ירושלים ואת מדינת ישראל.

*

מודה עתה קיסינג'ר שמדיניות השלבים אינה מובילה לשלום. רק לפני זמן קצר אמר לאחד מראשי הציונות העולמית: צדקה התנגדותך למדיניות השלבים. באמרך שהיא לא תוביל לשלום. מודה אני שטעיתי. מדיניות השלבים, סבורים הערבים, מקרבה אותם למטרתם נגד קיומה של מדינת ישראל. בכל נסיגה ו„הסדר" רואים הם לא צעד לקראת שלום אלא צעד לקראת מלחמה חדשה מצידם. שתנחיל להם, לערבים, נצחון מוחלט וסופי על ישראל.

עזרת להם לערבים, במחשבה זו, ברית המועצות, שלמרות שהיא היתה הראשונה ליזום תכנית נסיגה בשלבים, לפני שנים — היא מתנגדת עכשיו לה, מפני שעל־ידי מדיניות זו שקיסינג'ר־רוג'רס אימצו אותה לארצות הברית — תחדור ארצות־הברית למזרח התיכון והגברת השפעתה בעולם הערבי, והפרת רגליה של ברית המועצות באיזור זה, משום כך טוענת ברית המועצות לערבים ומסבירה להם שעתה אחרי שישראל הסכימה לנסיגות (והרי ישראל ידעת שנסיגה אחת גוררת שניה) ללא הפסקת מלחמה וללא־שלום — הגיעה השעה ל„הסדר כולל" — היינו לנסיגה כללית לגבולות 1967 ללא התחייבות של שלום מצד הערבים, אלא על־יסוד של ערבות של ברית המועצות וארצות־הברית לקיומה של מדינת ישראל, ללא הבטחות והתחייבות של שלום מצד הערבים.

קיסינג'ר אחרי ראותו את כשלונו במדיניות השלבים וחששו מתמיכה של ברית המועצות, עקשנותה של סוריה ונכונותה של ישראל ל„הסדרים" נוספים ללא שלום — אימץ עתה לעצמו תכנית של הסדר כולל שפירושו: נסיגה לגבולות 1967 והפרדת ירושלים ממדינת ישראל ללא שלום רשמי. ובזה — לבוא אל הערבים ולומר להם: הנה הבאתי לכם...

קיסינג'ר אינו מעלים שמדיניותו במזרח התיכון מונעת מדאגתו להשפעה ולקומה של ארצות הברית במזרח התיכון, ולא ב„דאגתו" ו„מרצונו" להבטיח קיומה של מדינת ישראל ובהכוונה רק לפני זמן־מה אמר למי שאמר: במוחי אני אמריקאי, אם כי אני יהודי ודאגתי הראשונה: מקומה של ארצות הברית במזרח התיכון.

אמנם ראינו כבר לא פעם את הכרת טובה של הערבים לתומכיהם ועוזריהם — אולם קיסינג'ר סומך שיש לו להבטיח לטווח ארוך לפחות, עד אחרי הבחירות של הנשיא בארצות הברית, שקט. אם גם שקט מדומה, במזרח התיכון כדי להציל את הנשיא פורד. על עצמו הוא כבר לא חושב. הוא בעצמו סבור — שלא ימשיך אחרי הבחירות להיות שר החוץ. אולם הוא אינו רוצה להיות כפוי־טובה לפורד, אם כי הוא מוכן להתכחש לעמו ארצו ולבית אבותיו.

*

מעתה צריך להיות ברור שכל הבנויותיו של קיסינג'ר אם תכניות של „הסדרי־שלום" ואם התכניות ל„הסדר כולל" ללא שלום — מעמידים בסכנה את קיומה של מדינת ישראל ומכוונות להפריד את ירושלים ממדינת ישראל.

כדי להפר מזימה זו, צריך הישוב להשמיע כבר עתה את קולו ואם ממשלת ישראל אוחזת ב„שלביות" ו„הסדריות" — ואינה רואה לאן הכל מוביל — הרי הציבור צריך לראות את הדברים נכוחה ולא להונות עצמו באמירות „שלום" ב„אין שלום" אפילו באמירה.

התעוררות הישוב — תביא גם את ממשלת ישראל לחשוב חשבונה של מדינת ישראל ושל עם ישראל. ויחד עם כלל ישראל, ביחוד עם כלל ישראל בארצות הברית לחפש דרך ולטכס עצה כיצד להפיר את המזימות נגד מדינת ישראל מאיזה צד שהן באות, שבראש וראשונה — להחיש ולמהר את ההתנחלויות בכל פינה שבארץ וביחוד בירושלים ובסביבתיה.

אל נחכה ליזמה ולביצוע התכניות של קיסינג'ר, שמא נאמר: אם לחכות — נזכה למשיח בן דוד ובינתיים לעשות את אשר מוטל עלינו לשמור על קיומה, בטחונה ושלימותה של מדינת ישראל ועל־ידי כך גם לקרב את ביאת המשיח שאנו מחכים לו בכל יום — שיבוא.

יומן ניו־יורק

יהודים נע ונד...

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארה"ב

...רצח היהודי החרדי, ממתפללי בית הכנסת אגודת ישראל בקראון הייטס, ...ר' ישראל סורנה, ז"ל, עורר שוב את השאלה: להחזיק מעמד או לברוח משכונות מאוכלסות ביהודים שפלשו אליהן כושים, והם נעשו רוב בהדרגה — רוב עוין, אלים, מאיים ומסכן.

עד היום התשובה היתה אחידה: לברוח! לא היתה זאת החלטה שנתקבלה ברוב עם, במועצות או באסיפות, כי אם תגובה טבעית. הבורחים הבחינו בכושים שפלשו לרחוב זה או אחר משכונות, שבעקבותיהם נתרבו מעשי אלימות והתנפלויות, ועברו לשכונות אחרות או לפרברי הכרך שנתמלא בהדרגה תושבים יהודיים. אלה הקימו שוב בתי כנסת, בתי"ס ומוסדות קהילתיים אחרים. מכה מתקיים „גירוש יהודים" — גם באמריקה...

מקובל שיהודים שהגרו לאמריקה מצאו פה מקלט בטוח. זה נכון, אבל זו לא כל האמת. ...מעשה בקושי מצאו מנוח במקום שאליו הגיעו. ...ים המשיכו בנידודים ממקום למקום, בהולכם מתוך נחת, ובהולכם מתוך הגרה.

מתוך נחת, — המהגרים הראשונים התגוררו בשכונות צרות, במבואי דיור קשים, („מנמנסס"), בדוחק רב, ברגיל במורד העיר ניו יורק מזרחה, „איסט סייד" וכדומה. כאשר הצליחו להחלץ מן המצוקה הכלכלית, ובמקרים רבים לעשות חיל, ...כאשר ילדיהם התחנכו ועלו בדרגה מבחינה כלכלית, עזבו את השכונה העניה ועברו לדירות יותר מרווחות ונוחות במקומות יותר נוחים.

כך זרם באורח תמידי זרם „הגירה פנימית", משכונה לשכונה. אבל „לא תמיד הצליחו ה„מהגרים הפנימיים" להעביר איתם אותם המוסדות הקהילתיים שיסדו והחזיקו בעמל רב. במקומות החדשים היה למוסדות אלה בדרך כלל אופי חדש, פחות מסורתי ויותר „מתקדם". ככל שהתרחקו המהגרים וצאצאיהם ממקום מוצאם כן נשתנו מנהגיהם ואורח חייהם, בדרך כלל בכיוון השתלבות בחיי הארץ והסביבה, שברוב המקרים אותה התבוללות בגוונים ואפנים שונים.

שכונות יהודיות, שפעם היו מבצרי יהדות, כמו בראונזביל בברוקלין, שכונת „ירושלים דאמריקה", או „איסט סייד", הפכו לשכונות של כושים ופורטוריקאנים, והירות נחוות תאוות למשכנות עוני וחורבן. יהודים אינם מסכנים את עצמם אף לבקר שם.

האין מנוס ממנוסה?

היה זה תהליך „מבצרי" שהיהודים השלימו אתו, קבלו אותו כגזירה שאין מנוס ממנה. עד שהגיע תורה של קראון הייטס בברוקלין. היתה זאת פעם שכונה יהודית נהדרת, עם בתים מרווחים, ...ותים הם עשירים, עם גנים, עם בתי כנסת גדולים ו„שטיבלאך" חסידיים, ועם מוסדות צבוריים חשובים.

אבל גם לשם הגיעו כושים. בתחילה קמצא קמצא, ואחר־כך הציפו את הרחובות בשטף עז. בעקבות ההצפה, הגאות עזבו הרבה יהודים את קראון הייטס ועברו לפרברי העיר, או לשכונות אחרות, כמו בורו פארק בברוקלין.

אולם בנקודה מסויימת חל מ פ נ ה. האדמו"ר מליובאביץ', שבית מדרשו ומקום משכנו, וגם ...ה של רבים מחסידיו, נמצאים באותה שכונה, החליט להחזיק מעמד ולא לנטוש את המקום. החלטה זו מושכה לא בלבד ע"י השאיפה במקום, ...כי אם גם באמצעות צעדים פעילים בהגנה ...דנות. בכל מקרה שיהודי החליט למכור ביתו ...נקשר כאמצעים שהבית יעבור לא לידי כושים אלא ליהודים אחרים. אותו דבר ביחס לבתי־כנסת ומוסדות.

...חסידי חב"ד התארגנו למטרה זו, נקטו אמצעים מתאימים להעסיק בתרים יהודיים. גם הצליחו ...רכוש השפעה במוסדות צבוריים כלליים, של ...היהודים ...יהודים, שנוצלו לשם התבססות, ...הם השיגו תמיכות ממשלתיות ותקציבים, שעד ...עתה הוענקו רק לאינס־יהודים... אנשי ליובאביץ', הופילו גם ערב פוליטיות ...בבחירות, כנהוג ומקובל במדינה דימוקראטית זו ...למען הגן על זכויותיהם של היהודים.

כאשר לסקרי אלימות התארגנו קבוצות צעירים יהודים בשם „מכבים", שהסתובבו במכוניות ובשיתוף־פעולה עם המשטרה הטילו אימתם על מתנפלים בכח ובפועל.

לפני שנים אחדות כאשר הליגה להגנה יהודית ריכזה מאמציה בהגנה על יהודים בשכונות מעורבות, שחלק גדול מתושביהן הם כושים, היה רישומה ניכר גם בקראון הייטס. ואף כאשר נקדרת הכוכב של פעילותה נותקה להפגנות בעניני ישראל, הנוערים שיצר הרב מאיר כהנא, פעלו כאילו מכח עצמם הרדבנו להשיב לשונאי ישראל אלימים כגמולם, ולהגן על יהודים מאויביהם.

אולם באחרונה נחלשה הפירצות היהודית. והנה הרצח של ר' ישראל סורנה בליל שמיני עצרת בנסיבות מחרידות (משום השבת לא נשא אתו כסף ושום דבר) כאשר חזר מהתפילה והויגה בשמיני עצרת בביהכ"נ ליובאביץ'. — הניע חוגים יהודיים מסויימים לשקול שנית דבר מצבם ולחשוב על אמצעי הגנה.

גם התעורר דעת שאין להתעקש „לדור עם נחש בכפיפה אחת", והעברה למקומות אחרים בטוחים יותר (זמניה!) היא כורח המציאות שיש לשקלו ולהשלים אתו.

חסידי ליובאביץ' מחזיקים מעמד

אולם האדמו"ר מליובאביץ' אינו מן האישים שקל להניעו. הוא עומד איתן על דעתו, שיש להמשיך בשכונת קראון הייטס, ולחפש דרכים יעילות להגנתה. מובן, שחסידי חב"ד מחזיקים אחריו בדעה זו, שנעקטים בה גם רבים אחרים, המצביעים על העובדה שגם במקומות אחרים יש התנפלויות ומקרי אלימות, כידוע, ולעיתים אף במידה מרובה מזו של קראון הייטס.

אופייני שבבעיות אלה התושבים היהודיים של משכונות ועירונות הם היהודים, ובהדים בדאגר תיים, שכן המפלגות האירגונים היהודיים עם מנגנוניהם המנופחים, אינם מתעניינים למצוקתם של היהודים שהם מטרות להתקפות אנטישמיות — באמריקה.

כאמור, עברו ועוברים יהודים במספר רב לפרברי הכרך ולעיירות במסביבת ניו יורק. אבל גם שם עולות בעיות — אם כי מסוג אחר. באחרונה נעשתה, (או עשו...) בעיה — מסורת המשפחה!

והנה מה שקרה. עם העוברים לשכונות חדשות רב מספרם של יהודים דתיים. הם זקוקים, כמובן, למוסדות דתיים, בית הכנסת, ביה"ס יהודי ומקוה. הם מקימים אותם לא בלי עמל רב ומול התנגדות, כפי שמוכיח המקרה האחרון. ההתנגדות באה דווקא — מיהודים אחרים... הא כיצד? בעוד שיהודים דתיים שוקדים לשמור על יעודם היהודי, יהודים אחרים מתאבקים לפרוק מעצמם עולה של יהדות, כדי להשתוות לבלתי־יהודים, להשתלב ביניהם („אינטגרציה") ולהיות „כמו כולם".

והנה באים יהודים נאמנים ליהדותם ובעצם נוכחותם, באורח חיים היהודי, מהווים „איזכור" שיהודים הם שונים. אלה גם מקימים מוסדות המפגינים את יהדותם השונה. אם המדובר בבית־הכנסת זה מקובל על כל סוגי יהודים. אף מתבוללים בונים היכלות, ודווקא ראוותניים, שנראים פניהם בהם שלוש פעמים בשנה (בר"ה ויוה"כ). אבל באופן פרדוקסאלי על אלה בתי תפילה להעניין לא את השוני היהודי, כי אם את ההשתוות לאחרים, שכן לכל דת בתי תפילה משלה, היהודים נוהגים כאחרים...

שונה הדבר במקווה טהרה. זה ענין יהודי יחודי. והנה קרה שבעיירה טינק, בניו ג'רסי, הסמוכה לניו יורק, ניגשה הקהלה החרדית „בני ישורון" בהנהלתו של הרב מ. גורדון לבנות מקוה טהרה בסמוך לביהכ"נ. הוא נתקל בהתנגדות חריפה של יהודים מתבוללים, באמתלאות שונות, ואלה ריתמו „למלחמתם" גם אינם־יהודים, שללא הסתה יהודית לא היו מעיזים, מחשש של חשד באנטישמיות להתערב בעניין היהודים ותומכיהם הבלתי־יהודים טוענים שהמקווה תגרום — להגברת התנועה באיזור. מה שיפריע למנוחת התושבים...

מובן, שטיעון זה הוא מגוחך. אבל הוא מהווה מסוה למאמציהם של מתבוללים להתבולל עוד יותר. אלה יוצאים מכליהם להתקבל כ„שווים" ע"י שכניהם הנוצרים ותסבוכת הנהיות שהם נזיהה אותם להתבדל מאחיהם היהודים מעצמם הפגנה של יהדותם. גם אינם מרוצים מהאיזכור שקיים דבר כזה כטהרת המשפחה, שנשכחה מהם זה מזמן.

ודווקא זאת היא אחת המטרות שהקים לעצמו הרב גורדון בבניית המקוה. ואמנם השיגה במידה מרובה. שכן הסכסוך היכה גלים בכל הסביבה וה„ניו יורק טיימס" הקדיש לכל הענין, ולהסברת טהרת המשפחה מפיו של הרב גורדון, — מקום ניכר ורחב. הענין נעשה נושא להתעניינות רבה.

יש להעיר שהחופש הדת הוא דבר מקודש בארה"ב ומאוד זהירים מלנגוע בו. אבל ישנם יהודים (הנזכרים הם אינם יהודים, גם במקומות אחרים, כמו בלונג ביץ', בקליפורניה, מתנגדים יהודים למקוה, וכן במקומות אחרים). שאינם נרתעים גם מזה ובלבד להחיש את תהליך הטמיעה, המוצל במהירות מסחררת בלאו הכי. אבל להם אין סבלנות.

אכן, המלחמה על המקווה בטינק מהווה תופעה אופיינית למאבקה של היהדות הנאמנה בארץ זו מול קשיים והתנגדות.

אנטישמיות ושורשיה

מאת ד"ר י. נפתלי

צרפת היא ארץ הניגודים. ארץ האמנציפציה המעניקה זכויות אדם ואזרח ליהודים. עם זאת היא גם ארץ אנטישמית. בהיותה ארץ קאתולית ביסודה עד היום. האנטישמיות המודרנית המבוססת במיקרה על לאומניות השונאת זרים ועל הבעיה הכלכלית. התהרוה בלתי הוגנת של יהודים — גם היא לא היתה יכולה להתפתח בארץ של שויון זכויות בלי הרקע הדתי מדורות.

אשר לאבחנה בין יהודים לבין ישראל. נדמה היה במשך שנים, שקיימת אבחנה ברורה בנדון. אולם בעיית הנאמנות הכפולה התעוררה שוב בשנים האחרונות בשלטונו של דה גול אחרי מלחמת ששת הימים ושככה אחרי כך.

כידוע, קיימים בצרפת ניגודים תרבותיים, פילוסופיים, גזעים ומכאן גדולתה. התרבות הצרפתית קלטה תרבויות שונות, שנתמזגו בתוכה. המאפיין אותה בעיקר היא שכליות יתרה של העם. הרציונליזם היתרה של העם הזה, הראציונליזם ובהירות הלשון הצרפתית. התרבות הצרפתית מושפעת מהתרבות היוונית, אבל היא מושפעת הרבה גם מן התנ"ך ובדקי כופריה כתבו על נושאים תנ"כיים. והנה מה שכותב אחד מגדולי מבקרי הספרות פ"דינאן ברונטייר: „הטרגדיה הצרפתית מושפעת לא רק ביון, אלא גם ביהדות, בתנ"ך כמו מהטרגדיה היוונית... רעיון ההשגחה העליונה מהתנ"ך ניצח את הפאטאליזם היווני... היוונים אהבו ביותר את החיים „לא ראו צורות אחרות, אלא את החיים בעצמם, אבל חסרו את החוש של מעבר לחיי יום יום, בכוון זה תרומת ישראל בביחוד לאנושות... רעיון התנ"ך הרם גם לחידוש לפני התחברה שבמאה השמונה עשרה, בהושנד בתאום „זכויות האדם"... גם הפילוסופים ההילוניים ובמאה השמונה עשרה מושפעים מהקה הסוציאלית של התנ"ך. הם נלחמו בעיקר נגד כוהני השקר שזיפו את הגישה התנ"כית המקורית. כתבי הקודש של היהודים תרמו רבות גם ל„סובלנות", שהביאה בסופו של דבר לאמנציפציה של היהודים[1].

צרפת אינה ארץ גזענית, — כי לא קיים גזע צרפתי טהור — קיים מצא כפול: גאלי־רומי בדרום, פרנקי־גרמני בצפון. הראשונים הסתגלו מלכתחלה למצב. על האחרונים, כי על צלהם בתרבותם ובאורח חייהם. הגאלו־רומיים ראו מחובתם להקנות עיקרי תרבותם לגרמנים שהתיישבו בצפון הארץ. מכאן היסודות הגזעיים השונים והתרבותיים באומה הצרפתית, שהתמזגו במשך הדורות ונקלטו גם מהגרים רבים מארצות שונות. צרפת נחשבת לאחת הארצות המוכשרות ביותר להטביע הבאים מבחוץ ולהסכם לבני אומה אחת הודות לכח הרב של תרבותה.

בכל זאת, תורת הגזעים יצאה מצרפת. הסופר והדיפלומאט הצרפתי ארתור דה גובינו הוא הראשון, שפירסם במאה התשע עשרה את ספרו „מסה על אי שוויון הגזעים". היה ידידו של ואגנר. הוסטון צ'מברליין, האנגלי שקבל אזרחות גרמנית, ובימי מלחמת העולם הראשונה פעל נגד ארצו ובעד גרמניה, הוא שקבע בגרמניה את תורת הגזעים בספרו „היסודות של המאה התשע־עשרה". הוא רואה עצמו כתלמידו של דה גובינו, הנאצים רואים בו את רבם והיטלר חלק לו כבוד רב. מצרפת יצאה גם תורת הלאומניות הצרפתית. מוסוליני רואה עצמו כתלמידו של הצרפתי ג'ורג' סורל כחבר הספר „הרהורים על האלימות". גם הפשיזם, ביטוי לאומניות מובהקת — בא מצרפת. כמובן, בצרפת גופה לא חסרו ארגונים לאומניים שבהם היה „לי אקשיון פרנסיז" לפני מלחמת העולם השניה, שבראשה עמדו אינטלקטואלים וסופרים בעלי שם, שארל מוראס, ז'אק בנוויל ליאון דודה והאחרים. הארץ של שוויון, חופש ואחוה, היא גם הארץ של תעמולה אנטישמית, אשר בזמנים מסויימים כמו לפני ובעת משפט דרייפוס הגיעה לידי שיא עולמי. תעמולה זו שככה אומנם בסוף הזמן, אבל היא קיימת עד ימינו. אם כי לא באותם הממדים שלפני מלחמת העולם השניה.

האנטישמיות המודרנית

האנטישמיות, כאמור, קיימת בצרפת משנים רבות. כארץ קתולית, בעת הבכירה של הכנסיה, מצבם של היהודים ... בארץ ... על רקע דתי. השנאה לאלה אשר אבותיהם הצליבו את ישו הנוצרי ומסרבים להכיר בו כמשיח עד היום. שנאה זו היתה מושרשה בקרב ההמון. קרה לא פעם שהמושלים וראשי הכמורה היו צריכים לפעול קשות כדי להשתלט על ההמון הרוגז.

המהפכה הצרפתית הגדולה (1789) העניקה אמנם שוויון זכויות ליהודים, אבל הגדיר זאת נכון מאכס נורדוי, באמרו: הדבר נעשה לפי חשבון אריתמטי ולא תוך הרגשת חובה כלפי היהודים; מכיון שלפי הצהרת זכויות אדם ואזרח כל האנשים נולדים שווים והואיל והיהודי הוא אדם — מגיעות גם לו זכויות אלה.

רצוי להוסיף, שגם אחרי פרסום הצהרת זכויות אדם ואזרח לא קיבלו היהודים מיד שויון זכויות. התקיימו ויכוחים רבים באסיפה המכוננת, אם היהודים הם אומה נפרדת או לא. בגן היהודים קלרמון־טונר הכריז: „ליהודים כאומה — כלום, ליהודי כפרט — כל הזכויות". ואמנם ראשי היהודים כדי להשיג שויון זכויות טענו שהם צרפתים בני דת משה, אבל לא כת נפרדת בתוך האומה. שאלה זו עלתה מחדש בימיו של נאפוליאון הראשון שחשב תחילה להגביל את זכויות היהודים, אלא שהתחשב בעובדה, שהדבר יעורר מחאות בעולם, כינס את אסיפת הנוטבלים היהודים (1806) ואת הסנהדרין (1807) ועיקר עשה היתה: אני רוצה שהיהודים יראו את ירושלים בצרפת. אחרי שהיהודים קיימו וקבלו, הבריח פעם נוספת על נאמנותם לצרפת ובמקרים של סתירה בין תורת משה לבין חוק המדינה, יקבעו חוקי המדינה — החליט הקיסר להשאיר את זכויות היהודים כשקדם.

אם כן, אחת מבעיות היסוד של האנטישמיות המודרנית בצרפת, היא בעיית הזרים, אם היהודים הם אזרחים נאמנים לארץ מגוריהם או קוסמה נצר זר ואינם מסוגלים להתבולל עם יתר תושבי הארץ, אף בארץ בעלת כוח קליטה כמו צרפת.

זהו פן אחד של האנטישמיות המודרנית מאחרי המהפכה הצרפתית, שהתפשטה ביותר במחציתה השנייה של המאה התשע עשרה עם אדגאר דרומון, בספרו „צרפת היהודית". באנטישמיות זו משתלבות כל הבעיות: דתית, כלכלית, גזעית. היהודים הואשמו בכל התופעות השליליות בחיי צרפת. הוא גם יסד ארגון אנטישמי שהיה לו חוג בפרלמנט, שמנה שמונה עשרה חבר התחיק כמה שנים בלבד.

על רקע זה ניתן להבין משפט דרייפוס, כי בלי הכשרה מתאימה לשכבת היהודים אי אפשר היה לקיים

(סוף בעמוד 8)

1) פ. ברונטייר, מסות חדשות על ה...יות ב...נו, פאריס.

The University of Jordan LIBRARY

هكذا من الاصل

مكنز من الاجل

עיטורי
סופרים וספרים

שיחה עם השופט העליון ד"ר יצחק קיסטר

חוק ההלכה מתאים להיות חוק המדינה

מאת ג. גוטקינד

שלושים ואחת שנה היתה דמותו בעלת הכיפה השחורה הגדולה של ד"ר יצחק קיסטר דמות מוכרת בפרוזדורי בתי המשפט בארץ. תחילה, בימי המנדט, כשופט בבתי משפט שלום, עם קום המדינה כשופט בבית המשפט המחוזי בתל-אביב, ומזה עשר שנים — בבית המשפט העליון בירושלים. ביום ששי האחרון פרש לגימלאות; עמו פורשה מסורת יהודית שלמה של מנהגי משפט ושופט כפי שעוצבו במשך הדורות בתלמוד, בפוסקים וב„שולחן ערוך".

לא רבים על כס המשפט הישראלי השופטים תלמידי החכמים ויראי שמים. קיסטר, שהיה תלמידו של מורה הוראה עוד בילדותו בגליציה, ואת לימודי המשפטים שלו סיים בשנת 1932 בתואר דוקטור באוניברסיטת לבוב — היה אחד המעטים האלה.

כיצד משתלב יהודי שומר מצוות הרואה בהלכה ובדין תורה פוסק אחרון — במערכת שיפוט חילונית המבוססת על קודקסים זרים? כיצד מצא דרכו כשופט שהרבה לפסוק בתחומי האישות, בבעיות של נישואים אזרחיים ונשואי תערובת? מה היתה עמדתו במוקדים של התנגשות בין ביה"ד הרבני לבית הדין העליון, כאשר זה האחרון ניסה להתערב בתחומיו של הראשון ולשנות פסק הלכה בדיני אישות? (מקרה לדוגמה: האשה מבאר-שבע, ה„אסורה לבעלה ובועלה"), מהי עמדתו ב„פרשה" של רשימות פסולי חיתון? על שאלות אלה ואחרות שוחח עמנו השבוע ימים ספורים לאחר פרישתו הרשמית. אותה קידם, לדבריו, בשמחה וללא צער. קשה להיות שופט בישראל.

חוקתו של עם ישראל — תורת ישראל

שאלנו תחילה: אדוני השופט, היכן אתה עומד בסכסוכי סמכות הפורצים שוב ושוב בין ביה"ד הרבני לביהמ"ש העליון?

ד"ר קיסטר: נתחיל מן היסוד. חוקתו של עם ישראל היא תורת ישראל. נכון הוא שלבית המשפט האזרחי היתה תמיד נטיה לצמצם את סמכות ביה"ד הרבני. לדוגמה אזכיר את משפט כהנוב נגד כהנוב, בו קבע השופט ברנזון בפסק הדין, כי אני מצווים לפרש את החוק ככל האפשר באופן המצמצם את סמכות בית הדין הרבני. באותו משפט הבעתי הסתייגות מעמדת השופט ברנזון וקבעתי כי יש לפרש את החוק בכל מקרה לגופו של ענין.

שאלה: מקור הסכסוך בתופעה של שתי מערכות שיפוט אוטונומיות. האם קיימת מערכת דומה בעולם וכיצד הן מתקיימות זו ליד זו?

ד"ר קיסטר: באנגליה היו בתי דין כנסייתיים עצמאיים אפילו לפני מאה שנה. גם הכנסיה הקתולית הרומית רואה בסמכותה את תחום דיני האישות אם כי המדינה המודרנית כיום, אינה מכירה בסמכות כזאת. אשר לישראל, המדינה קבעה בחוק כי בענינים מסויימים של מעמד אישי אין היא שופטת, ותינתן סמכות מפורשת לכל עדה דת לפסוק לפי הלכותיה. אין מדובר כאן רק בדת ישראל אלא בבתי דין עצמאיים של מוסלמים, לדרוזים ולכל עדה אחרת. מצב זה של אוטונומיה שיפוטית בעניני אישות היה קיים גם בשלטון העותומני וגם במשפט הבריטי והוא נמשך. איני מבין את המערערים עליו. כמו שיש, למשל, בתי דין נפרדים לעבודה, כך יש בתי דין נפרדים לעניני משפחה. סמכותם מעוגנת בחוק ואת היקפם לא ניתן לערער.

שאלה: חוק התורה קובע כרגע רק בדיני אישות, האם היית רוצה לראותו בחוק המדינה בכל התחומים? האם ניתן להחילו על כל האספקטים הכלכליים, המדעיים והטכנולוגיים של חיי מדינה בעידן הנוכחי?

ד"ר קיסטר: לא רק שהייתי רוצה בכך — אני מאמין שחוק ההלכה כדין יתקבל כחוקת המדינה. ומדוע אי אפשר יהיה להחילו על החיים המודרניים? כתבתי פעם רשימה קצרה על ספרו של ד"ר יעקב בזק „המשפט העברי במדינת ישראל". אני אומר בו: הכמיהה למשפט עברי... קיימת בתוך עם ישראל כמו הכמיהה לשיבת ציון והחייאת השפה העברית... לא רחוקים הם הזמנים שהרבה מבעלי העין והשכל פקפקו אם היהודים הם עם, לא האמינו כי ארץ ישראל מסוגלת לקלוט חלק נכבד של העם. לא יאמר לעצמם כי אכן תקום המדינה, או שיקום בימן שקמה וכי השפה העברית תהיה שפה דיה להספק גם את דרישות הטכניקה המודרנית. מותר איפוא גם ליהודי המשפט העברי להאמין כי השתלטותו תצליח. אלה שסבורים כי אמונה זו חסרה בסיס יצביעו מזכירים לי אותם אנשים בגליציה ערב עלייתי ארצה, אנשים מעשיים בעלי שכל טוב שאמרו: לאן אתה נוסע? כאן אתה עורך דין מוכר, יש לך מעמד ומקצוע, ואתה מכיר את חוקת המדינה, מה אתה מחפש בארץ המדברית ההיא? בהגיון — לא יכולתי לענות להם. דבריהם היו מבוססים בהחלט. אבל לצדי עמדה אמונה. האמנתי שבארץ ישראל מקומו של כל יהודי. הוא הדין באמונתי בחוק ההלכה. האמונה מתגשמת לעתים במציאות הרבה יותר מאשר ההגיון השכלי. גם הראי"ה קוק זצ"ל „באורות" שלו אומר: על כן המשפטים הם קדש קדשים בישראל ועל כן המליצה שהוא נושאת שם אלוקים עליה, היא כל כך נחוצה לנו... דרישת אלוקים של המשפט בגאוה סגולה ישראלית..."

פרשת משפטים — אחרי עשרת הדברות

שאלה: אם זו אמונתך — האם לא נאלצת להתפשר עמה כאשר התבקשת לשפוט על פי משפט לא עברי — בתוך מדינה יהודית?

ד"ר קיסטר: ראשית, התמנותי היתה בזמן המנדט הבריטי, ואז היתה הבעיה חריפה פחות. עובדה, אנשים כמו הרב הרצוג זצ"ל ואפילו גדולים שהיו בקיאים קיצוניים, בירכוני על התמנותי. הם ידעו שככל האפשר אשלב משפט עברי בפסקי הדין שלי. אבל גם בתחומים שמעבר לפסק הדין עצמו, בכל הליכות שופט, יכולתי לנהוג לפי דין תורה. כאן ודאי שאף אחד לא יכול היה להפריע לי. בהלכתא ובפרקים שלמים ב„שולחן ערוך" יש תיאורים מפורטים ביותר כיצד חייב לנהוג דיין בישראל. אני זוכר חוויית ילדות שהשאירה עלי רושם עז. הייתי כבן שלוש עשרה, תלמידו של מורה-הוראה, כאשר הזדמן אליו בעל דין שרצה להזמינו כיאיסק בדין תורה. כאשר ניסה המזמין להסביר בקיצור מהו נושא הריב שלו עם בעל ריבו — הפסיקו הדיין בחומרה ובפסקנות. הוא סירב לשמוע אפילו מילה אחת שלא במחיצת שני בעלי הריב יחד. זוהי דוגמה קטנה בלבד של רמת ההתנהגות שדורש החוק העברי מדיין. אנחנו מוזהרים במיוחד, למשל, על איכות הבריא לעיוות דין. נאמר: אם ענה תבנה — אחד עיניו מועט ואחד עיניו מרובה. מצווה עליו — אל יפסע על ראשי עם קודש, כלומר שלא ירום לבבו על הכופש כלפי המתדיינים, ובלי יהתגיין ענוה. לא במקרה באה פרשת משפטים תכף אחר עשרת הדברות. הדגש החמור של „צדק צדק תרדוף", הפחד מעיוות הדין — כל אלה, האמיתיים כל כך למשפט העברי, יכלו להנחות אותי בהתנהגות היומיומית בבית הדין בלא שום קודקס זר יפריע.

לעצם הפסיקה יכולתי להיעזר, לדוגמה, בגישתו של „החזון איש" ז"ל. בעיקר השפיע עלי, כשהוא קובע: אבל העונש צריך להעשות בתוך רצון עמוק, בקי מרגש צרות עין..."

שתי מגמות מתנגשות

שאלה: לאור השאיפה הנמרצת לשפט צדק בחוק העברי, כיצד יש להתייחס אל תופעות שליליות בולטות בבתי הדין בארץ, כגון למשל סחבת, עינוי דין, פרקי זמן בלתי סבירים השוררים בין ביצוע הפשע לבין הענישה עליו?

ד"ר קיסטר: זוהי בעיה כלל-עולמית. גם בצרפת, באנגליה ובארה"ב משפטים נמשכים שנים. אפילו בית הדין הרבני מתקשה להגיע לשיאם כזה. בגליציה הכרתי רבנים שהיו יושבים מבוקר עד ערב ולא זזו מבית הדין עד שהוציאו משפט. היום קשה לדרוש כזאת. הסיבות לסחבת רבות. יש תופעות שלא היו שכיחות בעבר כגון צדדים מוזמנים למשפט ואינם באים. יש עומס עצום של תיקים — ופחות מדי דיינים ושופטים. יש פרוצדורות כגון חקירה נגדית, המשמשת פתח בפני עורכי דין אחדים להאריך את זמן המשפט עד אין סוף. ולא-יתור של דבר, אפילו בבתי דין לעבודה שנקבעו כדי להקל על עומס בית הדין הכללי — נוצרה סחבת. נדמה לי, בכל זאת, שאין זו תופעה חדשה, אלא שבעבר פשוט כתבו עליה פחות. לדוגמה, כאשר התמניתי במקומו של השופט חשין, כשופט שלום בתל-אביב, מצאתי חבילות גדולות של תיקים שנפסקו באמצע, והייתי חייב להמשיכם. למתלוננים על הסחבה צריך להזכיר שהיא נובעת גם משתי מגמות מתנגשות בשיפוט. האחת — הרצון שלא לטעות, תוך ידוש מקסימום של עיון בספרים ושמיעת מקסימום עדויות, והקדשת זמן למחשבה ולבדיקה. השניה — הרצון לפסוק מהר כדי שלא לענות את בעלי הדין. יש קשיים נוספים. לא פעם נכנס בית הדין לסבך פרוצדוראלי המתמשך זמן רב, כמו למשל כאשר עורכי הדין מערערים על עצם תוקפה של הגשת ראיה כלשהי. עם ידיעת כל הנסיבות המקלות הללו — לא פעם נופתו על איחור בהגשת משפטים שוב ושוב. מצמד קים: יש עומס, אין מספיק אנשים, העדים מתחמקים.

שאלה: לאור נסיונך הרב, האם יש לך הצעות קונקרטיות לתיקון המצב?

ד"ר קיסטר: הצעה זו או אחרת לא תצמור הרבה. כל שנה יש הצעות לתיקון — כל שנה מתקנים, ועדיין אין מדביקים את הפיגור. אין תרופת קסם. קשה גם לדרוש משופט לשבת מבוקר עד ערב ולהקדיש את כל זמנו למשפט. כוחותיו הפיזיים והנפשיים לא יספיקו לכך.

מאידך, התקנת הליכים משפטיים קצרים — אף היא איננה פתרון רצוי. בימי המשפט הטורקי היתה התביעה קצרה, הדין נעשה בעל פה, היה פסק דין מהיר, ואם נפגעו אנשים — זה לא נחשב „נורא בעיני החוק"... גם היום יכול, למשל, שופט לומר: הענין ברור לי, איני רוצה לשמוע עוד עדים... אבל זו לא הדרך ולא הגישה. אדרבא, החקירה הנגדית מאפשרת אמנם לעורך הדין להאריך הרבה את מהלך המשפט אבל היא מעידה על רצון להגיע לעומקם של הדברים, עד כמה שניתן. כתב כבר הגר"א במשנו: „הנה דיין הגון צריך להיות פי שניים ברוחו. הא' להיות בקי בחדרי התורה להוציא הדין לאמיתו, הב' להיות בקי בישובו של עולם שיוכל להבין בין אמת והשקר בדברי בעלי דין או העדות".

בין צרכי הזמן ורוח הזמן

שאלה: אם להחזיר את גלגל השיחה לראשיתה. האמנם אתה סבור שההלכה העברית, שנקבעה בזמנים אחרים ובתנאים אחרים, תאפשר לדיין לפסוק לפי יישובו של עולם, בדורנו?

ד"ר קיסטר: רבי ישראל סלנטר מסביר כי כל דיין צריך לדעת „איך הדין שייך כעת, כי העסקים נשתנו", כלומר המודעות לצרכי הזמן המשתנים — קיימת בהלכה העברית. אין דין תורה יכול לדחות מושפע ע"י רוח הזמן אבל צרכי הזמן הם חלק בלתי של הדין עצמו, המשפיעים על הפסיקה.

שאלה: כיצד יתאים חוק התורה לבעיות צבא, העשיה המודרנית, מנהל ממשלתי וכו'.

ד"ר קיסטר: עקרונות דין תורה אפשר להפעיל לגבי התחומים החדשים. ודאי שלא נמצא ב„שולחן ערוך" דיני ניהול פרלמנט. אבל גם בימי הביניים כשהיתה אוטונומיה רחבה לבתי הדין של הקהילות יישמו את דין תורה לצרכי הזמן ותיקנו תקנות רבות. אותה הגישה יכולה להיות גם היום. אין כוונתי לשינוי בהשקפות התורה, ויכוחים תיאולוגיים אינם בגדר העניין. אי אפשר, לדוגמה, לשנות הלכה פסוקה בעניין מעמד האשה, כשדין תורה אוסר עליה, למשל, לשאת שני גברים בשעה שגבר יכול לקבל היתר מיוחד לקחת אשה אחרת, במקרים מיוחדים. אבל, למרות שדין תורה אינו ניתן לשינוי — אינני גורס את השקפות אלה הרואים פחיתות בכבודה ובמעמדה של האשה ביהדות. כשנאמר על אשה חיל: נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ, מבאר האבן עזרא בפירוש שהושיבוהו עמהם — בעבורה. ונאמר גם „פיה פתחה בחכמה" גם היא יכולה לזכות להכרה בחוכמתה. יחס הכבוד לאשה והכרה בזכותה להתערב אפילו בעניני ציבור ניכר בהרבה מקומות החל מדבורה הנביאה ואילך.

שאלה: כיצד נישתף בויכוח האחרון סביב חוקיותם של רשימות פסולי חיתון?

ד"ר קיסטר: לא ידוע לי בשום מקום איסור בחוק על קיום רשימה כזאת. הרי יש גם פירסומים בעתונות שבועיים קודם לקידושין — המיועדים למטרה דומה, למנוע מכשלה, ואין מערערים על כך. צריך, כנראה, להאיר ולהסביר כי אחד הדברים העקרוניים החשובים ביותר המנחים את פסק הדין בחוק ההלכה, ומכתיבים את השקפותיו הוא — הדאגה לילדים, לגידולם ולחינוכם. היהדות גילתה דאגה זו, המעוגנת בחוק העברי, עוד בזמנים בהם הרבות דאדם ויותר חוקי העמים לא הגיעו להכרה דומה. דייקא בדורות האחרונים גוברת והולכת השקפה דומה כאשר לדאגה לילדים ומצאה לה מקום בחקיקה בחוקות המודרניות. זכור לי מקרה מנסיוני. בגרמניה נולד ילד יהודי שלא מנישואין ועל פי חוקי אותה מדינה נרשם בפירוש כילד לא חוקי. הילד הובא ארצה לקיבוץ חילוני ושם גודל ע"י אשה גלמודה שאימצה אותו כבנה. כשהיה בערך בן עשר, רצתה לערוך אימוץ חוקי ואז התעוררה השאלה — מי האב? השאלה הובאה בפני. ביהדות, כפי שהסברתי, יקפידו מאד על כבוד הילד. מה איפוא לעשות בשתוקי זה? כיצד יקראו אותו לתורה ושם אביו אינו ידוע? בחוק הישראלי לא נמצאה תשובה. אבל ב„אורח חיים" סימן קל"ט מצאתי דין על פיו קוראים לשתוקי בשם אבי אמו או — בן אברהם. ולפי קביעה זו החלטתי לשנות את שמו הפרטי ע"י תוספת בן פלוני בהצהרת ההורות של הילד. מקרה בודד זה, מייצג, בעיני לי את ההשקפה המנחה את החוק העברי בדיני אישות. הנה דווקא בחוק הכללי — לא נמצא הפתרון. יחיס, אגב, מוגש תיקון בחוק לעניין זה, המבוסס על ההחלטה שהגענו אליה על פי „אורח חיים".

לסיום שאלנו: אדוני השופט, האם יקשה עליך לפרוש מכס המשפט?

ד"ר קיסטר: אני שמח שהגעתי לפרישה. להיות שופט זה תפקיד קשה, מעיק ומכביד. אחרי כל הלילות שלא ישנתי במשפטים בהם נתבקשתי להכריע בגורל ילדים, וכל הימים בהם הייתי בנפש ומבול והמצוקה שהובאו אלי למשפט — אני שמח לנוח מעט עתה.

ר' שלום שבזי ופיוטיו

מאת אברהם ב. ריבלין

מאות בשנים היתה יהדות תימן מנותקת מיהדות העולם ורק זעיר פה וזעיר שם יכולים היו יהודים יחידים מארץ-גלות נידחת זו לצאת משם, בעיקר לעליה לארץ-ישראל, — עליה ב ר ג ל, פשוטו כמשמעו. אך למרות ניתוק ממושך זה ולמרות הסבלות הקשים והפגיעות התמורות בנפש וברכוש של יהודי תימן לא נפגעה רוחם והם שמרו על המסורת הדתית-הלאומית היהודית ללא סטיה וללא פגם *.

יתרה מזו, — הם גם הקימו מ-תוכם באוני רוח שידעו להביע את רחשי לבם היהודי בפיוטים נשגבים ויפים שיהודי תימן למדום על פה משך דורות (כי מחמת דלותם לא יכולים היו להדפיס ספרים במספ-רים מספיקים, וכך הם נשתמרו עד היום).

כגדול הפייטנים של היהדות ה-תימנית נחשב הרב שלום שבזי, שחי במאה ה-17. בפיוטיו הליריים כלולות אהבת הא-ל ואהבת ישראל (בדימוי כנסת ישראל כאהובה לבו של אלוקים), נימה הרווחת בשירתם של אנשי ה„קבלה". בשירתו מורג-שים רגשי-כמיהה עזים לגאולת יש-ראל ולבוא המשיח, והיא הפיחה נחמה, תקווה ושמחה בלב היהודים הנדכאים בתימן.

רבי שלום שבזי חי באותה מאה בה קמו ליהדות האשכנזית שני מאורי התקופה — ה„בעל-שם-טוב" — שנולד בשנת תנ"ח (1698) ונפ-טר בשנת תקי"כ (1760), והגאון ר' אליהו מווילנה, שנולד בשנת ה"פ (1720) ונפטר בשנת תקנ"ז (1797). הראשון — רבי ישראל — יסד את תנועת החסידות שהפיחה רוח אמו-נה ותקווה בקרב ההמונים הרבים של יהודי אירופה המזרחית, והשני — הגר"א — השפיע השפעה עצו-מה על הפצת לימוד התורה וכן ה-סיף בין תלמידיו לעליה לארץ-ישראל והם — הידועים בכינוי „פרושים" — נשמעו לו וביססו את הישוב העברי החדש בירושלים. ר-רצה הגורל שגם ליהודי תימן ה-מדוכאים ייתנן אות-תקוה באותה תקופה כמעט, כאמור, — על-ידי הרב שלום שבזי, שידע לעודד אותם ולחזק את רוחם בארץ העבדות. יצויין, כי באותה תקופה חי ופעל גם בין היהודים יוצאי ספרד רב גדול ודגול, הוא הרב חיים בן-עטר (1696-1743), שהשפעתו היתה רבה לא רק בקרב יהודי ה„מגרב" (אפ-ריקה הצפונית) והמזרח התיכון, אלא גם בקרב היהדות האירופית. בספרו „אורח החיים" נוהגים היו ללמוד גם בישיבות של מזרח-אירופה.

ויחד עם זה: המאה הי"ז זכורה כקשה במיוחד בדברי ימי העם ה-עברי העקובים מדם: באירופה ה-מזרחית התחוללו פרעות הדמים של השנים ת"ח ות"ט (1648-49); בצפון-אפריקה התחוללו מאורעות אנטי-יהודיים קשים וגם בתימן הת-גברו הגזירות שאין היה גירוש ה-יהודים מהעיר צנעא וסביבותיה ל-מזע (בשנים ול"ה-תל"ט ע"ר 1678), משום שסרבו לקבל עליהם את דת האיסלם.

✶ ✶ ✶

בין הגדולים האלה היה גם ה-פייטן הדגול רבי שלום בן יוסף שבזי, שבמאות הרבות של שיריו הפיח, כאמור, רוח תקוה ביהודי תימן המדוכאים והסובלים והעדות לבשורת הנחמה שהשפיעה במצבם הקשה, היתה השפעתו עליהם רבה וזו ניכרת עד היום.

בתי-דפוס עבריים לא היו מפות-חים אז בתימן ובאין ספרים — ובוודאי לא „כלי-תקשורת" אח-רים — היתה התחלה דרכו של רבי שלום שבזי צנועה ביותר, אבל אט אט נודע שמו ברבים ופרסומו עבר גבולות צרים והתפשט בתימן כולה. ולא רק יהודים העריצוהו. דוא קנה לו עולמו גם על ידי שנתפרסם כ-עושה פלאות. יהודי תימן סבורים שלמרות הקושי או בהדפסת ספרים, חיבר ר' שלום כמה ספרים, אבל רק אחד מהם ידוע ושמו „חמדת ימים", שנדפס בירושלים בשנת 1885 בהשתדלות ר' יעקב כס"ר ה-ירושלמי, שסייר בתימן כשלושים שנה קודם לכן. אבל השירים שחיבר — ואלה מספרם גדול, יש אומרים יותר מאלף, חלק מהם גם בערבית, עליהם חתום בשם „סאלם אל-שבזי" — היו נפוצים בקרב תושבי תימן, ורבות הן האגדות המהלכות על אישיותו דגולה זו עד היום בין ה-יהודים יוצאי תימן. יש כיום בין האישים יוצאי תימן במדינת ישראל, שדעתם היא כי רק בזכות ר' שלום שבזי יכולים היו יהודי תימן להחזיק מעמד בגלותם הקשה ביותר.

אגדות וסיפורים הרבה מסופרים על רבי שלום שבזי, אולם אין ביוג-רפיה מוסמכת. כפי המשוער, נולד בשנת 1616 ונפטר בשנת 1720 — כלומר בשנת ה-104 לחייו. ר' יעקב ספיר מירושלים, שסייר באקראי ב-תימן בשנת 1858 ותיאר את מסעו זה בספרו „ספר מסע תימן", התעכב גם על אישיות זו. וכך כותב ר' יעקב ספיר על ר' שלום שבזי: „מספרים ממנו גדולות ונפלאות ר' מעשי נסים ומופתים אשר עשה ל-ישראל ועם המלכים האדירים האכ-זריים שהרעו לישראל מימיו. ולא אספרם, כי רבים הם, וכבר הגדתי לכם, כי לא באתי להרבות עבי הספר בספורים שלא מן השמועה". יש להצטער על שבכל זאת לא הע-לה ר' י. ספיר על הכתב גם כמה מן הסיפורים ששמע ממקור ראשון לפני יותר ממאה שנה. הוא ביקר גם בעיר תעיז וסר לבית העלמין ששם מקום קבורתו של רבי שלום. כפי שצויין ב„ספר מסע תימן", ראה ספיר על מקום קבורתו „ציון גדול ומערה בצידו עם מקוה מים עם בית תפילה וספר תורה בכתב ידו (של רבי שלום) ועל קברו נר תמיד. רוב נדריהם (של יהודי תי-מן) הוא לשם בעל הנס הזה ובית תפילתו, וכל היהודים היושבים ב-עיר הקטנה הזאת מתפרנסים מזה. ויקר שם מארי סאלם אל-שבזי גם בעיני הגויים". על שיריו כותב ר' יעקב ספיר: „גם ספר השירים שלו, דיוואן, ראיתי, בשורר ים ונישא עד להפליא. — — — וכולם על דרך הסוד — — מחורשים גם בשירי השקל".

✶ ✶ ✶

בשירתו של רבי שלום שבזי מגולמים באווירה וכיסופיה של ה-גלות הקשה וחזון הגאולה. כפי שמציין בצדק פרופ' יהודה רצהבי, בן תימן עצמו, חוקר הספרות ה-עברית שהתמסר באופן מיוחד לחקר שירת תימן, היה רבי שלום שבזי גדול פייטני תימן. הדבר ניכר ב-יצירותיו הספרותיות של רבי שלום, שהיה גדול בתורה ומשכיל בחכמות חילוניות (הוא גם חיבר חבורה על הכוכבים, מהלכם והשפעתם) ושלט בשלוש הלשונות בהן כתב את פיו-טיו: עברית, ארמית וערבית. מכל מקום, המשוררים היהודים התימנים שקמו אחרי שלום שבזי ושרבים הלכו בדרכיו, לא הגיעו לדרגתו.

שירתו כוללת בעיקר הבעת גאוו-תו על עם ישראל, פיוטי ברכה ל-הקב"ה, תהילת התורה, האהר קשיי הגלות וכסופים לגאולה שלמה ר לחיים הטובים של עם ישראל בארץ-ישראל אחר בוא המשיח. יש גם הרבה מן המיסטיקה בשירתו וניכ-רים בה יסודות הקבלה „ופי הזוהר ודברי מקובלים שקדמו לאר"י.

השירים הלאומיים שלו וכן משור-רים יהודים אחרים בתימן לפניו ר אחריו, היתה להם, כאמור, השפעה רבה מאד על היהודים בארץ זו, שלא הדלו להלום על שיבה לארץ ישראל.

באשר לנאמנותה של יהדות תימן לארץ-ישראל, יצויין, שלמרות רחי-קה של תימן מכל ישוב יהודי ולמרות היותה נידחת (ביחוד לפני פתיחת תעלת סואץ בסוף המאה ה-19), לא נותקה יהדות תימן לגמרי מכל קשר לארץ-ישראל ובאמצעו-תה למרכזים יהודים אז בעולם. אין ספק שתרמה לעובדא זו העבודה לדת-האבות. ויהודי העולם לא הד-ניחום (ידועה האגרה הנ"ל ששלח הרמב"ם ליהודי תימן במאה ה-12). למרות דלותם של יהודי תימן הכ-אתם בארץ של „איצאכים" מוסל-מים קשוחים ואכזורים, ידוע שיהו-דים עניים ומדוכאים אלה אף נת-בקשו פעם לעזור בכסכם לקהילה העברית בירושלים בעת מצוקה ק-שה. — ויהודי תימן נענו. היה זה בתחילת הראשונה של המאה ה-18. חובות כבדים רבצו על הקהילה ה-עברית בירושלים, ו„ועד הפקידים" היהודי בקושטא — שאז היטל בי-עניניה של קהילת ירושלים ורצה לחסל חובות אלה שהיא היתה חייבת לנושים ערבים שלח לתימן את ר' יהודה בן-דיוואן לשם איסוף תרומה בשביל יהודי ירושלים (פרטים בענ-יינים על כך: יוסף סובי, בקובץ „שלום", ירושלים תשל"ד, עמ' 258). כן בכסו בשנת תצ"ה (1735) להיכן ר' נח מראיסי (איש מצרים) ור' יעקב בונסיגיור (איש חברון). למ-כור ספרים ליהודי עיירות בתימן (הרב שמחה אסף: „מקורות ומחק-רים בתולדות ישראל", ירושלים תשי"ו, עמ' 262). גם סוחרים יהודים מעיראק שנסעו לרגלי עסקיהם ל-מצרים דרך המפרץ הפרסי היו עוברים ומתעכבים בתימן וגם הם שמשו קשר חי בין יהודי תימן ל-יהודי יתר המדינות. — השר הי. אבל רופף ביותר.

✶ ✶ ✶

פרופ' יהודה רצהבי מנה 500 שירים ופיוטים של רבי שלום שבזי שנשתמרו עד היום („ילקוט שירי תימן", ספריית „דורות" יצ"ל מוסד ביאליק, ירושלים) אבל לפי מסורת יהודי תימן חיבר 15 אלף שירים.

אחד השירים הידועים ביותר של רבי שלום, הוא על גירוש יהודי צנעא בשנים 1678 ו-1679, שמכנו סבל גם הוא. ראשי החרוזים של שיר זה הם המילים „אני שלום", והוא מתחיל כך:

אזיל דמעותי כמטר יזלו /
על בני חמדה בגלות הלכו.
נשו לכוכבתם וגם נתדלדלו /
נסעו בחפזון, בציה דרכו.

וסיומו הוא בחרוזים אלה:

יגאל אדון עולם ידידים נדלו /
תורה והושיה ובה נהדרו
לכבוד כתב ידך שנקהיר

*) בתימן נחשבו היהודים גם בתקופה האחרונה תושבים לא-אזר-חים, שזכותם לגור במדינה מיוסדת על תשלום מס-גלגולת שנתי. כ-עולם לא היה ליהודים בתימן שויון זכויות. ילדים יהודים אשר התייתמו, הועברו על-כורחם לדת האיסלם, וזה לפי חוק המדינה! ידוע שבמאה השתים-עשרה הוציא השליט המוסלמי אז בתימן צו שלפיו היה על כל ה-יהודים להתאסלם והדבר זה הטיל מבוכה בין יהודי תימן, לפי שנמ-צאו יהודים, וביניהם גם רבנים, שפירשו פסוקים מסויימים בתנ"ך ובתלמוד, לפיהם אמנם נרמז על הופעתו של מוחמד כשליח האל כ-נביא. הרמב"ם שהיה אז במצרים (היה זה בשנת 1172) ונודע לו על כך, פרסם את „אגרת תימן" הידועה שלו שנשלחה על שמו אל הרב יעקב אלפיומי, מגדולי הרבנים אז בתימן, ובה הפציר ביהודים לע-מוד איתן בדתם ולא לשמוע בקול הנבגעים.

תוף הפח

מאת אברהם בלאט

התמורה הפוליטית אשר התחוללה בגרמניה שלאחר-המלחמה הולידה שינויים חברתיים סוציולוגים אשר רישומם ניכר בספרות ובאמנות. אחד הסופרים אשר ביקשו לתת גושפנקא לתהליך זה באמצעות קונוטציה כפרותית, היה ללא ספק גינתר גראס. בספרו הרפרזנטטיבי „תוף הפח" — טרילוגיה של קדם-מלחמה, שנות המלחמה ולאחר המלחמה.

ספר זה,* רב הכמות (750 עמודים בגרמנית, 525 בעברית) ו-איכות, היכה בתדהמה בעצמתו, אכזריותו וחושפניותו, בעוד חריפותו הביקור-תית הזכירה את סגנונו של גרימ-לסהאוזן, סופר גרמני מהמאה הי-שבע-עשרה, הנודע ברומניו הסטי-ריים. והיו גם אחרים אשר המליצו אצל פרנסואה רבלה, מהחברם של „גארגאנטואה ופאנטאגרואל" שיצא חוצץ נגד סדרי החיים בימי הביניים. גינטר גראס, שעוצם חוויותיו מש-תרע על פני קשת רחבה של שירה ופרוזה, ציור ופיסול, דרמה ותפ-אורה — הולך בנתיב יחיד שלו. ואוסקר מאצאראט, גבורו בעל ה-מום והפאראנואיקו, פוסח על שתי סעיפים ואינו יכול להכריע בין גיתה לראספוטין, בין שר השירה הזוהר ובין איש השפל. חזיונות אינטלק-טואלית זו, הקובעת שעולם זה ש-לנו נע בעצם בין שני קצות אלה, או בלשונו של גראס: „שבעולם זה מול כל ראספוטין ניצב גיתה או שגיתה מושך אחריו ראספוטין" (עמ' 81). היא אופיינית מאד להלך-רוח פרדוקסלי לאקלים הקדם-מל-חמתי בגרמניה הנאצית, כאשר העם הגרמני, האמון על ברכי „אתיבר-סליות ההומניזם של גיתה ב„וי-הלם מייסטר" ובפאוסט, „נפל" ל-שאול תחתיה של מיסטיקה לאומית שטופת רעל גזעה ראספוטין.

*) „תוף הפח", רומאן מאת גינתאר גראס, מגרמנית, חיים איזאק. בהוצאת „זמורה, ביתן, מודן", תשל"ו.

סיפור אינטנסיבי של מאורעות וזמנים

בעוד שגיתה שלל כל סדר חברתי שאינו פרי אבולוציה יסוד מכל מהפכה, אם כי העריץ את נאפוליון, הרי בראספוטין רואה גראס אורגיית חיים של תפלות ואינטנסיביות. רו-מאן זה. הוא סיפור אינטנסיבי של מאורעות וזמנים, שבעזרתם מוצגת העלילה של מחשבה הגבור תוך תהליך ארוך האיטי המסתעף ומגיע לחזות קודרת של ההבערות מכל ערך וקדושה.

אוסקאר הוא הגבור שלפעמים מד-בר בלשון „אני" ולפרקים בגוף שלישי, אם כי גינטר גראס איננו רואה עוד גבורים ברומאנים — מ-שום שאין עוד אינדיווידואליסטים, משום שהאינדיווידואליות ירדה ל-טמיון, משום שהאדם הוא בודד... הוא חלק מכלל המון נעדר שמות וגבורים", אך אוסקאר מאצאראט הוא גבור במוסד מרפא לחולי נפש המספר תולדות העיר דאנציג, ש-ראשיתה סבתא היושבת מאחורי הבולבוסים, וסבא קוליאצ'אק מב-עיר בערות, שהיו חיים וראו פור-ענויות ומלחמות, תקוות והרס, ביי-אוש ומסעות.

סיפורו של אוסקאר הוא גם תול-דות המאה העשרים על רקע מלחמת פולין וגרמניה. סיפורו של גמד מעוות, אשר בשנתו השלישית הוא מועד. ו„מעידה" זו היא גם פיזית ורוחנית, ומבטאת את התמורה ה-גדולה בחיי גרמניה. דמות זו היא דו-משמעית. מחד, האומה הגרמנית שנתגמדה ו„נפלה" בבת אחת, ומ-אידך, אוסקאר הרוכש כלי „תוף הפח" ההופך למדיום של צליל ו-הרס. אוסקאר של גראס מזכיר לא אחת את ז'אן באטיסט קלאמאנס אשר מאורע מסוים (הצחוק „האנונימי") חולל תמורה בחייו ו„רעידת אדמה" נפשית. אוסקאר, אשר רכש כלי הטומן בתוכו רוח רותני ושעשוע, אתגר ואמנות דסטרוקטיבית, הופך את התוף בבחינת „אורים ותומים" שלו, ואותו הוא מדובב, שואל שא-לות מאוכר לו את כל הזוכות ש-חלפו. אוסקאר השובר זכוכית בזמ-רתו ובתופפו, הופך למתופף מיצאת, מתחת לבימות באסיפות נאצים ר מזכיר את מאורעות הזוועה, וגנב אורחתא את „ליל הבדולח" והרס חנויות היהודים. המתופף הגמד מו-פיע כאן כשליח ל„יער" אפוקליפטי בלוחו את התמוללות הבלתי אנו-שית של הס. א. ביהודים (ובעלי חיים, ואז תיפופו בתוף הפח נדחק מכוח התיפוף הקלבסי של תזמורת ה„היטלר יוגנט". התוף איננו כלי נגינה, כי אם כלי הקשה אשר מעו-רר ומרד, ואילו אוסקאר הפעוט פותח את עולם שעשועיו בכלי אפוס זה, ובמקום לשיר הוא צורח צריחה הרסנית המפוגעת בשמשות, כוסות וחלונות. התוף הופך לסמל הזמן הוא מהדהד ומעלה באוב גהשולים של זמנים מעורים. מזה — ברייניים בפרברי לאנג פוהר, ומזה — בית אם ואב על רקע של יחסים מעור-ערים ואנגדלמוסיה של ההלכות לפקידים ומצעדים. גינתר גראס מו-ביל את גבורו דרך לאבירינט של ההמון, בעוד שהאדם הקטן נמצא כל הזמן על הבונת של כ-חולה. הגמד שבגידולו נעצר ב-94 סנטי-מטרים, הופך לאינטגרלי, נשאר ומשתעשע מתחת לשולחן, אך בוחן את מעשי המבוגרים ואת העיוות החברתי. גבור זה שרוי בהרגשת פחד של מאגיה אירציונלית („ה-טבחית השחורה") ומגלם את הציק-רון הרסני של האנרכיה, בהציגו חזיונות מבהילים של ראשי סוס וצלופחים אגב חילול הקדושות ושל ערכים אחרים של „סאבר".

התפוררות וספקנות

בספר זה מתאר גראס בעיני אוס-קאר את התמורות שהתחילו בדאנ-ציג, עיר הנמל העיר בורגנית, ר הופך את האנשים לגורמים שלי-ליים אשר גורלם נחרץ בעקבות ה-מאורעות ועלילותיהם. זהו סיפור של התפוררות והספקנות המתבטאת בתמונות חיים.

מותה של אגנס מאצאראט הוא גרוטסקי, וצופן בו את יסוד המפל-צת, בעוד שמותה-הריגתו של יאן ברונסקי הוא על לא עוול בכפו. הוא הדין במותו של אלפרד מא-צאראט, שהוא ספק חניקה ספק רצח, או מותו של הרברט טרוצינ-סקי, שהוא מקברי ופנטסטי כאחד. כל לידה כאן לוטה בספקנות של אבהות, כי המדובר על חברה מתוס-כלת, שחותם „החטא והנתעש" טבוע בנפשה בכפיפה אחת.

זוהי מציאות ריאלית עגו-ית של אנשים קטנים העוברים בבהות חיים בלתי מרשימים, ומסתאבים בעק-בות הזמן, וגינתר גראס אינו חס על הקורא ומראה את גבוריו מתבו-ססים בקיאם בכל יצר והדרמוניה שבו. במשך כל מירקם סיפורו הוא חושף את כל הכיעור שבחיים אלה, למן פורנוגרפיה ועד למוות. כתיבה פרזיטית ללא תכלית, שהיא זוהי מעין פיקציה פנטסטית שאינה מובילה לאן שהוא, כי גם בחייו של אוסקאר אין אנו רואים של סיכום.

זוהי מעין כתיבה על דרך „בודד-נה זבלוליקיש" ללא גיבה בנימה או מוסר כוקיה. הסופר נשאר בצד כ-מפעיל זרקורים על זוויות שונות של חיים קטנים, אשר בזיהומו של דבר הם ברוטליים במהותם, אם כי אין בהם שום הן זיהוי אידיאולוגי או מוראלי.

אתה קורא ותוהה: אוסקאר זה, הדמות הקריקטוראלית המדבבת את הסביב ומגלה את פרצופה — מה טיבה? ועל כך רבו החולקים.

הנס מקנוס אנצנסברגר ראה בו דמות אליגורית והדמה אותו לדוד הקטן לעומת גוליית, אך לעומתו מכסה פרופסור קוסאן מהאקדמיה לאמנות (בגוף הספר) לזהותו ב-הדמיה אנושית ושטנית, בטענו ש-אוסקאר מבטא את דיוקנו האפשרי של האדם. תוך קריאה הגר בלא זיקה לזמן ובכל זאת תוך ביטוי

(סוף בעמוד 8)

לפרשת השבוע
נח

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (ו—ט)

נח היה תמים עם בדורותיו ואעפ"י שהיו רשעים לא הזבא עליהם, כי לא השווה את מעשיו לעומת מעשיהם, אלא זכר הגד גודלת הבורא, ומתוך כך זכר שפלות עצמו. וזהו: „את האלוקים התהלך נח" יאה לנבר עם את האלוקים.

(נועם מגדים)

✶

„איש צדיק — והוא נח גם בעצמו אנושית...

(ר' חיים מדובריש קראצ... ש. ע. ק. ח"ב שבט)

בדורותיו

יש מרבותינו דורשים אותו לשבח... ויש שדורשים אותו לגנאי (רש"י, מסנהדרין קח). כן שאלו למה דורשים לגנאי, אפשר לדרוש לשבח? נותן לו גר שזה תלוי בפלוגתא של ב"ש וב"ה (חגיגה ו) שבית שמאי סוברים שעולת ראיה היא שתי כסף, וחגיגה רק מעה כסף, משום שעולת ראיה היא לגבוה, לכך עדיף מה. ובית הלל סוברים של חגיגה עדיפה, משום שהם גבוה וגם לבעלים, לכן הם כסף ועולת ראיה רק מעה כסף משום שהיא רק לגבוה. הנה נח מתבודד בתורה עם ה' והוא כולו לשמים, אבל אברהם היה עוסק גם עם בני אדם, והוא מ-נוס אורחים — לכן יש פוסק כבית שמאי שעולה לגבוה עדיף ודורשים את נח לשבח, ויש פוסקים כבית הלל, ולכן דורשים לגנאי. והלכה כבית הלל.

(אך פרי קבוצ...)

✶

ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס (ו—יא)

בתחילה הוו מתגאשים לא בגלוי, ועשו מעשיהם לגנוב ולגזול בחבר, ורק „לפני האלוקים" הוו ידועים מעשיהם ופשעו. ואחר-כך „ותמלא הארץ חמס" — חטאו בגלוי לעיני כל.

(שנות חיים לר"ח ...)

✶

שנים שנים באו אל נח אל התבה (ז—ט)

דקדק לאמר „באו", כי לא הוצרך להחזיר אחריהם, אלא מעצמם באו. והגם שהוא ה' לבוא גם שבעה, שבעה (ז—כג) אלה מה שיבוא בשכל עצמו יסורה בעצמם להבוא ולא יפר. עליו מן השמים. אבל מה יצטרך זה על שנים, בשכל קום זה באו מעצמם. וכן כתוב לך (טו), ויבואו אל נח אל התבה שנים — מה שבאו מעצמם שנים.

(אור יקר)

✶

ויעבר אלוקים רוח על הארץ וישכו המים (ח—א)

ידוע שמים בשרשם הם בחי' חסדים טובים, אך הם נלקחו כנגד מדה; ומאם היה שעיקרון הוא בחינת חסד, כתוב: „האות אדם החסדי" פעלו בו ליהפך: עשו בחינת הסד החסד, והוא היא הפך החסד. והוו שא חז"ל: ברותחים קלקלו, ברותחים נידונו (סנהדרין קח). נדונו במים, שהם בחינת חסד שנעשו בגלגלה רותחים, כנגד מדה, שנהקלקל החסד. אולם כאשר זכר ה' את נח אהבה, הוציא הקב"ה את בחינת הרותחות מן המים, הנהזר שרשם — בחינת חסד; שכתוב רש"י: „וישובו" כ„וחמת המלך שככה", לשון חמה. והיינו, שנעו חשו המים הוא ממש כמו חמת המלך שככה, שהוצאה הרכה ממנו: וכן כאן הלכו הרתיחות מהמים ונשארו בשרשם חסדים.

(תורת אמת לר"ל אוב...)

✶

ותבא אליו היונה לעת ערב (ח—יא)

אמר „לעת ערב", ולא בערב כי חז"ל אמרו שכל ימות המבול לא שמשו המזלות, ולא היה נכר בין יום ללילה, כן לא יתכן לאמר — ותבא בערב, כי אם היה תמיד חשך, אמר: „לעת ערב" — כלומר שאם היה, לפי חשבונו של העת של ערב — אם היה העולם כמנהגו נוהג.

(להם אש...)

✶

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ (ט—ב)

בגמרא (שבת קנא) אמר ר... ממא, ארי אבו הרי לא נפל... קחזינן דנפל? ואי ברדמו בי... אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה. ידועה השאלה: הרי אם לא נדמה לה כבהמה גם על אחד לא שולטת? אבל האדם מורכב מגוף ונשמה. ה... רשע, כשהוא חוטא, מסתלק צלם האלוקים שעל פניו. הכוונה: „ארי אבו הרי לא נפל" — כלומר: אין הארי מתנפל על אדם שהוא הנהו „תרי" — גוף ונשמה, כי הארי הורה מפני צלם האלוקים שעליו; „הוא תחזה רק על אחד — על אדם שהוא רק אחד — גוף בלי נשמה.

(ר' יעקב סלוסא...)

✶

שופך דם האדם באדם דמו ישפך (ט—ו)

בא להוציא מדי שטות בת בתורה, האומרת כי נשמות האדם בגלגולות בבהמות, הם את השור כאילו מכה איש כי רוצה הוא, לכן באה התורה ואמרת כי רק „שופך דם האדם באדם" — כלומר: רק כאשר נפש האדם היא באדם, אסור לשפוך דמו, ושופך דמו של השופך דם. אבל אם נפש האדם היא בבהמה, אין חטא לשוחטה. בו הודה התורה לשחוט בעלי-חיים ולאכלם. ואמר הטעם למה אסור לשפוך דם אדם ומותר לשפוך דם בהמה וחיה? „כי בצלם אלוקים עשה את האדם", עיקר האדם הוא היותו נברא בצלם אלוקים, והתורה ממעט הבהמות, ומרים יד ברוקמו של זה רק אם הנפש היא באדם, אבל כשהוא בבהמות, אין כאן צלם אלוקים ואינו ממעט הדמות.

(הכתב והקבלה לר"י מבשפיץ)

ליקט שלמה יהלומי

רשימות מן המסוף

מאת יעקב תורגין

א. במנולכת הזיקנה

ריכה קומפקטי של שנות חיים שנחיו; מאות שנים שציפתן נאכלה ונותרו רק זגים פחוסים, יבשים. מסוף לרוכבי היים, הבאים מכל רוחות השמים. כאן התחנה האחרונה. גא לרדת, רביתי! אלא שהנוסעים ממאנים לרדת. כל נוסע צמוד אל מושבו בכל כוח חיותו. ברכב פועל הצוו הקדמוני לפלוט את הנוסע. בנוסע פועל הצוו הקדמוני לא לנטוש את הרכב. הקרב אכזרי בין שני הצווים הקדמונים. לעולם לא יסתיים בפשרה. זהו הקרב הנצחי בין אראלים ומצוקים — והנצחון קבוע מראש לאראלים. גם הנוסעים מודעים לכך, ואף על פי כן יוסיפו להחזיק ברכב ולהיאבק על מקומם בו עד אחרון הפרפורים של חיותם. ואז הם נפלטים מן הרכב בשקט ובעלות של עלה נושר מעץ. הזמן מה אחריהם תתיב כיוח בעלי חייהם, כשרשרות נייר צבעוני כתום החג, עד אשר ישקעו במזבלה של העולם...

הדרת זיקנה אך יש הצירוף הזה נשבע כלשון בני נהור, כהלצה מרה. אחד אבבי יוצר, ליצן וציניקן, היפך את ההדרה הזאת לקריקטורה, לפלסתרו של צלם אלוקים — נשים יפות שעיקמו והופלצו; גברים שהיו לזקנים קטולים; גבהות אדם, שדימתה להבקיע שהקים ברום קומתה והנה שחה; רגלים, שדימו לפסע ולהגיע עד הר ברום הרים, והנן כחולות. הערוכה של בדויים שונים ומכוונים. דגמים ועקיב של כל אלוהי של מקום. ואתה שיגע פסוקים מקהלה נגנחים באגוזות פה ושם, נשרכים בגרירת רגלים בצידה, כרעבעים בהשהות של ציעולים עם סליכות ליזות, מפוהקים בכשעה אין חפץ בהם על ישיבת הכהגה מנוצנת בפרוזדורים ועל ספסלים בגן. התצנה למה ולמי? — האוחז מבתין עדיין לגיזת הזהב, שהיפש אחריה כל ימיו ולא מצאה. השני בכתין לציפור הכחולה, שכל ימיו רדף אחריה ולא עלתה לו ללכדה. שלישי מצפה לאמצאתה של תרופת הפלאים, אשר תביא יקיצה להליון חשוך המרפא. הרביעי וחמישי — כי יודע באיזו אשליה עוד עשויה רוח האדם להיאחז לעת זיקנה גלדמות, כי יש בה מחסה מפני הלילה הקרב...

ריכוז של זיקנה, ברם, אף בריכוזים של בני נוער גדולים פי כמה מזה, אין למצוא יצר חיים בעוצמה כזאת; עוצמה רעבה, מתפרצת, כל שלהבת הנר לפני כבותו. רצון חיים זה בשלית מתיבו נימים לכל עבר. הנאחזות בכל גילוי של חיים; גילויים שברוב שהאדם הסכין עמהם לאורך שנות חייו, כמעט שחדל להבחין בהם, עברים לבלא ראשיתם, כאילו זה עתה נגלו לראשונה לעיניו. באיזו להיטות ודביקות מלטפות ידים קשישות פני ילד, שוחות עיניים בוקיעות יופי של פרח ואילן ונוף. באיזו כוונה צוצמת עיקבים החושים המודקנים אחרי הכפשה בגוף. ככל שמת-עצם עם השנים רצון החיים כן מתעצמת דהירה לשלומם. מיוחשים כגרהיים, שבעבר היה האדם דש אותם בעקביו, לובשים עתה מורא של סכנה. ויש אדם אחד, שכל החרדות נתלות בו כבגלגל הצלה לטובע, הוא הרופא. ואין זה יצור אדם רגיל. כאן במוסד, כשהוא נראה מהלך בין ההדרות, הריהו לרואיו כאלוקים, היודע את הצפוי לכל אחד ואחת. בחדרי ההמתנה שלפני המרפאה יושבים המצייננים המקצייטים, חיוורים ומפוחדים, כשעיניהם דבוקות בהחינה שבמורא ודלת החגו-רה של המרפאה. ובהיפתח הדלת משתרד הנכנס פנימה, כשפוס למוות הצועד אל הגרדום. ואילם בצאתו מן המרפאה פניו קורנות. בעצם השיחה עם הרופא כאילו קיבל ערבה לבריאה ולאריכות ימים. הנה יוצאת מן המרפאה הגבי ל., יצור אשה התומה וזקן, שתשעים שנותיה ריכבית על גופה הפתוח והפריך במחות של מכבש הרדנני. עתה מפעפעת שמחה ילדותית מכל חריץ שבפניה החרושות. עד מהרה נודע מפיה לכל מי שבא לקראתה: הרופא אמר לה, שהיא בריאה כנערה צעירה, כנערה צעירה... — היא מגלגלת שוב ושוב בהנאה רבה בפיה, כסוכריה מתוקה.

שעה בין הערביים היא שעת הזכרונות. בחצר המרוצפת יושבים על כסאותיהם דיירי הבוקר, גברים ונשים, רובם נשים, עטופים בהזיקה בלתי רגילה. כל אחד ואחת קופה של זכרונות צבירה אליו, זה חלקו מכל עמלו עלי אדמה, הוא מטלטלו אתו באשר ילך וישב, והיא שומר עליו מכל משמר. ובשעה זאת של ירדת היום, כשעקמומית העקיפה מתמזגת עם ההוסת עיזב היום האישי להלך רוח, שבכוח מורא מתיב ופנצר-עים כואבים ונוגעים, בלא כחוו חפץ, אז אז נפת-חות קופות הזכרונות. תחילה עולים אדים. ולהם מתוק משכר של סם והם אופפים את האדם בתחושה של רחיפה חלומית. ותוך כדי רחיפה הוא רואה מראות ושומע קולות. וכל הרחוק יותר בזמן נעשה קרוב במקום. אילו ניתן היה לשוב ולהחיות את הזכרונות המתרקמים בחצר, כי אז נגלה לפנינו מסכת חייב תוססת של ריבוי פניה וקולותיה וצבעיה — צלילים וניחוחים, דמויות ואירועים, שמחות ועצבונות, אהבות ושנאות, קמוריות ופרגודיות. שמרחקי הימים כורכים אותם יחד בקסם העוגה ... יחד-פעמי. של בה שלא ישוב עוד. אפשר ... בכל פנים את הזכבם של הזכרונות: כאן ראש נוטל לפנים ועינים מיתבות, כלפני מראה גדול, שם חיוך נכלמלגי צבוב; כאן ניד ראש של רזיגנציה, ושם עינים בלוהלות מדמעה סתר. ולפתע נדלקים האורות. הזכרונות מתמלטים, בספיקת כנפים בהולה של ציפורים מבועתות, לתוך הקופות, וכל עין פת-כבבה כמקיצה מחלום...

ב. הדייר הסמוי

ברשימה הדיירים של המוסד נפקד שמו. בחדר האוכל לא נראה מעולם, ואף על פי כן היא מן הדיירים הראשונים — בא עם הראשון, ומכתבר שייצאר האחרון. גם הדר אין לו כאן משלו, אבל אפשר לבצוא אותו מאחורי סוגרי לילה, בצלם של הרהורים, בעקבו של אותו פחד-פתאום, ללא פשר, הנופל כאן לפרקים על האדם. לזכור נכנרים בפניו בהבילות שערי תודעה, אבל גוכ-ההו ריחשה תמיד כאחורי השער הסגור.

בהמולת היום באפילה שגרת היומים על גוט-חותו. כל הפסק של היום, השמש עם תכלת השביב, ציפור ואילן עם געש כנונית ועם איצת-ריצה של בני אדם, מה שיוצר אשליה של רדיפות חיים בלהי פוסקת, משכיח את ביצאותו של אותו דייר סמוי, מעל לא היה ולא יהיה. ואולם בשעות הלילה, הכאחורות, משתכלה רגל אדם מן המסדרונות הערוכדים. הללו משתר החיים ונהת עקצה של ריקנות שתוקה, שהיא לא מחשבה ולא חלום, אלא מין אין-חפץ משמים — הוא מפיע. האורות בוהים נכהם בעינים שבעות, ליאוה. שראו הרבה ושוב אין להן מה לראיה עוד. כתחת לדלהות של חדרי הבודדים הבידדות, אלה שאינם מקבלים מכתבים ואיש אינו מבקרם, ניגרת ההוצה בדידות כאובה, אפלה, כדם סמוי. ועל הכסאות הפנויים יושבים דמומים צללי ימים שחלפו, ששוב אין להם מה לומר ומה להוסיף זה לזה. אותה שעה מחליק הדייר הסמוי על פני המסדרונות. לצעדיו אין קול ולמביאותו אין דמות הגוף, ואף על פי כן הוא יש אדיר, יותר מכל יש. הוא גל הציבה התולך לרגעים בחלום ואין לדעת מאין. היא התעצמותו התתאציבה. המסיקה לכהרף עין את הששמות, כמו ברעידת אדמה...

היא פיכח על חדרה של חולת הסרטן, כל התקף של כאב בגיפה זועק אליו. פוסח על בן התשעים, המהכה לו בהשלמה בתוך הוסן עצבותיו היבבית. יש לו, לדייר הסמוי, צדיפויות משלו, שאין להבין לסדרן ולהגיינן. הנה נעצר ליד חדרו של דייר, שזה מקריב בא להשתקע במוסד. והאיש — בעל קיבה, רהב בהפיים, ולו מראה של בריאה בגבגה. מי שהיה בצמרת המעמד, ראש לעשרות פקידים, שגינוני הנגיד עוד נשתמרו בבגנוניו ובניגון דיבורו. שלא כדרך מורשים אחרים קיבל זה את פרישתו בהרבה תקוות ותכניות, שבהן אחת, שתבעה במשך עשרות בשניים את הגשמתה, ועתה הנה הגיעה שעת ההגשמה. נסתבר, שבמשך שנים נשא בלבו הלום לכתוב רומן בשפהו גדול, וחלום זה היה לו כבה שייהן, והיא נסיה לכתיבה. בצעירותו גם פירסם אילו סיפורים ושירים, ואולם הוא נתפס כלו לדיקין על הרומן המשפחתי, דוגמת „בית בדנברוקים" לתומס מאן, או „הגדה לבית פורסייטי" לגלסוורתי. הוא כבר הספיק להעלות על הכתב פרקים אחדים. אלא שנסיבות הזמן, חיי המעשה, כקצועי כבנקאי, כשהוא מיולל בים של הסבכנות והספרים, התיקוהו מן הכתיבה. פעם בפעם היה הרומן דוחק בו ותובע את השלכתו, והוא היה מבטל כל רוח צר על פנאי ובכשיכו, של בנת לשוב ולהיבהק ממנו עד מהרה. האילב ביקוה והביד בבהביתו עם שישליים אותו. כל החומר צויין וסדור במחו, ואין לו אלא לשבת ולמסוך בעט. הספר יהיה בן עשרה כרכים — כמעט כבריין מפיו — ויקיף את העם היהודי. ובתיכם את שלשלת משפחתו, ולבסוף את תקומת המדינה. בראשיתה של מלחמת העולם הראשונה, בעתה יעבוד לרשות פנאי בלתי מוגבל. יעל כך יש לו כמעט ערבות: סבא שלו הגיע להשעים, אבא עלו הגיע אכבם לשבעים וחמש, אבל מיגור זה בא לו מהבה דלקה ריאות. כשיבוא שה עליו את הכבוש השנים. ואילו הוא — זה עתה בלאו לו שבעים שנה. ועוד לפניו חמש עשרה שנה של פעילות ספרותית!

הדייר הסמוי נכנס להדר, בלא שתיפתח הדלת. אין לו צורך לפתוח דלתות, שהוא הודר אפילו שעיר בהיכתו ותיכות ברזל. רכן על בעל החדר הישן במיטתו, האזין רגע להלוכחיו — והתהמק. נפנה אל הכולחן, הנה הכל צרוך עליו לכתיבה — גליונות נייר, עטים, עפרונות בבוראים על הוד השלחן — יהוב הבהיק. יעב, עיין בגיליון כהוב — והנה משך קו בדיו סמויה בהחת לכתוב, והכהיוה לקו רישם: הם ילא נשלם. עם „יוציא פנקס מכיסו, העביר עוד קו על אחת מרבבות השבות הרשובים בפנקס — ולבסוף רשם אל מיתה של בעל ההדר, כבה מה עשעה, ויצא.

הספם לא נראה חיוך על שפתיו...

בבוקר כבאה ההדרנית את בעל ההדר בלי רוח חיים על משכבו.

מוסר ומשפט אחרי המבול

שיחות הראי"ה
פרק י"א
*
לוקטו וסודרו על ידי
הרב משה צבי נריה

ומא מבול בא לעולם?"

בהזדמנות מסויימת הרציתי בפני ן הרב זצ"ל, את והסברה הדרד־ ת היפה של הרב נתן־נטע באר־ יסקי ז"ל (רב גאון, הוגה־דעות מיק, ובעל סגנון בהיר), לאגדה מהם המסורת במסכת זבחים ט"ז, א') „כשנתן הקב"ה תורה ראל — כל מיני עכרים אחזתן ה. נתקבצו כולם אצל בלעם ר שמא חס־ושלום מבול בא ל־ ם? אמר להם כבר נשבע הקב"ה ינו מביא מבול וכו', חמדה טובה לו בבית־גנזיו וכו' וביקש ליתנה ניו שנאמר ד' עוז לעמו יתן, פתחו כולם ואמרו ד' יברך עמו בשלום" — שכוונת הדב־ היא, שראשי אומות־העולם ה־ ו מפני רעיונות הקידמה של ה־ ה, שמא יתפשטו במהירות בגו־ ויביאו תסיסה מהפכנית בין צבים, ותגרום התמוטטות מוסר־ של כל הסדרים הקיימים, ויהיה מבול (מבלה, מבלבל, מיבל־ ף — עי' רש"י בראשית ו').

היתה תשובת בלעם להם: הרגעו ה זו שניתנת לישראל — חמדה הוא, אין השפעתה מתגלית ימים, ואף לא בבת־אחת, רק לאט תחדור ותפעל פעולתה לם („גנזי שושנים" — מיט־קוב ה — עמ' 3־32).

צה הרב ואמר: אצלנו מבואר ר בדרך אחרת. מצינו שלפני של היו גבורים האריכו ימים רת בלתי־רגילה, מפני שהכוחות ציים היו חזקים ביותר, ומצב גים לאבדן כל הכוחות הרוח־ , השתלטות גמורה של החומר הרוח.

כדי לשנות את הדברים, היינו לחזק את יכולת ההשגה הרוח־ ולקיים איזון־יתר ביניהם לבין ות החמריים־הטבעיים, בא ה־ ושינה את דמותו של עולם־ ע, אחרי המבול ירדה חולשה ם, שוב לא היתה קיימת אותה ה פיזית־ענקית, ולא אותו אורך ו מופלא (עי' רמב"ן בראשית ד').

יתה בולם זה שבא בתקופת־ דל הזמן, ידוע לחכמי אומ'ים, כן משנודע להם על מעמד הר־ , כלומר על גילוי חדש של ו רוחניים יותר גדלים, חששו יוח קשור עם מבול נוסף, עם ע שיגרום החלשה נוספת ל־ הטבע החומר, כדי לאפשר ות הרוחניים לבסס עצמם ב־

עולם. ועל כן היתה תגובתם על מתן־תורה בשאלה־חרדה: „שמא מבול בא לעולם ?"

ובאה תשובת החכם שבהם, היודע דעת־עליון: חמדה טובה יש לו בבית־גנזיו וכו', ד' עוז לעמו יתן וגו'. והיינו, שמהלך הדברים יהיה מפתח דרך אחרת, תורת־חיים זו תעשה דרכה לא בהחלשת הכוחות הטבעיים, אלא אתם ועל־ידם, העוז הטבעי לא יתבטל אלא יישמר וגם נתיבות־השלום של התורה.

הרעיון העיקרי של הרב, נמסר בנוסח שונה במקצת, מפי השמועה, ע"י הרב קלמן־אליעזר פרנקל שליט"א, בספרו שמועות ראיה — ירו־ שלים, תרצ"ט — פ' נח, עמ' י"ד־ ט"ז, עיין שם. כמוכן מבוארים בזה דברי הרב בעולת ראי"ה, ח"א, עמ' שפ"ה, בהסברת נוסח הברכה על הקשת בענן: מול מערכת הדעות הנאצלות וכו', עיין שם).

שבע מצוות בני נח

נקראו שבע המצוות היסודיות לא על שם האב — מצוות נח — אלא על שם הבנים — מצוות בני נח — כדי ללמדנו שהעיקר הוא להנחיל את המצוות לבנים, לקבוע אותן הלכה לדורות, וכמו שמצינו באבר־ הם־אבינו שהקב"ה מציין את יחודו, שהוא מדריך את בניו ואת ביתו בדרך־ד': כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך־ד' לעשות צדקה ומשפט (בראשית י"ח, י"ט).

(לכן נקראו ראשוני האומה שלנו אבות (עי' ברכות ט"ז), הואיל וכל מהותן היתה הדורה בהכרה שאבות הם לבנים, ושכל מעשה שלהם מכוון להדרכת הבנים — „מעשי אבות סימן לבנים", ועי' מה שכתב מו"ר הגרי"מ חרל"פ זצ"ל בספרו מי־ מרום חלק ו' — לספר בראשית — עמ' קמ"ב).

ברם, „נח מקטני־האמנה היה" — אמנה מלשון „ויהי אומן את הדסה" — קטן הי' ביכולת החינוכית. „תד־ מים היה בדורותיו", אבל לא הצליח להנחיל את תום־דרכו, את יכלתו „להתהלך את האלקים", גם לדורות הבאים אחריו (עפ"י „שמועות ראי"ה", עמ' י"ט).

„בני־נח נצטוו על הדינין?"

„בני־נח נצטוו על הדינין" (סנ־ הדרין נ"ו), וכשם שישראל מצווין להושיב בתי־דין, כך גם בני־נח מצווין להושיב בתי־דין. אולם עיקר ההבדל הוא, שבני נח מצווין רק על עצם מציאותם של שופטים ומשפטים, ואילו איך ידונו — זה מסור לאומד־הדעת שלהם. (עי' שיטת הרמב"ן סי' י'). לא כן ב־ ישראל — להם נמסרו גם פרטי הדינים.

„לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום" (תהלים קמ"ז) — כללו של המשפט נמצא גם באומות־העו־ לם; אולם פרטי הדינים, פרטם של המשפטים זה נמסר רק לישראל.

בספרו „עץ הדר" — ירושלים תרס"ז — אות א', כתב מרן הרב זצ"ל: „נראה שאצל בני־נח הפר־ טים הולכים יותר מצד הטבע, ואצל ישראל הנם מוגבלים מצד קדושת דברי־תורה", ועיין שם המשך ה־ דברים. ובאות מ"ב הוסיף הרב ז־ כתב: „דפרטי דינים מסורים הם לבני־נח, על פי מדת היושר של השופטים, שיהיו רוצים בצדק ובי־ תיקון המדינה, והדברים משתנים לפי המצב, — — — אבל בישראל, תורתנו הקדושה נצחית היא, וכוללת כל עניני האומה האדמית".

וב„שמועות ראי"ה" מוסר הרב קלמן־אליעזר פרנקל שליט"א בשם הרב: יש הבדל בין הדינים שנצטוו עליהם בני־נח לדינים ומשפטים ש־ ניתנו לישראל. נאמר והוא ישפוט תבל בצדק (תהלים צ"ו, י"ג), ד' נאמר צדקת־ד' עשה (דברים ל"ג, כ"א) — מהו ההבדל ביניהם?

הדינים של בני־נח, עיקרם הוא לשם תיקון העולם, לשם הסדר של החברה האנושית, וזהו הצדק ה־ מקובל, ואילו הדינים־המשפטים של ישראל, מקורם הוא בצדקת־ד', ב־ צדק העליון. ומשום כך אמרו חז"ל כל דיין שדן דין אמת לאמתו וכו', נעשה שותף להקב"ה במעשה ברא־ שית (שבת י', א'), ומשרה שכינה בישראל (סנהדרין ד', א').

אולם כשם שאתערותא־דלעילא זקוקה לאיתערותא־דלתתא, כך ה־ צדק העליון אינו יכול להופיע מל־ מעלה עד שיופיע הצדק הרגיל, ה־ צדק של תיקון החברה מלמטה. והקב"ה אוהב את שניהם, שנאמר (תהלים י"א, ז) „כי צדיק ד' צד־ קות אהב" (שמועות ראי"ה, עמ' קכ"ג).

המוסר האלוקי והמוסר האנושי

ישנו מוסר אלוקי וישנו מוסר אנושי־חילוני. המוסר האלוקי הוא מוסר עצמי, שעיקרו התעלות האדם וזיכוך מידותיו, ואילו המוסר ה־ אנושי־החילוני הוא מוסר מכשירי, היינו שהוא משמש אמצעי לחיי חברה נורמליים.

* *

מסכת המוסר שלנו, מסכת אבות, פותחת ב„משה קיבל תורה מסיני", ללמדנו שגם דברי המוסר מסיני ניתנו, כי כאמור צריכים להבחין בין שני מקורות המוסר. המוסר ה־ אנושי, מכיון שביסודו הוא תועלתי, יכול הוא להתגלגל לתועלתיות פר־ טית, שיש בה בכדי לגרום נזק לאחרים, ואילו המוסר האלוקי, גם כשהוא יורד לתהלוכות המעשיים של הפרטים, נשאר הוא נאמן לרוחו המקורי.

ודברים אלו מתושבעים של מרן הרב זצ"ל, מקבלים תוספת הסברה והשלמה ממה שכתב במקום אחר: „העונשים ההכרחיים, ביחוד בש־ ביל היזק ממון, יש להם שני מקו־ רות נפשיים, טוב ורע. האחד נובע מתוך ההכרה שאסור לעשות עולה, והעושה עול צריך שיוסר כדי ש־ תתחזק ההכרה הטובה הזאת. והשני בא מתוך צרות עין, שהאיש האחר אין לו לזכות בשלי, או לנגוע בשלי מפני שההרגשה של השלי ושל הד־ אני היא חזקה ומגושמת לאין שעור. ומשפטי הגויים ברובם נובעים מן האנוכיות הגסה שעליה בנויה ה־ חברה הפוליטית של האנושיות, עד אשר לא באה למדה הנבואית הגלי־ יונה של כיתות־חרבות־לאתים („עו־ פלי מהר", עמ' ס"ה).

המשפט האנושי מבוסס אמנם על היסוד ההכרתי, ועניינו הוא סידור חיי החברה האנושית שלא יפגע האחד בשני, שלא יסיג גבולו, ולכן כל מגמתו תחימה ותחומין. ואילו ה־ משפט האלקי עניינו הרבה יותר נעלה: הוא חותר להתעלות האדם, להזהירות מכל מעשה עוול במידת הדין, והפיכתו נדיבות־הלב לפנים משורת הדין.

וכבר עמד אחד קדוש על יסוד הדברים, ומצא שתורת־משפט אלקית בסלה זו, שניתנה לבנים, רמוזה היא כבר במעשי־אבות, כתוכחת האב הראשון, איש הצדק והמשפט: „הוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך" (בראשית כ"א, כ"ה). ולא כתוב אשר גזלוהו — ללמדנו, אבר־ הם אבינו הוכיח על עצם עבירת הגזל, ולא על אשר גזלו ממנו — שיחות מרן ה„חפץ חיים" זצ"ל עם בנו, מובא בפירוש חזית על ה־ תפלה — ירושלים תשי"ל — עמ' 76). וזו הוראה לבניו אחריו, לשלול את העוול מצד עצמו).

מוסר העבר והעתיד — משפט בעלי החיים

יש צער עיקרי של התקדמות אנו־ שית גבוהה ביותר — — — היא השאיפה המוסרית־טבעית של רגש היושר האנושי — שיטת צער למש־ פטם של בעלי־החיים. — — —

וכבר העידה התורה — — — שאדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה — — — ורק אחר המבול, הותר הדבר לבני־נח — „כי רק עשב נתתי לכם את כל" (בראשית ט', ב') (ועי' רמב"ן בראשית א', כ"ט).

ובעתה: האפשר לצייר, שתהיה נאבדה לנצח טובה מוסרית רבת־ ערך, שכבר היתה במציאות בחלה לאנושות?

— — — אכן, מצד ההערה ה־ שכלית, הגבוהה בעמקי תורה (נרמז לנו) שאותו היתר שיצא אחר ה־ מבול, להתיר בשר לאכילה, לא יהיה נוהג בפועל לעד ולעולמי עולמים, כי איך אפשר למצב מוסרי נכבד ונאור שיהיה הולך, אחרי שכבר היה נוהג?

וחז"ל העידו שאכילת בשר הותרה בהיתר של קושי, ואמרו „עם הארץ אסור לאכול בשר, זאת תורת הבהמה והעוף, מי שעוסק בתורה מותר ל־ אכול בשר בהמה ועוף" (פסחים מ"ט ב').

אולם ראתה החכמה האלוקית, שהאדם נפל ממצבו המוסרי, ועד שיעלה במעלה זו, שיתנער ויבא להכרה המוסרית האמתית, עד העת המאושרת הנאורה ההיא, אין אותה המעלה המוסרית של הכרת משפטם של בעלי־חיים ראויה לו כלל. ו־ כמשפט כל מי שקופץ ליטול את השם, להתחזק במדה היתירה, הבלתי הולמתו, שאינה מביאה לו כי אם ערבוביא בדעותיו והליכותיו־חייו, כן הוא משפט האדם בכללו, שנפל לדיוטא התחתונה של שפלות המוסר עד כדי שליטת האדם באדם לרע לו, וגם כדי ההשפלה היותר נוראה ש־ במוסר העצמי, „נתעב ונאלח שותה כמים עולה" (איוב ט"ו, ט"ז).

(סוף בעמוד 6)

התיאטרון העברי

מאת מ. אונגרפלד

הספר „התיאטרון העברי"* הוא ניסיון ראשון להביא לפנינו היס־ טוריה מקיפה של התיאטרון העברי. חלק גדול של החומר שאב המחבר משיחותיו עם אישים שונים שהיו פעילים בתפקידים שונים בתיאט־ רון, כגון רבקה בניהו, שהופיעה לראשונה על הבימה בעברית בשנת 1905 בשם רבקה פפר, דוד דוידוב, שעלה ארצה בשנת 1920 וניהל את התיאטרון העברי המקצועי הרא־ שון בארץ, מרים ברנשטיין, שהיתה מעמודי התוך של תיאטרון זה, חנה רוביגא, אומנית התיאטרון הראשונה במעלה שזכה לה התיאטרון העברי בכלל. כאן בילה שעות עם אהרן מסקין וקיים שיחות עם יוסף מילוא, מייסדן ומנהלן של שתי במות ביש־ ראל, ועם שמעון פינקל וגיורא גוד־ דיק. כך הובילו חיפושיו אחר חו־ מר, לאנשים משלושת הדורות של התיאטרון העברי — משה הלוי, אשר יסד וניהל שנים רבות את תיאטרון „אהל", בצלאל לידלון ו־ יעקב טימן, חלוצי התיאטרון הסטי־ רי, ישעיה וינברג, מנהל „הקאמרי", שחקניות „הקאמרי", חנה מרון ו־ בתיה לנצט, ועמי פולבי יחיים הספר שתרמו תרומה חשובה לייסודו של סגנון חדש של בידור בארץ, מאניה לוביץ', שרגא פרידמן. אבר־ הם אסיאו, דוב ברגמן, משה זעירי, ניסן נתיב ומיכאל אלמז, דקים את התיאטרון האוואנגארדי „דרוד", ישראל גור, עורך הביטאון „במה", יהודה גבאי שחקן „אהל" ואספן של חומר תיאטרוני, ויעקב רפאלר־ ביץ מ„הבימה", שסייע בידי ה־ מחבר לנבור בשפע החומר שהצטבר בספריית „הבימה".

המאבק על הצגות בעברית

בחג הסוכות של תרנ"ן (1890) העלו תלמידי בית הספר „למל" ב־ ירושלים „חיזיון" בשם „זרובבל" או „שיבת ציון" מאת משה ליב ליליינ־ בלום, שעלילתו שאובה מימי שיבת ציון, שתורגם מאידיש לעברית על ידי דוד ילין, כל אנשי המעלה ב־ עירה — יהודים, נוצרים ומוסלמים — נכחו במאורע זה. כשירד המסך, קם כל הקהל על רגליו והריע ו־ קרא „בראוו", חוץ מאיש צנום ו־ קטן קומה, שקרא בעברית „יחיד". היה זה אליעזר בן יהודה, שהתחיל באותם הימים את מאבקו להנהגת הדיבור בעברית. כתב העת „האור" של בן יהודה מאותם הימים, מספר על הצגה שניה במושבה ראשון ל־ ציון, שהעלו אותה תלמידי בית ה־ ספר התיכון בתרנ"ג בשם „החשמונ־ אים" לאליעזר בן יהודה, וכשביקר באותם הימים במקום הברון אדמונד דה־רוטשילד, הציגו לכבודו שנית את „זרובבל". לכבוד חג הפסח החלי־ טו כמה אכרים שהמושבה רחובות והצגה הופיעו חיילים ובידם צו מאת מושל המחוז, האוסר על העלאת ה־ מחזה, בטענה שהוא נגד המלכות. מיד הבינו את הרמז ולאחר שהובנו ליזו „מתן בסתר" הותרה ההצגה.

בניסיון רציני ראשון לייסד תי־ אטרון נעשה בשנת 1904, עם הקמ־ תה של „חברת חובבי האמנות הד־ ראמאתית" ביפו. וכיוון שמעטים היו אז האנשים ששלטו די הצורך בשפה כדי לנוע ולדבר בה על הבימה, ו־ כיוון שלא היה אז כמעט שום מחזה בעברית, הראוי להצגה, הציעו כ־ מה מחברי הלהקה שיועלו ביניהם הצגות ביידיש. במאבק שהתפתח בין תומכי האידיש לבין שלומי אמוניה של השפה העברית, גברה ידם של האחרונים. הרוח החיה ב־ קרב „חובבי האמנות הדראמטית" היה ד"ר חיים הררי, מורה ואיש תיאטרון מלידה. בין השחקנים היה צעיר שעבר אז כדורך ענבים ביקב של ראשון־לציון ועתיד היה להפוך אישיות מרכזית בתיאטרון העברי המקצועי בשנות העשרים, מנחם גנסין, בן למשפחת רבנים ברוסיה ואח לסופר אורי ניסן גנסין, שנמ־ שך מילדותו לתיאטרון. הוא נבחר לתפקיד הראשי בהצגה הראשונה „אוריאל אקוסטה" מאת קארל גוצ־ קוב. ההצגה משכה אליה קהל רב מכל השכבות והצלחתה היתה מעבר למקווה. בהצגה שניה בחרה הלהקה במחזה „היהודים" מאת הסופר הרוסי צ'יריקוב, העוסק בפרעות ברוסיה.

„חובבי הבמה העברית" שיגשגו עשר שנים ועל הבמה היהודית הד־ עלתה בין השאר „היהודי הנצחי" ו„יעקב הנפח" לדוד פינסקי ו־ „היתומה" לשלום אש. להצלחה גדו־ לה זכתה ההצגה „בגלל האושר", מאת הסופר הפולני סטאניסלב פשי־ בישבסקי. בדרך כלל זכו „חובבי הבמה העבריים" לביקורת אוהדת, אך לא נעדרה גם גישה ביקורתית. לאחר שהציגו בירושלים ב־1911 מחזה על חיי דון יצחק אברבנאל לאנטו סימו, פירסם בטאונה של מפלגת פועלי ציון „האחדות" ביקו־ רת קטלנית, ועל המאמר היה חתום „דף", הלא הוא דוד בן גוריון. בשנת 1912 יצא מנחם גנסין לחוץ לארץ לשם השתלמות. „חובבי הבמה הד־ עבריית" הוסיפו להתקיים עד קיץ 1914 ופרוץ מלחמת העולם הראשונה.

ייסודה של „הבימה"

באוקטובר 1918 נולדה במוסקבה להקת „הבימה" ואביה היה נחום צמח, בן למשפחה מן המעמד ה־ בינוני שהתחנך בחדר ובישיבה ו־ הוריו קיוו שימשיך בלימודיו ויהיה לרב, אבל עד מהרה נעשו הלשון העברית והתיאטרון עיקר ענייניו. עד מהרה נעשה צמח מדריכה של להקת שחקנים בוגרים חובבים חסרי כל נסיון, והוא לקח אותם לסיבוב הופעות עם מחזה „שמע ישראל" מאת אוסיפ דימוב. ההצלחה היתה כבירה וזו עודדה אותו להכין מחזה נוסף „היהודי הנצחי" מאת אוסיפ דימוב. במאי ההצגה ואחד ממשי־ תתפיה היה יהושע ברטונוב. בימי כינוס הקונגרס הציוני האחד־עשר בווינה לקח עמו צמח את להקתו להעלות לפני צירי הקונגרס את ההצגה, שלהיבה אמנם את הצירים אבל התמורה הכספית ש־ צמח ייחל לה, לא באה. שנתיים לאחר מכן הופיע צמח במוסקבה ו־ תוך חודשים מעטים עלה בידו לייסד להקה חדשה ואליה צירף את חנה רוביגא, שעבדה עד אותה שעה כ־ גננת בקווקז. מנחם גנסין הצטרף ל־ צמח בתפקיד מזכיר „הבימה". צמח הצליח לקבל רשות לקיום הסטודיו שלו במוסקבה ולהשיג הכרה רשמית עם כל הזכויות שנתלוו למעמד זה. כאן קמה לו למכשול היבסקציה הקומיסר דיאמנשטיין מיחה כנגד ההכרה ב„הבימה", שאין צורך בה לשום אדם מלבד קומץ של „בורג־ גנים" לאומניים הרוצים להחיות ב־ כוח שפה מתה... אותו ערב 8 באוקטובר 1918, נקרא „נשף ברא־ שית". לפני העלאת המסך נאמר דבר הראשי של מוסקבה, ר' יעקב מאזיה, ומורה הסטודיו יבגיני ואכטנגוב. לאחר ההצגה נשא לכ־ בודה סטניסלבסקי נאום ההילה. שנה אחר כך, בדצמבר 1919, הת־ קיימה בכורת „היהודי הנצחי" מאת דוד פינסקי, הצגה שזכתה להצלחה גדולה.

מתוך מאתים ההצגות שהועלתה „הבימה", היתה בלי ספק הצגת „הד־ דיבוק" לאנסקי המוצלחת ביותר. סייעו לכך קודם כל התרגום העברי המעולה של ח.נ. ביאליק, שעל ידו נתעלה ונתפייט המחזה ונוספו לו סגולות גם מצד מבנהו ותוכנו. וכפי שכתב עליו אנסקי: „תרגום נפלא עדין ופיוטי כזה, ששיפר גם במו־ סיקליות שלו את כל המחזה. דוסיפו לכך המוסיקה הנפלאה של אנגל ומחקה הנפלא של חנה רוביגא בתפקידה של לאה. „הגולם" לליי־ וויק, שהועלה במרס 1925 על הבימה היה אחת מהצלחותיה הגדולות ב־ יותר של „הבימה". בחיפושים אחר מחזה יהודי מקורי, נתקלו ב„חלום יעקב" — לריכרד בר הופמן. הצג־ גה הצליחה ונשארה ברפרטואר של „הבימה" שנים רבות.

והנה נפלה התחלטה ש„הבימה" תצא לסידורת הצגות באירופה. ב־ תשרי תרפ"ו עזבה הלהקה את רוסיה ולא חזרה עוד אליה, סיבובה ברחבי העולם נמשך כשש שנים עד שהש־ תקעה באביב 1931 בארץ, בתל אביב. חלקו הראשון של הסיור הת־ חיל בתל־אביב, ונמשך בליטא, פו־ לין, אוסטריה, גרמניה וצרפת ו־ הסתיים בארצות הברית. כאן התפצ־ לה הלהקה, מיעוט בראשותו של צמח נשאר במקום ואילו הרוב נסע בקיץ 1928 לברלין ומכאן לארץ ישראל. הסיור באירופה היה מאורע אונגרפלד — פור 3 — 111 — היסטורי לציבור היהודי. התלהבות המונית וקבלות פנים מפוארות היו מראה שחזר בערים שונות. בנובמבר 1927 יצאה „הבימה" בדרכה לארצות הברית ואף כאן נתקבלה בכבוד גדול.

באותה תקופה התעוררה השאלה, אם ענייני הלהקה ינוהלו על ידי מועצה בראשותו של צמח, או אם יוענקו לצמח אישית סמכויות ה־ ניהול במלואן. צמח, שלא עלה בידו לגייס רוב, פרש את שמות תומכיו מן הקולקטיב והחליט להישאר לפי שעה בארצות הברית. ניסה בלי הצ־ לחה להקים עם להקתו פעולה בימ־ תית וגמר עשה והעלה להצגה את „חלום יעקב", שהוסרה לאחר כמה ימים מן הבימה כי איש לא בא לחזות בה. כן לא הצליחו בנסיונו ליצור תיאט־

(סוף בעמוד 8)

* התיאטרון העברי, מאת מנדל קוהנסקי, עברית: אביב מלצר. ירושלים, ווייזנפלד וניקולסון, 282 עמ'.

הדים

דו"ח ההוצאות של ג'ורג' ואשינגטון

דו"ח ההוצאות של ג'ורג' ואשינגטון, מאת הגנרל ג'ורג' ואשינגטון והמארוין קיטמן, 285 עמודים, הוצאת סיימון אנד שוסטר, 5,95 דולר.

מאת משה אפרת

לאחרונה הודיע יו"ר ועדת ה־ שרים לדירות שרד, השר שלמה רונן, שבעקבות הוראת משרד האוצר יוטל מס גם על הוצאות האירוח של שרים בגבול 700 ל"י המשולמות לפי קבלות וכן על דירות שרד.

דברי השר רונן באו כתשובה לשאלת השר י. גלילי בעניין דירות שרד, אש"ל, ותנאי שי־ רות אחרים של שרים והפרסו־ מים המטילים האשמה על חברי הממשלה כאילו הם נסים את הריפורמה בכיסים בהעניקם ל־ עצמם הטבות מסויימות בתחום דמי האש"ל והוצאות האירוח.

נושא זה — שכרם של גדו־ לים וחשובים — הזכיר לנו ספר אשר ראה אור לאחרונה באמ־ ריקה ועורר שם, ולא רק שם, תשומת לב ניכרת.

כותב המחבר, מרווין קיטמן: ככל נער אמריקאי שמעתי גם אני ביושבי על ספסלי בית ה־ ספר את הסיפור על ג'ורג' וא־ שינגטון אשר הציע לשרת את ארצו במלחמת המהפכה ללא כל משכורת. באחד מנאומיו הפאט־ ריוטיים הנלהבים ביותר שקבע לו מקום מיוחד בתולדות אהבת המולדת בארצות הברית, הסביר ואשינגטון אחר בחירתו למפקד הראשי של הצבא הקונטיננטאלי ביוני 1775, שאין הוא מבקש מ־ ארצו החדשה כל דבר אחר מ־ אשר כיסוי הוצאותיו.

המורים בבתי הספר האמרי־ קאנים אינם מסבירים לתלמידי־ הם שהפאטריוטיזם עשוי להיות דבר משתלם. את ההוכחה לכך ניתן למצוא כמסמך אלמתי ב־ שם: דו"ח הוצאות של ג'ורג' ואשינגטון, החל מיוני 1775 עד יוני 1783". המחבר: הפקיד ה־ ראשי במשרד שהוציא את ה־ מסמך מתחת ידו בשנת 1833. כעבור שמונה שנים פורסם ה־ דו"ח שוב בשם: „עדות לרגשו הפאטריוטי של ג'ורג' ואשינג־ טון". המחבר גילה את המסמך במגרה בשעת עבודתו בספריה הציבורית של ניו יורק בשעה שעבר על ספרו אשר דן בנשי־ אות ההדירות הנשיא בשנת 1789.

מתברר שואשינגטון ידע יפה מה הוא עושה בשעה שהעדיף קבלת הוצאות על משכורת. לו קיבל ואשינגטון משכורת של גנרל היה מרוויח בכל שנות מלחמת המהפכה את הסכום של 48 אלף דולר (בהתאמה לכסף המקובל בימינו).

לעומת זאת הוא הגיש בשנת 1783 חשבונות שהסכום הכולל שלהם היה 414 אלף ו־108 דולר ו־21 סנט. בתוספת ריבית בסך 7488 דולר. הוא דרש ריבית של ששה אחוזים לשנה על הוצאות ששילם מראש מכיסו.

אין זה הכל. ואשינגטון דרש גם הוצאות נסיעה עבור אשתו, מארתה, בסך 27,665 אלף דולר ושלושים סנט. הוא הצדיק את ביקוריה במקומות מרפא חור־ פיים, כגון ואלי פורג', בנימוק שבגלל המהומה הוא נמצא כל הזמן בדרום ולעולם אין הוא מצליח לערוך ביקור בביתו.

קיטמן מוכיח באותות ובמופ־ תים שהגנרל ואשינגטון היה לא רק מצביא גדול, אלא אמן מ־ מדרגה ראשונה של השימוש ב־ שיטות מתוחכמות של חשבונות הוצאות. כך, למשל, הוא היה מדייק ביותר בכל חשבון קטן ומעורפל ומשומש ביותר בכל חשבון גדול. הוא תיאר בפרוט־ רוט קניית מתנה זעירה, אולם הסתפק לעתים בשורה אחת ב־ כתבו: „ארוחות ערב לצבאי". וא־ שינגטון עירבב בכוונה תחילה הוצאות אישיות עם הוצאות עיסקיות. נטל לעצמו שייקים שנועדו לעוזריו ואפילו שייקים שנועדו למשרתיו.

דו"ח ההוצאות של ואשינגטון כלל סכומים גדולים בשביל נושאים כה מעורפלים כגון ביון או ריגול. את הוצאות הסכומים הגדולים ביותר סירב לפרט והס־ תפק בביטוי הנוח והרב משמעי: „שונות".

המחבר מוכיח שהמפקד הרא־ שי הראשון של הצבא האמרי־ קאני חי חיי רווחה ובחותו יוצ־ אים מן הכלל על חשבונו של משלם המסים. הוא לבש מדים לפי האופנה הצבאית האחרונה, השתמש במסעותיו בכרכרה ה־ יקרה ביותר של הימים ההם, אכל ושתה כיד המלך. בוואלי פורג', מקום בו קפאו צבאות ואשינגטון מקור בשל הבגדים והנעליים הלקויים, הביא הגנרל קורבן גדול בשעה ששתה רום במקום יין כמקובל. אגב, ה־ יינות תופסים מקום חשוב למדי לכל אורך חשבון ההוצאות.

המחבר מדגיש, שבכל תלאות המלחמה, שכללו חציית נהרות מכוסים קרח, נסיגות שונות ו־ פעולות צבאיות מבוזנות הצליח הגנרל המפורסם אבי האומה, ל־ הוסיף למשקלו האישי לא פחות מ־28 ליטראות (כ־ק"ג).

* יצא לאור *

— דודאי ראובן, דרושים וב־ אורים על חמישה חומשי תורה, על כל הפרשיות כסדרן, בעניני מוסר, חינוך וחיי עם ישראל בארצו ובגו־ לה, על־פי אגדות חז"ל ומדרשים, מאת הרב ראובן כ"ץ זצ"ל, רב ורא־ שי ואב"ד דפתח־תקוה והמחו. מה־ דורה שלישית בשני חלקים, בהוצאת אגודת „דגל ראובן" פתח־תקוה, בסיוע מכון הרי פישל לדרישת ה־ תלמוד ומשפט התורה, ירושלים, תשל"ו.

—ראשית, סיפורים מאת דוד מרקיש, בתרגום יעקב שרת. הוצאת „עם עובד", תל־אביב, תשל"ה — 1975, 216 עמ'.

— על כל פנים, שיחות רדיו (1972־1969), מאת שלמה גרודזנסקי הוצאת „עם עובד", תשל"ה — 1975, 201 עמ'.

— רבעון למחקר חברתי, בחסות החוגים לסוציולוגיה ולמדעי המדינה באוניברסיטת חיפה בשיתוף המחלקה להשכלה גבוהה של מוע־ צת פועלי חיפה, גליון מס' 9־10־11, אוגוסט 1975. העורך אברהם וולפנ־ זון. 389 עמ'.

— המבנה האזורי בתנועה הקיבוצית: היבטים סוציולו־ גיים, מאת דניאל רוזוליו, בהוצאת המכון לחקרי עבודה וחברה בתל־ אביב ומוסד ון ליר בירושלים, „עם עובד" — תרבות וחינוך, 160 עמ'.

— הפרדס, קובץ רבני חדשי, חוברת א', שנה מ"ט. העורך הרב שמחה עלברג. ברוקלין, נ"יורק.

— יסודות הקריאה, בהוראת עברית כלשון־אם וכלשון חדשה ל־ ילדים ולמבוגרים, מאת ד"ר שלמה הרמתי, הוצאה „עמיחי", 384 עמ'.

— התמוססות, מאת משה רש־ קס, המתאר את תבוסת הצבא ה־ מצרי במלחמת ששת הימים ב־1967. הוצאה א.ל., הוצאה מיוחדת, 180 עמ'.

— מהרוזות סיפורים, אנשים ומעשים שהיו, מאת שמואל קפלן, ציורים: כרמלה הרטל. הוצאת „ע־ מיחי". 128 עמ'.

— החמור יק, מאת פ. פלד. עברית: ד"ר בצלאל וקסלר, ציו־ רים: פ. אריה. מנוקד. הוצאת „עמיחי", 96 עמ'.

יד הרב הרצוג
מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב
למסכתות שביעית — בכורים
עם שינויי נוסחאות

מכתבי־היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל וראשונים. ועם מסורת המשנה וציונים מקיפים לראשונים, הערות ומובאות עם פקסימיליות של כתבי־יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון
בעריכת: הרב ניסן זקש
מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימיליות
בכריכה הדורה

מסודרת המשנה והתלמוד עם שינויי נוסחאות הופיעו קודם לכן:

משנה זרעים ח"א — 484 עמוד
תלמוד כתובות ח"א — 644 עמוד
מחיר כל כרך — 64.־ ל"י

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית־וגן, ירושלים
מכירה ראשית:
במ"ס חיים גיטלר, בלפור 4, תל־אביב

סוף המערכה /

סיפור מאת יחיאל גרנטשטיין

בעלת הדלת לחוות בחריקה צרודה בדומה לאנחה שנסחטה מסתר מדורה בהול. אנה נשמה לרווחה. אף על פי כן היתה עדיין ישובה כמרותקת לכסא. עיניה השחורות הגדולות הביטו קפואות בתצלומו המוגדל של איגור שהיה תלוי על הקיר, ממול. משום־מה ראתה אותו לפתע ראייה מוחשית ולרגע אף דימתה בנפשה שפניו קורמות עור וגידים, שיוצא הוא כביכול מן המסגרת, מתקרב אליה ובחוזק משיב ומש היא שומעת אותו ממלמל אליה חרישית; ובכן, ראית את, אנוצ'קה, אני פה, חזרתי הביתה, אליך, אל ליליצ'קה שלנו (איגור אהב מאוד להשמיע בכוונה את ה„גימל" של גלילה התינוקת ולקרוא לה תמיד „לי לה", או „ליליצ'קה"). כבר לא אעזוב אתכן.

פניה הצהיבו, עיניה התבהקו, זרם חם עבר שטף את כל גופה, חשה שאבן כבדה נגולה מעל לבה והיא נעשה קליל כל כך.

שניות של הזיות. שניות אחדות בלבד. המשיכה להביט בתצלומו של איגור, מצאה כי מבטיו קפואים, מאובנים. ממדרגות הבית עדיין הגיע אליה הד של צעדים איטיים, מדודים. צעדים אלה לחצו על רקותיה, כאילו התכוונו לבחוץ אותן. רק לאחר שהדם התרוקן לא היה, החלה אנה לשחזר בהכרתה את דבריה של החותנת היא שינגה אותם באוזניה במשך כל שעות אחרי הצהריים.

אשתדל, אנה, לשאת יחד עמך את הדאגה לתינוקה. אף מוכנה להחזיקה בביתי כל עוד הדבר יהיה רצוי לך, אפילו זמן ממושך. הריהי סוף־סוף נכדתי, בתה של בני, לא כן?

חשה שהדבורים ששמעה החלו חודרים לתוך מוחה, וממלאים ראשה הדמה ומחממים את כל גופה. היתה שעת בין־הערביים, אך היא לא קמה מכסאה להדליק אור. בתוך אפלולית חיפשה את תצלומו של איגור, כמי שמחפש מגן, עזרת, אך ראתה אותו ראייה מטושטשת בלבד.

*

ירד הלילה. החדר התמלא צללים כהים. מבטים עלו לנגד עיניה ימים לא רחוקים רווי מתח. נזכרה בפגישותיה הראשונות עם איגור, בעת השיעורים לעברית אותם הם קיימו ים בבן העירוני בבירה ואם בחדרים סגורים, בדירות שעל עליהן אפשר היה לסמוך. כיצד התחיל כל זאת? רצתה לפתע להיזכר באותה קריאה ראשונית שלה, באיזהו קול שנקש על לוח לבה כדי שתפתח אותו בשביל השינוי הגדול שיתחולל אחר כך בחייה הצעירים. בעת הפסקת לימודים אותה באוניברסיטה, לקחה איגור הציעה והביאה לפגישה סודית, שם קלטה לראשונה דברים על מולדת יהודית, על הבית הלאומי היהודי המקבץ בני עמו מכל קצות תבל, מ מארצם הגדולה — דברים שכמעט לא ידעה עליהם, או ידיעתה היתה מועטת בלבד ובלתי יסודית.

בימים ההם, לאחר שנוקמו בינה לבין איגור חוטי התקרבות ראשונים, לא חסר הרבה שתאבד אותו כליל. חבריו, והיא עצמה, הזהירוהו לא אחת, והפצירו בו שלא יפגע יותר מדי ולא יתבלט לפני אנשי הבולשת השורצים בכל מקום והאורבים בדרך כלל לאנשים כסוגו. אלו אמנם „הריפורי" אותו. קבעו שאותו סטודנט צעיר בעל מבנה גוף אתלטי, זה ששערותיו התוססות וההבהבות מבהירות תמיד ועיניו נוצצות כל כך, הינו ה„נשמה" של קבוצת נוער גדולה למדי, אותה הם מוצאים מרוכזת בשבתות וב־ חגים לפני בית הכנסת הגדול, בבני העיר, לפני בניני ציבור הריחניים, שם הם צועדים וזקופי־ראש, מלאי גאווה מזמרים שם שירים לא רוסיים, ומדברים ביניהם — גם כדי להרגיז עוברים ושבים שלווים — בשפה של אותה מדינת ציונית — השונים — המחרחרת ריב בין העמים והגורמת לבלית דימות ומדינות באיזור בו היא שוכנת.

והואיל וכך, היו „מביאים" את איגור כל כמה ימים לחקירות ארוכות, כביכול, רק לשם בירורים, ותוך כדי כך היו מעיפים אותו ומאיימים עליו שאם לא יחדל להיות פעיל בקרב הנוער היהודי בעיר הבירה, ייאסר לשנים רבות, הלה ולא יידע עוד חופש בחייו.

כל שיכלה, עצרה אנה בעדו, מנעה ממנו לדעתה הפגנות רחוב, בפגישות עם היים, בעיקר בימים שציפו לתקלות להתערבות „חמה" מצד הבולשת, אבל תמיד הואתה את הבית, היה איגור חומק החוצה, אל חבריו, ופעולות ולא נותר לאנה אלא להשלים עם כל זה ולהכאב בחובי שבלבה.

ימים קשים באו עליהם. לאחר שהגישו, כמוך רבים, את בקשותיהם לעליה, הורחקו שניהם מהאוניברסיטה ונאלצו לחפש עבודה כלשהי כדי להרוויח את לחמם. סוכני הק.ג.ב., הבולשת האכזרית הידועה בארץ זו, ירדו לחייו של איגור. היו מחפשים אחריו ועוקבים אותו בכל מקום. לעיתים זמן שלח את אנה לגור אצל מכרים כדי לא לסכן אותה יותר יקרה לו ממנה. אולם, על אף התעללויות קיצוניות, לא חדל מלבצות שישיג את מטרתו ושבסופו של דבר יקבלו היתר יציאה. בלילות, בשכבו על מיטתו, ראה לא

אותו לנגד עיניו את יום יציאתם מן הארץ בה נולדו שניהם, את שדה התעופה אליו הגיעו חבריו כדי להיפרד מהם, את המטוס אליו הם נכנסים והם בפנים, נכנס בפנים. הוא גם תיאר לעצמו את הרגע בו ידע לקבוע בביטחון כי הם כבר מחוץ לגבול. בלי צער יחזיר את מבטו אחורנית יאמר, כעין ברכה, את המילים: השארי לך שם, ארץ נכריה שעל אדמתה נולדתי. היית צריכה להיות לי ביתי. כן, ולא היית, לא יכולת להיות זאת. והנה גיליתי את מולדתי היא שלי ממש, שלי, אף ששם לא נולדתי — — —

— — — אותו יום נכסף אכן הגיע. בשעות מוקדמות של יום קיץ אחד, התפרץ איגור אל חדרה של אנה, בבית־ המכרים, וכולו רעדה. בואי, בואי מהר למסוף, קרא אליה כמפקד מצווה. ישנם רשיונות עליה בשבילנו שומעת? זרקו לי אותם לנגד עיני, בפירוש אמרו לי, וללא בושה, שרוצים הם להיפטר ממני.

וגם אנחנו מהם, השיבה אנה בחדוה, גם אנחנו. ובלבה השלימה את המחשבה: לפחות עתה אהיה בטוחה בו. לא תאורב לו עוד סכנה של מעצר, של הגליה, של הפרדה בינינו. לי יהיה, לכל החיים.

*

יוצאת דופן היתה התנהגותו. כלפיד אש נישא על פני המדינה כולה. תוך זמן קצר ביקש לראות הכול, לצפות, להבין בלב ובמוח את החלום שהתגשם והיה. גם את אחיו „משם" לא שכח. לא החסיר מקום בו השמעה מחאה נגד דיכויים. בהפגנות נגד הארץ ומדכאה, בשביתות רעב לפני הכותל המערבי כאות הזדהות עם אסירי ציון, נשא דברים חוצבי־להבות־אש.

לא ידע מנוחה. חפץ אני, אנה, שתביני לרוחי, הצטדק תכופות בפניה, אולי אני משתלהב יותר מדי, אבל כל מה שאני עושה או חפץ לעשות, בא לי מבפנים, מין לבה בוערת בי לא תשתיה כעולם, ועתה היא פורצת ושוטפת אותי.

— — — ראשית ערב. ישבו במרפסת ועיניהם לא שבעו מלהביט בהרי הגליל המקיפים את ישובם כבחומה, ועם רדת החשכה עטו גלימת קטיפה כהה כמעין שכמיה של נסיכים משורבבת על הכתפיים.

יודע לך, אנה, קרא איגור לפתע את הדוממיה, שאבי היה פולקובניק ביחידת טנקים בצבא שלהם. במלחמה נגד הגרמ־ נים הגיע בראש גדודו עד לשערי ברלין ושם נפצע. זמן רב שכב בבתי חולים, התנסה בייסורים רבים ולבסוף שבק חיים לכל חי.

אתנחתא קלה. שילח את מבטיו אל הלילה הרחוק, אל ההרים שאף הם התרחקו יותר ויותר, ואל אורות בודדים שבצבצו ועלו מתוך החשכה ההומיה.

אנה שישבה מולו הביטה הישר אל תוך עיניו היהירות, ראתה פנים להוטות וציירה לה בדמיונה מראם של אידיא־ ליסטים אמיתיים עת הם נישאים על כנפי חזיונותיהם.

עושה אני, אנה, מאמץ שיחיילוני בהקדם. ביקשתי גם שיצמידוני לחיל־השריון, משיב אותי לשם, אמר וקטע דבריו, הביט בחמימות באנה, אולי בציפיה לאות־הסכמה, למילת עידוד, אלא שבאותו רגע הרגישה אנה לראשונה בתנועות מחושיה את היצור אשר בבטנה, במשהו חי ומשו־ תף לשניהם ונתמלאה שמחה שלא ידעה כמותה. אותו רגע היתה כוכנה לומר לו: עשה, איגור, כרצונך. כבר לא אשאר לבד בבית, יהיה עוד משהו עמי, ובבוא העת, יהושק לך גם בנינו לקפוץ מדי פעם הביתה...

*

דממה עמוקה. גלילה הקטנה ישנה במיטתה שינה שקטה נושמת קלות, כמעט ולא שמעה. אנה קמה מכסאה, נכנסה לחדר הסמוך, הכפפה לעבר מיטת התינוקת ונשקה קלות על מצחה. משם ניגשה לכוונן, פתחה את המגירה, הוציאה צרור תצלומים ושבה עמם למקומה. אנה אהבה בביחוד את התמונה בה ניצב איגור וידיו השעירות פרושות על גבי הטנק שלו. עמידתו זו משווה, מהרהרת היא לא פעם, מראה של מנצח המבקש לחבוק עולם ומלואו.

ידעה מדוע בחרה בתצלום זה. הפכתו וקראה בו: אנוצ'קה, יקירתי, המאמינה את לי? הריני כמי שזה עתה נולד: את ימי חיי סופר אני רק מאז בואנו לכאן. מה שהיה לפני כן — לא היה כלל. אין לנו אתמול. יש לנו רק היום. ומחר, באיביות ילדותית, התלהבות אידיאליסטית מעבר עליה כלה בימינו — לא! לא! בשום אופן איני רואה עצמי מבוגר הרבה מליליצ'קה שלנו. עם הרצי — היינו שבינו בלילה ארוך, אלה לא היו חיים, ואילו ליליציקה שלנו נולדה עם עלות שחרנו. מסכימה עמי, אנוציקה? אמרי כן, יקירתי, אמרי כן!

מתי הביא עמו את התצלום הזה? כן, לחופש ואורח שקיבל לאות הוקרה על מעשה שעשה ולא סיפר לה מה היה המעשה. בבואו, מילא את הבית כולו רון החדוה. לא השתעשע בה.

— — — החופש כלל לא היה ארוך. נדהמה הארץ כולה, הוא נפרד ממנה בבהלה, בחפזון. נשק את ליליצ'קה וחש אל החזית, אל חבריו הלוחמים, אל הטנק שלו. כבר באותו יום הגיעו לעורף שמועות על קרבות כבדים, על קרבנות רבים.

— — — עיניים מפוחדות, מבוהלות. כל הבלתי ידוע מהמתרחש בחזיתות, מצוי בהן. עדיין רוצים לקוות, לצפות לטוב, לפריסת שלום שתגיע, שתועבר על ידי חבר, מכר, לצלצל בטלפון או בדלת הבית בשעות הלילה המאוחרות, ולא יצטרך כלל להעיר כי ערים כל הזמן. אך כאשר אין קול ואין סימן, מצטמקת והולכת התקווה ואת מקומה תופסת מחשבה על הגרוע ביותר.

הכל משתקף בעיניים. חרדה אופפת את הלב. כל הד של צעדים זרים במדרגות הבית, כל רשרוש לפני הדלת — קורע אותו לגזרים, כבסס אותו. ואז... אז מתחילים לשכון יחד עם המוות המשתלט על הכול, גם אם לא סרה עדיין להעביר את בשורתו הרעה לידי שליחים שיעשו לכך...

*

בשבוע השני למלחמה הנוראה נתבקשה ניטה אסטרייך, עובדת סוציאלית צעירה, לקשור קשר עם אנה שולמאן, אם לתינוקת שבגללה נפל שעה קלה אחרי שעלה על הטנק. בפנקסה רשמה פרטים נוספים שנמסרו לה בעל פה: הטנק של החייל, האמיץ, איגור שולמאן, עיכב בעקשנות את התקד־ מות האוייב בקטע מסויים של החזית. ברם, לפתע נפגע הטנק מטיל ועלה בלהבות. כל הצוות נשרף בתוכו. איש לא ניצל.

באוניברסיטה בה למדה ניטה אסטרייך, נחשבה לסטו־ דנטית מעולה ביותר, אינטליגנטית מאוד ובעלת כישרון אנליטי רב. ביום שהכינה עצמה לביקור הראשון אצל אנה שולמאן, עברה ברפרוף על ספרים אחדים שהיו ברשותה ושנושאם — דרכי טיפול באנשים הנמצאים במשבר נפשי. משום־מה נראו בעיניה ידיעותיה ונסיונה בלתי מספיקים כדי להתמודד עם המהומה והדכאון שירדו על האנשים בעורף — בעיקר, על אלה שהיו להם קרובי משפחה בחזיתות.

השעה כבר היתה תשע ורבע כאשר פתחה לראשונה את דלת ביתה של אנה שולמאן. זו כמעט לא הסבה ראשה לעברה, בסבורה כנראה שנכנסה אחת כאותן הנשים המתנדבות המבקרות אותה מדי יום, מהיושבות וריתוקות, או מדברות דברי הבאי ונעלמות כלשכת יצהן באות.

ניטה לא התחשבה ביחסה האדיש של אנה כלפיה. ביקורה אצלה שב לכחרה היום. כחלוף זמן לא רב חשה ניטה שלא בלבד שהיא רצויה בביתה, אלא שאנה אף מצפה לה תמיד בשעה הקבועה וכאשר קורה שהיא יאחרת למעט, מוצאת היא אותה שונה מן הרגיל, מעוצבנת, כמי שמתהלך בפחד מפני אבדן דבר שבו הוא חפץ מאוד.

לילה אחד ישבו שתיהן בביתה של אנה. היה לילה חורפי. התנור היה מוסק, החדרים — מחוממים, והן שתו קפה, כזה שניטה אהבה ואנה למדה ממנה לבשלו לטעמה.

אמו של איגור מבקרת אצלי יום יום, השיחה אנה את לבה לפני ניטה. יושבות אנו שעות רבות וממעטות לדבר, אך תמיד, לפני לכתה, אין היא שוכחת להסביר לי שבעתיד אצטרך להתמודד עם קשיים רבים עקב הישארותי עם תינוקת וכי חפצה היא לחפש, יחד עמי, פתרון כדי להקל עלי את החיים. מודאגת אני, ניטה, מדיבורים כאלה. לבי אומר לי שהיא חותרת למשהו ברור, ושיותר משהיא דואגת לי, נתונות מחשבותיה לגלילה. היא רוצה בה, היא תחטוף אותה ממני.

ניטה ניסתה להרגיעה. אין מקום, הבטיחה לה, לדאגה כזאת. כי מה פתאום?

בהולם לא פתאום, השיבה לה אנה נסערת כולה. מציפה אני ביקור שלה לביקור, דברים לדברים, ואני נגולה מניחה אני, ניטה.

סברה ניטה שאנה הגדישה את הסאה. אך לא דחתה את חששותיה חד־משמעית, הרגיעה אותה במלים כלליות, סת־ מיות, כשבלבה גמרה אומר להיפגש מהר ככל היותר עם חמותה, זו אמו של איגור, כדי לתהות על מחשבותיה.

*

בסך הכל אשה באמצע שנות החמישים. ביקוריה של ניטה דווקא עודדוה. בידעה היטב שנכנסת היא ויוצאת בבית כלתה. ביקשה לרכוש את אמונה ובעת ביקוריה של ניטה בביתה, פתחה לבה לפניה, סיפרה לה קורות חייה.

צעירה את למדי, אמרה לה באחד הביקורים, ורחוקה מהווי חיינו בארץ שממנה הגענו לכאן, מכדי שתביני כל זאת. זוכרת אני את אבא—אבא שלי כמו בחלום בלבד. ילדונת קטנה הייתי כאשר הוציאו את שניהם מביתנו: והוא מלא היה ילדים קטנים, אחים ואחיות. לעולם לא ראיתים עוד. אף לא שמענו עליהם. נעלמו כלא היו. ואל תכחי, גבירתי הצעירה, שכאשר בעלי נפטר — הוא בעקבות מלחמה נוראה, הייתי אף אני צעירה ... בן אחד היה

هكذا من الاصل

صورة عن الاصل

האם ,מהפכה תורנית' בדרום אפריקה?

מאת ידידיה עופר (יוהנסבורג)

לא הייתי רוצה להפוך את סדרת רשימותי אלה על יהדות דרום אפריקה לפלמוס, אך מכיון שד"ר גבריאל סיון טוען ברשימתו „המהפכה התורנית" בדרום אפריקה (הצופה כ"ה באלול תשל"ה 1.9.75) שהדברים שכתבתי הם חד צדדיים, עלי להעמיד אותם על דיוקם. המשל הידוע שהמהלון מביא נדיש יפה עליו עצמו, אילו קרא את כל רשימותי לא היה רואה בהם שלילה בלבד שכן פעמים רבות הדגש תפקידם המבורך של השליחים והמורים מן הארץ ה־מסורים לעבודתם והפרי ישווה לו שעבודתם זאת מניבה.

בעברית משוטה ומובנת לכל כ־תבתי על העבודה שבמוריל חייב הרב לדעת את לשון המדינה על בוריה כי שדרשותיו לפני הציבור תתקבלנה על לב השומעים ולא היה שם אף שמץ של אירוניה. אף כתבתי על התפקיד החשוב שממלא המוסד המפואר „ישיבה קלגי", מיסודו של המזרחי, בחינוך היהודי יוכן מוסדות אחרים שמיסדיהם לא הסתפקו בחינוך היהודי התילוני ש־ניתן בבתי ספר יהודיים אחרים. עכ־שיו, הרוזה למורים הישראלים, גם הוא הולך ומשנה את תכנו ואת צורתו. לא „פאתרתי" את בית הספר האידישאי שהקצבתי לו שתיים־שלוש שורות בלבד אלא ציינתי ש־הוא אינו אנטי ציוני.

חינוך, הסברה ופרסומת

יש להבחין הבחנה ברורה בין חינוך, הסברה ופרסומת. חינוך הרי זאת העבודה הקשה והמפרכת ש־המורה או האב משקיע בילדים כל יום, שעה שעה, איש מבחוץ אינו יודע על עבודה זאת לפרטיה הם „ממעטים דברים ומרבים תפארת" אין מפרסמים כל שעור בעתונות לא ל־פניו ולא לאחריו. התנוך קולט ידי־עות, זו באוירה מסוימת וכך מת־גבשת אצלו האישיות היהודית ה־יכולה לעמוד בפני רוח מצויה ו־שאינה מצויה בגולה. החינוך הוא יחד ופינת לקיומה של היהדות גם אצלנו בארץ וגם בתפוצות הגולה ולכן מרבית המאמצים והאמצעים צריכים להיות מושקעים בו. הרצאה על יהדות והצרות אין לה כל ערך למי שלא קבל חינוך יהודי בסיסי, כי הוא ידע על הצרות יותר מ־שהוא יודע על היהדות. ולכן ה־פעולה בבתי הספר הממשלתיים, ב־הם לומדים תלמידים יהודיים רבים, היא כל כך חשובה וכל כך גורלית. שם הם סופגים תרבות נוצרית בעוד שהבית הוא ריק מיהדות. אין פלא שיש ילדים החושבים ש„ואהבת ל־רעך כמוך" כתוב באותו חיבור ה־נקרא „הברית החדשה". כי הם לא למדו מעולם חומש ואינם יודעים מאומה על יהדות. ודאי שיש בתי ספר מעטים, שגעני יספרם, בהם מ־למדים חומש ואולי גם רש"י, אך אין אלה בבחינה „מהפכה תורנית". ודאי שיש פה ושם בבית כנסת שי־עור תורני שמשתתפים העיקרים הם הזקנים, אך הצעיר היהודי הממוצע מרוקן בכל דבר תורה והשוף לתר־בות זרה. גם המורים היהודיים ל־עתיד לומדים תורה רק בבית ה־מדרש למורים יהודיים היהודי ב־דרום אפריקה. הם הגיעו לשם ללא מטען יהודי כלשהו.

הסברה — מתפקידה להעמיד את הדברים על דיוקם לאלה שיש להם מושגים מסולפים, או להסביר דב־רים שעד עתה לא היו ידועים כלל. ההסברה צריכה להיות מכוונת כלפי פנים — היהודים, וכלפי חוץ — הגויים. הסברה אינה עניין לחובבים, זה תחום מוגדר מאד שעוסקים בו אנשי מקצוע העוסקים באוניברסי־אות ובמכונים מיוחדים לכך. אין זה מספיק שאדם יהיה בעל תואר או פובליציסט. הרבה לגרועתא עו־שה האכסביציה האישית — „להתב־לט, להיות „מקורי" והרבה עושה הפתוי האישי — להתפרסם. בפרט בארץ זרה שהאיש אינו מוכר בה. וכאן גולשת ההסברה לפרסומת ש־יותר משהיא מועילה היא מזיקה.

היו בדרום אפריקה כמה וכמה מרצים אורחים, כאלה שבאו לאסוף כספים, אך מעטים מאד ידעו לומר את הדבר הנבון בזמן הנבון. חוי־בים להקיע את פעולתו של עתו־נאי אחד בן הארץ (הוא עצמו יליד דרום אפריקה) שכפי הנראה הוזמן ע"י הסתדרות הציונית לבוא ממקום למקום בלוזי בפה שחרה של אווי־רה־התיכה, ובתוך השחור נקודה זעירה בהירה אחת „נעבדי" היא ישראל, העתונאי זה הטיל יראה ו־פחד על כל מי שבא לשמוע דבריו. למרבה הפלא הגיאו אותו גם לתוך עליה ולאחר מכן הופיע מכתב ל־מערכת שאם היה מישהו שחשב על עליה הרי המרצה הנכבד „הצליח" לשכנע אותו שלא יעשה זאת. ל־מרבה הצער הופיע עתונאי זה גם בחוג „גשרי" שנועד לגשר בין יש־ראלים ויהודים דרום אפריקאים. אך גשר זה שביסודו מונח רעיון חיובי נבנה על שלילה ועל מרירות למרות הכיבוד הנאה שנתלוה ל־פעולה העיקרית המחוקקה. על כל פנים אין פעולות מסוג זה, שכן לגופן יכולות להיות טובות, בגדר „מהפכה תורנית".

הפיצול האומלל בהסברה הישרא־לית היהודית גורם לא רק לבזבוז כספי, אלא גם לכפילות מותרת בנוש־אי ההרצאות ולהתנגשות בין המפע־לות השונות. הדבר בולט מאד ב־קהילה קטנה כמו הקהילה היהודית בדרום אפריקה ובעיקר ביוהנסבורג. במשרד ה„בורד אוף דפוטיס" (ועד השליחים) של יהודי דרום אפריקה יש מי שצריך לתאם בין הפעולות השונות, אך כבר התלוננו על כך בעתונות המקומית שמשום מה הת־תאום אינו קיים ולעתים באותו ערב מתקיימות כמה „פנקשנס" (מסי־בות) המעמידות את האדם היהודי בפני קושי הבחירה.

בעיה אחרת היא בעית הפרסומת (לעתים אישית) המהלה לפעולות של גופים עשירים. כל המרבה ב־ירצע מסביב הרי זה משובח. קוק־טייל לפני הרצאה וקוקטייל אחרי ההרצאה, והמנהגי בעתונות ותולדות חיים מן הילדות, בעוד שבפעולה עצמה אין לה צרך רב מבחינה יהו־דית ובודאי לא מבחינה חינוכית. כאן: כמובנה המעות בהערכת „המה־פכה התורנית" בדרום אפריקה.

האזי שיש התעוררות והבנית בין יהודי דרום אפריקה (רשימתי בה־צופה מיום בתשרי תשל"ו 19.9), אך מכאן למהפכה תורנית הדרך ארוכה באה. יש להזהר בהגדרות ובמונחים הוא לגרום לבלבול מושגים. תורה זה מושג יהודי שאין להשתמש בו ביחס להרצאות ולפעולות קולניות.

שנגיעתו ליהדות השורשית היא מ־פוקפקת ביותר.

חלה תזוזה בחינוך היהודי בדרום אפריקה היא נמשכת, ובצד תופעות קקיניות של „מוסדות" שונים ו־„מכוניים" הולך ומתגבש בסיס איתן לחויה היהודית המקודית, למעור־בות היהודית, לתחושה של „עם יש־ראל חי". לשיתוף המטרה והגורל היהודי. ושוב ברוכים ידי השלי־חים המורים, מנהלי המחלקות לעב־רית (קרי ליהדות) בבתי הספר „דוד המלך" ביוהנסבורג — יצחק וינקלר ויצחק נתן — על יוזמתם בחג הסו־כות שחלף זה עתה. האחרון ארגן מין „שמחת בית השואבה" בסוכת ענק שהוקמה בשטח בית הספר, מעולה שהצריכה הכנה רבה והע־סיקה את התלמידים במשך זמן רב והקנתה להם הרבה מושגים ביה־דות, ולאחר מכן ההכנסו מוזמנים רבים עם התלמידים ועם תזמורת „הכוללי" שהוא לכאורה רחוק מ־בחינה רעיונית יהודית ממוסד זה „דוד המלך". וגלו יחד שעה ארוכה בשירה ובזמרה ובריקודים בדברי תורה לקיים מה שנאמר „ושמחת בחגך".

הראשון ארגן זאת הפעם הראשו־נה בתולדות השכונה העשירה, „וי־קטורי פארק", בה שמדים בניני בית הספר, „בהקפות שניות" בבו־צאי שמחת תורה של גלויות. באו מאות אנשים נשים וילדים, „גוייסו" ספרי תורה רבים, באה תזמורת ר־חון ובאולם הענק של בית הספר נמשכו הריקודים (ראה זה פלא — לא היו ריקודים מעורבים) במשך כמה שעות תוך התלהבות שלא ב־מהרה תישכח. גם הרב הראשי ר' דב קספר היה שם ורבים אחרים ומי שלא ראה שמחה זאת לא ראה שמחה יהודית מימיו. גם בסוכה ה־גדולה וגם בהקפות השניות לא הי־גנו „דתיים" בלבד, כאלה יש מע־טים בדרום אפריקה, אך באו אנ־שים סתם עם ילדיהם, הרימו את ספרי התורה אל על והרגישו שהם יהודים כששירה אדירה של „עם ישראל חי" ו„והאה בטוב ירושלים" יוצאת מפיהם. המשתתפים הכושים עמדו פעורי פה והמהו במה שמחים אנשים לבנים אלהו"

נסיון חינוכי

נסיון מעניין בתחום החינוך ה־יהודי נעשה על ידי הרב משה קורצטג, אברך ישראלי, הנמצא מ־זה כמה שנים בדרום אפריקה ועוסק בהוראה לימודי קודש. הוא ריכז כחמשה עשר צעירים יהודיים, רובם סטודנטים תלומדים משפט, כלכלה, הנהלת חשבונות וכד' ובעזרת מורים אחרים מלמד הוא אותם לימודי יה־דות יסודיים. „הפיתוי" לבוא וללמוד יהדות הוא בצורה שסטודנטים אלה מקבלים בלימודיהם האוניבר־סיטאיים. זאת לדעת, באפריקה ה־דרומית בעיר הבירה פרטוריה, נמ־צאת אוניברסיטה הפועלת באמצ־עות קורספונדנציה. אין אלה קור־סים קלוקים שאין מתיחסים אליהם ברצינות, אלא לימודים אוניברסי־טאיים על רמה גבוהה המקנים ב־סוף תקופה של שלוש־ארבע שנים את התואר ב.א. ולאחר מכן מ.א. ואפילו דוקטורים. לאוניברסיטה זאת תלמידים בכל ארצות העולם וגם ב־ישראל. אולם לא כל אחד מסוגל לעמוד בעובם של לימוד עצמי ב־כתב, לשם כך באה העזרה האישית לאותם התלמידים שמסכימים ללמוד לימודי יהדות. גם תלמידי הסמינר למורים יהודיים ביוהנסבורג קשו־רים באוניברסיטה זאת ונבחנים בה ומקבלים נוסף על תעודת ההוראה המוכרת גם בישראל, גם את התואר ב.א. במוסד של הרב קורצטג אין אמנם דיפלומות ביהדות, אך יש הקניית ערכים יהודיים וידיעות ב־יהדות. צעירים אלה לכשיצאו ל־שוק החיים במקצועותיהם „החילו־ניים" לא יהיו זרים למחנך יהודי או לכפר יהודי ואולי ירצה מישהו להמשיך ולהשתלם בלימודי היהדות דוקא.

אם כי למען הצלת היהדות בגולה יש לשים את הדגש על החינוך, זאת העבודה המפרכת היום־יומית ב־בית־הספר, במועדון, בתנועת נוער, אין להתיחס בזלזול להסברה. הד"ר סיון יזם כמה פעולות יפות, בעיקר ביום העצמאות, וגם בעצמו מרבה בהרצאות. ליהודי שומר מצוות יש בידיו לכוון את ההסברה הציונית לאפיק חיובי — אמונתי שיעורר והיה לא רק בלבו על „דוד ה־אמיד" שאינו יודע מה זאת תורה ומצוות אלא גם בלבו של הדור ה־צעיר שבחלקו, לפחות, יודע ומבין שעתידו אינו כאן ב„ארץ הזהב".

„הגדה ליום הכיפורים"

ראש עיריית יוהנסבורג מר נסה הוא יהודי חם ואוהב יהודים ויה־דות. הוא מבליט דברים אלה בכל הופעותיו הרשמיות ואינו חש לומר את אשר בלבו גם כשהוא עטור סמלה של העיר יוהנסבורג. בית־הכנסת שלו נמצא בחלק הישן של העיר ברובע ביפה ואומרים שהוא גם הרב והוא החזן בבית הכנסת הזה. בכל ימות השנה אין שם כמעט קהל מתפללים, אך בימים נוראים, זוכרים רבים את חסד נעוריהם ובו־אים להתפלל לאותו בית כנסת ישן. גם חזן מישראל מוזמן לשם במיוחד כדי לשאת תפילה ומר נסה הוא עוזר באמן כבודו.

בין כסה לעשור יצא מר נסה ב־קריאה נרגשת לחבר „הגדה ליום הכיפורים". כשם שיש „הגדה" של פסח שקוראים אותה בליל־הסדר, כך יש לחבר הגדה חדשה שתספר על כל מה שארע באותו יום הדין המר והנמהר ועדיין אנו עומדים בצלו של אותו יום. את „ההגדה" הזאת יש לקרוא באחד הערבים ש־בין ראש השנה ויום כיפור ודבר זה יעורר את העם לתשובה ויקרב אותם ליהודים ולמדינת ישראל.

איני יודע אם יתעורר מישהו ל־חבר „הגדה" כזו, ואם יתעורר האם יתקבל הדבר בציבור, אך למשמע הצעה אתה מתמלא התפעלות: מי יכול להעריך לב יהודי!

אבדן אימון בהנהגה — גורם מעודד אלימות ופשיעה

מאת שמחה אהרוני

האלימות הפכה כמעט לתופעת קבע בחיינו הציבוריים. היא תופסת חלק נכבד מכלל המידע הזורם ללא הרף דרך אמצעי התקשורת. אולם זו מזע־זעת את דעת הקהל רק כשהיא מגיעה לשיאה, כשגל של פשע שוטף בבת אחת מקומות שונים בארץ. כך גם קרה לאחרונה. נחשול עכור של אלימות פקד את המדינה; בעל רצח את אשתו משום שזו אמרה מילה שלא נעמה לאזנו; נכשל במבחן נהיגה רצח שני בוחני־רשוי, וצעיר נרצח כשניסה להפסיק תגרת שיכורים. לפני שבוע הגיעה ה־אלימות לשיא חסר תקדים; נער בן 15 כורה קבר לאימו ומנסה לרצחה וגבר הנמצא בחדר מיון של בית חולים רוצח את הרופא המטפל בו.

העוקבים אחרי תופעות האלימות במדינה, רואים באירועים האחרונים סימפטומים מדאיגים.

מדוע חלה לאחרונה עלייה תלולה בשיאי הפשע והאלימות במדינה?

— משיב על כך, פרופ' יונה כהן ראש המחלקה לקרימנולוגיה באוניברסיטת בר־אילן: „זאת אחת מתוצאות הלוואי של מלחמת יום הכיפורים. איבדנו הרבה בטחון עצמי. איבדנו הרבה מן הבטחון שישנה הנהגה חזקה, שעינה פקוחה על כל דבר במדינה. כוחה של ההנהגה נתצרצר עד כדי כך שאדם מרגיש שעליו להילחם בעצמו את מלחמותיו. הוא אינו מאמין בהבטחות. ואם בכל זאת יתנו לו את שביקש, יהיה בטוח שנתנו לו פחות. זוהי תוצאה לוואי של מלחמת יום הכיפורים. היא יצרה אוירה של חוסר בטחון, וכשיש חוסר בטחון גוברת האלימות".

„אם כי — אומר פרופ' כהן — העלייה באלימות אינה ,תופעה ישראלית'. ישנה עלייה באלימות בכל הארצות. גם שם החרדה היא הגורמת לכך, החרדה בפני משבר כלכלי חמור העלול לפגוע בעצמו של הפרט. זאת חרדה מפני האי־השמעות של הפרט — האי התחשבות בו והיא מולידה אלימות.

שהותי לאחרונה באוטווה, בשנת השתלמות, והיתה לי הזדמנות להיווכח בגל האלימות הגואה שפשה גם שם.

לאחרונה קרה שם שנער שנגזף ע"י המורה חזר לביה"ס ירה במורה והתאבד, או לדוגמא, אנו רגילים למלחמת־כנופיות — ל,חיסול חשבו־נות'. באוטווה קרה לא מכבר שאחת הכנופיות סגרה את יריבתה — 15 צעירים בבית והעלתה את הבית על יושביו באש. כמובן, אין הדברים מפחיתים מן העובדה המדאיגה כי גם אצלנו חלה עלייה באלימות".

כלי התקשורת מעודדים פשע

לדעתו, הרבוי במעשי האלימות בעולם נובע בין היתר מהעובדה כי אמצעי הקומוניקציה הבינלאומיים הגיעו לשכלולים ולמהירות שלא של דיווח „יתר על כך" — אומר פרופ' כהן, „צורת הדיווח גם היא תורמת לכך. אם אדם חוצה את הרחוב ואינו נדרס, אין מדווחים על כך. אם אדם הולך ברחוב ולא נהרג ולא נעשה לו כל דבר רע אין כל דיווח על כך. למשל העתונות מדווחת על רצח 40 אנשים בארגנטינה, אבל הרי קרו בארגנטינה גם דברים טובים אך עליהם לא מדווחים כלל. כתוצאה מכך מצטיירת, בעקבות הדיווח הסלקטיבי תמונה המציגה את האכזריות בלבד וזו גם מהווה גורם משפיע על הפשיעה. יש לכך אלמנט של אפידמיה. כאשר פורצת מהומה בבית־סוהר מסויים מיד שומעים על מהומות בבתי סוהר שונים בעולם. האזרח, כולל הישראלי, למד שהפשע הוא הדבר הכדאי ביותר. זו תמונה מעוותה המצטיירת אצל האדם, וזו בצרוף מוטיבים אחרים מסייעים לאגרסיביות ולהתפרצויות אלימות".

הדברים אמורים גם לגבינו. כל השביתות האחרונות, ההפגנות, ההתפרצויות ;הן תוצאה של אי־שקט. זאת תחושה של יחידים הבטוחים כי אם לא ישמיעו את רצונם בטונים גבוהים, לא ישמעו אותם. הם צריכים לצעוק, להפגין, לשבות ולפעול בתוקפנות.

תחושה זו ,להפגין־נוכחות' לא להיות — אחד שלא שמים עליו לב ניכרת בכל פרט. נהגתי בשנה האחרונה במכונית בקנדה ואני משתדל כעת לא לנהוג כאן. הנהג בישראל, יש לי התחושה מיוחדת, שאם לא יעבור את כל המכשולים לפני הנהגים האחרים, הוא אינו גבר. זה מהסכל אותו לראות נהג העוקף אותו. יש לו הרגשה כי הוא צריך להלחם את מלחמתו שלא להשאר מאחור".

האגרסיביות של הישראלי ורקעה

האגרסיביות הזו של הישראלי מקורה מסיבות רבות. אומר פרופ' יונה כהן: „הגבולות הסגורים שלנו אף הם מייצרים אגרסיביות. ההרגשה שהנך סגור, שאינך יכול לצאת נוטעים גם א־למנטים של אגרסיביות, כדי לפרוש החוצה...

מצבה של המדינה, המוקפה ארצות עוינות מביאה לכך שגם השלטון תורם, בצורה זו או אחרת לעידוד האגרסיביות. המדינה חייבת לעודד את הצבא ומשמר הגבול. לאדם המשרת בצבא, או במשמר הגבול יש פרסטיזה. אם כי יש להדגיש שזו אגרסיביות מבוקרת וממושמעת והדבר פונקציונאלי לקיום החברה. אולם המצב המיוחד גרם גם לתופעות שליליות, המידה הרבה של נשק הנמצא אצל אנשים רבים באופן אינדיבי־דואלי אינו מוסיף. איני טוען שזה אינו חיובי, זה חיובי, אבל נשק אצל אדם פרטי אינו דומה לנשק בידי חייל בצה"ל המשתייך לקבוצה. הנה המקרה בנהריה. האדם שירה ברופא, החזיק בנשק שנוסף לו. כל אחד יודע שאדם מגיב כאשר הוא שרוי בחרדה. חלילה לי להצדיק זאת אבל אפשר להסביר את המקרה, היתה לו החרדה שלא ירפאו אותו...

האם ארע שירה, הרג, עשה זאת באופן ספונטאני, ללא חשיבה בראשו, התכנון מוקדם שיבצע פשע כזה?

„בודאי שהוא חשב על כך קודם. אין ספק שאותו אדם שהלך לבחינת נהגות עם נשק, הביא בחשבון את האפשרות להשתמש בו. השיקול שייתפס אינו תופס משקל רב במחשבתו. השאלה מה יהלה לאחר מכן אינה משמעותית לגביו. בשבילו קיימת המשמעות היחידה הענישה עם בוחן־הנהיגה. אני מטיל ספק במשקל הרב שאנו מייחסים לאדם הנמצא בספק לבצע משהו משום שהוא חושב מה יקרה אח"כ. לדעתי לכך אין משקל. לכן אני מטיל ספק בתועלת הרבה שתהיה אם נחמיר בעונשים — כפי שיש כאלו הדורשים זאת. אני מטיל ספק שאם נחמיר בעונשים יתמעטו מעשי אלימות.

העונש המרתיע — מרתיע רק את האדם הנבון, אבל אינו מרתיע את העולם התחתון. הוא מנוסה בכך. זה חלק מהווי החיים שלו, זה סגנון חייו. אנו מגזימים בערך העונש המרתיע. הוא מרתיע רק אנשים שאינם נמצאים במצב אפיקטיבי. אבל אדם בשעת ריתחה אינו לוקח שיקול זה בחשבון. וכאן מוסיף איש שיחנו: „בדרך כלל שאדם מתפקד טוב, שחייו מסודרים, הוא יכול להיכנס למצב של ריתחה סביב מאורע מסויים המוגבל לזמן ולמקום. אבל אדם הנמצא במצב של פרנויה, המרגיש כאילו כל הזמן רודפים אותו ועליו להתגונן הוא נמצא במצב של אלימות במשך כל העת. זה מצב פאתולוגי.

כיצד קובעים אחוזי הפשיעה?

מהו ההיקף האמיתי של העבריינות במדינה?

אחוזי הפשיעה המתפרסמים אינם לדעת פרופ' כהן משקפים את הרמה הפלילית של המדינה.

אומר איש שיחנו: „אחוז הפשיעה הוא אינדי־קטור די חלש לרמה הפלילית של המדינה. העבריינות הרשמית היא פונקציה של גורמים שונים: מהי ההתנהגות המוגדרת כאסורה, ביצועה, וגורם רב משמעות נוסף, זו פעילות המשטרה. משטרה שיש לה בעיות אחרות לא תקדיש כח־אדם לטפל בבעיות פחות חמורות וממילא אין לנו את ההיקף האמיתי של העבריינות. אם יוגבר כח האדם במשטרה בצורה משמעותית, תהיה עליה מיידית באחוז הפשיעה־הפלילי. יש הרבה עבירות שאין עליהם דיווח — אלו העבירות הבלתי גלויות. אלו עבירות הנעשות שאינן מגיעות לידיעת המשטרה. ממילא הפער בין התלונות על מקרים לבין גילויי המשטרה אינו האינדיקטור הנכון לאמוד את רמת הפשע במדינה. ישנם גם מקרים שהמשטרה אין לה זמן וכח אדם לטפל בהם. כמו גניבות מתוך מכוניות, אנטנות רדיו וכו'. האזרח הרגיל אינו מתלונן היות והוא יודע מראש שלמשטרה אין כח אדם מספיק לטפל בכך. עובדה, אחוז הגילויים בסעיף זה, לפי הדו"ח השנתי של המשטרה אינו עולה על שלשה אחוזים. אילו היו מתלוננים במשטרה כל אלו שנגנב להם משהו מהמכונית הרי שהפער בין התלונות לגילויים היה גדול יותר.

זאת גם הסיבה, לדעת איש שיחנו, שאין לערוך השוואות בין מידת העבריינות בארץ לבין ארצות אחרות. „יתר על כך" — אומר פרופ' יונה כהן: „יש הרבה התנהגויות שונות של אנשים שלא בכל מקום הן נחשבות כעבירות. הנה למשל במספר מדינות בארה"ב ישנן סוגי עבירות לילדים שאינם קיימים אצלנו. אם ילד עובר עבירה אם: מתחבר עם אנשים בלתי מוסריים, או גדל בבכלה, הולך לאורך קוו הרכבת ועוד התנהגויות כאלו שאצלנו אינן נחשבות כעבירה על החוק. ברם, אומר פרופ' כהן, על פי אומדן העבירות הקלאסיות ולפי התחושה האישית שלי נדמה לי שמצב העבריינות בארץ זהה לזה שבארצות המערב האחרות".

שאלתי: האם גם סוגי הפשע המבצעים ל־מההתפשים יותר בעירן ,שלנו'? האם נוספו סוגי פשע שאינם מוכרים להיות הקודמים? „כן. הפירוק בין המשטרה לעולם התחתון הוא קבוע. וככל שצד מפתח אמצעים חדישים להתגבר על הצד השני שוקד הצד השני לפתח אמצעים מקבילים.

יש גם פשעים חדישים, שנוספו רק בדור שלנו. כמו חטיפת מטוסים. השבוע שמענו על חטיפת מטוס במנילה; וכאן, לפי דעתי גם העולם תורם לעידודו. אני מתבסס על הדיווח בעתונות — שקונגרס בינלאומי נכבד הכיר שחטיפת מטוס במובן פוליטי הוא נשק לגיטימי. זהו אבסורד. נניח שממשלה תחטוף מטוס יהיה זה בלתי חוקי, והעולם יתקומם אבל אם קבוצה חבלנית תעשה כך זה יחשב כאמצעי לחימה לגיטימי".

בית הסוהר אינו מרתיע פושעים?

האם נמצאו דרכים חדשות לעצירת הפשע? „מחפשים דרכים. כל הזמן עוסקים בכך. כתוכ־ניב אמצעים פיזיים, שלמם מניעה לביצוע פשע.

על צורות הענישה של הפושע מרחיב פרופ' כהן את הדיבור: „מוסד בית הסוהר הוכיח אי יעילותו. אם הכוונה היא להעניש את העבריין — הרי שזה פתרון. ברם, אם הכוונה להפוך את העבריין לאי עבריין — הרי שהמוסד הזה נכשל. אנחנו טועים בכך שאנו מייחסים לערך הגמול — שפשע לא צריך לעבור ללא ענישה, יש לגמול לפושע לפשעו.

לא מכבר ערכתי מחקר בנושא זה והגעתי למסקנה, שאם החברה תדע שמוסדותיה מבקשים להגן על הפרט מפני כל מקרה של פשע וכאשר, ייפגע הפרט, תחזיר לו החברה את אובדנו ותדע לטפל בו שיחזור למצבו הקודם הרי הדרישה משמעותית ,לגמול' יורדת בצורה מוחשית.

הדברים קיבלו סיוע במחקר מדעי שערכתי בקרב קבוצה גדולה של סטודנטים וצעירים על נושא זה. שאלתי את אחת הקבוצות מספר שאלות זהות כמו זו: טרמפיסטית הותקפה בנסיעה. מה לדעתם התגובה החברתית הנאותה לכך: א) הרתעה; ב) שיקום העבריין; ג) בטחון החברה; ד) גמול.

והנה התוצאות הראו ש־70 אחוז ביקשו גמול, ואילו 29 אחוז הצביעו על הגורמים האחרים. ברם, כאשר שאלתי קבוצה אחרת אותה שאלה והוספתי רק משפט ש„החברה העניקה מלוא עזרה רפואית לנתקפת" התוצאה היתה מפתיעה — רק 27 אחוזים הצביעו על המרכיבים האחרים. כך זה חוזר ונשנה בסדרת שאלות מסוג זה! מה שאני רוצה לטעון שהדחף הארכאי ,לגמול', ודמה לי שיש לו גם מרכיב רציונאלי — הפחד להיות קורבן חסר ישע מול העבריין. לו היתה מניעת עבריינות הרמטית, בלתי אפשרית, או לפחות פיצוי לנפגע, כמו פיצוי שיש לנפגע בתאונות דרכים או עבודה, לו היה ניתן שירות כזה אני מניח שהאלמנט של הגמול לא היה כה חזק. פירוש הדבר, אם החברה תגן על אזרחיה ותדע לפצותם בצורה הנכונה היה בית המשפט פטור בהחלטתו משיקול הגמול והיה דן את הפושע מתוך השיקולים החברתיים האחרים, שהראשונה סיכון החברה".

לסכום אומר פרופ' כהן: אנו זקוקים להנהגה יותר שקולה, פחות אימפולסיבית כפי שהיא משתקפת בראיונות ובדיווחים של אמצעי התק־שורת. זאת גם הסיבה שהופתעתי מהתגובה של הרופאים לאחר רצח הרופא בנהריה. לא שהתגובה אינה מובנת. אינני רוצה להמעיט מן האסון. אבל הצורך להגיב בצורה שקולה ובריסון עצמי הוא יסוד הצריך להקרין על כל הציבור, מצד כל האישים העומדים במרכז המוקדים במדינה.

עם... הפנים לישראל

מאת ח. בן־ישראל

(שיחה עם ר' יהודה ספוקיני, מראשי תנועת המזרחי באירופה)

כל ישותו של ר' יהודה ספוקיני אומרת התלהבות לעני של ישראל ולעניינה של התנועה הדתית לאומית. בכל מירצו הוא שורה כבכן מבעלי העשייה בגרמניה, אך חלק ניכר מ מוקדש לעניני הציבור, הבא לידי ביטוי בסיוע לארגונ הקהילות היהודיות בגרמניה בכלל, ובמקום מגוריו — אוגסבורג — בפרט. באוגסבורג

מכהן כנשיא הקהילה, חבר ועד הקהילות, של יהודי גרמניה משתתף באגודת קבוע בקונגרס הציוניים, פעיל ומטפל את המזרחי והפועל המזרחי ב כולה.

בגרמניה, אומר לנו ר' י ספוקיני, שעשה בארץ לרגל ב משפחתי, אין פעילות מפלגתית ית, אך אם היו מקיימים את מסגרות הפוליטיות הללו, בלי שהתנועת המזרחי והפועל המז היתה תופסת את מקומה, כראש לם הדירוג. שכן רבים מבין מ הקהילות היהודיות אוהדים את יוזמה ופעילותה של תנועה זו בג נוער הדתי שם, שומר את המ הדתית.

שירותים דתיים לכל

בקהילות בגרמניה מאוגדים אודות רשמי למעלה מ־25 אלף דים, אך לדעת איש שיחנו עוד אלפי יהודים מצויים על אדמת מניה ומסיבות שונות, שלא כא מקום לפרטן, אינם רשומים בין חברי הקהילות.

ר' יהודה ספוקיני, שהוא מור, נשיא הקהילה באוגסבורג איגוד הקהילות בבבריה, פעיל במוסדות הפליקים של מרכז ה לות. הוא מספר לנו בשמחה באווה על ההצלחה בכינון גם הפעילות של קהילות אלה. בנ שאר באה לידי ביטוי הצלוה והבטחת השירותים הדתיים. כנסת קיימים ופועלים בכל מקום נמצאים יהודים. גם רבנים מסובבים בקהילות. פלל ש ומורים.

בברלין פועל בהצלחה בית גבוה ובו קונים עשרות רבות בני הנוער היהודי דעת ביהדות הפעילות התרבותית בקרב ה היהודי הסטודנטים, בכללם סטודנטים מישראל הפרשים את שנות מודם על אדמת גרמניה. פעילה ניכרת, כאמור, במקומות מרו ובכלל זה, בברלין, במינכן, ב קפוש בהמבורג ועוד. הקשר ה בין הקהילות, באמצעות „ועד קהילות", שר' יהודה ספוקיני על ראשיהן, נותן אותותיו ה בים, כשהדאגה העיקרית היא הבטחת צביון יהודי־ציוני, וה הקשר שיבין יהודי מזרח ע בגרמניה עם ישראל.

העובדה שעשובצו רבנים בכל קהילות הברכויות, מסייעת להבטחת סדרי כשרות, הענקת מישי קדושה, טיפוח חיי דת ה רת. שם טוב למדי יצא לסדרי עבודה של הקהילות, ומשלחות אורגנות מישראל, הבאות לבקר גרמניה.

110 מליון מארק — לעזרת ישראל

איש שיחנו מציין כי ב־7 הש האחרונות, תרמו מפעלי הגב של יהודי גרמניה למען ישראל אמצעות מגביות קרן היסוד, ע עליית הנוער, תנועות הנשים, בות תנועת האשה הדתית לאומית „אורט" ועוד, ביותר מ־110 מ מארקים. הקהילות מעודדות את קורי בני הנוער היהודי מגרמ בישראל. שמחתם גדולה לאו לחת מישראל.

עתה ניצבים יהודי גרמניה ב חזית חדשה עם הויאתן של התנו הניאו־נאציות. נגד תופעה זו, הנ לידי בישוו בין השאר בפעולת עידוד של הנאצים הניצבים ב המשפט, מבהלים פעילי הקהילות ערכת הסברה, בסיסמה „לא לשכוח ולא לסלוח" לאלה שהשמידו מלי יהודים בשואה. ואמנם מערכת הו ברה, הרחיקה את הבגמה „להק מחשיבות העמדתם לדין של הפו עים הנאציים". התפלא לשמוע חזית שחייבים אנו להשקיע בה ו בה מאמצים ואמצעים — אומר א שיחנו.

ר' יהודה ספוקיני, הנמנה חברי הועד הראשי של המזרחי ו פועל המזרחי, מרבה לבקר ולש בסניפי התנועה באירופה. ב נסיונו ותרומתו, מסייע לקידום פעולות, בביחוד, אנו שמיב את מאזינו למען הנוער. נושא הנ היהודי קרוב במיוחד אל ליבו" מעיד על עצמו ר' יהודה ספוקי אגב כך הוא מתאר כיצד מעודד את הפעילות של הנוער הדתי וכו'.

(סוף בעמוד 8)

מסע פרידה במיצרי סיני

(סוף מעמוד 3)

להסכם ההפרדה ולמסירת קונייטרה לסורים. משום כך הכניס סאדת סעיף בהסכם הביניים הסדרי, שנתפרסם השבוע, בדבר זירות המרים עם סוריה. יש להניח שסאדת ינסה אמנם לורז מרים זה כדי לשחרר את עצמו מן ההתקפות של הקיצוניים. אלא שמתקבל הרושם שסוריה בתמיכה סובייטית, אינה מעוניינת בהר"מ באמצעות ארה"ב, כדי להעמיד את סאדת במבוכה, ובמטרה לרחקה יותר, לערער את מעמדו במצרים ולפגוע במשטרו המוגדר כמשטר פרו מערבי. במצב זה לא יעזרו לסאדת כל המרנים, וסוריה תצמד בסירבה. משום שיש לה מטרות מדיניות ללחום נגד סאדת באמצ־עות המכשיר של המתיחות בגבול הסורי.

• ▼ •

השובר במיצרי המיתלה והגידי, בסיור פרידה, חייב להיזהר לכן במיצר המדיני שלתוכו נקלע סאדת לאחר חתימת הסכם הביניים. מומחים צבאיים סבורים שיהיה זה משגה להכניס צבא מצרי במיצרי המיתלה הגידי בזמן של ,מלחמה, משום שצבא כזה צפוי לכתישה. מבחינה מדינית הכניס את עצמו סאדת למיצר ההוא תלוי בעיקר על תמיכה ־צרית. עמידתו של סאדאת במערכה המדינית שהוא מנהל כיום נגד סוריה הקיצוניים, החרוץ את גורל הסכם הביניים בסיני.

מסע פרידה ממיצרי המיתלה והגידי, הוא תחילתו של מסע אל המיצר המדיני שלתוכו נקלעה גם ישראל, לאחר הסכמי ההבנה עם ארה"ב, שאמנם מקנים לה כמה יתרונות מדיניים, אבל מטילים עליה גם הגבלות מדיניות וצבאיות, שכן שוב לא תוכל ישראל לתמרן כפי שתמרנה כל השנים, במשך שתי מלחמות, בצורה עצמאית למדי. אם ישראל תכניס את כוחותיה למיצר זה צפויה היא לכתישה מדינית.

מלאי מוגבל של מכונות סריגה
אמפיסל
במחיר שלפני הפיחות
חסכי 600 ל"י
בקניה מידית של דגם 820
חסכי 450 ל"י בקנית דגם 588
הצעה זו מוגבלת עד לגמר המלאי. אנו מצטערים אך לא נוכל לקבל הזמנות בטלפון.

מכונת סריגה אמפיסל
דגם 588
בלחיצת כפתור תוכלי לבצע יותר מ־30,000 דוגמאות סריגה לבניית בגדי כל המשפחה: אפודות, שמלות, חליפות ועוד. וכן חולצות, דיגוד ואפילו שטיחים. אפילו אם לא סרגת אי־פעם תוכלי להיות מצליחה ומהירה כמומחית.

מכונת סריגה אמפיסל
דגם 820
את משום מכונה את „בריטיש המלאי" עם הרכבה שבחרת וסריגת דוגמאות אוטומטיות — ברוחב 24 עיניים! — של סריגה, דאקרה, איריגה תמברת. אין צורך להציב מבצים או להוליך חוטים — המכונה עושה זאת באופן אוטומטי לחלוטין.

חסכי כסף חסכי זמן!
סרגי תוך שעה סוודר לילדך או שמלה אלגנטית לעצמך בערב אחד! בקלות תסרגי תוך שבוע ימים סוודרים, אפודות, שמלות, מכנסיים, ועוד — לכל המשפחה. במחיר הצמר בלבד תוכלי לסרוג את מלתחת החורף לכל המשפחה. החיסכון הוא של 75% בהשוואה למחיר בחנות. יותר מ־25,000 נשים בישראל כבר סורגות מלתחה ב־1/4 מחיר.

הרוויחי כסף!
אלפי נשים בארץ גם מרוויחות כסף רב ע"י מכירת סריגים שהן סורגות בזמנן הפנוי עבור בוטיקים וחברות.
• הדרכה חינם בכל רחבי הארץ • אחריות מלאה
• אספקה שוטפת של חלקי חילוף.

אמפיסל

מוסד הרב קוק
מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים
■ ספר חדש ■
זהרי יעבץ
הגהות וביאורים לספר הזוהר
מאת
הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל
■
יוצא לאור בפעם הראשונה מתוך כתב־יד אוקספורד עם מבוא, הערות וציוני מקורות
מאת
אברהם ביק
המחיר: —.17 ל"י
משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל' 615036

„זה עם חוקר האקלים פרופ, ד"ר אשבל

שיאים ורוח ו...שטפונות

מאת יהושע שמש

...נחזיותיו של השירות המטאורולוגי לא תמיד זוכות לאמון כרוח... מספקת. כשמודיעים על גשם צפוי בימי חורף או על יום ...ימי הקיץ, עוד מכלכלים אנשים צעדיהם לפי התחזיות ה־...ולוגיות, אף שיש רבים המתייחסים אליהן בספקנות. אך ...יעים על שקע ברומטרי, על אפיק לחץ, על חזית קרה, ...אים תסקיר סינופטי — נשמעים דברים אלה כמין „קללות", ...ם אינם אומרים מאומה. אף כשחוזים שטפונות באיזור מסויים, ...עלי רכב מוקירים רגליהם (או גלגלי מכוניותיהם) משם. ...ם רבים אף מנסים לחצות זרם מים המציף כביש, והמכוניות ...זות" או נסחפות עם הזרם. זהו אולי אותו יצר ספקנות המטבע ...המניע אנשים לבדוק אם הצבע טרי, בשלט מורה על כך — ...ובמקרה של ניסיון לחצות זרם כים, עלולות התוצאות להיות ...חרבה יותר הרות־אסון.

...שפקד בסוף השבוע את המטיילים מקיבוץ חפץ חיים ...ביותר: ששה צעירים מצאו ...תם בזרם המים האדיר של ...גות (דרגה), הנשפך לים ...ליד מצפה־שלם. ביום בהיר, ...באזור מזג אוויר קיצי. ...לעתע בוואדי זרם מים גור־ ...אף עמו כל מה שעמדה ב־ ...נהל המתפתל בנוף הרים ...של מדבר יהודה תבע מחיר ...כבד. הצית הקירה תקבע אם ...היה בלתי־נמנע ואם אכן ...האחראים על הטיול לבל ...לנהל, שלפי התחזית עמוד ...באות. האסון הכבד עורר ב־ ...ים את השאלה, אם תופעה ...צו פתאומי היא יוצאת־דופן ...יהודה ובאזורים אחרים של ...יש שתוא. האם ניתן לחזות ...שטפון מעין זה ולעמוד על ...המבשרים את בואו, ומה ב־ ...ים לתופעת־טבע זו. בשאלות ...מותיהן באנו אצל הקלימא־ ...המטאורולוג הוותיק, פרופ' ...ל. פרופ' אשבל, יליד ירוש־ ...א מסמוה בעל שם עולמי ...1931 שימש מורה למטאורו־ ...קלימאטולוגיה באוניברסיטה ...בירושלים וראש המחלקה הג־ ...ניה שלה, אותה ייסד. חקר ...ים המשותפים בארץ ובאיזור ...את התנות לתצפיות אקלי־ ...ן ספריו: „תורת האקלים", ...ורצנו", „אקלים ארץ־ישראל" ..., „אטלס בין־אקלימי לארץ־ ...שכנותיה".

האתראה מלפני כארבעים שנה

עוד בשנת 1937 התריע פרופ' אשבל, בפרסום מדעי, על כך שקיים בארץ מצב מטאורולוגי מיוחד. ה־גורם לעתים לשטפונות אדירים ו־פתאומיים. רבים מהשטפונות ההיס־טוריים שלנו קשורים בתופעה זו, כשמצב כזה מתהווה, נגרמים שטפו־נות בעמק הירדן, בבקעת הלבנון, ב־ערבה ובסיני, והשפעתם מגיעה עד טורקיה ופרס. ובכן, מהו מצב זה, הצלול לגרום לשטפונות אדירים? מסביר פרופ' אשבל: „שקע ברומטרי הוא חלוקת לחץ על שטח שמשתרע על פני מאות קי"מ ויותר. במרכז יש לחץ קטן יותר מאשר בהיקף, והדבר גורם ליצירת רוחות מההיקף של המרכז. ככל שההבדל בין הלחץ ב־מרכז ובהיקף גדול יותר, כן תגדל עצמת הרוחות. ברובם המכריע של שטפונות ושברי ענן מראה המפה הסינופטית שקע ברומטרי מעל צפון הים האדום ומעל חצי האי סיני, מצב הגורם לאוויר חם מדרום שיזרום צפונה, לאורך ציר הדרומי־מזרחי של השקע ולזרימת אוויר קר מצפון, שירד דרומה לאורך הצלע המערבית של השקע. בימים כאלה נראים ל־אורך מדבר יהודה, למשל, תאי עננים מתנשאים בצורת כיסים כבדים ה־מתחברים לקווים ארוכים, ובהם צומחים העננים עד גובה 6—7 קי"מ. המתח החשמלי בעננים אלה בינם לבין עצמם ובינם לבין האדמה, גובר הולך ונראים ברקים מאגבים וזיקים מאתנים. אלה הם תנאים טובים ל־התהוות שברי ענן ושטפונות כבדים. כמויות מים גדולות נשפכות ארצה ועוצמת הגשם מגיעה לשיאים ש־כמותם נמדדו רק בארצות הטרופיות".

מוסיף פרופ' אשבל: „לפני כל מצב של גשם באזורנו צריכה להיות תחילה רוח מזרחית — רוח קדים הנזכרת כמה פעמים במקרא — כי האוויר נמשך לכיוון השקע אי־שם במערב. הרוח המזרחית הופכת לדרו־מית ולאחר מכן למערבית חזקה עם עננים כבדים ויורד גשם. אולם, כש־השקע בא מכיוון סיני והים האדום, שהוא חם מהים התיכון ויש עליו הרבה יותר אדים, העוצמה גדולה בהרבה ואז מתפתחות התופעות אותן ציינו לעיל. כל השטפונות הקטסט־רופות בארצנו היו כתוצאה משקעים שבאו מהים האדום. גם בשבוע שעבר בא שקע מהים האדום, והשירות ה־מטאורולוגי הודיע מראש על סכנת שטפונות בנגב ובעמק הירדן".

וכשיורדים גשמים בכמויות גדולות מתמלאים ערוצי הנחלים המים מדר־מים בזרם אדיר למרחק רב ומגיעים בשטפון פתאומי, העלול להפוך ל־מלכודת מוות, לאיזור שבו שורר מזג אוויר קיצי, כמו במקרה של השבוע שעבר.

האם מקרים מעין זה הם נדירים? „לאו דווקא". אומר פרופ' אשבל. „לולי היה הדבר חוזר, לא היו ב־איזור נחל דרגות, למשל, ערוצים כה עמוקים. אם נבדוק נחל לאחר שטפון, יתברר ש„נאכלים" ממנו כמה סנטימטרים לכל היותר. מכאן מסתבר כי בנחל דרגות, לדוגמה, היו ב־מרוצת השנים אלפי שטפונות".

מקומות מועדים לשטפונות

פרופ' אשבל מזכיר כמה שטפונות עתיקים, הניכרים עדיין בכמה מקו־מות מועדים לשטפונות. דוגמה ל־מקרה כזה הוא מה שאירע בנבטה, שבה נגעלו חורבות ביה"כנסת ה־עתיק של בית־אלפא. חופרי בית־הכנסת הניחו, שהבניין נהרס ברעידת אדמה. אך אילו שאלו את עצמם, אומר איש שיחנו, איך קרה, שמעל לחורבות הבניין והכפר נערמה גבעה של מאות ואלפי טונות של סלעים גדולים, שמקורם, ללא ספק, במכתש הגדול התלוי במדרון ההר — היו אף הם מגיעים למסקנה ההגיונית שלא רעידת אדמה הרסה את היישוב. אלא שטפון־פתע הלם וקבר את בתי הכפר ואת בית־הכנסת במכה אחת. כנראה, שאיש לא נשאר בחיים ולא היה מי שיספר לדורות הבאים את אשר קרה.

איש שיחנו מזכיר גם את השטפון שהיה בחמי טבריה כנראה לפני 1700 שנה. לשון סלעים גלשה מראש ההר וקברה באלפי טונות של עפר וסלעים את המרחצאות העתיקים. בין טבריה והמושבה כנרת מצויות כתריסר לשו־נות סלעים. היורדות מן ההר בצורה המבליטה את מסלול הגישה של ה־סלעים בשטפונות, שקרו במשך ה־דורות וירדו מהרי טבריה אל הכנרת.

ומכאן עובר פרופ' אשבל אל העבר הקרוב יותר. אחד משברי הענן ה־כבדים ביותר קרה ב־17—18 ב־נובמבר 1925 בחצי האי סיני. במשך יומיים ירדו 313 מ"מ גשם, כש־150 מ"מ ירדו במשך שעתיים, כפי ש־הראתה המדידה שנערכה בתחנת ה־משטרה המצרית בתמד, בדרך אילת—סואץ — וכמות הגשמים השנתית ה־ממוצעת היורדים באיזור זה היא 39 מ"מ!

מפורסמים הם גם השטפונות ש־פקדו את טבריה ואת מדרונותיו ה־מזרחיים של הר כנען. במאי 1923 נמדדה במושבה מצפה, שעל ההרים מעל לטבריה, כמות גשמים של 109 מ"מ במשך שעה וחצי; שנים אחדות לאחר מכן ירדו לרגלי הר כנען, מ־דרום לראש־פינה כמאתיים מ"מ ב־משך שלוש שעות; במאי 1934 גרם שבר ענן מעל לטבריה לשטפון ול־אבדן עשרות נפשות בעיר העתיקה. במקרה זה נמדדו 54 מ"מ גשמים במשך 45 דקות. באוקטובר 1942 נמדדה בהר המלח (סדום) כמות של 50 מ"מ תוך שעה אחת (הסה"כ ה־שנתי של גשמים באיזור זה — 40 מ"מ), וכתוצאה מכך פרצו מעשרות המערות שבהר המלח זרמי מים אדי־רים שהציפו את הסביבה („גשמי שיחין ומערות"). זכור גם השטפון בסלע אדום (פטרה), שבו טבעו 24 תיירים. כשנחשול מים הפתיעם ב־שעה שישבו באוטובוס שהובילם אל חורבות העיר העתיקה, וכל השטפו־נות הללו היו כתוצאה של שקעים מהים האדום! ראוי לציין, כי תופ־עות אלה מתרחשות בדרך כלל ב־תחילת החורף (חודשים ספטמבר—נובמבר) או בסופו ואף באביב (חודשי מרץ—מאי).

„כאפיקים בנגב"

פרופ' אשבל נזכר במקרה לו היה עד בעצמו: „במרץ 1947 יצאתי עם קבוצת סטודנטים של האוניברסיטה העברית לטיול באיזור אילת, שטרם היתה קיימת. היה זה החורף הכבד ביותר בעשרות שנים שקדמו לו. לפנות ערב הגענו לכורנוב ושם הת־ארגנו ללינת לילה. אחרי חצות הת־חיל לרדת גשם ולא חדל עד הבוקר. כשיצאנו דרך מעלה העקרבים לוואדי פוקרה, היינו מרוחקים כשעה קים ממעבר הוואדי, אך כשהסתכלתי ב־סביבה, אמרתי לסטודנטים: לא נוכל לעבור את הוואדי. כשהגענו אל הנחל היה שם ממש נילוס, ברוחב של 800 מטר ובעומק רב. באותו לילה, לפי חשבונו, זרמו מהוואדי אל ים המלח, ים אילת והים התיכון 100 מיליון ממ"ע מים — כמות שאפשר לשאוב מהכנרת במשך שלושה חודשים! כל הנחלים שבסביבה הזרימו כמויות מים אדירות, ששטפו כבישים וגרפו סלעים ככפיסי עץ".

אך כאן היה, כמובן, שקע שבא מהים האדום. שקע כזה הרס לפני כמה שנים את הכביש לאופירה. בחורף שעבר, מוסיף פרופ' אשבל, ירדה מחצית כמות הגשמים של ה־שנה שלפניו והיו בו חמישה שטפו־נות גדולים. אחד מהם נתפרסם בעת שנחל אל־עריש הציף שכונות נרחבות וגרף עמו כמה אנשים. קצין שראה כהליקופטר את האסון המתקרב, הודיע על כך לתושבי הסביבה, אך אף הבדואים לא שמו לבם לאזהרות.

הפסוק בתהילים, „שובה ה' את שבותנו כאפיקים בנגב". מדבר על אופיה של הגאולה. לדעת פרופ' אשבל אולי הדימוי של „אפיקים בנגב" בא להצביע על הפתאומיות של הגאולה, שתבוא בבת־אחת, כאותם אפיקי נח־לים הזורמים לפתע בשטף־אדירים. ועד שתבוא הגאולה, ראוי להישמר ולהיזהר מאותם „אפיקים בנגב", מ־שטפונות פתע שבאים בשקעים מ־הים האדום.

מה מריץ את אלמוגי?

מאת יהודה עוריאלי

רבין ואלמוגי ממתיקים סוד

ככל שנוקף הזמן וחולף הערפל מעל מועמדותו של ח"כ יוסף אלמוגי, ראש עירית חיפה, לכהונה החדשה, המוצעת לו בראשות הסוכנות וההסתדרות הציונית, משלימים תושבי חיפה עם המצב. נראה שהפרידה היא בלתי נמנעת, למרות הבטחות הגיב־יות לכהן קדנציה מלאה של 4 שנים בראשות העי־ריה. יש המקבלים את „דין התנועה" — בעיקר חב־ריו הקרובים — כגזירה משמים, כשאלמוגי נועד יותר לגדולות. אחרים מנסים למחות בקול ענות חלושה. מפלגות אחרות בודאי ינסו לעשות הון פו־ליטי מה„מרקחת" החדשה, המתבשלת במסדרונות מפלגת „העבודה".

בסך הכל, יודעים כולם, שההכרעה תיפול לא בחיפה. אמנם, ראשי „העבודה" פנו למזכירות המוזה לאשר את המועמדות. אבל זה אישור פורמאלי בלבד, שאינו מעלה ומוריד מהמשקל הרב שראש־הממשלה, יצחק רבין, הטיל למערכה, כדי להטות את הכף בסיבוכה המסובכת של הבחירות במוסדות הציוניים, למען עמיתו בחיפה.

ראש הממשלה למען אלמוגי

ברקע המאמצים שראש־הממשלה עשה במבצע ליצור עמדה ולגבש תמיכה מירבית למען אלמוגי, עומדים כמה אלמנטים, שאין להתעלם מהם. הרעיון עצמו „שלאלמוגי מגיע יותר" נולד בין שני האישים, לקראת ביקורו הממלכתי של ראש־הממשלה בחיפה, לפני כשנה, וההצעה שהביא באמתחתו לבחור באלמוגי כשר־בלי־תיק בממשלה. מר רבין ראה בכך רכישה טובה מאד מבחינת גיבוש המפלגתי הרחב, בסניף המחוזי הגדול ביותר של „העבודה". אלמוגי ראה בהצעה אופציה חדשה להרחיב „אופקים" ולחזור למוקד הממשל במדינה, כפי שהורגל לו בתקופת כהונתו כשר השיכון והעבודה. ההחלטה גמלה ביזמתו להכריז על הצטרפותו המחודשת של אלמוגי לממשלה, בטקס החגיגי שנערך בבית־העירייה, מול כל אמצעי התקשורת ונכבדי העיר. ההסבר הציבורי גם הוא הוכן: זה טוב לחיפה, שראשה יכהן גם בממשלה ויהיה מקורב ל„קערה", יוכל „לחתוך עניינים", לדאוג יותר להשאבים תקציביים ממלכתיים, לזכות בעדיפות ובהשפעה הנובעת מדרג מיניסטריאלי.

מה מאחורי ההחלטה?

אלא, שהקערה נתהפכה על פיה, באופן בלתי צפוי. הלוך הרוחות נשב נגד ההצעה. חברים „לחצו", כיון ששר־המשפטים קבע בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים כי יש ניגוד אינטרסים בין השירות בתפקיד ראש־העירייה ושר בממשלה. לנטוש כליל את תפקידו לא העז אלמוגי, כאשר הקדנציה היתה בראשיתה. מאז, נשאר ראש־הממשלה בעל חוב ליוסף אלמוגי, ועתה הגיעה שעת הפרעון.

גורם נוסף, בלתי מבוטל לגמרי, העומד מאחורי ההתפתחות הפוליטית האחרונה, הגורמת תסיסה ציבורית רחבה בחיפה, נוגעת למאווי הפנימיים של יוסף אלמוגי ואישיותו הדינמית.

הסביר לנו ראש עירית חיפה: כל הפרשה עדיין איננה מוגמרת, ואני ממשיך בתפקידי. אבל יש לקחת בחשבון כמה שינויים מהותיים מאז נבחרתי לכהונה האחרונה, ערב מלחמת יום־הכיפורים, בשתנתה מפלגת „העבודה" ופניה. הנסיונות לרענן את המנהיגות, לא פסחו גם על אלמוגי, שזוהה פניות שונות להצעות חדשות שלפו חדשים לבקרים לתפקידים ממלכתיים אחרים.

שינוי נוסף הוא פרק הזמן החולף ועובר מאז הבטיח ראש העיריה להחזיק לכהן ארבע שנים בתפקידו. בעניין זה נזקק אלמוגי „לפלפול" ציבורי, שמפלגתו תטרח קשה כדי להסביר לציבור ולשכנע בו את ציבור הבוחרים, בעוד שנתיים.

„איש לא יחשוד בי"

„איש לא יחשוד, שהתפקיד המוצע עתה, תוכנן על־ידי מישהו", הוא מסביר לנו. אם המדובר היה בחזרה לממשלה, אפשר היה להאשים, שמפלגתי שלחה אותי למערכת הבחירות כדי להבטיח את כהונת ראש־העירייה ברוב מסיבי האבסולוטי, כפי שנבחרתי. אבל לגבי פטירתו של פנחס ספיר ז"ל, זה אירוע פתאומי, שהציבור מודע לו שהמפלגה איננה יכולה להתעלם ממנו ומהתפקיד הפנוי. אם ייבחר אלמוגי לתפקיד יו"ר הסוכנות היהודית, יחלפו למעלה משנתיים וחצי עד שלוש שנים בתפקידו הנוכחי. וזה נראה לו זמן סביר, שאיננו פוגע באמינותו האישית כלפי הבוחרים. מכל־מקום, הרי הצהיר בפירוש, שלא יכהן למעלה מארבע שנים. בפרק הזמן, עד עכשיו, ניסה לשנות את דרכי עבודת העירייה, החדיר אנשים ומושגים מנהליים חדשים, ביצע ריאורגניזציה מקיפות ויסודיות בכמה אגפים, דחף נושאים שפיגרו במשך שנים, כמו במחלקה המשפטית, משרד מהנדס העיר, תחבורה ותיירות. לא התחשב במגבלות תקציביות והסתער על כמה מגורמי פעולה, שלדעתו יצרו תשתית חיונית לעתיד. וגם בעתיד, מפרוקים; הוא מקווה להמשיך ולעשות למען חיפה. אלמוגי מנסה למעט מהתדמית שעוצבה לגביו בכלי התקשורת, כאילו הוא שש לתפקידים אחרים ואף לחטוף ולאכול... „גם מההצעה לכהונה בהסתדרות הציונית, אינני עושה אידיאליזציה ואינני צריך לקבל התפקיד המוצע בשירת „התקווה". אלמוגי מכחיש מכל וכל כי הוא מתוסכל מכהונתו כראש־העירייה — זה מה שהודו אותו לרעות „בשדות ירוקים" יותר. הוא אף רוצה על האשמות אלה: „טוב לי בעיריה, יש לי רוב מפלגתי גדול וקואליציה מקיר אל קיר. היחסים טובים גם מבפנים הנגיבור מלא". ובאשר לטענה של „קרש קפיצה" לתפקידים אחרים, הרי עברתי כבר את כל „הקרשים" ואת כל הגשרים, הוא טוען בלהט. כבר קרוב ל־38 שנים הוא מכהן בתפקידים צבוריים בכל שלבי ההיררכיה המפלגתית, הכל ממזכיר מועצת־פועלי־חיפה, כמזכיר המפלגה בתקופתו של דוד בן־גוריון כחבר־כנסת ותיק ועד לכהונת שר בכמה ממשלות. להיפך: „יש לי כיום יותר זמן ופנאי, לחשוב, לקרוא, ללכת לים, ללכת לבית־הכנסת".

התפקיד קוסם

נראה, שפה טמון הדחף הפנימי המיוחד של אלמוגי המסור־כבות האישית התוססת שלו, שאיננה מוכנה לנוח על זרי דפנה ולהתבוסס ברגע, בידיעה שהתפקיד הנוכחי איננו ממלא את כל ישותו. הוא מחפש פעולה עם תנופה. וללא ספק, דמיונו משתלהב מהכהונה החדשה המוצעת החובקת זרועות העולם היהודי ומעבר לו. השולטת על תקציבי ענק, עם משימות דור נשגבות, כאשר קדמו לו בתפקיד אישים בשורה הראשונה מהכהונה ההיסטורית של הקוממיות המדינית בעם היהודי, כמו חיים וייצמן, דוד בן־גוריון, משה שרת, אריה פינקוס ופנחס ספיר. וכמדוע שלא יתפתה אלמוגי לכהונה הקוסמת, כאשר ראש־הממשלה יצחק רבין מבטיח לו את מעורבותו האישית ועבדויותו, שהוא יזכה בה.

לומדי תורה של „חד יומא"

מאת חיים פיקרש

מאות רבות של בני „עמך" בתוכם סוחרים, עורכי דין, רופאים, עובדי מפעלי תעשיה וחרושת, בני ישיבות וחקל־אים, התוועדו, בסוף השבוע שעבר, בבית הכנסת הגדול בפתח־תקוה, ועסקו, בלימוד תורה. היה זה „סתם יום של חול", כשהניחו לעסקיהם ו־באו מרצונם ומחפצם, להש־תתף במפעל שיזם וארגן ה־אדמו"ר מקאליב — מפעל ה„בר בי רב דחד יומא".

„יום שכולו קודש ללימוד ולחיזוק התורה" — הגדיר האדמו"ר את ה־מפעל המסורתי שנתחדש בהיקף מר־שים, שבכמה מקומות מרכזיים, כמו בפתח־תקוה, חולון, בת־ים ועוד. מקיימים בחודש החורף את המחזורים השניים והשלישיים, ובתנופה הראשית להערכה.

„התחלנו בפחדים גדולים. שמא בכל זאת יקשה עלינו לרכז ציבור. הן אין זה מן הדברים הקלים. להש־פיע על אנשים לעזוב מקומות עבו־דתם ומקורות פרנסתם ולרכז אותם במסגרות של לימוד, משעות בוקר מוקדמות ועד למאוחר בלילה. בכל זאת העזנו, ועתה ב"ה, רואים אנו ברכה בעמלנו" — שח לנו האדמו"ר לאחר דברי תורה שהשמיע בפני הציבור, בשילוב קטעי שירה שסבו את ליבו.

מתוך כיסופים וגעגועים

מאות מבני המעמדות והעדות, נכספים בגעגועים אל אותם ימים בהם עברו עליהם ימי שחרותם ו־בגרותם בלימוד תורה בין כתלי ה־ישיבות. במרוצת ימים ושנים, שיקעו עצמם בעולם העסקים ובעולה של פרנסה, וכשמזדמנת להם האפשרות להניח לעסקים „ולשכוח הכל" — כהגדרתו של מר לינדין, תעשיין ב־„אם המושבות". ולהקדיש „כמה שעות יפות" ללימודה של תורה, הרי שאין הויה טובה מכך.

תחושה זו מנת חלקם גם של פרופ' לב מבית החולים „איכילוב" בתל־אביב הבא ללמוד תורה עם כמה מעמיתיו „הרחוקים עדיין מעולמה של תורה אך נמשכים אליה" — כדבריהם ושל יוסי גולדפינגר, חקלאי צעיר מ־מושב בשרון, המעיד על עצמו שבא בתחילה „מתוך סקרנות גוברת, כ־שקרא המודעות על המפעל", ושל יחיא עמראני, מראש העין, שלמד מיד את צלילי שירתו של האדמו"ר.

אלה וגם אלה, חשים בהתעלות של הלימוד והשירה הפורצת לה מעת לעת, במהלכו של יום הלימוד. ה־הופך גם למיפגש בין אנשים בעלי תפקידים רמים ופשוטי העם. כאן נופלות המחיצות, כאן כולם מדברים בשפה אחת, שפה של כמיהה גוברת ללימוד התורה — אומרים.

„רבי, אתה יודע, צריך לקרוא ל־מפעל שיטמת „גן עדן של יום אחד בעולם הזה" — אמר ישיש נירגש, כשבא להביע את תחושותיו ושמחתו בפני האדמו"ר. רבים שעמדו מסביב, הסכימו עימו במנוד ראש ובחיוך...

עשרות רבנים וגדולי תורה נוטלים חלק במפעל „בר־בי־רב דחד־יומא". הם מעבירים את השיעורים בנושאים אקטואליים. גם לסדרי התפילה. אופי חגיגי. ולשיא השיאים מגיעים ב־התוועדות — בסעודת מצוה שאותה מממנים משתתפי המפעל, להוציא נזקקים. שחסידי האדמו"ר מסייעים בידם. את יום הלימוד חותם בדרך כלל האדמו"ר מקאליב, בדברי הת־עוררות על הצורך בחיזוק ערכי ה־אמונה וקירוב הלבבות.

בטוח בהצלחת המפעל

האדמו"ר, המגלה את היסוסי ה־התחלה, לפני שלוש שנים; היסוסים שנבעו במיוחד בעקבות שיחות ש־קיים בגדון, עם „גדולים", שלא הסת־תירו חששותיהם ליכולת הריכוז של מאות לומדי תורה תחת קורת גג אחת, ובסתם יום של חול. אומר כי על אף הכל היה מלא אמונה לגבי הצלחת המפעל. „לא היו לנו כשלונות. רק הצלחות" — אומרים גם חסידי קאליב, שהם האנשים אשר על ה־ארגון. ר' בנימין, איש סוד של ה־אדמו"ר, מגלה טפח ממערכת ה־הסברה שקדמה בשעתו להתחלתו של המפעל, שקיים לראשונה ביום ט"ו בשבט, בעיר חולון, או־אז הפיצו כרוזים באלפים, דיברו אל ליבם של כמתפללי בתי הכנסת, פרשו כרזות מסגניות בחוצות הערים, ורבים באו. אפשר מתוך הסקרנות הגוברת. אך בשנה שלאחר מכן, „די היה ברמזי" כדי שמאות יצבאו על פתח בית־הכנסת הגדול בחולון, כדי לשמוע קולה של תורה.

„כך זה הולך" גם בבת־ים, שם יערך, בשלישית, המפעל. בשבוע זה, בר־גנה, בטירת הכרמל. ברחובות, בטבריה, ברמת־השרון ובעוד מספר ישובים מרכזיים בארץ, אליהם באים לא רק בני המקום אלא גם שוחרי לימוד התורה ממקומות רחוקים.

בין אלה, ד"ר רוטשילד. שעלה לפני מספר שנים משוויץ, ופתח לו קליניקה מצליחה בבני־ברק. „אני עוזב את הכל ונוסע ללמוד תורה במסגרת זו, בכל מקום בו מתקיים המפעל" — אומר לנו ד"ר רוטשילד.

הדים גם בתפוצות הגולה

על ריקעה של ההצלחה בארץ־ישראל, ניסה השנה האדמו"ר מ־קאליב. לקיים מפעל דומה גם בכמה מרכזים יהודיים בעולם. בחודשי ה־קיץ הוא נסע לארצות הברית, לאנג־ליה ולשווייץ, ושם, מסתבר. נמצא ציבור יהודי גדול, המוקסם אף הוא ממסגרת לימודית מכובדה. „ההצלחה היתה מרשימה למדי. מאות יהודים, באו ממרחקים, במטוסים, ברכבות ו־בכלי ריכבם, ושהו יומיים שלושה במקום אחד. ועסקו בלימוד תורה. הללו ביקשו את ה„המשך".

ואילו כאן בארץ, יוזמי המפעל נערכים עתה להרחבתו. לא רק ש־יקיימו „יום של לימוד תורה" ב־ישובים רבים יותר, לרבות במרכזי התיישבות ועליה, אלא אף תשולב בו מסגרת של „שאלות ותשובות בהלכה" והאדמו"ר הרבנים המשתתפים בו, ביניהם ראשי ישיבות ורבני ערים, ישיבו לשואלים „בכל תחום נדרש".

העיקר, אומר האדמו"ר להרבות תורה בישראל. תרומת יום הלימוד, יום אחד בשנה, היא רבה, ובעקבות ההצלחה, יורחבו המסגרות כשהמגמה היא „קולה של תורה ישמע בכל אתר ואתר"!

...ילי המגבית ...קשים לדעת מה ...שים כאן בכספיהם?

מאת יונה כהן

אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיתרום ...רכי המדינה. „המרבה" השנה הוא זה המגדיל ...מתו למיליון דולאר, לפחות, ו„הממעיט" שידו ...ת מתן תרומה שלא תמעיט מעשרים אלף דולאר. ...הם מאתים וחמישים אנשי משלחת המגבית ...ודית המאוחדת, שבאו השבוע לסיור לימודים ...ץ. עם היותם משוכנעים שצורכי ישראל מרובים, ...דומה שמיעה לראייה, ו„טוב מראה עיניים ...ך נפש". על כן בואם לארץ קשור בסיורים רבים ...יעת הסברים מעמיקים על כל תחום, בעייה ...ול.

...ישראל הגיעו בשלוש קבוצות. אחת, בראשותו של מר ג'יק ...גר, יו"ר המגבית בניו־ג'רסי, ביקרה ברומניה. הם עמדו ...ב על תנאי חייהם של היהודים שם ועל אפשרויות עלייתם ... הם סיפרו על יחס נאה ששלטונות רומניה גילו כלפיהם, ...יהם שלא יפריעו לקשרים בין יהודי רומניה לבין אחיהם ...ר לים.

...בוצה שניה, בראשותו של מר ארתור ברוזי, ראש משלחת ...ית היהודית המאוחדת מניו ג'רסי, סיירה בפולין לפני בואה ... הם ביקרו בוורשה, בביאליסטוק, בקראקוב ובמחנות ...או ואושוויץ.

...ברי קבוצה זו, בהגיעם לארץ, נראו מדוכאים עד עומק ... בששטות מהדימה אמרו כי מצאו בפולין בית קברות ענק ...הודים. 3500 היהודים שנותרו בה מהלכים כצללים. שרידים ...קהילה יהודית מפוארה ושוקקת חיים יהודיים.

...כאב ובצער הוסיפו כי בעוד שנים מספר לא יישאר זכר ...שבפולין זו חיו ויצרו, הגו וחלמו כשלושה מליון יהודים. ...זה מצאו בית כנסת אחד, בו נמצאו כשני מנינים יהודים ...ים. תמונה דומה מצאו בעיר קראקוב. מעט מדי משמרת ...ת פולין כן האתרים היהודיים. אפילו לשואה האיומה ...ודה שם מיליוני יהודים, לגבורתם של המתקוממים לפני ...ם — לכל זה כמעט ואין זכר.

...ערב הראשון נראו אנשי המגבית, שבאו לכאן מארה"ב דרך ... מדוכאים, ובמסדרונות מלון „הילטון" הירושלמי החדש ...לא פסק מסיפור רשמים מפולין ויהודיה. אחד המליונרים ...יים הוא עצמו היה אסיר מחנה אושוויץ, ועתה נסע עמו ...שתו, וחזר לביקור קצר באותו מחנה...

...לבנו בין 250 פעילי המגבית. ביניהם מספר ניכר של ...ם לא פחות ממליון דולאר לשנה, לצורכי המגבית היהודית ...זדת. הם „נותני הטון" לעבודת המגבית כולה בשנה קרובה. ...סיום ביקורם בארץ יודע כל אחד מהם את הסכום שהוא ... בשנה זו. הדעה כזו צריכה להיות דחף ותמריץ לאחרים, ...הם יוסיפו על הסכום שתרמו אשתקד.

...ראים לי את פרל מיסניק, הוא שהיה יועץ אישי לנשיא ...טאור ולנשיא קנדי בבעיות קשישים, שיקום וטיפול בהם. ...תו לסייר ולראות מקרוב את הטיפול בקשישים במדינת ... ובמיוחד מוסדות מלבן—ג'וינט.

...סמוך לו עומד מר ו. רוזנוולד, יו"ר החברות המשווקת ...ו עד שורך בעלי, כולל מכונות לכל סוגיהם, והכל באמצעות ... לכל פינות תבל. חברת „סירס ריבאקי" שמוניטין שלה ...בכל העולם. ומר רוזנוולד, כמו שאר אנשי המגבית שבאו ...ת לימודים זו, כיסו ולבו פתוחים לכל מפעל של מדינת ...

...צדי שניים מאילי הנפט בארה"ב, שחזרו מאבו רודס מלאי ...ם, מסקנות והערכות הידועות רק להם.

...כניתם, כאמור, מגוונת למדי. השבוע כבר הספיקו לבקר ...יי העיירה המיוחלה, באברדיום, באום חשיבה ובמורחבי ... ביום אי הם יוצאים לסייר ברמת־הגולן. בהכנותם לסייר ...זת עצמי בארץ, בעיירות פיתוח, לראות ולשמוע בנושא ...החברתי.

...ת המשלחת מנהה ומכוון היו"ר הכללי של המגביה מר ... לאוסנברג ועמו סגן יו"ר המגבית מר ארווינג ברנשטיין. ...ערב המגיחה קיבלו בתשואה את דבריו של ל. דולצ'ין, ...כפועל של הסוכנות היהודית וגזברה, באמרו להם: ...„בספכם לג'וינט ולסוכנות היהודית (אינק.) מאפשר למדינה ...ש אמצעים גדולים לצורכי הבטחון. אלמלא תרומותיכם ...יכם לא היינו יכולים לעמוד במשימותינו הכבדות לכל ... בתחומי העלייה וקליטתה, השיכון וההתיישבות, עליית־ ... והחינוך הגבוה.

...שובים הדוקים הם לדבריהם של נשיא המדינה, ראש ...לה, שר הבטחון, מנכ"ל הסוכנות היהודית, ראשי ההתיישי־ ...ההינוך. שומעים, רושמים, מהרהרים. מחר־מחרתיים נשמע ...נע תרומות והתרומה שיתנו מאות מיליוני דולארים, ובלבנו ... שיופנו אך ורק לברכה ולהאצת ואוטופים של המדינה, ...ים של חו"ל: צרכי עמך ישראל מרובים.

הציבור והגזרות הכלכליות

מאת ג. גולן

שלוש הגזירות הכלכליות האחרונות, פיחות, האמרת מחירים ועליה במי־סים, הצטרפו לפני כשבועיים אל סור חשבוני עולה של צרות הניתכות כמעט מדי חודש על ראש הציבור. בקושי הס־פיק לתפוס בזנבו של הפיחות הזוחל, עוד לא התאושש ממבוכת הרפורמה וכבר עליו לחשב מחדש את כמויות המזון וסוגי המצרכים שהמשכורת של החודש הבא — לא תספיק לקנות.

*

ויש המכיפים במרירות: ממשלה פועלים... רק את הפועלים אה כסדרת...

ואמנם לאחר שיחות אחדות עם שכירים ופועלים ובעלי מלאכה, הגענו למסקנה שהעדר שביתות כלליות, או מחאות הגוניות הם תוצאה של דכאון ואילו ההתמרמרות מוחשית ביותר. צריך רק לדעת להאזין לה. נדמה — הציבור נקט מתוך חולשה דעת. אותה חולשה דעת הנובעת מן ההרגשה שמן השכר החלש נוטלים את המקסימום ואילו העצמאי, העשיר והזיוק — מכשיבים ברום לבב ברמת חיים גבוהה.

קשה לפרנס משפחה

סוני אלגים היא תופרת. שמונה שעות ביום היא כפופה מעל מכונת תפירה בבית חרושת בינוני וקונפקציה, לאחר מכן היא עובדת עוד שמונה שעות לפחות כדי לטפל בבעלה ושלושת ילדיה. הקטנה בעממי, הבינונית והגדול בתיכון. עייפת כראה, עם סל קניות ביד, ליד הסופרמרקט הסמוך למקום עבודתה היא מספרת: „בעלי אדם חלש ולא יכול לעבוד קשה. פעם היה „חך", היום הוא שרת בבי"ס ואני תופרת. וכך מביאים קצת יותר משלושת אלפים לי"י לחודש הביתה. מזה צריך לשלם תיכון וגם עממי, ויש מסים וחשמל ומים ותיכף משלמים כל זה, נשאר ביד אולי אלף חמש מאות. לפני שנה — הספיק בקושי. עכשיו, חמש נפשות לא יכולים מהכסף הזה לאכול טוב וגם לקנות איזה בגד כשצריך. אני קונה בשר פעם בשבוע לשבת, כל יום אוכלים רק ירקות עם לחם, או חצילים במיץ עגבניה ודברים כאלה. כשהילדה היתה צריכה בגדים לביה"ס — לא ידעתי מאיפוא ניקח. היתה בושה אם לא היינו קונים לה חדש. לקחתי מהכסף שחסכתי פעם בשביל לקנות מכונת תפירה הביתה. חשבתי — אולי אתפור גם בבית ויהיה לנו יותר קל. עכשיו — הלכה המכונה. הגדולים עבדו שניהם בחופש. הבן עשה קטיף, הוריד עצים מהעצים. מסכן, ידע שמאבא ואמא שלו לא יוכל לקבל כסף לסרט או אפילו לגלידה... גם הבת עבדה. היתה פקידה חלקית".

שאלנו: האם את מבינה ומסכימה שהפיחות והמיסים והיוקר — מיועדים להבריא את כלכלת המדינה?

והיא עונה: אני רק יודעת דבר אחד. הממשלה שלנו על סוני אלגים — לא חושבת. מה יעזור למדינה אם אני לא אוכל לקנות גבינה צהובה בחורף הזה לשים בסנדוויצ'ים של הילדים, הם דווקא מסכנים, אוהבים כולם סנדוויץ' גבינה? מה יעזור למדינה אם בעלי ילך לעבודה עם סוודר דק מרוב שהוא ישן, כי אין לנו לקנות סוודר חם חדש שעולה איזה מאה חמישים, מאתיים לירה? אני עובדת, בעלי עובד. הילדים עובדים בקיץ ובסוף לא נשאר מספיק אפילו לאכול טוב — אז איזה הרגשה יש לבן אדם במדינה?

„זה לא כמו שהיה פעם"

דוד משה אדלר הוא זפת ומסייד גגות עם פיברגלס. סוף הקיץ — זו העונה שלו. כל מי שדוחה הזפת הגג הדולף מן השנה שעברה נזעק לאחר הגשם הראשון ורץ אליו. „בספטמבר אוקטובר השנה זה לא כמו שהיה פעם" אמר לנו באחת מהחצרות בבני־ברק, מוקף סולמות ואדים של זפת רותח. „מי שנוזל אצלו בגג מוכרח לזפת — אבל הוא מתווכח איתי על כל מטר מרובע. רק בקיץ הקודם כשהיה סדק במקום אחד היו מבקשים שאכסה את כל הגג. השנה רוצים שאזפת רק את המקום של הנזילה. בכלל, פעם היו ועדי בתים מזמינים אותי קבוע כל שלוש שנים. השנה לא הזמינו אולי החצי. כשאין ברירה ונוזל — קוראים לי ואני מגלה גגות מתנחים, אפילו עם עובש. אחרי הפיחות האחרון, כשעשיתי חשבון כמה יעלה לי יותר הזפת, הבנזין, המברשות, רציתי להעלות לירה למטר מרובע, משש לירות לשבע לירה. לא הלך. אנשים ממש צעקו עלי. השתוויתי על חצי לירת התייקרות".

למרות שאדלר הוא עצמאי קטן — גם בביתו לא מלקקים דבש. פעם הוא זוכר אשתו הכינה עוגות חלביות עם חמאה ושמנת. „מאז הפיחות הגדול של השנה שעברה אוכלים בבית לבן וסנדוויצ'ים עם ריבה. עוגות זה יותר מדי ביוקר".

יש לו שלושה בנים בגיל העשרה „זה הגיל הכי קשה, יש להם תיאבון עצום" הוא אומר בחיוך חצי עצוב חצי אירוני, „אף פעם לא הייתי עשיר אבל בשנה שעברה עוד יכולנו להיות שבעים מצהרים עם בשר דגים. השנה התרגלנו, גם אני וגם הבנים, לאכול כל דבר עם לחם — אחרת תיכף חצי שעה אחרי האוכל אתה שוב רעב".

בלי בהלת קניות

ב„אביגדור אלקטרוניקה" חנות לאביזרי חשמל של סכטר בחולון — שקט ושלווה. מר סכטר יושב וקורא עתון בהבעה מעוצבת. „אני שהתר־גלנו להתייקרויות או שפשוט אין להם כסף, אבל לא היתה שום בהלת קניות בשבועיים האחרונים" הוא אומר בעסכלניה „לא כמו שהיה אז לפני הפיחות הגדול כשנהרו לי את כל הסטוק...".

ואם כבר קיימת עליית מחירים

„במקררים ומכונות כביסה — איני יודע. פשוט אין להם דרישה והכל נשאר במלאי. הנורים לבישול — כן קונים, ואלה אני מוכר ב־5% יותר".

אחרי הרהור הוא מוסיף — „כאן זו סביבה של פועלים ואני רואה שלפועל עכשיו — האמת אין. מה שתקע — הוציא כבר על כל מיני כלים ויש כאלה שקנו עוכו בתשלומים ועכשיו מדביקים מהרעות דודים לכבור אותו. פועל לא יכול להחזיק אותו ממשכורות. כולם טוענים שרוצים לעזור לפועלים — ואח"כ מעלים מסים. אי אפשר לעשות דבר והיפוכו".

משה לוי לא מסוגל להתפלסף נוסח בעל חנות החשמל. במיוחד מאחר שבקבוצתו ביום קבלת המשכורת. כרגיל. זהו „יום טוב" חדשי לשכיר ולפועל — אבל לוי, הפוליטורצ'יק, העובד קשה מאד בנגרייה רהיטים גדולה בתל־אביב ומתגורר עם ארבעת ילדיו בדירת שיכון בחולון נראה זעוף. „רוצים שנלך לבקש נדבות בריבוע, זה מה שהם רוצים" אמר לנו בקדרות. „בשביל מה צריך לעבוד קשה תגידי לי — מה יוצא לי מזה? כשאתה עובד ויודע שמהעבודה שלך תוכל להלביש יפה את הילדים, לבלות קצת עם האשה, לקשט את הבית, אז יש חשק, בא מרץ. היום, תאמיני לי, אני תופס שלווה כל רגע ש„בעל־הבית" לא מסתכל. יש לי חבר, עובד קבלנות במפעל מתכת פה בחולון — גם כן יצא לו החשק להתאמץ. לא חשוב כמה שפועל מקבל ביד — תמיד בקושי מספיק לו בשביל מחיה. גם לאלה שרוצים שהילדים יעלו רמה שהילדים ילמדו בתיכון — המשכורת לא מספיקה. אני אומר לך — אלה שלמעלה רוצים שהפועלים תמיד ישארו נבוך, עבודה שחורה הלח, זה מה שהם רוצים במדיניות שלהם... בעשירים לא נוגעים, אלה ממשיכים לבנות וילות ולנסוע לחוץ לארץ כמו המידי".

האם קדרותו של אדם כמשה לוי היא חלק באופיו האינדיבידואלי או תגובת תורה ישירה למצב כלכלי מעורער? האם לעצבנות האישית של הישראלי הכבוי מוצאים הפסיכולוגים הידוק גם בבטחון הכלכלי — ולא רק במתח הבטחוני המלווה את חיינו?

פיחות המוראל

הפסיכולוגית מירונה גרינברג, מנהלת המכון לפסיכולוגיה לימודית מסכימה בשמץ אירוניה: „אין לא חשבת שצעדים של פיחות ואינפלציה מיועדים להעלות מוראל. אין מי שכשלה את עצמו. הן בממשלה והן בקרב הכלכלנים — שזה טוב לישראל. צריך להבחין בין שני ערכים. ערך כלכלי וערך פסיכולוגי. טוב מאד אם שניהם הולכים בד בבד — אבל לא תמיד זה כך. אני מסכימה בהחלט שאי בטחון ואי יציבות של תנאים חיצוניים כמו מחירי של מזון או ערך המטבע — יוצרים חרדה ופחד וקובעים את מצב הרוח, ואפילו את רמת העבודה. עקרונית בעצם אי אפשר כמעט להשפיע על טיב העבודה של העובד הישראלי. אילו היה המצב שכאשר עובדים יותר — מרוויחים יותר, מ"מא. אבל כאשר כל קשר בין הכנסה ותנופה בוטל, קשה לדרוש יותר תפוקה. מאידך — האנשים המרגישים את עצמם מקופחים, מנוצלים, מוצאים פורקן בהענשת המעביד, ברגש נקמה במפעל. זו הסיבה לריבוי השביתות. ההעדרויות, להורדת מתח העבו־דה ואיכותה. צריך כמובן לדעת שזוהי תגובה נורמאלית ביותר — למצב נתון. אגב, לא כדאי לשייך את התגובה רק לפועלים או לשכירים. היא יכולה לאפיין את כל השכבות — אם רק הן נדרשות לויתורים. גם אשה שהתרגלה כל חג לקנות לעצמה שמלה חדשה — והשנה לא יכלה להרשות זאת לעצמה — היתה פוגעת באישרות אישית, לדעתה הבראת המשק שווה את המחיר של שלוות הנפש. אנחנו עכשיו מדינה חולה והולה — אבסורד לצפות שאנשים יסתובבו כאופורים. מאידך — חשוב אולי ביותר למנוע שהסיבה לדכאון תהיה תוצאה של קנאה בשכן שמצבו לוקחים כפי הנראה, פחות...".

אביחב, פיצל דפוס היה, לא נהוג לעשות השוואות בינו לבין שכנו העשיר. ובכל זאת הוא אומר בבטחון מלא: „שכבות הביניים מרוויחות יותר מכל שכבה אחרת" גם אשתו של אברהם עובדת, ויחד יש לשניהם הכנסה חודשית יפה? „אבל אנחנו תמיד ב„אוברדרפט" בבנק בסוף החודש". כיצד? „קודם כל אני חוסך לכל שלושת הילדים שלי חוסך לשיכון, חוסך בגהלת, צריך לשלם דמי לימוד לילדים וכל זה עולה הון תועפות. יש לי רושם שהמדינה פשוט לא מעוניינת שילדי שכירים ילמדו בתיכון. אולי רוצים לגדל כאן שכבת פועלים חדשה... פועל בן פועל... ממשכורת אחת, כיום, ואפילו משכורת טובה, אי אפשר לשלוח ילד לתיכון, ועל אוניברסיטה אין מה לדבר".

והוא עצמו לבוש בבגדים מלפני שנתיים — בגדים חדשים לא יקנה כלל. הבת, בגיל העשרות, לעומת זאת, רוצה להראות טוב ושמלה אחת חדשה בעבורה פירושה „חור" של מאתיים לירות לפחות בתקציב. ובכל זאת, הוא מתעקש לחסוך. „האם ירידת ערך הכסף לא מרתיעה אותך?"

„יש לי ברירה?" הוא אומר במעין יאוש שקט. „אם לא אחסוך — לא יהיה לי לתת להם כלום. אני חוסך לדירה, אם לדירה לא יספיק — שיהיה לפחות כמה לעשות את החתונה..."

„תראי, להצטמצם זו לא בעיה. עברתי שואה ואני יודע שאנשים יכולים לחיות על מינ מה. אין גבול ליכולת ההצטמצמות. אבל מה שמרגיז זו ההרגשה שראש הממשלה, שר האוצר, הכלכלנים — כולם מטיפים לי מה לעשות והם אינם עושים בעצמם שום דבר. שיתנו דוגמא אישית, שיעשו משהו שיתן לי להרגיש שלא רק על ראשי מנסים לתקן את כל המצב הקשה. ההרגשה הזו מקשה עלי יותר מעצם הצורך לקמץ".

תחושה של קיפוח

יעקב בן דור, מנהל „ת.י.ל.", תחנה יעוץ לתעשיה בבעיות כוח אדם אומר דברים המשלימים היטב את הגישה הרווחת בקרב שכירים ופועלים. אי הנחת נובע מתחושה של קיפוח סוציאלי יותר מאשר מן הצורך להצטמצם, וזאת ודאי לא אשמת הפועל.

שאלנו: בצד המיסים והפיחות מדברים גם על פיטורי יעיל והסבת עובדים כצעד חיוני להבראת המשק — האם פחד הפיטורין לא תורם גם הוא למתח הנפשי של הפועל השכיר?

בן דור — ראשית, קשה לי להאמין שהאיום סוף סוף להנהיג פיטורי יעיל בארץ. שנית — אם יש מתח — הוא לא באשמת הפועל. המערכת הישראלית, בתעשיה ובכל ענפי השירות, לא מספיק גמישה כדי להתאים את עצמה לנסיבות כלכליות משתנות. הרי אפילו בתוך מפעל עצמו, לא תוכל להעביר אנשי יצור לעסוק בהחזקה ולהפך. יש חיכוך עצום בין ענפים שונים בתעשיה למשל, בשל קפאון זה בהנהלה ובתפיסת המערכת, מבזבזים אנרגיה, רצון טוב, יכולת קיום — בשל התאבנות. מתוך נסיוני במפעל גדול אחד אני יכול להעיד. במערכת מסויימת של המפעל — נתבקשנו לארגן את כל שיטות היצור והניהול מחדש. מערכת זו פועלת מאז ללא תקלות כמעט. במערכת השניה, שהמשיכה לפעול לפי השיטות הישראליות המקובלות היו שביתות וחוסר שביעות רצון של הפועלים, למרות שבשתי המערכות השתכרו הפועלים אותו השכר ושילמו אותם המיסים. מסקנה — המוראל הירוד הוא לא כל כך פרי חוסר יציבות משקית אלא פרי מערכת ארגונית לקויה וחולה. לדעתי — למרות הצורך בצעדים כלכליים דרסטיים, אפשר ליצור יחסים טובים והרגשה טובה גם בשכירים ובפועלים — אילו נערכה רביזיה בכל מערכת הניהול והייצור בארץ".

هكذا من الاصل

صكزا من الاصل

אנטישמיות ושורשיה

(סוף מעמוד 3)

משפט כזה. ידוע, כפי שהתברר ה־דבר אחרי המשפט, שהכנסיה והצבא נתנו יד זו לזה להפקיע את הריפוב־ליקה ולשקם את המלוכה. משפט כזה נראה היה כמתאים ביותר להר־קיע את המשטר הרפובליקאני אשר יהודים שולטים בו. משום כך, הפך משפט דרייפוס תוך זמן קצר למאבק בין הרפובליקאנים לבין מתנגדיהם.

אמנם, מאז מהפכת 1848 נכנסו היהודים לחיי החברה. אחדים מ־הם נבחרו למוסדות המחוקקים, היו גם שרים יהודים, כרמיה, גודשו, פולד ואחרים רבים מצאו דרכם ל־מוסדות מדע גבוהים, רכשו להם גם מקום נכבד באמנות, אבל גם האנטי־שמיות התפתחה במידה בקבילה עם עלות היהודים בחיי החברה.

ברפובליקה השלישית מצאו היהו־דים כר נרחב לפעולה, אלא כאמור. גם האנטישמיות התפשטה ובראשיתה פרץ משפט דרייפוס, אשר מטרתו היתה לחסל את הריפובליקה. התע־מולה האנטישמית נמשכה גם אחרי מלחמת העולם הראשונה יזאת למרות ספרים ומאמרים רבים מאת סופרים בעלי השפעה בחוגים הלאומיים על מסירותם של היהודים לצרפת מולד־תם ועל גבורת חיילים יהודיים במל־חמה.

כמובן, עלות היטלר לשלטון מחד ונצחון החזית העממית בצרפת עם ליאון בלום בראשה, הגדילו את ה־שנאה ליהודים בצרפת בחוגים ה־בורגניים והיה לה הד גם בחוגי ה־פועלים.

בל נשכח, שראשוני הסוציאליס־טים בצרפת: שארל פורייה, אלפונס טוסנל ופייר ז׳וזף פרודון היו אנטי־שמים מובהקים. מסורת זו של שנאה ליהודים גם במחנה הפועלים נמש־כה. יודעים גם על מקרים של אנטי־שמיות אצל הקומוניסטים בצרפת, והתנגדו לפתוח את שערי ארצם לפ־ני פליטים יהודים מגרמניה ההיטל־רית. אין להתפלא על שהתעמולה האנטישמית מצאה לה כר נרחב גם במחנה הפועלים, הלוא בסופו של דבר צרפת היא ארץ קאתולית ביסודה ולא קשה לעורר רגשות של שנאה ליהודים כשקיים הרקע הדתי לכך גם בימינו.

*

ישראל נמצאו היהודים האוטוכטוניים במבוכה, כי תמיכתם בישראל עלולה היתה להתפרש כהזדהות עם מדינה זרה. עד שקם ראש משפחה הרוטשילדים, הבארון גי דה רוטשילד ו־פסק: תמיכה בישראל אין בה פגיעה בפטריוטיזם הצרפתי. קיבל עליו את נשיאות המגבית היהודית המאוחדה להיפך. הוא טען: צרה ההבהרי העניינים, שערי בדיגה ישראל פתוחים בפני כל יהודי ובכן — אלה הבוחרים בישראל יפנו שמה ואלה שישארו בצרפת — הם צרפתים. ה־תמיכה הכספית במדינת ישראל, היא תמיכה בארץ הקדושה פירושים יהו־דים ובקום שיבואו אליה — יצלו לישראל.

עם התפתחות יחסי היהודי צרפת־ישראל, היו יהודי צרפת בכבצ נוח. בעיית הנאמנות הכפולה לא היתה קיימת עוד בעבירים, כי בנאמנותם לישראל היו נאמנים גם לצרפת. היי־קא אנטישמים מובהקים, חסידי המס־פך הקולוניזציה — היו בעד ישראל. אחד מהם סיקסטו־ויגינאקור אמר בפרלמנט בויכוח על תוניסיה: ב־יחסים הטובים הקיימים בינינו לבין ישראל. למה לא לבקש קומנדו ישר־אלי לרדת לתוניסיה וללמד קצת דרך ארץ את האדון בורגיבה? קרה גם, שבעת הויכוח בפרלמנט על מבצע סיני־סואץ עם שהיהודים דניאל מאיר ופייר מנדס־פראנס, על אף שאהדתם לנו, סעבו נגד גי מולה, שאסור היה להתקיף את מצרים האה בעם העצ־רון הבקודש. אסור להתקיף מדינה ריבונית. דווקא הימין האנטישמי תמך במבצע הזה.

אלא, שהויכוח על הנאמנות הכפולה הועלה על ידי דה גול עצמו אחרי מלחמה ששת הימים, כשנתגלע בפעם הראשונה בהתנגדות יהודי ארצו ל־מדיניותו במזרח התיכון. ההפגנה ה־גדולות ליד השגרירות הישראלית וב־שדרות אלישע, עם פרוץ מלחמת ששת־הימים, בהן הופיעו גם גוליס־טים מישבעים הוכיחו לו זאת. דה גול בהזכירו בנאומו לפני עתונאים את „העם היהודי, העם הנבחר, בוטח בעצמו ושתלטני", רצה לקבל תשובה ברורה מאת יהודי ארצו על השאלה של נאמנות כפולה ואז כשיבן יהודי ח־לוקי דעות ביניהם, כשרבים יכריזו בקול רם, שהם צרפתים לכל דבר ואילו אלה שידגישו את אהדתם ל־ישראל, יפנו מקום לאנטישמיות. אם הוסיף בנאומו זה: „העם אשר יצא מכבנו — גורלו אינו יכול להיות אדיש בעיני העמים, מאמינים גם לא מאמינים", הרי דבריו אלה גוב־לים בהמלה הנוצרית. כלומר — צריך לזכור, שאסור לפגוע בהם.

במלים אחרות: נשיאה של צרפת לא התחיל ברדיפות נגד היהודים בארצו, אלא רצה להפכיל את ההבד־היתם למדיניותו. הוא הבין, שהגר־דיש את האה לאור הכחות שקרצו בצלם. בקבלו את הרב הראשי הרב קפלן, שבא לברך אותו לקראת ראש השנה האזרחית, ריכך דה גול את עמדתו והסביר, שלא היתה לו כוונה לפגוע ביהודים כי לדבריו פירושים שלא התכוון אליהם. מאז נפסק הוי־כוח על נאמנות כפולה ע״י מהן צורה היהדות של ישראל.

*

הערך של הקול היהודי

אם לדבר על הערך היהודי בחיים הלאומיים בצרפת, הרי אין ערך רב לקול היהודי בעת בחירות כלליות. אם בבחירים היהודים למוסדות המחוק־קים, אם ישנם גם צירים יהודים, הרי זה הודות לעבודם האישי בחיים הציבוריים ולקשריהם עם רבי המדינה ולא תוך חשבון, שיביאו קולות של יהודים. ליאון בלום היה נבחר ב־נארבון, ז׳יל מוך בכרבפליה, מנדס־פראנס בלובייה ולא היו שם קולות רבים של יהודים והבוחרים היהודים מבילא לא הצביעו בכבילם. ז׳אק ויאק נרקוואן שייבר, הנבחר ביום בנאנסי, לא יכול להתפאר, שהוא נבחר בעזרת היהודים שם. יש ערך מסוים לקול היהודי בבספר ערים גדולות: פאריס, ליון, מארסיי, שטראסבורג, כן. אבל גם בקהילות אלה היהודים אינם מזוהים עם מפל־גה אחת, קולותיהם מתפלגים, בפרט כשהבחירות הן אישיות־אזוריות. הרי מצביעים בדרך כלל על האיש.

אם ניקח בחשבון, שבסך הכל יש בצרפת למעלה מחמש מאות אלף יהודים, רובם יוצאי צפון אפריקה, הייתו, משפחה ברוכת ילדים. יוצא מזה שיש למעלה במאתיים אלף בוחרים יהודים על סך למעלה מ־שלושים מיליון בוחר. אמנם בבחירות לנשיאות המדינה, שהן אישיות יש קצה חשיבות בקול היהודי. אבל מבעין שלי־יהודים מתפלגים, ביכולתי לדעת, שאף מועמד לנשיאות לא רצה להתחייב לפעול לטובת ישראל. כבר שבעצה הדבר באיצוה הברית, כי ההתחייבות כזאת עלולה להפסיד קולות של מתנגדי היהודים.

אם ישנם צירים יהודים בממשלות השונות וגם בימי המשטר הגוליסטי, הרי זה נעשה תוך ההתחשבות באי־שים, בהכירה אישית ובאהבתו ל־קילדים, אבל לא תוך חשבון לכשון קולות של יהודים.

ביום היהודיה סימון וויל היא שר הבריאות, היא השר הפופולארי ביו־תר בארץ. היא לא מונתה לממשלה מפני שהיתה אהודה ע״י הציבור. הלוא היא לא נבחרה למוסדות ה־מחוקקים, עבדה עד אז במשרד ה־משפטים, אלא שהיכרותה עם ראש הממשלה ז׳אק שיראק הביאה למינויה זה. היהודים יכולים אבל להתגאות, שלא שכחה את צור מחצבתה. דוכית שהיתה בהפגנת ויכוח בירוחמה, ביקרה כמה פעמים בארץ והביקורה האחרון אצלנו ניתן ביום גיהב ב־שהיה ובבלי התלהבות.

מאידך, יש לזכור, שהפופולאריות שזה באה לה בנושא השני מאוד בהחלוקה אצלנו, היה — חוק ה־הפלה. המשטר הגוליסטי הכביד ל־הכביר חוק זה בפרלמנט בימי של הנשיא פומפידו, אלא שבפעת מכך ברגע האחרון, כי היתה התנגדות גדולה לכך בחוגים הקאתוליים ה־אורתודוקסים. כשגיון שהנשיא ה־שמרן גיסקאר ד׳אסטן יוצא לאור פיה בנתקדם, נתן אף יהיה וסימון וויל של הבריאות שלי טיפוחה את הכלאכה הזאת בכלדרות רבה ועל אף ההתנגדות בצד רבים בבית ה־בורים, הצביעה את החוק הזה. מכאן, אהדתה הרבה בקרב הציבור הרחב, שחיכה לחוק הזה בזמן.

אם אין ערך רב לקול היהודי בי־בחירות המחויות, הרי קולו של היהו־די נשמע בשהוא תובע צדק. ואיב־זאה לא פעם במצבים קשים. נזכור רק הנפצע של ההיכל בנדנו, לכה היה להילחם בו, כי בעיני רבים הוא נראה לא רק כדיגאי כסובת, אלא גם איש המיזר. התגלמותה של צרפת. בכל זאת בהתקפה ואמר: „העם ה־נבחר, הבוטח בעצמו ושתלטני" ועש־

התחיל הקינג־סטואר להגיב, נפל ה־פור על הרב הראשי י. קפלן. הוא עשה זאת ולדבריו היה הד רב לא רק בעולם הגדול, אלא גם בצרפת גופה רצד לחוגי הגוליסטים הניצו.

אמנם, היו כאלה שחששו מתגובה זועמת מצד נשיאה של צרפת הגאה, הבבוכה שורה בקרב אנשי הקונ־סיסטואר כיצד יקבל הנשיא בעוד כמה שבועות את הרב הראשי כשיבואו אליו לברך אותו לקראת שנת האזרחים החדשה. לפי הנוהג כשב־אים ראשי העדות הרוחניים לנשיא יאחל לו שנה טובה, אחרי לחיצת יד הנשיא והסובבים אותו, מוכרח הנשיא את ראש העדה ללשכה סמו־כה לשוחח אתו על המצב בקרב בני עדתו. כשהלך הרב קפלן לארמון אליזה, חשב בדרכו האם ינהג אתו הנשיא כמו בשנים קודמות, או שמא כתגובה על כך שהרב קפלן העיז לצאת נגדו בפומבי, יסתפק בלחיצת ידיים בלבד.

הסוף היה — כפי שמסר זאת הרב הראשי לכותב הטורים לפני כמה שנים בנוכחות שיא הקונסיסטואר ה־בארון דה רוטשילד — שהנשיא הז־מין אותו לשיחה מיוחדת ופתח: מה אתם רוצים, הייתם מעדיפים שאגיד שהיהודים הם פחדנים? וכשהעיר לו הרב על הפירושים השונים שניתנו לדבריו בחוגים רבים, אמר שניתנו פירושים שלא התכוון אליהם. דה גול אף הסכים לפרסם את תוכן השיחה כששאל הרב קפלן האם מותר יהיה לפרסם את תוכן השיחה, ענה לו דה גול: כרצונך.

מכאן, המסקנה — גם אדם תקיף בדעתו כמו דה גול הבין, שאסור לו להרחיק לכת גם כשהוא רוצה להזהיר את יהודי ארצו, שלא יתנגדו למדיני־ותו במזרח התיכון. הוא מודע שרגש הצדק מושרש מאוד בקרב בני עמו וכצא לנכון לתקן את עצמו.

צרפת, כאמור, היא ארץ הניגודים — היא ארץ קאתולית ביסודה ויש לה רקע של אנטישמיות, אבל היא ארץ השוויון והחופש וכל העומד בראשה, עליו לנהוג בזהירות, כי רגש הצדק אף אם הוא רוצה לפגוע ביהודים הבזויין מושרש מאד בקרב העם, שלא יתן לו להרחיק לכת כרצונו במובן זה.

אולם, הקול המוסרי לא נשמע אצל שונאינו בני ישמעאל וידידיהם. ה־התקפה האחרונה על ביתו של הרב הראשי קפלן בפאריס, שניצל בדרך נס כי הכיכל הגדול שהוטמן לא התפוצץ בזמן — תעיד על כך. לדעת הרב, הרי זה מעשה של חוגים פלש־תינאים, הרואים בו הלוחם האמיץ בעד ישראל מאז הופעתו הפומבית נגד דה גול ומהזמן הזה רגיל הוא לקבל מכתבי איום רבים. בכל זאת לא הניח, שידעו לרצחו ואת משפח־תו. עצה השתמשו בו באמצעים יותר חריפים, מעשי רצח ממש. אבל אינ־נו נפחד ואיננו נוטש את משמרתו וכפי שהבטחנו: אני מאמין במלחמ־תי בעד מדינת ישראל ועם ישראל והבורא יגן עלי בעתיד כמו בעבר.

הרב הראשי יעקב קפלן הוא כיום האישיות המרכזית של יהודי צרפת. הוא זכה כיום למעמדו של הרב צדוק־כהן בזמנו, שהיה מקובל מאד וקולו נשמע לא רק אצל יהודים, אלא גם אצל לא יהודים ורבי המדינה. ההבדל הוא בזה, כי בזמן שהרב צדוק כהן נטה להיהודים המסיימים בדת, גם השתתף בכינוסים בגרמניה בנו־שא זה, אלא שלא נחשף לקיצוניות של הרפורמים בגרמניה, הרי הרב קפלן הנו רב אורתודוכסי, ציוני בא־מן ומחוזי מסור.

האבחנה בין יהודים וישראל

על האבחנה בין יהודים וישראל עברו גלגולים בצרפת, עם קום מדינת

מוסר ומשפט

(סוף מעמוד 5)

כמה מגוחך הדבר, כל עוד כומ־אתו בו, יפשוט שלפיו הפנה לו לדרך־צדקה הרחוקה, להתאסר עם בעלי חיים, כאילו כבר גמר כל חשבונותיו עם בני אדם, הברואים בצלם אלוקים, כאילו כבר העמיד הכל על נכון, כבר העביר את של־טון הרשעה השקר. שנאת־עמים וקנאת־לאומים, איבת־גזעים ומריבת משפחות, המביאה להפיל חללים רבים, ולשפוך נהלי־דמים, כאילו כל אלה כבר אפסו מן הארץ, עד שאין לה לאותה התפיסה המוסרית במה להצטדק, כי אם לפנות ל־עבר של נבוך מוסרה בדבר בעלי־חיים.

אולם סוף כל סוף תגבה האמת המוסרית המוחלטת „דעת אלקים בארץ" באבה, עד שלא יהיה צורך לאדם כשום ויהזר כוסרי. ויהיה אפשר לעיתים לצמוד בבית־הדין, כמו שעלה במחשבה.

בבוא האנושות עד מרום פסגת ההשתלמות של דעת־אלקים צרופה, — — — יכיר את האדם יחסו אל — — — בעל־החיים כולם, מצד הביטוי הטהור שאינו זקוק עוד ל־ויתורים של לא דברה בהם תורה, אלא כנגד יצר־הרע (קידושין כ״א, א׳), כי אם ללכת באורח על טוב מהולם — „וכרתי להם ברית ביום ההוא, עם חיה השדה ועוף השמים ורמש האדמה, וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן הארץ" (הושע ב׳ י״ב) (צמיקים בנגב, „הפלס" תרס״ג, עמ׳ 656, אות ר״י).

„הנטיה של המוסר לקראת משפט־בעלי־החיים בכללם, ידרישה וכוי־היהם מהאנושות — גנוזה בעמקי תורה.

באוצר האנושות הקדומה — — — כבר עלה המוסר על דרישת משפט בעלי־החיים — — — והשאיפה הצפונה הזאת תצא מבריקה בבוא עיתה.

נערה נסתרה יש בכטיתה ב־אכילת בשר — — — אולם בביטה מוסרית זאת — עוד לא באה עיתה, בדרישת היא — המוסריה — לחוגים קרובים יותר לאדם.

— — — וזאת היא מעלתה של המוסריות, כשהיא כתובה ימקורה האלקי, שידעה היא על לבל המקי" (פלי־אפרות פרק ח׳, קובץ „ההד־מוני", ספר ראשון — ברן תרס״ג — עמ׳ 21).

התיאטרון העברי

(סוף מעמוד 5)

רון דו־לקוצי בעברית ובאידיש. גם לא הצליח נסיונו, קרוב לפני ביתו, להודיע בארץ את פעולתו הבימתית.

הופעת בכורה של תיאטרון עברי

הבמאי המקצועי הראשון ומייסד התיאטרון המקצועי האמיתי הראשון היה דוד דוידוב, שהגיע ארצה ב־1920. הופעת הבכורה של תיאטרון עברי בארץ התקיימה ב־10 בנובמ־בר 1920 באולם קולנוע „עדן" בת־ל־אביב. הבמה, הערב כללה שלו־שה מערכונים „המבולבלים" מאת י. ל. פרץ, „מלך הרגליים" לביגוגי־נה, ו„בידוכים" לציכוב. באפריל 1921 העלה דוידוב את „בית הבו־בות" לאיבסן בתרגומו של ד. פרישמן בהפקידה של נורה שיזקה ברצלתה רבה ברים ברנשטיין כהן.

בפרקים מיוחדים מסופר בספר על תולדות תיאטרון „אהלי" שנוסד על ידי משה הלוי, על התיאטרון הקאמרי שנוסד ע״י יוסף מילוא, על בימות הבידור „המטאטא" ו־„הקומקום" ועל התיאטרונים הצי־בוריים בחיפה ובירושלים. בספר צי־לומים רבים ובסופו באה ביבליו־גרפיה מפורטת. זהו הטוב שבספרים שנכתבו עד כה על נושא זה.

תוף הפח

(סוף מעמ׳ 4)

לסיפורו של כמה השנים שלנו, ד בהוסיפו: „אל תצייריו אותו את העיקם הזה! סבעו אותו, צלבו אותו, סמרו אותו בפחם על גבי הנייר" (עמ׳ 412).

כך משתקף אוסקאר, המשמש דוב־מן באותן ויהואלי לעיני פרחי האמ־נות, וכהתאם לזמן הוא כהליך סק־צועות למן מתופף חובב תיאטרון החזיות במאץ ועד לסתת מצבות, דוגמן ואמן התוף ששמו הולך לפניו בגיל שלושים כאשר קומתו בבהוה עד מטר ו־21 סנטימטר. גינתר גראס פותח את הספר שלו כאשר גבורו מספר על עצמו כדייר בבית מרפא לחולי נפש שנמצא בפיקוח מתמיד, ועל משפחתו מאז 1899 ועד 1945. הוא הולך בעקבות הזמן, בטיל אנדרלמוסיה, והורג להפלגות ברתקות מדיסלדורף ועד פאריס.

התוף הוא אצל אוסקאר מעין מד־יום למוסר השכל להורת הזורם והאבסורד לתורת הנאצים. ספר זה מלכא ברוח האנרכית שהוא כסימני התקופה, והוא מציג מצב חברתי סרציאלי היסטורי של תור הכיס־רות, הרפובליקה ופידון היטלר על השוק השחור והאקלים האנטי־הומאני.

אוסקאר משחק את תפקיד המתוס־כל, שחושיו פועלים בו כל הזמן והוא עד למתרחש. ספר זה הוא פרובוקטיבי ומרתיע. גינתר גראס מנסה לטלטל את האדם, את הגרמני, בעוררו את כל ההשלכות הנהיליס־טיות ללא מחר טוב יותר ומעודד יותר. אין ספק שגראס נתון בכושר נאראטיבי בלתי רגיל. הוא כצביע על „עמק הבכא" אך אינו מגיע למירוק עוונות.

*

הצד היהודי

הצד היהודי בספר נושא שני אס־פקטים מנוגדים. האחד הוא מותו של מארקוס, סוחר הצעצועים ב־דאנציג, הריסת חנותו להל ודיבות. תחילה אמרו „כומני השריפות" ר כתבו לרוחבו של חלון הראווה את המלים „חזיר יהודי" ואחר כך רמסו את שכשת החלון בעקבי מגפיהם, והחריבו את החנות. חורבן החנות ומות סוחר הצעצועים מבשרים בר־זמנית את קיצה של תקופה התקווה והשעשועים של אוסקאר.

האספקט השני — הוא הופעתו של היהודי פיינגולד, אשר הגיע לדאנציג עם כניסת הרוסים, לאחר שאת כל משפחתו הכניסו להגזים של טרבלינקה והוא נותר לבד, מפני שמישהו היה צריך לפזר כלור.

פיינגולד מופיע בשעת אבני גוויות ויש לכך לא מעט סמליות תוות של חיים בצל המוות.

* * *

„תוף הפח" אשר הופיע בשנות החמישים הפך לרב מכר בכמה לשונות — הוא אחד הרומאנים הרב־משמעותיים אשר פורסמו ב־גרמניה הבתר־מלחמתית, המצביעים על נקודת מיפנה במחשבת העם הגרמני, אשר גיתה ואופנהיים ד־מים ושוכנים בו, בתודעתו. הכל תקופה מגלה את הדו־פרצופיות של הגוות, מוזה, ותריצות שבנית מאדיף.

עם הפנים לישראל

(סוף מעמוד 6)

אירת, דרך משל, בליל פסח הם עשרות רבות של מצפתה צליזיי ישראלים הנמצאים במדינות רופה, שיכנם במלון בעיר. א בז ויוזיו גיצל שהוגם להתוודות הפעולה. אני רואה חשיבות מקת הפעילות בקרב הנוער, עתה כשסכנת ההתבוללות. על הנוער היהודי בכל מדינה רופה.

*

מכת היורדים והטיפוח

ר יהודה סמוקיני שעבר א. נוראות השואה, משקיע בכך פעילות ציונית רמות. אגב, עלתה השאלה בגרמניה אין לפעול בקרב היהודים מבריח צות; ה„נתקפים" בארץ זו. בים לעלות לישראל תבע ותו כיום, לשלוח אותם לישראל לסייע להם. „יותר מדי השקי יהודים אלה, כדי לאפשר מבריות המועצות, למען עליתם ראל, בכן למה לשדר ישיבת מקומם בישראל, הוא אומר. עם זאת, יש לו השגות לגבי הסיפול בעצוי הבראשית של ארץ. צריכים ליצור אווירה לקליטתם". נושא זה גם בור דרך אגב, בביקורו האחרון של מכשלת ישראל בגרמניה. גם הזדמנות הבהיר איש שיתוף אך הוא יודע, כמו רבים שלא קל יהיה „לשלוח את חזה לישראל", בלא פעולות ושכנוע.

נושא אחר, שמעסיק לאחרונה הציבוריות היהודית בגרמניה השאלה שהעלתה ממני הוגי־שלה, לגייס אל שורות הצבא מני את הצעירים היהודים, שלושים השנה מאז פלוגת השנית, שונות. כך אמרה ה, ויש מקום לקליטתם של רים במסגרות הצבא, כמו לו עד כמה האווירה אצם הם פנו לשר נתנן ארנד־ידיי ל קהילות בגרמניה, וביקשו מה כייר בקסרקטיני הצבא ממש גרמני. אך ביקור זה חפץ בו כלי התקשורת ל„ידיעה מוסר אילו ביישו לצבא את ידיו ו קהילות".

ומהי עמדתו בנוגן, משה שיתנו. נראה לי שכבל זאת לדבר על הצורך בגיוסם של דים לצבא המערב גרמני. ויתכן ויש מקום לכונן אותם לות בין הנוער היהודי והלוא הספר היהודיים, או לשלוח לישראל לשנת שירות ב „השירות הלאומי" המקובל.

אכן, גם בגישתו זו, משה פתקוני, גישה מקודיה כמו התוסמים בהם עוסק במשמה דות הדתיות לאומית באירופ

חוק שירות בטחון תשי״ט 1959 (נוסח משולב)

צו בדבר התיצבות לרישום בדיקות ולשרות בטחון

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 3, 4, 7, 9 ו־19 לחוק שירות בטחון תשי״ט — 1959 — נוסח משולב (להלן — ה„חוק") אני מצווה לאמור: —

הגדרות

1. בצו זה —

„בר־רישום" אזרח ישראלי או תושב קבע, גבר שנולד בין כ״ד בטבת תרפ״ד (1 בינואר 1924) לבין י״ז בטבת תשט״ז (1 בינואר 1956) שני התאריכים בכלל — והוא אינו נמנה עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה״ל, אין בידו תעודת פטור (בהודעה פנימית בצבע אדום) שהוצאה לאחר התאריך ט״ו בתשרי תשל״ה (2 באוקטובר 1974) או בכוצא כאמור יותר והוא לא נקרא להתייצב לרישום, לבדיקות רפואיות או לשירות סדיר בהודעה אישית.

„הודעה אישית" — הודעה בכתב של פוקד או מטעמו המיועדת לבר־רישום פלוני ומסורה לו אישית, נרשמה בתעודת ההתייצבות שלו או הנשלחה אליו בדואר.

התייצבות שלא עפ״י צו אישי

2. כל בר־רישום כאמור בסעיף 1 נקרא בזה להתייצב לרישום, בדיקות רפואיות ולשירות בטחון בלשכות הגיוס האזוריות כמפורט בתוספת לצו זה בתאריך הקבוע בטבלה שלהלן בימים א׳—ה׳ בין השעות 08.00—19.00 וביום ו׳ בין השעות 08.00—16.00.

התייצבות עפ״י אות בשם המשפחה	מועד ההתייצבות	
	התאריך עברי	התאריך גרגוריאני
א	א בחשון תשל״ו	6 באוק׳ 1975
ב	ב בחשון תשל״ו	7 באוק׳ 1975
ג — ד	ג בחשון תשל״ו	8 באוק׳ 1975
ה — ז	ד חשון תשל״ו	9 באוק׳ 1975
ח — ט	ה בחשון תשל״ו	10 באוק׳ 1975
י — כ	ז בחשון תשל״ו	12 באוק׳ 1975
ל	ח בחשון תשל״ו	13 באוק׳ 1975
מ	ט בחשון תשל״ו	14 באוק׳ 1975
נ — ע	י בחשון תשל״ו	15 באוק׳ 1975
פ — צ	יא בחשון תשל״ו	16 באוק׳ 1975
ק — ר	יב בחשון תשל״ו	17 באוק׳ 1975
ש — ת	יד בחשון תשל״ו	19 באוק׳ 1975

השם

3. לצו זה יקרא „צו שירות בטחון (התייצבות לרישום לבדיקות ולשירות בטחון) (מס׳ 5) התשל״ה — 1975.

כ״ה באלול תשל״ה
1 בספטמבר 1975

יצחק רזון, אל״מ
ראש מרכז גיוס
פוקד
אגף כח אדם

תוספת

א. להלן רשימת לשכות הגיוס: —

לשכת גיוס ארציה — מחנה תל־השומר
ירושלים — רח׳ רש״י 103 (שכונת מקור ברוך)
חיפה — רח׳ עומר אל כיאם 12—14
טבריה — רח׳ נצרת
באר־שבע — רח׳ יד ושם 22

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

חולצות בפסים יהיו „להיט" פופולארי בעונת החורף הקרובה. דוגמא מובהקת נראית בתצלום למעלה — חולצת סוודר בסגנון מלחים עם פתח צוואר שטוח (סירה) ועם שרוולי שלושת רבעי מתרחבים המסתיימים באימרה כהה. חולצה כזו אפשר לסרוג בבית מצמר או אקרילן ואפשר גם לרכשה בסריג אקרילן.

עוגה לשבת

מתי אפית לאחרונה? ודאי לפני עידן ועידנים. המחירים גואים ועולים — ועוגות נחשבות למותרות שאפשר לחיות בלעדיהן. אבל אם את מעוניינת לנצל את שאריות הפרי שנותרו במזווה — תפוחי עץ ישנים, למשל, או שרידים אחרונים של אשכולות ענבים, אין טוב מלהכין עוגת פירות. תחילה לשים בצק מ־¾ חבילה מרגרינה רכה, כוס סוכר, חצי קליפת לימון מגוררת ושתיים שלוש ביצים. מוסיפים כוס וחצי קמח תופח מאליו, ואם את מעוניינת בעוגה חלבית — גם מעט חלב. אופים בתבנית משומנת ומקומחת ובינתיים מכינים חצי קילוגרם פרי. את הענבים רוחצים היטב ואת התפוחים קולפים וחותכים לרבעים. כאשר הבצק עדיין רך, לחצי לתוכו את הענבים ופרוסות התפוח ואפי בחום בינוני כארבעים דקות עד שהבצק זהוב. לאחר שהעוגה התקררה פזרי עליה אבקת סוכר.

כיצד בוחרים במקצוע לחיים?

בוחרים לילדים בגיל העשרה, או לנערים בגיל זה — מתבקשים המבוגרים לא פעם לסייע ביעוץ ובהצעות לבחירת מקצוע. הבקשה מביכה בדרך כלל, ומעוררת ספיקות הן בצעירים המחפשים את דרכם והן במבוגר המתבקש לייעץ.

לכל אדם יש כמובן מקצועות מועדפים — על הרוב מקצועות שקסמו לו בנעוריו ולא יכול להגשימם בכוחות עצמו ועתה קשה לו לעמוד בפיתוי הוא מטילם על הדור הבא. מסיבה זו כאשר באים לסייע לצעיר בבחירת מקצוע — מוטב להעזר בקריטריונים אובייקטיביים או באנשים זרים, שמקצועם בכך.

חיים יצחקי, יועץ העסוקה בשירות התעסוקה בת״א הקדיש לנושא מחשבה רבה ובחוברת האחרונה של שירות התעסוקה הוא מגיש רשימה ראשונה בסידרה שתנסה לנתח את הגורמים המשפיעים על בחירת המקצוע.

אומר יצחקי: „עומד לו האדם בודד בפני ים עצום של אפשרויות ועליו לצעוד את הצעד הראשון. רבים מאתנו נסחפים עקב סיבות שונות לעיסוקים בצורה מקרית, בי השפעת גורמי הסביבה ובמוהלם או בבאותר מזדמר לנו שעות היחה בידינו.

לבחירת סוג הפעילות התעסוקתית נודעת חשיבות מכרעת בהמשך התפתחותו של הפרט, ככל שבחירה זו מוצלחת יותר עולה התאמת את יכולתו, כישוריו ונטיותיו של הפרט, כך יגדלו סיכויו לחיי עבודה יציבים, פוריים ומועילים.

והוא ממשיך: ארבעה גורמים חיוניים להשתתף בבחירה, כדי שאמנם תהיה מוצלחת: צרכים, מוטיבציה, נטיות וכשרים.

*

א. צרכים

חוקרים בעלי שם מצביעים על מערכת של צרכים שאדם נזקק להם כדי להבטיח את קיומו ואת המשך פעילותו. חקרו ומצאו שהבדלי המוטיבאציה בין אנשים קשורים בסדר קיומם של הצרכים האלה בעולם העדיפויות האישיות של כל פרט ופרט. צרכים ראשוניים כוללים את צרכי היסוד הביולוגיים לקיום הפיזיולוגי והביולוגי כגון (מים, מזון, אויר, טמפרטורה מתאימה וכו׳). צרכים משניים כוללים את צרכי האדם לאהבה, רכישה, תוקפנות, הבנה, שליטה, עצמאות, במיוחד לויפי. אסטטיות.

בדרך כלל אדם המעוניין בהגשמת צורך כלשהו משתדל ומפעיל מרץ להשיגו.

המסקנה ברורה: אדם שנקלע לעבודה שאינה עונה על צורך מצרכיו — יאבד במוקדם או במאוחר את מרצו. ייהפך לאדיש ויביע יחסי בפריון עבודה נמוך. תחלואה העדרויות ואפילו תאונות בגלל היסח עירנות.

*

ב. מוטיבציה

לפעמים נתקלים באנשים מבריקים בעלי אינטליגנציה גבוהה שלא הגיעו לשום הישג ראוי לשמו בתחום עבודתם. מדוע? פסיכולוגים מסבירים זאת בהעדר מוטיבציה והישג. הם קובעים, דורש גם כושר וגם מוטיבציה. דוגמה לכך: אדם בעל כישורים התרגינות בתחום מקצוע טכני שנקלע לעבודה בתחום פקידות, ירגיש את עצמו מתוסכל ומשועמם. אינו מסוגל למלא את תפקידו ואין לצפות ממנו להישגים או להצלחה, כי אין לו מוטיבציה לעבודה זו.

עוד דוגמא: בחור עם מניעים חזקים לרכוש מקצוע מסויים, מלכהצליח מתברר לו שהדבר נבצר ממנו היות חסרה לו השכלה תיכונית מלאה שבלעדיה לא יתקבל למוסד שבו ניתן לרכוש את המקצוע המבוקש. אם המטרה (המעודד) מהווה אצלו אתגר הוא עשוי להתמודד עם הגורם המכשיל (העדר השכלה תיכונית) ולהתגבר עליו ע״י רכישת ההשכלה החסרה, הוא יגייס את כל כוחותיו כדי להצליח בלימודים, יצטרך לקדוש וישיג את המטרה שקבע לו מראש. אך אם המטרה (רכישת המקצוע) אינו מהווה בשבילו אתגר יחסום המכשול את דרכו אל המטרה. הוא יזניח אותה ויעבור לסדר יומו.

*

ג. נטיה מקצועית

אצל ילדים מתעוררות הנטיות המקצועיות בגיל צעיר, בשנות העשרה המוקדמות. בגיל זה עומד הילד בפני מבחר דמיוני ועשיר של אפשרויות, מבלי שיהיה ביכולתו להעריך נכונה את משמעות הדבר (חלק גדול מאתנו ודאי זוכרים את חלומות ילדותינו כשהבענו רצוננו להיות טייסים, נהגי קטר, מכבאים, ספורטאים וכו׳) במשך הזמן, הילד ומצטמצם המבחר הדמיוני, המניעים לשלב נוספים שבו מגלה הנער יכולת של הערכה ריאלית יותר. לקראת שנות העשרה המאוחרות חילך ימתגבש דימוי התפקיד התעסוקתי לקראת נסיון העבודה הראשון, או הצטרפות למסגרת של הכשרה מקצועית או בחירת חוג הלימוד באוניברסיטה. אין זה סוף הדרך. השנים הבאות עלולות לגרום לשינויים. נטיותיו של הפרט עלולים להשתנות עם הצרכים המשתנים, הנסיון המעשי שצובר לו האדם, שינויים בערכיו. בחינה מחודשת של ציפיות וסיפוקים מעבודות שבעבר התנסה בהם עשויים להפוך נטיה ראשית שהיתה בהתחלת דרכו של הפרט, לנטיה משנית, או להיפך.

אחד הכלים לבדיקת הנטיה המקצועית, להציג בפני הפונה רשימה רחבה ומגוונת של מקצועות ולבקש אותו לסמן בחיוב או בשלילה את המקצועות שנראים בעיניו תואמים או נוגדים את ציפיותיו. בבדיקות אלה מתקבלות תוצאות שונות. הצבעה חיובית על מספר מקסימלי של מקצועות המסווגים בשדה מקצועי מסויים מראה על נטיה חזקה לעיסוק הקשור בשדה זה. פיזור ההצבעות החיוביות או השליליות על מקצועות השייכים לשדות שונים מראה על נטיה מקצועית לא מגובשת. התשובות יכולות להיות בצירופים שונים. סופרים את מספר הנקודות החיוביות ש„זכו" בהם השדות המקצועיים ד מתקבלת תמונה פרופיל או יותר אמינה לאן נוטה הנבחן. הכלל הוא, שאין להמליץ על מקצוע שאין הפרט מגלה בו נטיה או עניין.

*

ד. כושרים

פסיכולוגים שחקרו את נושא הכושר מגדירים אותו כתכונה פיזית או פסיכית שמונטנית המאפשרת ביצוע פעולה או עבודה. יש מי שסבור שהכושר הוא נטיה תורשתית הניתנת על רכישת מיומנות. יוצרים סבורים שזו תכונה טבועה באדם, האחרים כתכונה נרכשת. אך חשוב לציין שכושרים נמדדים בזמן לרמת הביצוע או התוצאה. למשל:

נציג בפני שני בחורים באותו גיל ובעלי רמת השכלה פורמלית שווה דף הכולל מספר בעיות חשבוניות ונבקשם לפתור אותן בזמן קבוע מראש. מה עשוי לקרות? יכול לקרות שהראשון מחזיר את הדף עם פתרונות נכונים של כל השאלות לפני סיום הזמן הקצוב. אך השני לא רק שלא הספיק לעבור על כל התרגילים אלא החזיר את הדף עם פתרונות לא נכונים בחלקם. הבודק המשתכל על שני הבחורים בזמן ביצוע המשימה יכול להבחין בצורה בה ניגש כל אחד מהנבחנים לביצוע המבחן כגון ההבדל בידיעת המספרים והחישוב ביניהם, בתפיסה מהירה של פרטי השאלה והקשר ביניהם. כמו כן במהירות הביצוע.

אנו אומרים על הראשון שיש לו כושר חשבוני גבוה ולשני כושר חשבוני נמוך. אפשר לחזור על ניסויים אחרים בתחומי כישורים מילוליים, טכניים, מרחביים פסיכומוטוריים וכו׳. תקבל תוצאות המצביעות שוב על הבדלים ברמת הביצוע ובמהירותו.

אם אנו דנים בסוגיית הכושר, רצוי לעמוד על טיבו של מונח אחר שגורם לטעות איבחונית שכיחות, כוונתי למונח יכולת. רוברט וודוורט בספרו „פסיכולוגיה" קבע את האבחנה בין כושר ליכולת. „כושר, זהו דבר מוכן לשמוש, יכולת צריכה אימון". הוא מסיק שיכולתו של אדם עולה על כושרו מפני שלא אומן עד גבול יכולתו. „בכל התחומים אין אדם שלומד כל מה שהוא יכול ללמוד, ואפילו יתאמנו בני אדם עד קצה גבול יכולתם, לא יהיו כושריהם שווים בסופו".

כשאנו מעלים את חשיבותם של הכושרים האינדיבידואלים של הפרט בבחירת מקצוע חשוב לזכור שאנו מעוניינים בחשיבותם או במשקלם במקצוע הנבחר. כושר שיש לו חשיבות במקצוע מסויים יתכן ואין לו חשיבות בכלל למקצוע אחר. ואין חשיבות לכושרים הטכניים, פסיכומוטוריים ואולי השרונים לאדם המתעתד ללמוד מקצוע במדעי החברה).

מודעותו של הפרט לטיבם ולרמתם של כושריו יכולה לעזור לו הרבה ברגע ההכרעה בבחירת המקצוע.

מה חדש? / נשים במקצוע המחשבים

גבי מאלי שלו, ממחלקת יחסי החוץ של האו״ם מפרסמה לאחרונה דעה האומרת כי שנת האשה הבינלאומית היתה השנה הפופולארית ביותר שהוכרזה אי פעם על ידי האו״ם. זה בבריינתנו בשנה זו כמה פעולות כושלות, במובן, כגון קבלת הפנים המעליבה למשלחת הישראלית בכנס הבינלאומי לנשים במקסיקו. מאידך — נעשו פעולות מסוג אחר, כגון עידוד נשים לפנות לקריירות מקצועיות בתחום הטכנולוגיה ועיבוד הנתונים. במסגרת עידוד זה, שהו השנה 15 סטודנטיות מארצות מערב אירופה במשך עשרה שבועות בארה״ב כדי לרכוש ידע טכנולוגי מהתחום בתכנונה של חברת א. ב. ב. כמו הרבה מקצועות גבריים מובהקים יתכן שבעשור הבא יהפוך גם מקצוע המחשבים למקצוע נשי מובהק.

תחנת יעוץ לנוהגים

אגוד הרכנים הכללי תלו׳ חנהג החל בראשון באוקטובר חודש בנושא הרכב המיועד לסייע לציבור. כל נהג תחנת יכולים מעתה לפנות לתחנת היעוץ המפותחת בכל יום רבעי בשבוע בין אחת עשרה לאחת לפנה״צ ברחוב המלך ג׳ורג׳ 52 בתל־אביב ולשאול מומחה לרכב בכל בעיה המציקה להם בעת נהיגה.

חורף סרוג

סוודר סקנדינבי בהדפס „צפורים" וחצאית קפלים תואמת, הנראים בתצלום המצורף מאפיינים את סגנון הלבוש בחורף הקרב.

הדגש בסגנון זה הוא על הסוודרים, הן בלבוש הגברי והן בלבוש הנשי. לגברים — משלימים את חולצת הסוודר מכנסיים מגברדין, מקורדרוי או ליין. לגברים מציעים גם חולצות פלנל משובצות או חלקות. את החולצות הנשיות משלימות חצאיות בקפלים או בשוליים מבד קורדרוי, ליין, צמר מודלין וציוט. ברשום אלה הובלטו בתצוגה של „להב" לנוער ודוד 74/75 שנערכה השבוע. החצאיות החלקות הן בצבעים עתיקים כמו ירוק עשן, אדום לבנה (בריק) וורוד עתיק, כחול. בד׳ וזהם ואילו החולצות הסרוגות מבלטות על הדפסים כגון צפורים, משחק ביסבול וכדור. החולצות האופנתיות לנשים הן בפסים, מבד פלנל חלק או משובץ. מבד גינס דק וחלצה קורדרוי בגזרות גדולות.